

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 174, Παρασκευή 27 Μαρτίου 1981

Δρχ. 30

ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΗ ΕΞΙΣΤΟΡΗΣΗ:

οταν ημουν στην ΕΣΑ...

α
για
δική
πως

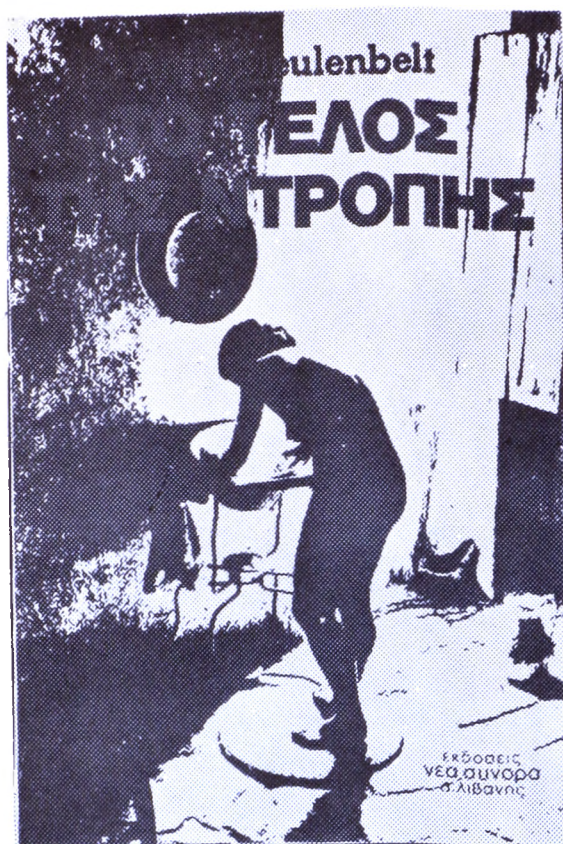
φωτογραφία
από την

ΕΣ/ΚΗ

38109

ΑΝΤ.ΛΙΒΑΝΗΣ "ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ,"

ΣΟΛΩΝΟΣ 94, τηλ.: 36 10 589

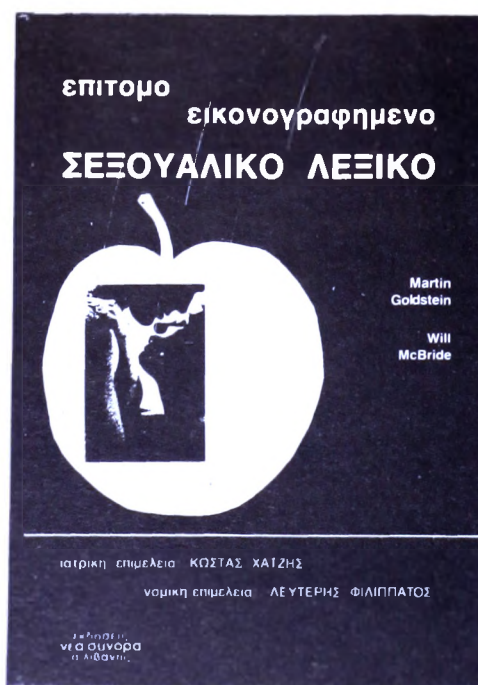
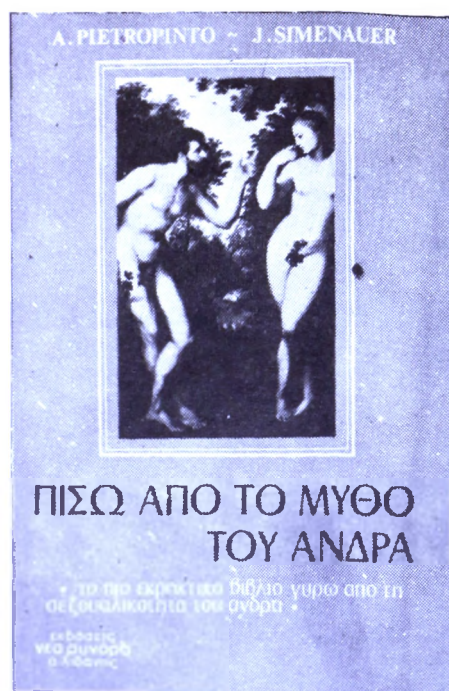
● **ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΝΤΡΟΠΗΣ**
ΑΝΙΑ ΜΕΥΛΕΜΠΕΛΤ

● **ΑΝΥΠΑΝΤΡΗ ΜΗΤΕΡΑ**
ΤΟΥ ΚΥΡΙΑ ΤΟΠΑΛΩΒ

● **ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΜΥΘΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ**
ΑΝΤΟΝΥ ΠΙΕΤΡΟΠΙΝΤΟ-ΖΑΚΕΛΙΝ ΣΙΜΕΝΑΟΥΕΡ

● **ΑΦΗΣΤΕ ΜΕ ΝΑ ΜΙΛΗΣΩ**
της Βολιβιανής ΝΤΟΜΙΤΙΛΑ ΜΠΑΡΙΟ ΝΤΕ ΣΟΥΝΓΚΑΡΑ

● **ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ**

Κυκλοφορεί προσεχώς:
ΤΕΡΕΖΑ ΜΠΑΤΙΣΤΑ
του ΧΟΡΧΕ ΑΜΑΝΤΟ

Περίοδος Β'
Χρόνος 8ος
Τεύχος 174

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 737.713 - 732.819

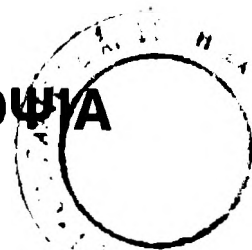
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

...σερα κλειδιά για την «αντιμαρξιστική» έκρηξη του κ. Γ. Ράλλη.....	4
ΕΡΟΜΗΝΙΕΣ.....	5
ΤΙ - ΘΕΣΕΙΣ.....	6
ΕΣΤΑΓΚΟΥ:	
...σμοί, λιμοί και καταποντισμοί....	9
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ:	
...Ε: Προς ελεγχόμενη «αλλαγή»;... ..	10
...Α ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ:	
...πυρηνικό μετά τα σεισμικά.....	12
ΓΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
...αρία — Μ. Βρετανία — Γαλλία..	14
...ΕΥΝΑ: Φοιτητικές εκλογές '81....	16-21
...ΚΟΣΜΑ: Στη σκιά και τα διλήμματα... ..	16
...βουλευτικών εκλογών.....	16
ΠΑΤΡΙΝΟΥ:	
...ναβίωση των πειθαρχικών.....	21
...ΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	22
ΚΕΛΟΣ ΕΣΑ.....	23-34
...ΤΕΣΑ: Ο μηχανισμός του τρόμου..	23
...ΑΣ ΧΑΡΙΤΟΥ-ΦΑΤΟΥΡΟΥ:	
...την ευκαιρία ενός ημερολογίου..	24
...ΡΓΟΥ ΜΠΙΖΙΟΥΡΑ: Σου στέλνω... ..	25
...ΡΓΟΥ ΜΠΙΖΙΟΥΡΑ: ΚΕΣΑ: Ξύλο, ..	26
...ρηση, δίψα για εξουσία.....	26
...ΩΝΥΜΟΥ: Θα'πρεπε, λίγο-πολύ, ..	29
...δώσουμε λόγο όλοι.....	29
...ΡΓΟΥ ΜΠΙΖΙΟΥΡΑ: ΕΑΤ/ΕΣΑ: Ο Ε- ..	30
...ζής, κύριος ζωής και θανάτου... ..	30
...ΟΚΟΥΜΕΝΤΑ: Μνημόνιον στρατο- ..	26,32
...ου. Κανονισμός του ΕΑΤ/ΕΣΑ....	26,32
...ΝΗ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑ: Σεραφείμ... ..	35
...ΜΥΧΟΓΙΟΥ:	
...ατηρήσεις σε μιαν απάντηση....	40
...ΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	42
...ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ:	
...αστικό χρονικό.....	4
...ΜΑΡΚΑΡΗ:	
...νη νομοθετικά κατοχυρωμένη....	46
...ΥΡΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ:	
...ομηχανία στην Ελλάδα.....	48
...ΗΛ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ:	
...α συνέδριο όχι σαν τα άλλα.....	49
...ΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ:	
...τική και «Έκφραση '81».....	50
...ΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ.....	52
...ΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	55
...ΛΟΓΟΣ.....	56

...φυλλο: Αυθεντική φωτογραφία... ..
...τζήδων στην επταετία.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΗ ΚΑΧΥΠΟΨΙΑ

ΕΚΛΕΙΣΕ μήνας από τους σεισμούς, που αναδείχθηκαν στον αποτελεσματικότερο τρομοκράτη της σύγχρονης ιστορίας-μας: χτύπησαν πράγματι την «καρδιά του κράτους» για να ανακαλύψουμε όλοι την βαριά παθολογία-της.

ΕΝΑ μήνα μετά τους σεισμούς, τείνει ήδη να παγιωθεί η βεβαιότητα ότι θα επαληθευτεί για άλλη μια φορά το εξόχως ελληνικό δόγμα ότι «ουδέν μονιμότερο του προσωρινού». Πράγματι, τίποτε εντελώς δεν ενθαρρύνει τους σκηνίτες της Αθήνας, της Κορινθίας και της Βιωτίας ότι δεν θα έχουν τη μοίρα των ομοιοπαθών του Αλμυρού, που ένα χρόνο σχεδόν μετά την καταστροφή των σπιτιών-τους, ζουν ακόμα σε σκηνές, περιμένοντας τα δάνεια με το σταγονόμετρο και με την πρόσθετη ταλαιπωρία της πολυδαίδαλης γραφειοκρατίας.

ΔΕΝ υπάρχει μεγαλύτερη κούραση και απελπισία από την επανάληψη του αυτονόητου, αλλά η ανυπαρξία λειτουργιών στο κράτος υποχρεώνει τους πολίτες να απευθύνονται προς αυτό όπως σε μια τοτεμική θεότητα: με συνεχείς επαναληπτικές επικλήσεις των βασικών αιτημάτων, μη και ευδοκήσει να εγκύψει στην αντιμετώπισή-τους.

ΕΤΣΙ, για παράδειγμα, τί μας διαβεβαιώνει ότι και αυτούς τους σεισμούς δεν θα επακολουθήσει η θεαματική κινητικότητα των μηδενικών μέτρων που εξαγγέλθηκαν μετά τους σεισμούς της Θεσσαλονίκης; (τί επιτροπές ειδικών είχαν συσταθεί τότε, τί φορείς είχαν συγκροτηθεί, τί τελειοποιήσεις σχεδιασμών είχαν «επιτελικά» μελετηθεί, τόσο πολλές μάλιστα, που, αν πιστεύαμε ότι ο Εγκέλαδος είχε πρόσωπο θα τον ανακηρύσσαμε σε μεγάλο φαρσέρ και χιουμορίστα, που έκανε την εμφάνισή-του με αποκλειστικό σκοπό τη διακωμώδηση του ελληνικού κράτους...).

ΑΠΟ την άλλη μεριά, ενώ είναι φανερό ότι ένα σημαντικό ποσοστό των ευθυνών για τις τεράστιες ζημιές αναλογεί στο καθεστώς που διέπει τον τομέα των κατασκευών, και ενώ τώρα θα ήταν η ευκαιρία για μια τομή στο πρόβλημα, οι σεισμοί φαίνεται να δίνουν μια νέα ευκαιρία για ένα καινούριο Ελντοράντο των εργολάβων της καταστροφής. Από τη νοθεία, υπερτιμολόγηση και αισχροκέρδεια στα επισκευαστικά υλικά, όπως οι ρητίνες, μέχρι την προβλεπόμενη ανάθεση — κατόπιν «διαγωνισμών» — της ανοικοδόμησης ολόκληρων περιοχών σε κατασκευαστικές εταιρείες, νέο πεδίο «δόξης λαμπρόν» περιμένει εκείνους που έχουν συλλάβει το μήνυμα των καιρών: ότι λεφτά στην Ελλάδα κάνει μόνο όποιος ρεμουλάρει στο δημόσιο χρήμα επ' ευκαιρία καταστροφών, και μάλιστα με τις ευλογίες του κράτους...

ΑΛΛΑ και το ίδιο το κράτος βλογάει τα γένια-του... Αλήθεια, γιατί δεν μας ανακοινώνεται ο αριθμός των παραδοσιακών κτισμάτων που είχαν κριθεί «διατηρητέα» και ξαφνικά κρίνονται «κατεδαφιστέα»; χαροποιώντας τους ιδιοκτήτες και εργολάβους (που έχουν την προσθετική ιδιότητα του ψηφοφόρου); Δεν θα 'πρεπε άραγε να είχαν κριθεί «αναστηλωτέα», ή το ερώτημα είναι απλοϊκά αφελές;

ΑΛΛΩΣΤΕ, δεν είναι χαρακτηριστικό ότι ούτε καν μια προκαταρκτική σκέψη δεν έχει γίνει επίσημα για το καθεστώς ανοικοδόμησης των πολυκατοικιών (με το πρόβλημα της συνιδιοκτησίας που παρουσιάζει), ότι η αλλαγή του αντισεισμικού κανονισμού προσκρούει και στην έλλειψη μελετών και στην αντιδημοφιλή αύξηση του κόστους, ενώ όλα αυτά καταλύονται στην προοπτική της ανυπαρξίας κάθε μορφής ελέγχου, που θα κατοχύρωνε τα όποια μέτρα στην πράξη;

ΤΙΠΟΤΑ δεν πείθει τέλος ότι υπάρχει πρόθεση να εξαχθούν ορισμένα στοιχειώδη συμπεράσματα από τη μετασεισμική πραγματικότητα. Όπως την ανάγκη να ενισχυθεί ουσιαστικά η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τη δημιουργία δευτεροβάθμιων βαθμίδων με πλατιές αρμοδιότητες, μια και όπως αποδείχτηκε, πολύ περισσότερο από τις κεντρικές υπηρεσίες συνέβαλαν οι δήμοι και οι κοινότητες στην αποκατάσταση μιας ανεκτής ζωής στις σκηνές.

Τί μπορεί όμως να άρει την καχυποψία-μας, όταν τίποτα δεν θα συγκινήσει το ελληνικό κράτος που έχει κατακτήσει τη «νιρβάνα» να επιάρεται για τα λάθη-του, μια και μόνο αυτά πια φανερώνουν την ύπαρξή-του...

αντι

Τέσσερα κλειδιά για την «αντιμαρξιστική» έκρηξη του κ. Γ. ΡΑΛΛΗ...

«ΓΙΑ ΠΟΙΑ κυβέρνηση μ' ερωτάτε, κύριε Πρόεδρε;... Η κυβέρνηση είναι ανύπαρκτη... Αυτήν την απάντηση λέγεται ότι έδωσε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, όταν, κατά την τελευταία-τους συνάντηση στο Προεδρικό Μέγαρο, ο κ. Κ. Καραμανλής ρώτησε τον Α. Παπανδρέου «πώς βλέπει την κυβέρνηση Ράλλη»...

ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ Παπανδρέου πληροφορήθηκε ο πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης. «Και χολωθείς, αποφάσισε, επιτέλους, κατά την περιοδεία-του στην Κρήτη, να επιτεθεί κατά του ΠΑΣΟΚ»... Η ερμηνεία ανήκει σε στελέχη της αβερωφικής πτέρυγας, της Νέας Δημοκρατίας, τα οποία, σε αντίθεση με την εκτίμηση Παπανδρέου, πιστεύουν ότι ο «μόνος ανύπαρκτος» είναι ο κ. Ράλλης, σαν πρωθυπουργός και, προπαντός, σαν αρχηγός του κυβερνητικού κόμματος!

Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ των αβερωφικών δεν είναι ούτε πλήρης, ούτε πειστική. Όχι γιατί δεν αμφισβητούν και πάλι την ηγεσία Ράλλη, όπως το Μάιο του '80, αμέσως μετά την ήττα του κ. Ευ. Αβέρωφ, αλλά γιατί τον τόνο και το περιεχόμενο των ομιλιών του κ. Ράλλη στην Κρήτη, τη βιαιότατη επίθεσή-του κατά των κομμάτων της μαρξιστικής Αριστεράς (διανθισμένη, μάλιστα, με όρους όπως «τυμβωρυχία», «πνευματικό παιδομάζωμα», κλπ.), υπαγόρευαν άλλοι, πολύ συνθετότεροι, παράγοντες, που η παράθεσή-τους δίνει ίσως το γενικότερο «κλίμα» μέσα στο οποίο οδεύει η χώρα προς εκλογές.

★ ★ ★

ΠΟΙΟΙ μπορεί να είναι οι παράγοντες αυτοί;

Ο ΠΡΩΤΟΣ από αυτούς, σχετίζεται, ασφαλώς, με τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζει, μέσα στο ίδιο το κόμμα-του, ο κ. Ράλλης. Οι «αβερωφικοί συνωμότες» (ο όρος ανήκει σε ραλλικούς βουλευτές...) όχι μόνο δεν αποκρύπτουν τις κινήσεις και διαβουλεύσεις-τους, αλλά και τις προπαγανδίζουν ανοιχτά. Τη σύσκεψη στο Μενίδι λ.χ., με την αυτοπρόσωπη παρουσία του κ. Αβέρωφ και τη συμμετοχή τριάντα περίπου αβερωφικών βουλευτών, την άφησαν να «διαρρεύσει» — σαν πληροφορία — οι ίδιοι οι μετέχοντες! Οι αβερωφικοί κατηγορούν τον κ. Ράλλη ότι «διέλυσε το κόμμα», ότι απάλειψε την «ιδεολογική» φυσιογνωμία-του και ότι με το «διαβόητο ήπιο κλίμα» δεν κάνει άλλο τίποτε «πάρ' ν' ανοίγει το δρόμο στον Ανδρέα»... Χαρακτηριστική, από την πλευρά αυτή, είναι η δήλωση του κ. Αβέρωφ, το περασμένο Σάββατο (μετά την επίθεση, δηλαδή Ράλλη κατά ΠΑΣΟΚ, στο Ηράκλειο και Ρέθυμνο), σύμφωνα με την οποία, όχι μόνον ο ίδιος, αλλά και «πολλοί από μας», δηλαδή της αβερωφικής πτέρυγας, «βρίσκουμε αδικαιολόγητη την ηπιότατη πολιτική του κ. Ράλλη έναντι του ΠΑΣΟΚ»! Το «επιμύθιο» Αβέρωφ είναι σαφές: Τα όσα είπες, κύριε εφήμερε αρχηγέ του κόμματος, στην Κρήτη, δε μας ικανοποιούν... Ζητούμε, συνεπώς, μέχρι τις εκλογές, όχι άλλες «ηπιότητες» αλλά επάνοδο στις πηγές-μας — που θα πει περισσότερο «αντιμαρξισμό», περισσότερο αντικομμουνισμό και, φυσικά, μετωπική και αδιάλειπτη επίθεση κατά ΠΑΣΟΚ.

ΕΝΑΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ παράγοντας που καθόρισε το περιεχόμενο των ομιλιών Ράλλη στην Κρήτη, πέραν από τις παρεμβάσεις της πτέρυγας Αβέρωφ, είναι η ίδια η πρόθεση του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας να ενσωματώσει στο κόμμα-του την «Εθνική Παράταξη». Μπορεί ο αρχηγός-της, ο κόντε - Θεοτόκης, να πετάγεται μέχρι το Λονδίνο, για το «τεσσαρακονθήμερον μνημόσυνον της αειμνήστου βασιλίσσης Φρειδερίκης»... Αυτό δεν έχει τόση σημασία, όση έχει ο επαναπατρισμός των 350.000 ψήφων (6,82%) που απέσπασε από τη «Νέα Δημοκρατία» η λεγόμενη «Εθνική Παράταξη». Επαναπατρισμός όμως ακροδεξιών ψήφων σ' ένα κόμμα της δεξιάς, σημαίνει και αντίστοιχες τοποθετήσεις. Σημαίνει ότι πρέπει να καταγγείλεις το «όπιο» της μαρξιστικής θεωρίας, να διακηρύξεις πως ο μαρξισμός «έσβησε» και πως «πάλι των τάξεων» δεν υπάρχει πια στην Ελλάδα. Φυσικά οι τοποθετήσεις αυτές έγιναν με τη δέουσα προσοχή, αφού παράλληλος στόχος είναι να κερδηθούν ψήφοι και από το χώρο του παραδοσιακού κέντρου. Αυτό επιτεύχθηκε με σημείο αναφοράς τον Ελευθέριο Βενιζέλο και με όρκους πίστεως ότι η «Νέα Δημοκρατία» είναι ο συνεχιστής της πολιτικής του Μεγάλου Κρητός, ο οποίος όχι μόνον ανακάλυψε πρώτος τη Δύση (και την... ΕΟΚ), αλλά και το διαβόητο «ιδιώνυμο» (νόμος

4229/1929), για όλους εκείνους «οίτινες σκοπούν την διά βιαιών μέσων ανατροπήν του κοινωνικού καθεστώτος»...

★ ★ ★

ΕΝΑΣ ΤΡΙΤΟΣ παράγοντας που ίσως να έπαιξε το ρόλο-του επίσης είναι η στάση των Αμερικανών απέναντι στην κυβέρνηση Ράλλη. Η στάση αυτή (πρόκληση της Καβάλας, «διαρροή» εγγράφων της ελληνοαμερικανικής συμφωνίας του 1977, συνεχή δημοσιεύματα στον αμερικανικό τύπο ότι «ενδέχεται τις προσεχείς εκλογές να τις κερδίσει ο χαρισματικός ηγέτης του ΠΑΣΟΚ», κλπ.), έχουν προβληματίσει έντονα την ηγεσία του κυβερνητικού κόμματος που συχνά - πυκνά αναρωτιέται: Πού το πάνε οι Αμερικανοί; Τι άλλο, επιτέλους, θέλουν από μας οι Αμερικανοί; Η αδιαλλαξία, ιδιαίτερα, που δείχνουν οι υπερπόντιοι «σύμμαχοι» στις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις για τις βάσεις, αρνούμενοι να δεχθούν και τα στοιχειωδέστερα ελληνικά αιτήματα (όπως λ.χ., την ισορροπία επτά προς δέκα, με αντάλλαγμα την αναγνώριση της αμερικανικής επιδιαιτησίας σ' ολόκληρο το Αιγαίο), σε συνδυασμό με την ψυχροπολεμική πολιτική του Ρήγκαν, ίσως να οδήγησαν τον κ. Ράλλη στο συμπέρασμα ότι ο ρόλος του «φωτισμένου Ευρωπαίου συντηρητικού πολιτικού», να μην αρέσει και τόσο στους Αμερικανούς. (Οι οποίοι, ασφαλώς, προτιμούν αντιμαρξιστές - αντικομμουνιστές ηγέτες, έτοιμους να συμπαρασταθούν σε άνδρες ευγενείς και επιφανείς όπως ο Χοσέ Ναπολεόν Ντουάρτε, «πρόεδρος» της χούντας του Σαλβαντόρ...). Να υποθέσουμε ότι η επίθεση του κ. Ράλλη κατά της μαρξιστικής αριστεράς, η πρόσκλησή-του προς το ΠΑΣΟΚ ν' απαντήσει κατά πόσον «οι Ηνωμένες Πολιτείες μεθοδεύουν, όπως υποστηρίζει το ΚΚΕ, τον πυρηνικό πόλεμο», είναι τελείως άσχετη με μια προσπάθεια του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας να εξευμενίσει τους Αμερικανούς;

ΥΠΑΡΧΕΙ και μια τέταρτη ερμηνεία που, όσο και αν συγκρούεται με τις τρεις προηγούμενες άλλες, διατυπώνεται, ωστόσο, από ορισμένους πολιτικούς σχολιαστές. Η επίθεση του κ. Ράλλη κατά ΠΑΣΟΚ — λένε οι σχολιαστές αυτοί — προλείπει το έδαφος για μια αυριανή συνεργασία της Νέας Δημοκρατίας με το ΠΑΣΟΚ ή με μια μερίδα του ΠΑΣΟΚ («τακτική του σαλαμιού»), στην περίπτωση που, την επομένη των εκλογών, η Νέα Δημοκρατία δε θα ήταν σε θέση να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Κατά τη συλλογιστική αυτή, η όλη επίθεση του κ. Ράλλη αποβλέπει σε μια ασφυκτική πίεση κατά ΠΑΣΟΚ, για «εγκατάλειψη διακηρυγμένων θέσεων» και «αποκήρυξη της κομμουνιστικής αριστεράς». Αυτός είναι και ο λόγος — επιμένουν οι ίδιοι σχολιαστές — που, αντί η κυβέρνηση να δεχθεί με ικανοποίηση, την προσέγγιση λ.χ. του ΠΑΣΟΚ προς τα σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Δυτικής Ευρώπης ή την προσυπογραφή του ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την επιτάχυνση των διαδικασιών εισδοχής της Ισπανίας στην ΕΟΚ, προτίμησε να συμπεριλάβει και τις δυο επεξεργασίες στην επίθεσή-της. Στόχος: οι «περαιτέρω δεφοροποιήσεις» από μέρους του ΠΑΣΟΚ ή, όπως τις αποκαλεί η κυβέρνηση, οι «περαιτέρω υποχωρήσεις»!

★ ★ ★

ΟΠΟΙΑ και αν ήταν η συμβολή των παραγόντων αυτών στη διαμόρφωση της νέας κυβερνητικής τακτικής απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και τα άλλα κόμματα της μαρξιστικής αριστεράς, γεγονός παραμένει ότι παρά την αξιοπρεπή υποδοχή, τις ανθοδέσμες, τα ροδοπέταλα — όπως σε σκηνοθεσία Κ. Μητσοτάκη — ο κ. Ράλλης δεν επέστρεψε ευτυχέστερος από την Κρήτη. Κι ως αναχώρησε, την ίδια μέρα (απόγευμα της Κυριακής) για το Μάαστριχ της Ολλανδίας, για τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κι ως κυκλοφόρησε η κυριακάτικη «Καθημερινή» με δηλώσεις του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας κ. Ξ. Ζολώτα που έλεγαν πως οι σεισμοί, ακριβέστερα οι δαπάνες για την αποκατάσταση των ζημιών, μπορούν να βοηθήσουν την ελληνική οικονομία να ανακάμψει γρηγορότερα! Με το αισθητήριο του έμπειρου πολιτικού κ. Ράλλης συνειδητοποίησε πως η περιοδεία-του στην Κρήτη, δεν έλαξε ούτε το συσχετισμό δυνάμεων, ούτε απομάκρυνε την προοπτική ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ούτε άμβλυne την αλγεινή κατάσταση πραγμάτων μέσα στο κόμμα-του. Στα Χανιά μπορεί να δηλώ-

του Γιάννη Ιωάννου

τι «γνώριζε προκαταβολικά το περιεχόμενο των δηλώσεων Αβέρωφ» αι ότι «δεν υπάρχει καμιά διαφωνία με τον υπουργό Εθνικής Αμύνης». το βάθος αναρωτιόταν «πότε θα εκδηλωθεί η (διασπαστική) κίνηση βέρωφ» και «πώς μπορεί το κόμμα να διεξάγει ένα νικηφόρο εκλογικό γώνα», όταν οι μισοί υπουργοί δε μιλούν με τους άλλους μισούς, ό-ιν, εκτός από τον κ. Αβέρωφ, εμφανίζονται και πάλι τώρα παλαιοί αι νέοι «δελφίνου» — Κ. Μητσοτάκης, Κ. Στεφανόπουλος, Μ. Έ-ερτ, Ι. Βαρβιτσιώτης, κ.ά. — που ο καθένας-τους διαμορφώνει τη ική-του προσωπική πλατφόρμα και, φυσικά, ενδιαφέρεται για την ρώθηση των δικών-του θέσεων...

★ ★ ★

ΠΕΡΑΝ από την περιοδεία Ράλλη στην Κρήτη, ένα συνταρακτικό οιχείο του δεκαπενθήμερου είναι η εκτίμηση του προέδρου της Δημοκρατίας — όπως φέρεται να διαμνηνύθηκε στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ — ότι η χώρα αντιμετωπίζει σοβαρούς εξωτερικούς κινδύνους. πληροφορίες δεν είναι επαρκείς. Και ούτε αποσαφηνίζουν αν οι κίν-νοι απορρέουν από τις γνωστές αμερικανικές πιέσεις για «επέκταση ρόλου» των εδώ αμερικανικών βάσεων, με την αιχμή του δόρατος ραμμένη στον Περσικό κόλπο, από ενδεχόμενους τυχοδιωκτισμούς ς τουρκικής χούντας ή από τη γενικότερη διεθνή ένταση, όπως την τέγραψε και η πρόσφατη διάσκεψη των σοσιαλιστικών κομμάτων ς Δυτικής Ευρώπης. Φυσικά, υπάρχει πάντα η παρεμβολή των «ολι-πιστών» που επισημαίνουν ότι, πολύ συχνά, η επικύρωση των εθνι-ων κινδύνων είναι μια βολική θεωρία για την επίτευξη εσωτερικών όχων, αλλά, τη φορά αυτή τουλάχιστο, φαίνεται να συμμερίζεται ν ανησυχία του προέδρου της Δημοκρατίας και ο ίδιος ο Α. Παπαν-έου.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η χώρα μπήκε οριστικά στην προεκλογική περιο-η, η «Νέα Δημοκρατία» ετοιμάζεται να φέρει στη Βουλή το ομοσχέδιό-της για το διπλασιασμό του αριθμού των υποψηφίων βου-ωτών (για τις μονοεδρικές και διεδρικές περιφέρειες) και τα κόμμα-καταρτίζουν, από τώρα, τους συνδυασμούς-τους. (Έντονη δραστη-τητα αναπτύσσουν και οι βασιλοχουντικοί, ενώ ο θεωρητικός της ροπής Σάββας Κωσταντόπουλος, αναθαρρυσμένος από τις αντι-μουνιστικές «σορτίτες» του κ. πρωθυπουργού στην Κρήτη, έσπευ-να «προειδοποιήσει» πως αυτός και η χούντα θα παρέμβουν «για ν' οττρέψουν τον κίνδυνον υποδουλώσεως της χώρας εις τον μαρξιστι-ολοκληρωτισμόν»! Στην «προειδοποίηση» αυτή των χουντικών, αρχει, ωστόσο, μια σαφής τοποθέτηση του προέδρου της Δημοκρα-ς: Δεν υπάρχει καμιά δύναμη που θ' αποτρέψει την ανάθεση της εντο-ς στον Α. Παπανδρέου, αν το ΠΑΣΟΚ έλθει πρώτο κόμμα.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

Μάρτιος

Τετάρτη 11

- Πραγματοποιήθηκε συνάντηση του προέδρου της Δημοκρατίας κ. Καραμανλή με τον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ κ. Παπανδρέου στην οποία ο δεύτερος «εξέθεσε τις απόψεις-του για τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα της χώρας».

- Αναβλήθηκαν από το Κ.Σ. της ΕΦΕΕ για τις 2 Απρίλη οι φοιτητικές εκλογές λόγω των «ειδικών συνθηκών» που δημιουργήθηκαν τελευταία.

Πέμπτη 12

- Σε 100.000 υπολογίζονται τα άτομα τα οποία έμειναν άστεγα από τους τελευταίους σεισμούς.

Παρασκευή 13

- Η εφημερίδα «Πράβδα» υποστηρίζει σε άρθρο-της ότι ο Γάλλος πρόεδρος Ζισκάρ ντ' Εσταίν έχει «αποκτήσει κύρος λόγω της αυτοσυγκράτησης και της προσεκτικής προσεγγισής-του στα προβλήματα, ιδιαίτερα στα διεθνή». Οι προεδρικές εκλογές στη Γαλλία γίνονται στις 26 Απρίλη.

- Η καθολική εκκλησία της Πολωνίας απηύθυνε «έκκληση στους εργαζόμενους για «τάξη, πειθαρχία και υπομονή».

Σάββατο 14

- Στη συζήτηση η οποία έγινε στη Βουλή για τους σεισμούς, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, το ΚΟΔΗΣΟ και το ΚΚΕ εσωτ. τάχθηκαν κατά της εγκατάστασης πυρηνικών αντιδραστήρων και εργοστασίων στη χώρα-μας στις σημερινές συνθήκες.

- Σε κοινή διακήρυξη 106 καθηγητών των ΑΕΙ, ζητείται η ανανέωση της παιδείας, γιατί «η πανεπιστημιακή παιδεία βρίσκεται από καιρό σε δυσαρμονία με το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, που διαμορφώνεται στη χώρα-μας».

Κυριακή 15

- Αυτοκτόνησε στις φυλακές Κορυδαλλού, όπου μεταφέρθηκε από το ψυχιατρικό τμήμα, ο Γ. Ξυράφης, κατηγορούμενος για φόνο.

- Απέτυχε πραξικόπημα στην Μαυριτανία, ενώ ο πρωθυπουργός της χώρας Μπεν Τζάρα κατηγορήσε το Μαρόκο ως υποκινητή.

Δευτέρα 16

- Ο θρησκευτικός ηγέτης της Περσίας Χομεϊνί, με δηλώσεις-του προσπάθησε να θέσει τέρμα στη διαμάχη μεταξύ του προέδρου Μπάνι Σαντρ και του πρωθυπουργού Αλί Ρατζάι, επικαλούμενος τον κίνδυνο να χάσει η χώρα τον πόλεμο με το Ιράκ.

Τρίτη 17

- Ο Φ. Μιτεράν, υποψήφιος πρόεδρος στις προσεχείς εκλογές στη Γαλλία, σε συνέντευξή-του επέριψε την αποκλειστική ευθύνη για τη διάσπαση του κοινού Μετώπου της Αριστεράς στο Γ.Κ.Κ. και απέκλεισε την περίπτωση συμμετοχής των κομμουνιστών σε μελλοντική κυβέρνηση της Αριστεράς.

Τετάρτη 18

- Με έντονη επίθεση, σε ομιλία-του στο Ηράκλειο, κατά της αντιπολίτευσης και ιδιαίτερα του ΠΑΣΟΚ, εγκαινίασε την περιοδεία-του στην Κρήτη ο κ. Γ. Ράλλης.

- Κοινές επιτελικές ασκήσεις των τριών όπλων των χωρών του Συμφώνου της Βαρσοβίας υπό την επωνυμία «Συμμαχία 81», άρχισαν στην Πολωνία και τις γειτονικές χώρες.

- Στη διάσκεψη των σοσιαλιστικών κομμάτων στο Παρίσι για την επεξεργασία σχεδίου για τον αφοπλισμό και την ύφεση, μετέχει από ελληνικής πλευράς ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κ. Παπανδρέου.

Πέμπτη 19

- Ο γ.γ. του ΝΑΤΟ Γ. Λουνς σε δηλώσεις-του σχετικά με τις προτάσεις Μπρέζνιεφ για την ύφεση και ειρήνη, τόνισε

ότι θα πρέπει να απορριφθούν προς το παρόν.

- Η καθολική εκκλησία του Ελ Σαλβαδόρ κατηγόρησε τη Χούντα ότι ευθύνεται για τη δολοφονία 147 δασκάλων.

Παρασκευή 20

- Μετά τη βίαιη διάλυση από την αστυνομία συνδικαλιστών της «Αλληλεγγύης» που συνεδρίαζαν στην πόλη Μπυντγκόστς της Πολωνίας, οι ηγέτες του συνδικάτου υπέβαλαν στην Κυβέρνηση επτά όρους.

- Η διακοπή φορτώσεων λιβυκού πετρελαίου στην Ελλάδα, πήρε νέες διαστάσεις και, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, εκδηλώνονται τάσεις και από άλλες αραβικές χώρες για συνάρτηση του θέματος προμηθειών πετρελαίου, με το θέμα των σχέσεων της ελληνικής κυβέρνησης με το παλαιστινιακό κίνημα, ιδιαίτερα δε με την επίσκεψη του κ. Κανελλόπουλου στο Ισραήλ.

- Έληξαν στην Άγκυρα οι συνομιλίες των γ.γ. των υπουργείων Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας.

Σάββατο 21

- Απεργία πείνας και δίψας κήρυξαν στις φυλακές Κορυδαλλού οι Σοφία Κυρίτση, Χατζάκου και Μακρίδου, γιατί οι κρατούμενες Μπερτράν και Μπαρζέφσκι μετέχθησαν στις φυλακές Θεσσαλονίκης και Πάτρας.

- Το πρακτορείο ΤΑΣΣ μετέδωσε ότι τα συνδικάτα «Αλληλεγγύη» παραβίασαν τους πολωνικούς νόμους διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι η κατάσταση που δημιουργήθηκε είναι «πιο σοβαρή από τα γεγονότα του περασμένου Αυγούστου στην Πολωνία».

Κυριακή 22

- Περίπου 77 μέλη τούρκικης κουρδικής αριστερής οργάνωσης συνεληφθησαν μετά από αστυνομική επιχείρηση στα Άδανα.

Δευτέρα 23

- Άρχισε στο Μαάστριχτ η διάσκεψη κορυφής των ηγετών των χωρών-μελών της Ε.Ο.Κ.

- Κατάσταση εκτάκτου ανάγκης εισηγήθηκε για την περιοχή των Βάσκων ο ισπανός πρωθυπουργός Κάλβο Σοτέλο.

Τρίτη 24

- Στη πρώτη-της συνεδρίαση η «Αλληλεγγύη» αποφάσισε την κήρυξη γενικής απεργίας, η οποία όμως τελεί υπό επικύρωση, ενώ έχουν παραταθεί οι ασκήσεις στρατευμάτων των χωρών του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ κ. ΚΟΝΟΦΑΟΥ

Συζητιέται έντονα αυτές τις μέρες ως ενδεχόμενο ότι στις προσεχείς κρίσεις του ΑΣΕΑ, τον πρόσεχέ Μάιο, η κυβέρνηση έχει ως πρόθεση να προωθήσει τον κ. Κονοφάο στη θέση του επικεφαλής του ΓΕΕΘΑ. Τυπικό πλαίσιο αυτής της προαγωγής είναι η περίφημη «κυκλικότητα» των όπλων (Στρατού, Αεροπορίας, Ναυτικού) στη Διοίκηση του ΓΕΕΘΑ. Το ουσιαστικό, βέβαια, είναι η διασφάλιση των ενδοκυβερνητικών ισοροπιών και στην τόσο ευαίσθητη αυτή θέση της στρατιωτικής δομής.

Αν τελικά πραγματοποιηθεί αυτό το ενδεχόμενο, θα αποτελεί μια πρόσθετη απόδειξη του ανεξέλεγκτου αυταρχικού χαρακτήρα του κράτους της Δεξιάς και της νοοτροπίας-του, που περιφρονεί κάθε μορφή ελέγχου. Και καταργεί κάθε άλλο κριτήριο, πέρα από εκείνο της παραταξιακής (και ενδοπαραταξιακής) σκοπιμότητας.

Νομίζουμε ότι σε οποιοδήποτε άλλο κράτος, οι πολλαπλές δραστηριότητες ενός αξιωματικού, πρώην εμπόρου, όπως ο κ. Κονοφάος, θα είχαν βαρύνει αποφασιστικά όχι μόνο στην προαγωγή-του αλλά στο ασυμβίβαστο της στρατιωτικής και της συναφούς προς αυτή επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αλλά σ' αυτή την πολιτεία, η εύνοια ενός Υπουργού, ας πούμε του κ. Αβέρωφ, φαίνεται να έχει μεγαλύτερο βάρος από τα τόσα και τόσα αδιάψευστα μέχρι σήμερα στοιχεία, που πρώτο το ΑΝΤΙ και γενικότερα ο Τύπος κατέθεσαν για το συγκεκριμένο πρόσωπο.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι το βάρος μιας τέτοιας επιλογής θα αναλογεί εξ ολοκλήρου στην κυβέρνηση. Και ότι δεν έχουν καμιά βάση οι «εξίσου έγκυρες» πληροφορίες που διαχέονται, ότι ένα από τα «ατού» του κ. Κονοφάου είναι πως κρίνεται «αποδεκτός» και από μερίδες της Αντιπολίτευσης...

Ο «Οδηγητής» και οι «Αντι-φάσεις» μας

Στο τεύχος 341 του «Οδηγητή» της 20ής Φεβρουαρίου 1981 και στη σελίδα 5, υπάρχει μια στήλη αφιερωμένη στο «Αντί», με τίτλο «Αντι-γραφές» και «Αντι-φάσεις»: χρεωνόμαστε, δηλαδή, σε κάποια ιστορικά χρεώγραφα του εργατικού κινήματος της χώρας-μας, σαν αντιγραφείς και αντιφάσκοντες. Ας δούμε, λοιπόν, τους τίτλους του χρέους-μας.

Αν καταλαβαίνουμε καλά, ένας είναι ο χρεωστικός τίτλος: είμαστε αντιφατικοί γιατί μιλάμε για την «ενότητα στη δράση» της Αριστεράς («μιλάει» δηλαδή ο «Αντήνωρ» στο τέλος του άρθρου-του «Οι εκλογές και τα πιθανά αδιέξοδα», βλ. ΑΝΤΙ, τχ.

171), ενώ απ' την άλλη, με το κείμενο του Σπ. Λιναρδάτου στο τεύχος 170 («Εκλογές 81...») και με αυτό των Χ. Λ. και Κ. Β. Δ. («ΠΑΣΟΚ και εξουσία...», τχ. 170), διατυπώνονται απόψεις που αντιφάσκουν με το αίτημα της «ενότητας στη δράση» — της Αριστεράς, εννοείται.

Θα θέλαμε πρώτα απ' όλα να «αποκαταστήσουμε» τα υπόδικα κείμενα και, συγκεκριμένα, τις παραγράφους στις οποίες παραπέμπει ο «Οδηγητής». Στο άρθρο του Σπ. Λιναρδάτου — αυτός είναι ο «πολιτικός συντάκτης του γνωστού συγκροτήματος»... — υπάρχει η εξής διατύπωση: «Και τα δύο (τα ΚΚΕ, σ. σ.) αντιμετω-

ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ (ΤΟΥ)

Η δημοσιευμένη απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής της ΕΔΑ είναι σαφής, στο πρώτο-της, τουλάχιστον, σκέλος: η αυτόνομη κάθοδος της ΕΔΑ στην Α' εκλογική περιφέρεια της Αθήνας, είναι δηλωτική της επιδίωξης να καταγραφεί — έστω και συμβολικά — η σημερινή πολιτικο-ιδεολογική φυσιογνωμία αυτού του πολιτικού σχηματισμού.

Στο δεύτερο-της σκέλος, που αφορά τις υπόλοιπες 55 εκλογικές περιφέρειες της χώρας, ενώ είναι σαφές ότι καλούνται οι οπαδοί της ΕΔΑ να ψηφίσουν το ΠΑΣΟΚ, «εκεί όπου δεν προσφέρεται αντικειμενικά η δυνατότητα εκλογής βουλευτών από τα κόμματα της παραδοσιακής αριστεράς», παραμένει — ηθελήμεινα; — ασαφές, το τί γίνεται εκεί, όπου υπάρχει δυνατότητα εκλογής βουλευτών της «παραδοσιακής αριστεράς».

Η αποκρυπτογράφηση του γρίφου, ότι η ΕΔΑ «καλεί τα κόμματα της παραδοσιακής αριστεράς σε συνεργασία», σ' αυτές τις «γόνιμες» περιοχές, που «να διαφυλάττει την ιδεολογική, πολιτική και εκλογική φυσιογνωμία και ιδιαιτερότητα κάθε κόμματος», δεν είναι εφικτή, γιατί το συγκεκριμένο ερώτημα — των οπαδών της ΕΔΑ, βέβαια — είναι: ΚΚΕ ή ΚΚΕσ.;

Πέρα απ' το γεγονός ότι το εγχείρημα της «Ενωμένης Αριστεράς» του '74 — που απέδειξε το μάταιο του προσδιοριστικού επίθετου — θα έπρεπε να λειτουργήσει αποτρεπτικά για μία τέτοιου είδους κοινότυπη εκφώνηση, η εμφανής αυτή υπεκφυγή στην απόφαση της Διοικούσας της ΕΔΑ, αποτελεί δυστυχώς την πιστοποίηση της εγγενούς επιγονικής αδυναμίας να αποσαφηνίσει τον πολιτικό προσανατολισμό και αυτοπροσδιορισμό-της.

Είναι πιθανό η τελευταία αυτή πράξη της ΕΔΑ να προηγείται πράγματι της τελικής αυλαίας — οδυνηρό για όσους νοσταλγούν το κόμμα (και τις αντίστοιχες συνθήκες) του πάλαι ποτε 25% του 1958... Πάντως θα ήταν άδικο αν δεν επισημαίναμε την εντιμότητα αυτού του φορέα στην επιδίωξή-του να ολοκληρώσει μέχρι το τέλος-(του) ιστορικά την αποστολή-του.

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ...

Όσο και αν οι πολιτικές και οικονομικές σχέσεις της Τουρκίας με τις άλλες χώρες, και ιδιαίτερα με τις μεγάλες δυνάμεις της Δύσης και του «υπαρκτού σοσιαλισμού» της Ανατολής, ανάγονται τυπικά στη σφαίρα του διπλωματικού «αλισθερισμού» της γειτονίας, η προσέγγιση του ζητήματος και από την πλευρά της ελληνικής εσωτερικής πολιτικής, γίνεται αναγκαία αν ληφθούν σε

πίζουν, ιδιαίτερα στις περιφέρειες όπου δεν έχουν βάσιμες ελπίδες να βγάλουν βουλευτή, ερωτήματα και προβλήματα, όχι μόνο οπαδών και μελών-τους, αλλά ακόμα και στελεχών-τους, τουλάχιστον κατώτερων και μεσαίων, που συζητούν την περίπτωση να ενισχυθεί τοπικά εκείνο το κόμμα της Αντιπολίτευσης, που παρουσιάζει περισσότερες δυνατότητες να κερδίσει έδρες, αφαιρώντας-τες από τη Δεξιά». Στον «Οδηγητή», αυτό παρουσιάζεται σαν «σπόντα» — άποψη του αρθρογράφου. Ο «Οδηγητής», δηλαδή, «τσιτάρει» το «να ενισχύσει — κι όχι να ενισχυθεί, όπως γράφεται στο άρθρο — η Αριστερά — εν γένει... — εκείνο το

κόμμα, κλπ...» Έτσι, το πιθανό ερώτημα των μελών-μας γίνεται «άποψη συντάκτη γνωστού συγκροτήματος», το περιοδικό-μας εμφανίζεται «αντιφατικό», δηλαδή με δικές-του αντιφατικές θέσεις, ενώ, στην ουσία, η αντίθεση προκύπτει από το γνωστό παράδοξο, να συμπαρατίθενται παράγραφοι δύο διαφορετικών κειμένων (στην προκειμένη περίπτωση των κειμένων του «Αντήνωρα» και του Σπ. Λιναρδάτου) διαφορετικών, δηλαδή, ως προς το γνωστικό και πραγματικό τους αντικείμενο, να «ενοποιούνται» κάτω από ένα συγγραφικό δράστη της αντίφασης (το ΑΝΤΙ) και έτσι να παρουσιάζονται σαν αντίφαση. Πρόκειται για κάποιον ιδιάζοντα μηχανισμό λή-

πρά υπ' όψη ορισμένα «δυσεξήγητα» δεδομένα:

● Αφ' ενός παρατηρείται μία... σκυταλοδρομία εναγκαλι-
ιού της Τουρκίας του Εβρέν, μεταξύ ΗΠΑ, Ευρώπης (ιδιαίτερα
τό την πλευρά της Δυτικής Γερμανίας), της ΕΣΣΔ και... της Κί-
ης (της Λαϊκής). Ο στρατηγός Χαϊήγκ επικυρώνει εμπράκτως
λογική του «ακρογωνιαίου λίθου της Συμμαχίας», οι ευρω-
χίοι εταίροι συμφωνούν και πλειοδοτούν... «διαφωνούντες», ο
ονιντ Μπρέζνιεφ — με δεδομένη την επενδυτική εφόρμηση
ς ΕΣΣΔ στους τομείς της βαριάς βιομηχανίας και ενεργείας της
υρκίας και τον κατακλυσμό της αφειδώς παρεχόμενης οικονο-
κής βοήθειας (μόνο μεταξύ 1974-1979, 3,725 δισεκατομμύρια
λάρια!) — αποστέλλει συγχαρητήρια στον Εβρέν «επί τη 60ή
ετείω» της σοβιετοτουρκικής συνθήκης, επιτρέποντας τον
οκλητικό συνειρμό Μπρέζνιεφ-Λένιν, Εβρέν-Κεμάλ, και η κι-
ζική ηγεσία εκφράζει την ευαρέσκειά-της για την πάταξη
ς... τρομοκρατίας στην Τουρκία...

● Αφ' ετέρου η ελληνική κυβέρνηση παίρνει «ορισμένα αυτό-
μα μέτρα» (κατα τον αντιπρόεδρο κ. Παπακωνσταντίνου) «για
ν διευκόλυνση της αεροπλοΐας», προσδιορίζοντας έτσι με... α-
ότητα τις εκχωρητικές προς την Τουρκία επιπτώσεις της πο-
ικής που ακολουθεί η Ν.Δ. — και όχι μόνο στο θέμα του ελέγ-
ου του εναέριου χώρου...

Ο συνδυασμός των δεδομένων αυτών, πέρα από τις θλιβερές
πιστώσεις, υπογραμμίζει για άλλη μια φορά τον γνωστό πο-
ειολογικό αφορισμό, ότι η εσωτερική πολιτική αποτελεί τον
ύμωνα διαμόρφωσης του ειδικού θάρους μιας χώρας στη διε-
ή πολιτική κονίστρα.

ΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΠΟΔΙΟΠΟΜΠΑΙΟΥ ΤΡΑΓΟΥ;

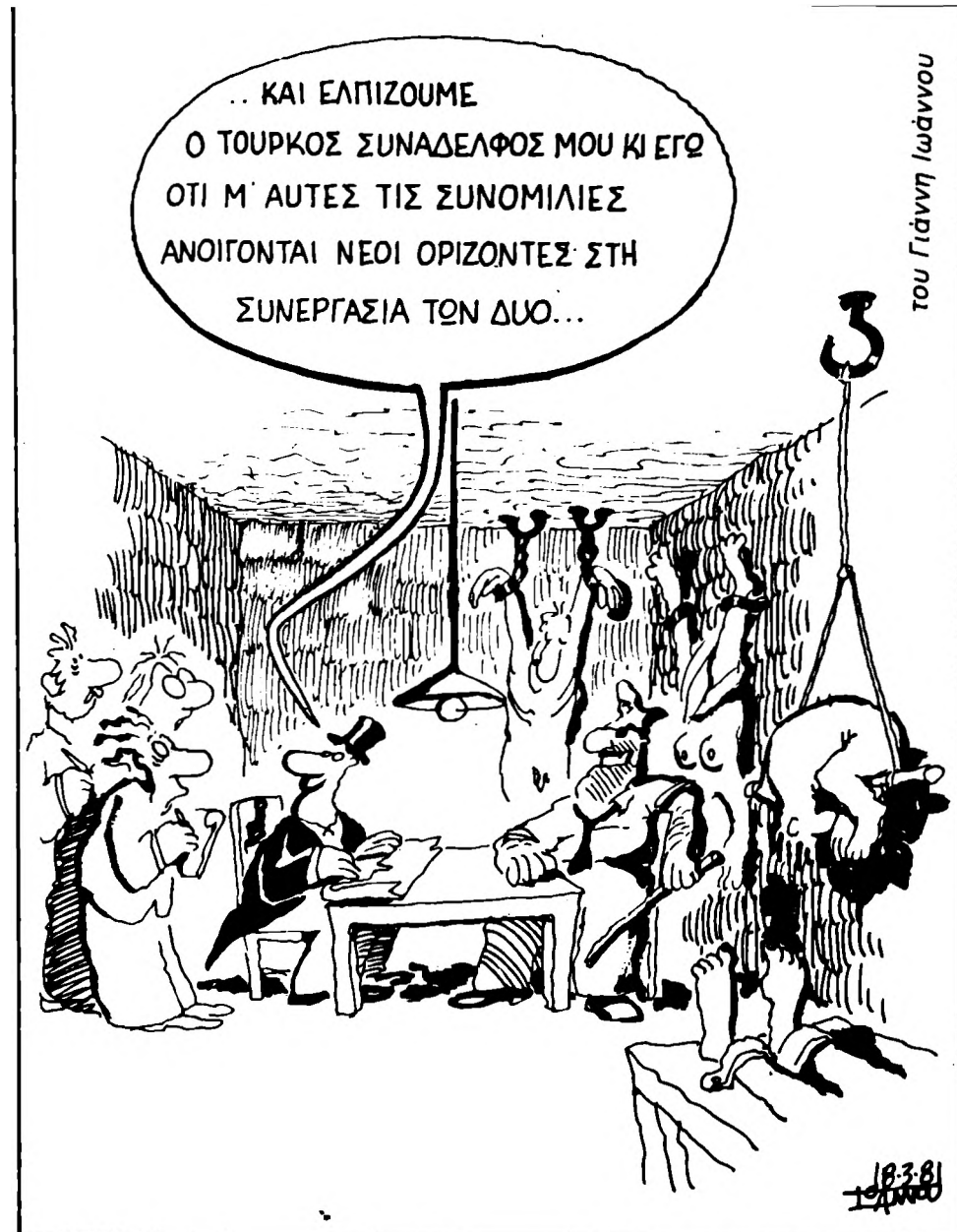
Όσο κι αν είναι τραγική η διαπίστωση, μπορούμε να πούμε ό-
η εκατόμβες των Εβραίων στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο είχαν σαν
τικό αποτέλεσμα την άτακτη υποχώρηση του αντισημιτισμού
α αμέσως επόμενα χρόνια. Το μέγεθος του εγκλήματος και
οίως η αποκάλυψη της σαφούς πολιτικής σκοπιμότητας που
ηρέτησε, έμοιαζε προς στιγμήν, να έχει ξεριζώσει τον ειδικό
τισμό που αποτελεί εν τέλει ο αντισημιτισμός.

Νά όμως, που όσο μακραίνει ο χρόνος, τα πράγματα δείχνουν
αλλάζουν. Ένας έρπων αντισημιτισμός — σε ορισμένες μάλι-
α χώρες με δυναμικές εκδηλώσεις — κάνει ορατή την
αβίωσή-του στην Ευρώπη. Ανατολική και Δυτική. Στην Πολω-
εμφανίστηκαν αφίσες και προκηρύξεις όπου «αποκαλύπτε-
» ότι ο Λεχ Βαλέσα είναι Εβραίος, (λες και αν αυτό ήταν αλή-
α θα έπρεπε να σημαίνει τίποτα παραπάνω από το ότι είναι
θός η μελαχρινός). Στην Ελλάδα, το σκάνδαλο της ΔΕΗ συν-
ήκε ανεπίτρεπτα με την εβραϊκή καταγωγή του κυρίου Μωυ-
(αρθρογραφία Σ. Καρατζαφέρη στην «Ελευθεροτυπία» και ε-

... που τον πληρώσαμε και
εχίζουμε να τον πληρώνουμε
νιά.

να δεύτερο σημείο, όπου θα
πει και πάλι να προσφύγουμε
«αποκατάσταση» των κει-
ων. Ο «Οδηγητής» μας χρεώ-
ότι «η πρόταση του ΚΚΕ...
συνεργασία των δυνάμεων
αλλαγής δεν αναιρείται με
υπεκφυγές του Αντί»: «Το
είναι ανέφικτο», «Αλλωστε
ΙΑΣΟΚ δε θα στηριχτεί σε ο-
δήποτε αριθμό εδρών του
...». (Και τα δύο αποσπάσματα
από το άρθρο του «Αντήνω-
...». Δεν υπεκφεύγουμε των
άσεων του ΚΚΕ. Απλώς,
«Οδηγητή» έχει παραλει-
η εξής φράση από το από-
μα: «Αλλωστε δεν υπάρχει

καμιά ένδειξη ότι το ΠΑΣΟΚ θα
ήταν διατεθειμένο να στηριχθεί...
«Λεπτομέρεια; Δεν το νομίζουμε
και ρωτάμε: Υπάρχει τέτοια έν-
δειξη; Κι αν υπάρχει πού, πότε
και πώς έχει καταγραφεί; Πέρα
απ' αυτό: για το κατά πόσο είναι
«κατά κοινή παραδοχή» (κι αυτό
επίσης παραλείπεται από τον Ο-
δηγητή) «ανέφικτο το 17%», πα-
ραπέμπουμε στη λεπτομερειακή
ανάλυση που επιχειρεί ο Ηλ.
Καρράς στο τεύχος 170 του ΑΝ-
ΤΙ και που αναφέρεται και στο
στόχο του 17%: ο αρθρογράφος
επισημαίνει τη λογική και πολιτι-
κή αφετηρία του στόχου αυτού —
συγκράτηση ψήφων στις «άγο-
νες» περιφέρειες — πράγμα που
επισημαίνει και ο «Αντήνωρ»,
αλλά που υπεκφεύγει ο «Οδηγη-
τής».

του Γιάννη Ιωάννου

περώτηση τεσσάρων βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, που ποιείται επι-
σης μνεία του γεγονότος). Ενώ, «έγκυρες» κυβερνητικές πηγές
μετά τα αποκαλυπτικά δημοσιεύματα των «Τάιμς της Νέας Υόρ-
κης» για τις υποχωρήσεις της «Ν.Δ.» στο θέμα των βάσεων, «ση-
μείωναν», ότι πρέπει να «προβληματίσει» η εβραϊκή καταγωγή
της αρθρογράφου.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι παρόμοιες τοποθετήσεις είναι α-
τοπήματα, που δεν υπάγονται σε κάποια ευρύτερη συνθήκη.
Γιατί δεν είναι άσκοπο να υπενθυμίζουμε πως ο αντιεβραϊσμός
δεν είναι παρά ο ιδεολογικός προθάλαμος του φασισμού, μια
κλασική κατασκευή του «αποδιοπομπαίου τράγου» στον οποίο
φορτώνονται όλα τα κακά, ώστε να εκτρέπεται η κριτική σκέψη
για τα πραγματικά αίτια της κοινωνικής κακοδαιμονίας.

Και γενικότερα δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο αντισημιτισμός εί-
ναι ο προθάλαμος αλληλοδιάδοχων αποκλεισμών όχι μόνο της
φυλετικής νομιμότητας αλλά της ιδεολογικής και εν τέλει πολιτι-
κής. Πρέπει λοιπόν στην Ελλάδα να σταματήσουμε τα ολισθή-
ματα, πριν γίνουμε, έστω και ακούσια, θύτες του εαυτού-μας.

Κι ένα τρίτο και τελευταίο
στοιχείο, για να μιλήσουμε και
για το, επίσης υπόδικο, άρθρο
των Χ.Λ. και Κ.Δ., που χαρα-
κτηρίζονται σαν εκπρόσωποι
των «απελπισμένων» (τα εισαγω-
γικά είναι του «Οδηγητή», σ.σ.)
και επίδοξοι «ηγέτες του αναρχο-
αυτόνομου χώρου». Το αν κά-
ποιος είναι «απελπισμένος» (ή
προσαγορεύεται σαν τέτοιος από
κάποιον άλλο, λόγω του ότι χρη-
σιμοποιεί την έκφραση NULLAM
SPERARE SALUTEM, ή «γνω-
στός... κονδυλοφόρος μεγάλου
συγκροτήματος» — σε γλώσσα
κάποιων άλλων, όχι τόσο μακρι-
νών εποχών... — αυτό είναι δική-
τους υπόθεση. Για μας, που θέ-
λουμε να ζούμε μέσα στην Αρι-
στερά και που δεν θέλουμε να α-

παρνηθούμε την αρχή της πολυ-
φωνίας, μπαίνοντας στην προ-
κρούστεια κλίση του όποιου κομ-
ματικού κέντρου και της όποιας
πολιτικής σύμβασης με τις συνα-
κόλουθες δουλειές-της, είναι σα-
φές ότι στόχο-μας έχουμε να δη-
μοσιοποιούμε τις διαφορές, τις
αντιθέσεις ή και τις αντιφάσεις α-
κόμα του αριστερού χώρου, στην
Ελλάδα, σήμερα. Κι αυτό είναι
κάτι που, ίσως, δεν μπορεί να εν-
νοήσει ο «Οδηγητής». Κι αν τη
φιλοξενία απόψεων και θέσεων
την ονομάζει «αντι-γραφή», αυτό
σημαίνει ότι δεν μπορεί, και πάλι,
να εν-νοήσει τη λειτουργία-
μας σαν βήμα κατα-γραφής των
εκδοχών της ελληνικής αριστε-
ράς, πέρα απ' τις όποιες εκλογι-
κές ή άλλες συγκυρίες.

«ΉΤΑΝ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΗΣΕ» Η ΟΙ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΕΙΣ

Θα μπορούσε να 'ναι και διάγνωση ψυχιάτρου για κάποιον αυτόχειρα. Όμως η ανενδοίαστη αυτή ρήση προέρχεται από Εισαγγελέα, μετά από συνοπτική «αυτοψία» που έκανε στις φυλακές Κορυδαλλού, για τις συνθήκες απαγχονισμού του εκεί κρατούμενου - υπόδικου Γιώργου Ξυράφη.

Θα αφήσουμε στην αυθεντία των ψυχιάτρων τη διερεύνηση της σχέσης: μελαγχολία - αυτοκτονία και θα επιχειρήσουμε, απλώς μια παραταχτική αναφορά παρόμοιων ή παράλληλων «συμβάντων», που παρατηρούνται πρόσφατα στους χώρους που ονομάζονται «σωφρονιστικά καταστήματα».

Την ίδια μέρα της αυτοκτονίας του Ξυράφη, απόπειρα έκανε και ο κρατούμενος Ιω. Νούλης (λέτε να υπάρχει «συνωμοσία αυτοκτονίας» στον Κορυδαλλό;). Στις 5 Ιανουαρίου, πέθανε αλυσοδεμένος στα υπόγεια του Κορυδαλλού ο Θεοφυλίδης (τον αλυσοδέσανε γιατί είχε υποστεί νευρική κρίση). Και κάτι άλλο, παράλληλο — και θα δούμε πού βρίσκεται η παραλληλία. Οι τοξικομανείς κρατούμενες Σ.Τ. και Σ.Γ. κατάγγειλαν ότι τον Ιούλιο και τον Αύγουστο, αλυσοδεμένες σε κάποιο κελί του ψυχιατρικού καταστήματος Κορυδαλλού (σημ. το αλυσόδεμα προβλέπεται από το Σωφρονιστικό Κώδικα όταν ο κρατούμενος βρίσκεται σε κρίση), «δέχονταν» επισκέψεις φύλακα — ετών 25, εις το άθος της ηλικίας-του — ο οποίος τις «κοιτούσε» (έκανε δηλαδή σωματικό μπανιστήρι όπως λένε και στην αργκό της Εγκληματολογίας...) και αυνανιζόταν, αξιώνοντας από τη μία απ' αυτές τη «μέθεξή»-της στην εξουσιαστική και βίαιη ηδονή-του: «Θά 'πρεπε να σου αρέσει αυτό», είπε ο, κατά τα άλλα, φύλακας και σωφρονιστής των «έκνομων». Και, για να κλείσουμε, δικηγόρος ανέφερε κάτι για «αλληπάλληλες αυτοκτονίες στις φυλακές τα τελευταία χρόνια»... ».

Πιστεύουμε λοιπόν ότι τα φαινόμενα της αυτοκτονίας στις φυλακές και του αυνανισμού του φύλακα εν όψει αλυσοδεμένου κρατούμενου, έχουν περισσότερα από ένα κοινά σημεία και ανάγονται — χωρίς να περιορίζονται — στο σύστημα και στη συνθήκη που λέγεται φυλακή, εν γένει, και ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα, ειδικότερα.

Η συζήτηση είναι μεγάλη και δε μπορεί να εξαντληθεί — ούτε καν στους άξονες αναφοράς-της — σε τούτο δω το σημείωμα. Ούτε βέβαια η όλη υπόθεση εξοικονομείται με την ανεύρεση κάποιων προσωπών - υπαιτίων αυτών των συνθηκών του — εν Ελλάδι — σωφρονισμού: κάτι τέτοιο θα άφηνε ανέπαφο το σύστημα και τους κανόνες εξουσίας που διέπουν την παντοκρατορική κοινότητα των αρχόντων - σωφρονιστών — πάσης φύσεως — και τις σχέσεις τους με τους σωφρονιζόμενους ή και αυτόχειρες, βιαζόμενους (συμβολικά ή υλικά), κλπ. Πέρα απ' αυτά: θα πρέπει κάποτε να τεθεί επί τάπητος το πρόβλημα των οργανικών διασυνδέσεων εξουσίας πολιτικής — εξουσίας κατασταλτικής - σωφρονιστικής και εξουσίας ψυχιατρικής - «προσαρμοστικής», έτσι όπως υλοποιούνται θεσμικά στα «Ιδρύματα» και τα σωφρονιστικά «καταστήματα». Έχουμε την άποψη ότι αυτές οι διασυνδέσεις είναι οργανικές γιατί στηρίζονται, ενιαία, σε στοιχεία της κυρίαρχης ιδεολογίας σχετικά με τα «παρακλίνοντα» - «άτομα» και την ανάγκη εγκλεισμού — απομόνωσής-τους από την υγιή κοινωνική τάξη, ή «τάξη δικαίου». Και παραπέρα: η ιδεολογία που διέπει την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των πάσης φύσεως χώρων απομόνωσης, εγκαθιδρύει κανονιστικούς κώδικες συμπεριφοράς (για τους υπεύθυνους των καταστημάτων) που, μαζί με την κοινωνική καταγωγή, την πολιτιστική στάθμη και τα πρότυπα αξιών αυτών των υπεθύνων, καθιστούν αυτά τα «κέντρα αναμόρφωσης» μικρά και απομονωμένα βασίλεια τρόμου, βίας, πλήρους εξουσίασης και ίσως και θανάτου του εγκλειστού: ο κ. Γιαμαρέλος, π.χ., ήξερε ότι οι γιατροί που παρακολουθούσαν επί ένα χρόνο

στο ψυχιατρικό κατάστημα του Κορυδαλλού τον υπόδικο Ξυράφη, είχαν διαπιστώσει: «ψυχωσική συνδρομή σχιζοφρενικού τύπου» και την ανάγκη: «παραμονής-του σε ψυχιατρείο μέχρι της δίκης»· ωστόσο, ο Γιαμαρέλος, για να «αποσυμφορήσει» — όπως του 'πε ο κ. Σταμάτης — το ψυχιατρικό κατάστημα του Κορυδαλλού, έκρινε ότι ο Ξυράφης μπορούσε να μεταφερθεί σε κελί φυλακής. Πέντε μέρες μετά αυτοκτόνησε (Κάποιοι άλλοι περιμένουν τι θα πει ο υπεύθυνος ψυχίατρος κ. Παπαναστασίου που παρακολουθούσε τον Ξυράφη). Ίδια είναι και η περίπτωση του Ιω. Νούλη.

Λοιπόν: ποιός ορίζει το σώμα, την ψυχή και τη ζωή την ίδια του εγκλειστού; Ο Σωφρονιστικός Κώδικας (βλ. συστηματοποιημένο συνολικό κανονιστικών διατάξεων για την «προστασία» της κοινωνίας από τα «πικίνδυνα άτομα»), κάποιοι κλάδοι (έστω δια των εκ-προσώπων-τους των κατασταλτικών μηχανισμών του κράτους, οι βουλές και οι διαθέσεις των καθημερινών δεσμο-φυλάκων (κατ' άλλους: νομο-φυλάκων).

Έχουμε λόγο σε όλα αυτά: στη γειτνίαση Εξουσίας - βίας - θανάτου, ο πολίτης δεν μπορεί να στοχάζεται μόνο σ' αυτά που θεωρεί ως «δημοσία», «κοινωνικά», κλπ. και να υπολείπεται της παρουσίας-του σ' αυτή που του τα ονομάτισαν συμπτώματα συμπεριφοράς «α-κοινωνικά», που αναγόρευσαν, μετά, σε «εχθρικά»-(του), και, έτσι, τα φύλαξαν αποκλειστικά για τους αυθέντες της Εξουσίας που τα θεσμοθέτησε σύμφωνα με τις (ιδεολογικές) γραφές-της και ανήγαγε το όλο θεσμικό πλέγμα των «δρυμάτων», «καταστημάτων» κλπ., σε ξεχωριστή «πολιτεία», ενώ εμείς τούτη εδώ η πολιτεία «μας» που αναπαράγει, μεταθέτοντας σε χώρους «εγκλεισμού», κάποια — σύμφυτα στη λογική-της — χαρακτηριστικά καταστολής.

Ας σκεφτούμε αυτά, ας μιλήσουμε για την εξουσιαστική ψύχωση βίας των σωφρονιστών και μετά ας δεχτούμε ότι αυτοί οι «εγκλειστοί» έχουν δικαίωμα λόγου, αντίλογου, αντίδρασης, άμυνας και αυτοπροστασίας. Εμείς, φιλοδοξούμε να επανέλθουμε...

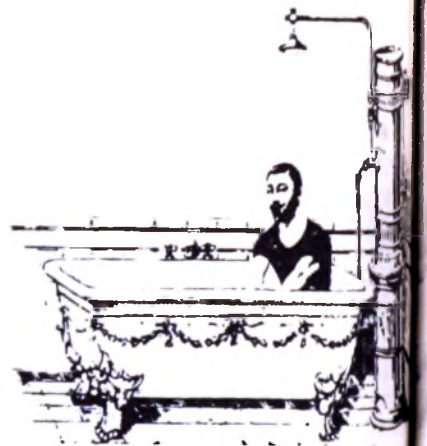
ΤΑ ΜΕΛΑΘΡΑ ΤΗΣ ΘΕΜΙΔΑΣ

Η κατάσταση των δικαστικών μεγάρων της χώρας έδινε από χρόνια το στίγμα της ιδιόμορφης σχέσης των πολιτών με το κράτος και τους νόμους-του, στη χώρα-μας. Κι ήταν κι ένα μνημείο της πολιτιστικής εξαχρείωσης, που είναι η μοίρα του λαού-μας κάτω από τις διαδοχικές κυβερνήσεις της Δεξιάς. Για να μην αναφερθούμε στο περιβόητο μεγαρόσημο που δεκαετίες τώρα πληρώνουν οι πολίτες, για να χρηματοδοτήσουν τη διαιώνιση της αχανούς τρύπας της Λεωφόρου Αλεξάνδρας.

Χρειάστηκε να πέσει ένα κομμάτι της οροφής του ετοιμόρπου Αρσάκειου στο κεφάλι του κ. Ράλλη, που είχε να διεκπεραιώσει τη γνωστή διένεξη της συζύγου-του με τον εκδότη της «Αυριανής», για να παρθούν... ραγδαίες αποφάσεις. Να μεταστεγαστεί, δηλαδή, το Εφετείο στο μόλις εκκινωθέν από τον Άρειο Πάγο «Ιλίου Μέλαθρον» του Σλήμαν.

Θα έπρεπε να έχουμε μάθει να μην απορούμε με τίποτα. Εμείς, όμως, αδιόρθωτοι, επιμένουμε και παραθέτουμε τρεις απορίες:

1. Εκκενώθηκε το «Ιλίου Μέλαθρον» κατά προτεραιότητα γιατί θεωρήθηκε ότι έχει ανε-

κτίμητη αρχιτεκτονική και αισθητική αξία. Αν ναι, γιατί σπατάλεται τώρα εκεί το Εφετείο δικαστήριο που κινητοποιεί, όπως είναι φυσικό, πολύ μεγαλύτερο αριθμό δικηγόρων, παλλήλων, διαδίκων και νομικών; Αν όχι, γιατί δεν μετακινήθηκε κατά προτεραιότητα στο νέο κτίριο της Λεωφόρου Αλεξάνδρας, ένα από τα πιο συνιστάμενα δικαστήρια, το Πρωτοδικείο π.χ.;

2. Είναι ετοιμόρupo το Αρσάκειο; Αν ναι, γιατί παραμένει πάντα εκεί οι υπηρεσίες του πρώτου ορόφου; Μήπως επείγει πρόκειται για δικαστήριο ήσσονος σημασίας και επομένως αν καταπλακωθούν δεν χασε... η Βενετιά βελόνι;

3. Για όλο αυτό το οικτρογόλο θέαμα, (ο κ. Σταμάτης λέγεται, επιθεωρεί και το νοδοχείο Αμπασαντέρ, που διαθέτει και άπειρες... υδραυλικές διευκολύνσεις για πελάτες της Θέμιδας) δεν διεκδικήσει κανείς, μα κανείς, την πολιτική-του ευθύνη

Σεισμοί, λιμοί και καταποντισμοί...

— για τους πρακτικογράφους,
τον ιδιωτικό βίο και τους καλλιτέχνες

ο «σήριαλ» της ντροπής...

« Η ντροπή, ντροπή δεν έχει», λέει το γνωστό ωμικό, γι' αυτό και δεν είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι ο επονειδιστος στιγματισμός της ελληνικής Βουλής από την άρνηση της κυβερνητικής εισηγησίας να χορηγήσει σύνταξη στη χήρα του «λοφονημένου» από τη χούντα βουλευτή της ΕΔΑ Άρη Τσαρουχά, έχει πλέον μεταβληθεί σε «σήριαλ...» (βλ. ANTI αρ. 171).

Το τελευταίο, μέχρι στιγμής, «επεισόδιο» παίχτηκε με τον Πρόεδρο της Βουλής επί της έδρας τις 26 Φεβρουαρίου και η εκ νέου διακοπή της συζήτησης συνοδεύτηκε «με την δέσμευσιν» — εκρους του κ. Παπασπύρου — «να δοθεί απάντησις το Σώμα εντός 10 ημερών...».

Το δεκαήμερο έχει περάσει βέβαια προ πολλού και ούτε φωνή ούτε ακρόαση. Στις 26 Μαρτίου όμως, τελευταία Πέμπτη του μήνα, που σύμφωνα με τον κανονισμό (Άρθρο 75, Παρ. 5), συζητούνται κρεμούσες προτάσεις Νόμων, θα ξέρουμε... Τις τελειώσει πλέον αυτό το «σήριαλ» της ντροπής!

ο «σήριαλ» της αναμονής...

Κακώς βαυκαλίζονται — όσοι το κάνουν — με την πιθανότητα της εκδοχής ή έστω, την ελπίδα της αλλαγής του ισχύοντος εκλογικού συστήματος την κατεύθυνση της απλής αναλογικής...

● Η κατατεθειμένη από το ΚΚΕ Πρόταση Νόμου αφορά το θέμα, περιμένει να συζητηθεί στην Ομάδα της Βουλής από τις 14.4.1978! Είναι σαφές ότι προσέκρουσε στην νέο-«δημοκρατική» κυβερνητική... διακριτική ευχέρεια του Προεδρείου Βουλής.

Η «τροποποίηση» της στόχευσης του ΚΚΕ προς την κατεύθυνση του 17%, είναι δηλωτική της αποχής του αμετάβλητου, ως προς το συγκεκριμένο θέμα, του Εκλογικού Νόμου, όχι μόνο σαν συνέπεια φανατισμού, αλλά και για δυο άλλους λόγους: 1ον κατά το μάλλον ή ήττον απίθανη περίπτωση δώσης της «προσαρμοσμένης στην πραγματικότητα στόχευσης» αυτής — όπως αφελώς ισχυρίζεται το ΚΚΕ — «αναλογικοποιούνται» για το ΚΚΕ αποτελέσματα με το εκλογικό σύστημα της ενισχυμένης, και επικυρώνεται τελεσίδικα η επικράτησή του πάνω στον «ενδοοικογενειακό» αντιπαρ- το ΚΚΕς...).

Αλλά και η κατατεθειμένη από το ΚΚΕς. Πρόταση Νόμου, περιμένει επίσης να συζητηθεί από τις 25.11.1980, στην αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή.

Η πρόσφατη μεταίωση της σχετικής συζήτησης, ήδη οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ «ήταν απασχολημένοι με τις αρχαιρεσίες στο Δικηγορικό Σύλλογο των», — επί ματαίω, όπως αποδεικνύεται εκ υστέρων — δίνει και το μέτρο των διαφορετικών ιεραρχήσεων: για το κόμμα της αξιωματικής πολιτεύσεως (ευνοημένο έτσι κι αλλιώς στις εκ-

Στο δεύτερο μετασεισμικό δεκαπενθήμερο των εργασιών της Βουλής — πέρα από τις «ρηγματώσεις» του οικοδομήματος, που ανησύχησαν σφόδρα την εθνική αντιπροσωπεία — κυριάρχησαν οι... σεισμοί, οι «αφροδισιακοί»... λιμοί και οι καλλιτεχνικοί... καταποντισμοί.

● Σεισμός για τους πρακτικογράφους η διήμερη συζήτηση οχτώ αντισεισμικών Επερωτήσεων, όπου πήραν το λόγο πάνω από 50 ομιλητές, για να καταριφθεί και ένα ρεκόρ για τη χρονιά αυτή: τα επίσημα πρακτικά της παρ' ολίγον δωδεκάωρης συνεδρίασης της Τρίτης (17/3/81) «πιάνουν» τις 456 (!) δακτυλογραφημένες σελίδες... Αν ήταν και για τους σεισμοπαθείς ευθέως ανάλογη η ωφέλεια, θα ήταν ίσως μια αξιόλογη προσφορά.

● Φύλακες και δεσμοφύλακες της ηθικής μπορούν να είναι ικανοποιημένοι: το Νομοσχέδιο «για τα αφροδίσια» έφτασε σχεδόν στο τέλος-του και η ποσοτική μείωση της ποινής από 1 χρόνο σε 3 μήνες «δια πρόσωπον εκδιδόμενον επ' αμοιβή... εφ' όσον εις δημοσίους χώρους παρενοχλεί το κοινόν, προκαλών αυτό δι' ασέμνων στάσεων ή κινήσεων εις σαρκικήν συνάφειαν», χωρίς ν' αλλάξει ποιοτικά η αστυνομική υφή και στόχευσή-του.

Πηγή των αφροδισιακών λιμών είναι ο σεξουαλικός λοιμός — υπαρκτός στα νεοελληνικά-μας δεδομένα και για εκείνους που ευαγγελίζονται την εγκράτεια...

● «Επίμαχο» το θέμα της κατάργησης της άδειας ηθοποιού — ενώ είναι πασιδηλο πως πρόκειται για θεσμό-απολίθωμα κι άχρηστον εν γένει... Πολιτικό όμως, κομματικά πολιτικό, το ζήτημα, γι' αυτό και η αναγωγή των επιχειρημάτων στο χώρο του παράλογου. Ηθο-ποιός η Τέχνη, αλλά κακο-ποιός η χρήση-της, όταν αποσκοπεί σε μια μονόδρομη εκ των υστέρων ιδεολόγηση του κοινωνικού γίγνεσθαι — τύπου «σοσιαλιστικού ρεαλισμού». Σαφώς και η Τέχνη είναι κοινωνικός συντελεστής-παραγωγός προοδευτικός, που δεν δέχεται όμως «ανωθεν» εκπορευόμενες επιταγές...

Η υποκριτική επίκληση εκ μέρους του κ. Αδριανόπουλου της «φυσικής αξιοκρατικής επιλογής», αρδεύοντας μύθους και αποξηραίνοντας την συγκεκριμένη ελληνική πραγματικότητα για το «επίμαχο» θέμα, δεν είναι, βέβαια, αξιόπιστη... Άλλο τόσο, όμως, αναξιόπιστη είναι η υπεράσπιση «εν ονόματι του κλάδου» και για λόγους κομματικής σκοπιμότητας, από καλλιτέχνες-βουλευτές (ολισθηρόν επάγγελμα η Τέχνη και ακόμη ολισθηρότερον η Πολιτική), γιατί οδηγεί στον καταποντισμό της Τέχνης και των καλλιτεχνών...

κλογές του 1977 από την ενισχυμένη με 27 επιπρόσθετους βουλευτές), η απλή αναλογική είναι ένα «θέμα αρχής» μεν, που θα επιλυθεί όμως μετά τις εκλογές και την πιθανή άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία — με τη βοήθεια της ενισχυμένης, εννοείται...

Έτσι, λοιπόν, είναι «ηλίου φαεινότερον» ότι το θέμα της θεσμοθέτησης ενός πάγιου εκλογικού συστήματος με την καθιέρωση της απλής αναλογικής, γίνεται «σήριαλ» της... αναμονής!

Το «σήριαλ» της υπονόμευσης

Όσα δεν αποτόλμησε προφορικά ο υφυπουργός Οικονομικών κ. Π. Μποκοβός όταν κατηγορήσε — έμμεσα πλην σαφώς — τον βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Α. Κακλαμάνη σαν «συνομιλητή», τα αποτόλμησε εγγράφως με επιστολή που έστειλε προς τον Πρόεδρο της Βουλής κ. Δ. Παπασπύρου, καθώς και από τις στήλες της «ΒΡΑΔΥΝΗΣ», στις 16.3.1981, ο γνωστός φιλοχουντικός δικηγόρος Γ. Αλφαντάκης, υπερασπιστής του δικτάτορα Ιωαννίδη και πάσης φύσεως φασιστικών «σταγονιδίων»:

Στην επιστολή Αλφαντάκη, που αναδημοσιεύει η «ΒΡΑΔΥΝΗ», αναφέρονται για την «τεκμηρίωση» του χαρακτηρισμού, πρόσωπα, πράγματα, τόποι, χρόνοι, διαδικασίες κλπ., που κάτω από τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν ύστερα από την «λήξη του δράματος στη Βουλή» — με την παρέμβαση του πρωθυπουργού κ. Γ. Ράλλη και του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Παπανδρέου — «χωρίς την αναμενόμενη κάθαρση» (βλ. ANTI, αρ. 172), χρειάζονται, έστω και τώρα, μια συγκεκριμένη απάντηση... Χωρίς αφορισμούς και συμψηφιστικούς χειρισμούς!

Στην αντίθετη περίπτωση, το «σήριαλ» της υπονόμευσης — και όχι μόνο ενάντια στον Α. Κακλαμάνη — θα συνεχιστεί...

«ΠΟΥΘΕΝΑ ΔΕΝ ΕΝΤΑΣΣΕΤΑΙ»...

από τον υπουργό Πολιτισμού κ. Αδριανόπουλο — καλώς ή κακώς δε μας αφορά αυτή τη στιγμή — οι δημοσιευμένες στο τεύχος αρ. 172 απόψεις του Μ. Αναγνωστάκη, Δ. Ραυτόπουλου και Δ. Χατζή που αμφισβητούν στον τομέα της Τέχνης το ρόλο του «ειδήμονα» και πολύ περισσότερο το «παπιτικό αλάθητο» των κομματικά λεγόμενων συνδικαλιστικών επαγγελματικών οργανώσεων των καλλιτεχνών — αλλά που κυρίως

καυτηριάζουν τον από καταβολής Δεξιάς κρατικό σκοταδισμό στα πολιτιστικά-μας πράγματα.

Υποβολιμαίος «αγνωστικισμός» η «δήλωση» του κ. Σκουλαρίκη ή πραγματική άγνοια; Και στις δύο περιπτώσεις είμαστε πρόθυμοι να βοηθήσουμε!

(Πάντως από μία πλευρά κατανοούμε τον κ. Σκουλαρίκη όταν αδυνατεί να... «εντάξει» την έννοια της ανεξαρτησίας της Αριστεράς...).

Πουθενά εντάσσει το ANTI τον κ. Ι. Σκουλαρίκη, ταγμένο

βουλευτή Ηλείας και μέλος της Α.Ε. του ΠΑΣΟΚ.

Η «δήλωση» αυτή έκανε ο εν λόγω βουλευτής κατά τη διάρκεια συζήτησης στη Βουλή του Νομοσχέδιου για την «Καλλιτεχνική αίδευση», όταν αναφέρθηκαν

ΓΣΕΕ: προς ελεγχόμενη «αλλαγή»;

Στους τελευταίους μήνες όλο πυκνώνουν οι ενδείξεις ότι στο γνωστό σκη- νικό του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος εμφανίζονται ρωγμές, που με την σειρά-τους είναι αποτέλεσμα διεργασιών που συντελούνται σε διάφορα κέντρα αποφάσεων, μέσα και έξω από την Ελλάδα. Οι εξελίξεις αυτές έχουν άμεση σχέση με τα γνωστά και μόνιμα προβλήματα του ελληνικού συνδικαλι- σμού και τις επικείμενες ή διαφαινόμενες πολιτικές ανακατατάξεις. Η ε- ντυπωσιακή είδηση της παραίτησης του προέδρου της ΓΣΕΕ Ν. Παπαγεωρ- γίου αποτελεί μια μόνο πτυχή των διεργασιών που γίνονται στο παρασκήνιο.

Σύντομα οι εξελίξεις θα επιταχυνθούν. Ήδη έχουν εξαγγελθεί, για τους προσεχείς μήνες, τρία συνέδρια που θ' αποτελέσουν «φάσεις-κλειδιά» για την μελλοντική πορεία του συνδικαλιστικού κινήματος και, φυσικά, για την μοίρα και τον ρόλο των εργαζομένων στην κοινωνία-μας: καταστατικό συνέ- δριο ΓΣΕΕ (Απρίλης), συνέδριο Εργατικού Κέντρου Αθήνας (Ιούνης), τακτικό συνέδριο ΓΣΕΕ (Οκτώβρης). Είναι φανερό ότι κάποιοι βιάζονται. Για όλα αυ- τά ο συνεργάτης-μας Φ. Οικονομίδης έκανε αναλυτική συζήτηση με τον Θεο- χάρη Παπαμάργαρη. Παραθέτουμε βασικά αποσπάσματά-της.

ΕΡ: Ποιά έννοια έχει η ξαφνική εξαγγε- λία ότι ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ σκοπεύει να παραιτηθεί;

ΑΠ: Ο Ν. Παπαγεωργίου είναι απόλυτα ταυτισμένος με τις θεμελιακές επιλογές του εξαρτημένου συνδικαλισμού, που ένα σκέλος-του είναι ο κυβερνητικός συνδικα- λισμός. Η παραίτησή-του πρέπει να έχει ά- μεση σχέση με τις εξελίξεις που διαγρά- φονται στον πολιτικό ορίζοντα και που αν-τίστοιχα επιταχύνουν ορισμένες προσπά-θειες να στηθεί κάποιο άλλο σκηνικό στην γνωστή θλιβερή ιστορία που λέγεται ελ- ληνικό συνδικαλιστικό κίνημα. Αν και είναι ακόμη πρόωρο να αξιολογήσουμε συνολι- κά τη σημασία της παραίτησης, θα ήταν λάθος να υπερβάλουμε τις συνέπειές- της.

ΕΡ: Οι εξελίξεις αυτές έχουν σχέση με το επικείμενο καταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ;

ΑΠ: Αναμφίβολα ναι. Το καταστατικό συ- νέδριο της ΓΣΕΕ, που ορίστηκε για τον Α- πρίλη, όπως και το τακτικό που ετοιμάζε-ται για τον Οκτώβρη, συνδέονται με ορι- σμένες προσπάθειες που έγιναν τους τε- λευταίους μήνες από την πλευρά της ομά-δας Καρακίτσου (δηλαδή του Λάσκαρη) να εγκλωβίσει τις δημοκρατικές δυνάμεις σε ένα παιχνίδι ωραιοποίησης των δομών του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήμα-τος. Τον περασμένο Οκτώβρη στο Γενικό Συμβούλιο της ΓΣΕΕ ο Καρακίτσος πρό-τεινε και έγινε ομόφωνα αποδεκτή η σύ-σταση επιτροπής που θα εξέταζε το όλο πρόβλημα του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος και αφού θα κατέληγε σε προ-τάσεις για εγγραφή στην ΓΣΕΕ των δια- γραμμένων οργανώσεων, θα προχωρού-σε σε καταστατικό συνέδριο και στη συνέ-

χεια σε τακτικό, για ανάδειξη νέας διοίκη-σης.

Στην επιτροπή αυτή, που μετείχε και η πρόεδρος της ΟΤΟΕ Ι. Ζερβάκη, δεν επι- τεύχθηκε η αντιμετώπιση του κεντρικού ζητήματος που είναι η εγγραφή των δια- γραμμένων οργανώσεων στην ΓΣΕΕ, με α-ποτέλεσμα να οδεύουμε σε καταστατικό συνέδριο όπου φοβάμαι ότι μοναδικό θέ-μα θα είναι η αλλαγή του εκλογικού συ-στήματος για την ανάδειξη της διοίκησης της ΓΣΕΕ. Αποψή-μου είναι ότι πιθανότα-τα ο Καρακίτσος κρατάει σαν ενδεχόμενο την «παραχώρηση» κάποιας μορφής α-πλής αναλογικής, γιατί στοχεύει σε πολύ πιο σημαντικά γι' αυτόν αποτελέσματα μέ-σα από την πραγματοποίηση αυτών των συνεδρίων.

Αφού ελέγχει την συντριπτική πλειοψη-φία των συνεδρων δεν έχει να φοβηθεί τί-ποτε από την «παραχώρηση» κάποιας μορφής απλής αναλογικής. Δίνοντας στη Διοίκηση της ΓΣΕΕ 10 έδρες, στις 50, στις δημοκρατικές δυνάμεις (τόσες θα πάρουν περίπου αν γίνει τον Οκτώβρη τακτικό συ- νέδριο και μείνουν έξω απ' τη ΓΣΕΕ οι διαγραμμένες οργανώσεις) πετυχαίνει τον κεντρικό-του στόχο: διαιώνιση του ε-λέγχου των αντιδραστικών δυνάμεων στην κορυφή του συνδικαλιστικού κινήμα-τος, αυτή την φορά όμως με ωραιοποιημέ-νο δημοκρατικό προσώπιο, γιατί θα υ-πάρχει και ο μαϊντανός της απλής αναλο-γικής.

Θα πετύχει δηλαδή το 1978: να μπου-ν στην διοίκηση της ΓΣΕΕ μη κυβερνητικοί εκπρόσωποι, που όμως θα είναι μια μειο-ψηφία ανήμπορη να επηρεάσει τις εξελί-ξεις. Ταυτόχρονα, ο Καρακίτσος θα κλεί-σει τα στόματα όλων εκείνων, στην Ευρώ-πη κι εδώ, που καταγγέλλουν τη Διοίκηση της ΓΣΕΕ σαν μη αντιπροσωπευτική. Φυ-

σικά, θα κρατήσει και τον έλεγχο της ΓΣΕΕ για άλλα τέσσερα χρόνια.

ΕΡ: Δηλαδή δεν είναι κεντρικό πρόβλημα του συνδικαλιστικού κινήματος η καθιέρωση της απλής αναλογικής;

ΑΠ: Τα οράματα που έχουν βάλει οι Έλλη-νες εργαζόμενοι δεκαετίες τώρα, τα ορά-ματα για εξυγίανση, για μαζικοποίηση, για ενότητα του συνδικαλιστικού κινήματος περνούν καθοριστικά μέσα από την εκκα-θάριση των μητρώων της ΓΣΕΕ από τα σωματεία-σφραγίδες και την εγγραφή όλων των οργανώσεων, που σκόπιμα κρα-τιούνται έξω από την ΓΣΕΕ. Οποιαδήποτε μονοσήμαντη αναφορά σ' ένα μόνο τμήμα του προβλήματος που λέγεται ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα και, συγκεκριμένα, στο ζήτημα του εκλογικού συστήματος και μόνο, δεν απαντά στα οράματα της ερ-γατικής τάξης. Προσωπικά, αν τυχόν υπο-θέσουμε — τελείως θεωρητικά — ότι η άλλη πλευρά έβαζε το δίλημμα: Τι προτι-μάτε, απλή αναλογική και να μείνουν οι δομές όπως είναι, να μείνουν έξω από τη ΓΣΕΕ χιλιάδες εργαζόμενοι, ή να γρα-φτούν όλες οι οργανώσεις στη ΓΣΕΕ και να παραμείνει το ίδιο εκλογικό σύστημα εγώ ανεπιφύλακτα θα έλεγα: εγγραφή όλων των οργανώσεων στη ΓΣΕΕ, αντι-στρέφοντας έτσι την τρικλοποδιά που βάζει στις προοδευτικές δυνάμεις η σημερι-νή ηγεσία της ΓΣΕΕ. Και τούτο γιατί τις ε-ξαναγκάζει ουσιαστικά να απεμπολήσουν στην πράξη το ζήτημα της εγγραφής όλων των οργανώσεων στην ΓΣΕΕ. Γιατί αυτό θα γίνει αν οι προοδευτικές δυνά-μεις «χάψουν» το δόλωμα της απλής ανα-λογικής και, στη συνέχεια, ενός τακτικού συνεδρίου, όπου δεν θα μετέχουν οι εκ-κτός ΓΣΕΕ οργανώσεις. Αυτό είναι το κεν-τρικό ζήτημα. Δε νομίζω ότι το 1973 σ' αυτό δημοψήφισμα του Παπαδόπουλου ψήφισαν

ινείς δημοκράτης ναι, έστω κι αν ο Πα-
ιδόπουλος έβαζε μπροστά την αβασί-
ευτη δημοκρατία. Όχι ψηφίσαμε τότε,
κι το όχι δεν σήμαινε φυσικά ότι απεμπο-
ύσαμε το όραμα της αβασίλευτης δη-
μοκρατίας. Το εκλογικό σύστημα δεν είναι
μυθοσκοπός, είναι μέσο και προχωρώντας
ένα καταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ με
το ουσιαστικό ζήτημα την απλή αναλο-
γή, πέφτουμε σε μια παγίδα: όλα τα κρα-
τη αντιδραση και οι προοδευτικές δυνά-
μεις όχι μόνο δεν παίρνουν τίποτε, αλλά
αντακώνουν, για μια-δυό δεκαετίες ακό-
μη, τον εργαζόμενο ελληνικό λαό να έχει
το σβέρκο-του τις ίδιες αντιδραστικές
δυνάμεις που τον κυβερνούν δεκαετίες
παρα.

Ρ: Μπροστά στα συνέδρια αυτά, που έ-
χουν καθοριστική σημασία για το μέλλον
του Ελληνικού Συνδικαλισμού, ποιά θέση
πάρει τα κόμματα;

Γ: Από ό,τι ξέρω μέχρι στιγμής, κανένα
κόμμα δεν έχει επίσημα εκφράσει θέση
γνωστο στο συγκεκριμένο ζήτημα των συνε-
δρίων.

Ρ: Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις;

Γ: Μέχρι στιγμής ορισμένες μόνο οργα-
νώσεις έχουν πάρει θέση. Π.χ. η ΟΤΟΕ,
το τελευταίο-της Γενικό Συμβούλιο τον
ελεβάρη, ασχολήθηκε εκτεταμένα με το
ζήτημα και έβαλε ορισμένες κατ' αρχήν
προσέγγιση προϋποθέσεις για την αντιμετω-

πιση του ελληνικού συνδικαλιστικού προ-
βλήματος: εγγραφή όλων των πρωτοβάθ-
μιων οργανώσεων στις αντίστοιχες δευτε-
ροβάθμιες, εκκαθάριση των μητρώων από
τις οργανώσεις-σφραγίδες, αναλογική σ'
όλες τις βαθμίδες, κατάργηση του ΟΔΕ-
ΠΕΣ και πραγματοποίηση αντιπροσωπευ-
τικού και δημοκρατικού συνεδρίου της
ΓΣΕΕ μέσα από την πορεία υλοποίησης
των παραπάνω προϋποθέσεων. Η συγκε-
κριμένη θέση της ΟΤΟΕ απέναντι στο κα-
ταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ θα καθορι-
στεί από το Εκτελεστικό και στη συνέχεια
από το Γενικό-της Συμβούλιο.

ΕΡ: Η πολιτική αλλαγή θα συμβάλει στη
λύση του προβλήματος της εγγραφής
των οργανώσεων στη ΓΣΕΕ;

ΑΠ: Όχι, αν αυτή η αλλαγή βρει μια ΓΣΕΕ
«ανανεωμένη» με δημοκρατικοφανείς δια-
δικασίες και μια διοίκηση όπου ο Καρακί-
τσος θα ελέγχει τις 35-40 έδρες και «οι
κομμουνιστές, οι σοσιαλιστές και οι ανε-
ξάρτητοι» θα έχουν «δημοκρατικά» εκλε-
γεί στις υπόλοιπες 10-15. Λέω «οι κομ-
μουνιστές, οι σοσιαλιστές και οι ανεξάρ-
τητοι», γιατί αυτό θα λέει ο Καρακίτσος σ'
όσους θα φωνάζουν μέσα και έξω από την
Ελλάδα ότι η Διοίκηση της ΓΣΕΕ δεν είναι
αντιπροσωπευτική. Θα λέει: τι φωνάζετε,
όλο το πολιτικό φάσμα μετέχει στη διοίκη-
ση της ΓΣΕΕ. Θα συστηθεί και μια ακόμη
«επιτροπή μελέτης του οργανωτικού προ-
βλήματος της ΓΣΕΕ», όπου θα βαλτώσει
άλλη μια φορά το ζήτημα. Δηλαδή, θα έ-

χει πετύχει πλήρως τον στόχο-του.

ΕΡ: Ποιά πρέπει νά'ναι η στάση των συνε-
πών συνδικαλιστών στο ζήτημα;

ΑΠ: Μια και μοναδική. Κάταγγεγλία ανοι-
χτή του καταστατικού συνεδρίου και στη
συνέχεια του τακτικού συνεδρίου. Ταυτό-
χρονα, όλες οι συνδικαλιστικές οργανώ-
σεις που θέλουν να λέγονται συνεπείς, θα
πρέπει να κινητοποιήσουν τους εργαζόμε-
νους για τη σημασία αυτού του συνε-
δρίου, ενημερώνοντάς-τους γύρω από την
ουσία των διαγραφόμενων εξελίξεων, και
πιέζοντας αποφασιστικά για τη σωστή λύ-
ση του ελληνικού συνδικαλιστικού προ-
βλήματος που είναι: εγγραφή όλων των
οργανώσεων, ξεκαθάρισμα μητρώων, κα-
ταστατικό συνέδριο και, τέλος, τακτικό
συνέδριο για την ανάδειξη νέας διοίκησης
σε μια ΓΣΕΕ που θα ανταποκρίνεται στα ο-
ράματα της εργατικής τάξης, που θα μπο-
ρεί να συμβάλει γνήσια και με την θέληση
των εργαζομένων στις προσπάθειες και
τον αγώνα μιας κυβέρνησης αλλαγής.

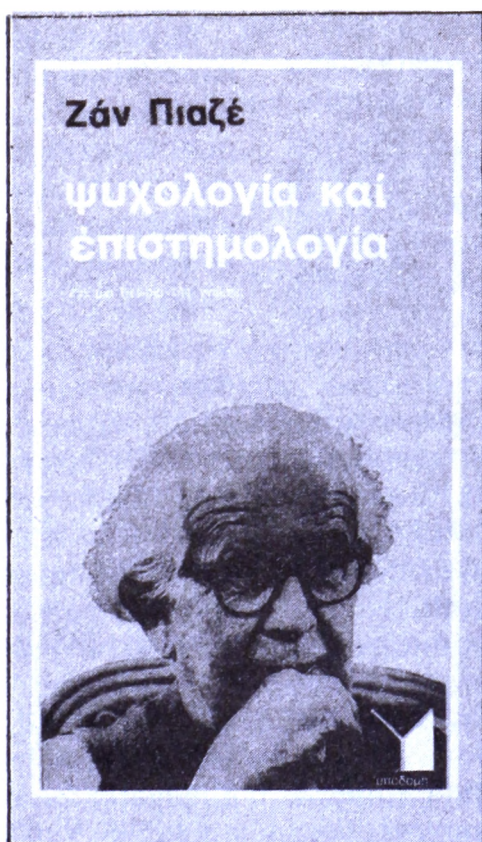
ΕΡ: Μήπως μια κυβέρνηση αλλαγής
χρειάζεται να «κρατήσει» τον Καρακίτσο
και την ομάδα-του για να μπορέσει ακρι-
βώς να κάνει την αλλαγή ομαλά;

ΑΠ: Τον χρειάζεται όσο ακριβώς χρειάζε-
ται και τον κ. Αβέρωφ στο υπουργείο Εθνι-
κής Αμύνης και γιατί όχι, όσο θα χρειάζον-
ταν και τον κ. Μπάλκο...

□

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΣΕΙΡΑ ΠΙΑΖΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ – 3ης Σεπτεμβρίου 22 – τηλ. 5234790

Το πυρηνικό, μετά τα σεισμικά

Του Ήλία Εύθυμιόπουλου

Από το Forum

ρέπει να το πούμε από την αρχή. Η δήλωση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ — κάθετη αντίθεση στην εγκατάσταση πυρηνικών αντιδραστήρων — ανατρέπει τον συσχετισμό των δυνάμεων. Δεν αποκαθίσταται η τόσο απαραίτητη για την προώθηση του μεσοπρόθεσμου πυρηνικού προγράμματος, ανοχή (βλέπε συνενοχή) της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Δικαιώνεται η μέχρι τώρα περιθωριακή δράση των ποικίλων οικολογικών, επιστημονικών, επαρχιακών και δημοσιογραφικών παραγόντων. Ο εσωτερικός διάλογος των αλληπάλληλων συνεδρίων και συζητήσεων, δημοσιοποιείται και αποκρυσταλλώνεται σε πολιτικό λόγο.

Για να συμβούν, βέβαια, αυτά έπρεπε να έλθουν οι ενδημούντες κατά τα άλλα σεισμοί για να υπενθυμίσουν με ένα τρόπο οδυνηρό την εύθραυστη ισορροπία του ελλαδικού γεωγραφικού χώρου· να υποβάλουν σε δοκιμασία τις δομές του κρατικού - κυβερνητικού μηχανισμού και να αποκαλύψουν την παραλυτική ανεπάρκεια και τον παραγοντισμό των εντολοδόχων της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης· να καταδείξουν, για μια ακόμη φορά, τα αδιέξοδα στην οργάνωση και στην ανάπτυξη της απίθανης αυτής πόλης των Αθηνών.

Έτσι αναβίωσαν αγωνίες εφιαλτικές μιας καθόλα πιθανής αποκάλυψης: τι θα γινόταν αν μια ικανή ποσότητα ραδιενέργειας διέφευγε από παρακείμενο πυρηνικό σταθμό ύστερα από ατύχημα σχετικό ή άσχετο με ένα παρόμοιο ή μεγαλύτερο σεισμό; πόσοι θα προλάβαιναν να εγκαταλείψουν την πόλη σε διάστημα λιγότερο από μισή ώρα και παράλληλα θα κατάφερναν να μην καταπλακωθούν από τον θανάσιμο εναγκαλισμό του πανικόβλητου πλήθους στις μισόκλειστες θύρες 7;

Τα αντιπολιτευόμενα κόμματα έσπευσαν — λίγο πρόχειρα είναι αλήθεια και υπό το κράτος του μετασεισμικού άγχους — να τοποθετηθούν. Άπαντες, πλην Λακεδαιμονίων. Διότι η σοβιετική πλευρά εκδηλώνει εσχάτως έντονο ενδιαφέρον και επιχειρεί επαφές για την προμήθεια του δικού-της πυρηνικού εμπορεύματος. Διότι το ΚΚΕ έχει γενικώς εμπιστοσύνη στην πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας και όλα τα προβλήματα ασφάλειας και λειτουργίας των αντιδραστήρων ανάγονται στην ασυδοσία της καπιταλιστικής διαχείρισης. Διότι η πυρηνική επιλογή — κατά προτίμηση σοσιαλιστικού χαρακτήρα — μπορεί να αντιμετωπισθεί με επιτυχία, αν γίνει αντικείμενο πάλης του ίδιου του λαού (sic).

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΛΙΜΑ

Με μόνες εξαιρέσεις τη Νορβηγία και τη Δανία, σύμπας ο πολιτισμένος κόσμος, προωθεί σταθερά τα πυρηνικά-του προγράμματα. Μηδὲ των τριτοκοσμικών και σοσιαλιζόντων αδεσμεύτων διαφοροποιουμένων, των οποίων η μοναδική ίσως επιφύλαξη σχετίζεται με την παραγωγή και εξάπλωση των πυρηνικών όπλων, ιδιαίτερα στις χώρες που αστυνομεύουν την περιφέρεια.

Οι προπυρηνικοί — ιδιαίτερα εμφανής η παρουσία-τους σε χώρο με έντονη ενεργειακή εξάρτηση — προβάλλουν την ακόλουθη θεωρία: οι τάσεις από την αύξηση της παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης είναι δυνατόν να προκαλέσουν οικονομική κρίση με απρόβλεπτες συνέπειες. Ως εκ τούτου θα πρέπει να αναζητηθούν άμεσα ενέργειες αντικατάστασης μέχρις ότου η ηλιακή ενέργεια και αργότερα το υδρογόνο ή η θερμοπυρηνική σύντηξη αποτελέσουν εφικτές και μονιμότερες λύσεις.

Οι αντιπυρηνικοί αντιτάσσουν το επιχείρημα πως τα τεράστια επενδεδυμένα ποσά στον πυρηνικό τομέα θα μπορούσαν να διο-

χετευθούν στην έρευνα για την ηλιακή ενέργεια, στην υποστήριξη μιας πολιτικής εξοικονόμησης ενέργειας και στον περιορισμό του ενεργειακού κόστους της παραγωγικής διαδικασίας. Η απόρριψη της πυρηνικής εκλογής εδράζεται πάνω σε τρεις κυρίως πόλους: τη ραδιενεργό μόλυνση από τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας και καύσης του ουρανίου, τον κίνδυνο της εξάπλωσης των πυρηνικών όπλων μέσα από τον κύκλο του πλουτωνίου (παραπροϊόν των αντιδραστήρων) και τέλος, τη διαφαινόμενη εμπέδωση μιας αστυνομικοκρατούμενης πυρηνικής κοινωνίας.

Το τελευταίο σημείο αποτέλεσε και την πρώτη ύλη για τη διάμρφωση των ιδεολογικών πλαισίων του αντιπυρηνικού κινήματος. Το οποίο, παρά την ειδολογική πανσπερμία και την διαφορετικότητα των καταβολών και των συνθηκών ανάπτυξης, τείνει να αποκτήσει ενιαία χαρακτηριστικά. Τολμηρές κοινωνιολογικές μελέτες (όπως π.χ. η «αντιπυρηνική προφητεία» του Α. Touraine) διακινδυνεύουν την υπόθεση ότι το σύνολο των αντιπυρηνικών ρευμάτων και οργανώσεων είναι το προοίμιο ενός κοινωνικού κινήματος που θα αμφισβητήσει τις κλασικές κατηγορίες της πάλης των τάξεων. Στις αναλύσεις αυτές το συγκροτούμενο αντιπυρηνικό μέτωπο διχασμένο ακόμη ανάμεσα στην υπεράσπιση του τοπικού περιβάλλοντος και στην ουτοπία, ανάμεσα στην αντικουλτούρα και στο κοινωνικό και πολιτικό αντιπρόγραμμα έχει τουλάχιστον αναγνωρίσει τον πραγματικό αντίπαλο: όχι πια την πυρηνική ενέργεια και το πλουτώνιο, αλλά την εξουσία των τεχνοκρατών και των ειδικών της γνώσης. Όπου η πυρηνική βιομηχανία είναι απλά το πρώτο πεδίο της γενικευμένης αυριανής συγκρούσεως στα πλαίσια της ανατέλλουσας μεταβιομηχανικής «προγραμματισμένης» κοινωνίας.

ΟΧΙ ΑΛΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Βέβαια στην Ελλάδα, οι ειδικές συνθήκες διαφοροποιούν την τοποθέτηση. Πολύ πριν από την αναγνώριση των χαρακτηριστικών της μελλοντικής κοινωνικής οργάνωσης, της συναρτημένης με το συγκεντρωτικό - πυρηνικό - αστυνομικό πρότυπο, πολύ πριν από την αναζήτηση της πολιτικής φυσιογνωμίας του οικολογικού κινήματος που θα της αντιπαρατεθεί, ανακύπτουν τα άμεσα, πρωτογενή προβλήματα:

Μέσα σε ποιο ενεργειακό πλαίσιο τοποθετείται αυτή η επιλογή, καθώς ακόμη δεν έχουν αξιοποιηθεί οι δυνατότητες που προσφέρουν οι εγχώριοι και οι ανανεώσιμοι ενεργειακοί πόροι; ποιές δομές κατανάλωσης υποθάλλει ή παραμορφώνει ο πυρηνικής καταγωγής ηλεκτρισμός; αποκαλυπτική είναι η ανάλυση που κάνει στο σημείο αυτό ανώτατο στέλεχος «αναπτυξιακού υπουργείου» σε γνωστή Δημόσια Συζήτηση¹: «Ο συντελεστής οικονομικής ανάπτυξης και ενεργειακής καταναλώσεως στη χώρα-μας είναι της τάξεως του 1,2, δηλαδή για μια μονάδα αυξήσεως του εθνικού εισοδήματος πρέπει να αυξάνουμε κατά 1,2 με 1,4% την κατανάλωση ενέργειας. Παίρνοντας σαν δεδομένο ότι η αύξηση του εθνικού εισοδήματος πρέπει να πάρει ρυθμούς της τάξεως του 4,5% τουλάχιστον, χρειαζόμαστε μια ενεργειακή κατανάλωση που θα αυξάνει με ποσοστό 5 έως 6%. Ανάλογα η αύξηση της ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να γίνεται με ρυθμούς μεγαλύτερους, από 7 έως 9%». Με τον προκρούστιο αυτό λογισμό δικαιολογείται ο στόχος των 8.500 MW στην αιχμή ζήτησης της ηλεκτρικής ενέργειας, που επάγει ως αναγκαστική και «ρεαλιστική» λύση τον πυρηνικό αντιδραστήρα.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Χ ρ ό ν ο ς	6 %	9 %
1 9 7 9	3 6 0 0 M W	3 6 0 0
1 9 8 0	3 8 1 6	3 9 2 4
1 9 8 1	4 0 4 5	4 2 7 7
1 9 8 2	4 2 4 8	4 6 6 2
1 9 8 3	4 5 4 5	5 0 8 2
1 9 8 4	4 8 1 8	5 5 3 9
1 9 8 5	5 1 0 7	6 0 3 7
1 9 8 6	5 4 1 3	6 5 8 0
1 9 8 7	5 7 3 8	7 1 7 2
1 9 8 8	6 0 8 2	7 8 1 7
1 9 8 9	6 4 4 7	8 5 2 0

τον πιθανό φάσμα εξέλιξης των αιχμών ζήτησης της ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 1989 με ρυθμό αύξησης 6 ή 9%. Το πιο «αισιόδοξο» σενάριο που υιοθετεί η ΔΕΗ στα πλαίσια αναπτυξιακής φιλοσοφίας, η οποία ταυτίζει την ευημερία με κατανάλωση ηλεκτρισμού, δημιουργεί ένα άνοιγμα που κα-
ται να καλύψει η πυρηνική ενέργεια μαζί με άλλες εισαγόμε-
μορφές.

Σε ποιο επιστημονικό και τεχνικό υπόβαθρο θα στηριχθεί η α-
λόγηση των προτάσεων που θα κάνει ο ξένος σύμβουλος (εν-
κρίμενος η EMBASCO), καθώς και ο έλεγχος δοκιμής και λει-
τουργίας των εγκαταστάσεων; Σε πολύ πρόσφατη έκθεση του
Ε2 αναφέρονται οι δραστηριότητες τις οποίες θα έπρεπε να ή-
σε θέση από τώρα να εξυπηρετεί η Ελληνική Επιτροπή Ατο-
μικής Ενεργείας, όργανο επιφορτισμένο με την τήρηση των κανό-
νων ασφαλείας: ποιοτική εξασφάλιση και ποιοτικός έλεγχος των
στημάτων του πυρηνικού σταθμού· εργαστήριο διενέργειας μη
αστρεπτικών δοκιμών των υλικών· χημικές αναλύσεις υψηλής
πίεσης· ραδιοχημικό εργαστήριο· συστήματα μέτρησης της
διενέργειας· μέθοδοι επιθεώρησης του πυρηνικού σταθμού· έ-
λεγχος (control) του πυρηνικού αντιδραστήρα· ανάλυση της α-
ξίας λειτουργίας του αντιδραστήρα· ηλεκτρονικά συστήματα
πυρηνικού σταθμού· προγράμματα υπολογιστών· διαχείριση
πυρηνικού καυσίμου· και κατασκευαστικά του κύκλου καυσί-
μου, όπως μεταλλουργικά, χημικός εμπλουτισμός κλπ· έργα πο-
τικού μηχανικού (θεμελιώσεις, κτίριο αντιδραστήρα κλπ)· προ-
γράμματα υγειοφυσικής· προγράμματα μεταπτυχιακής εκπαίδευ-
σης και εξειδίκευσης επιστημόνων.

Η έκθεση επισημαίνει πως οι δυνατότητες του ελληνικού χώ-
ρου στα παραπάνω θέματα είναι ασημαντες, κυρίως γιατί το ειδι-
κό επιστημονικό προσωπικό είναι διασκορπισμένο σε μη
επιδεξιμικές υπηρεσίες στο Δημόκριτο και τα ΑΕΙ, αλλά και γιατί τέ-
τοιες δραστηριότητες ούτε χρηματοδοτήθηκαν, ούτε επιχειρήθη-
σαν συστηματικά, αφού ο ερευνητικός προγραμματισμός είναι α-
νεπαρκής. Εμείς απλώς θα προσθέσουμε ότι όλα αυτά περιττεύ-
ουν αφού η απαιτούμενη γνώση εισάγεται και αυτή, τυποποιημέ-
νη και ενσωματωμένη στην τιμή του εμπορεύματος και είναι ακρι-
βό αυτό το στοιχείο που προάγει τις σχέσεις εξάρτησης
από τη κατασκευαστή.

ΟΙΟΣ ΠΛΗΡΩΝΕΙ

Με ποιά κεφάλαια και ποιο συναλλαγματικό κόστος θα ανταπο-
κριθεί το ελληνικό δημόσιο στο ύψος της αρχικής δαπάνης όταν,
σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες της αποστολής στη Γαλ-
λία, το ποσό για την αγορά του αντιδραστήρα φθάνει τα 130 δισε-
κατομμύρια δραχμές; Για να υπάρξει μία βάση σύγκρισης, ας ανα-
φερουμε ότι το σύνολο των επενδύσεων σε έργα της ΔΕΗ ανέρ-
χεται, για την περίοδο 1976-1979, σε 100 περίπου δισεκατομμύ-
ρια δραχμές. Είναι άραγε ακόμη συναγωνιστική η τιμή της παρα-
γωγής κιλοβαττώρας; Ας κάνουμε μια πρόχειρη λογιστική: ας
πρόσθεσουμε δηλαδή πως το ποσό αυτό γίνεται με δανεισμό για
10 χρόνια και με ένα επιτόκιο της τάξης του 7%. Τότε το σύνολο
ετήσιας δαπάνης για την εξυπηρέτηση του δανείου (μέσος ε-
τήσιος τόκος, συν δόση αποπληρωμής) φθάνει τα 20 δισεκατομ-
μύρια δραχμές το χρόνο. Αν τώρα ένας αντιδραστήρας των 900
κιλοβαττώντας στο 70% της απόδοσής-του (πράγμα εξαιρε-

τικά αισιόδοξο), δηλαδή για 6.000 ώρες ετήσιας απασχόλησης,
παράγει 5.400 εκατομμύρια κιλοβαττώρες, τότε η τιμή της μονά-
δος που προκύπτει με απλή διαίρεση είναι κάτι λιγότερο από 4
δραχμές. Στην τιμή αυτή δεν συμπεριλαμβάνεται βέβαια ούτε ο
κύκλος του καυσίμου, ούτε οι υπηρεσίες και εγκαταστάσεις υπο-
στήριξης, ούτε το κόστος λειτουργίας και επισκευών, ούτε οι δα-
πάνες για την αποθήκευση των καταλοίπων, ούτε πολύ περισσό-
τερο τα έξοδα για τη διάλυση του αντιδραστήρα στο τέλος της
ζωής-του. Το πόσο σημαντικό μπορεί να είναι το μέγεθος αυτών
των παραγόντων, ας προκύψει από το ακόλουθο παράδειγμα: το
κόστος των επισκευών του αντιδραστήρα του Three Mile Island
μετά το ατύχημα του Μάρτη του 1979 υπολογίζεται σε έκθεση της
οικονομικής επιτροπής που μελέτησε το θέμα επί ένα εξάμηνο,
στο ποσό των 1,8 δισεκ. δολαρίων. Της ίδιας τάξης ήταν περίπου
και το κόστος κατασκευής του σταθμού το 1965! Ήδη η ιδιοκτή-
τρια εταιρεία της Πενσυλβανίας, η Metropolitan Edison βρίσκεται
ουσιαστικά στα πρόθυρα οικονομικής χρεοκοπίας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑΣ

Πώς αντιμετωπίζεται, τέλος, το πρόβλημα της σεισμογένειας
που άκαιρα και παρά τις μύχιες προσευχές των αναδόχων επανέ-
φεραν οι πρόσφατες δονήσεις; Πού θα βρει τόπο στέρεο και α-
σφαλή να πατήσει ο αντιδραστήρας όταν ήδη η ΔΕΗ έχει απο-
κλείσει ολόκληρη τη Βόρεια Ελλάδα και τη Θράκη και όταν η πα-
ρούσα ευαισθησία έχει καταστήσει εκ των πραγμάτων απαγορευ-
τικές τις σεισμοπαθείς ζώνες; Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με
τη σειρά. Οι πιθανές εξωγενείς βλάβες αναφέρονται είτε στην κα-
τάρρευση του περιβλήματος του αντιδραστήρα, είτε στη διάρρη-
ξη των σωληνώσεων του συστήματος ψύξης. Οι αιτίες μπορεί να
είναι σεισμική δόνηση της οποίας η ένταση στην προσβαλλόμενη
περιοχή να υπερβαίνει το μέγεθος 9 της κλίμακας Mercalli (στην
Αθήνα η αντίστοιχη τιμή ήταν 7, ενώ στα χωριά του Κορινθιακού
έχει ξεπεράσει το 8), ακόμη μπορεί να είναι ισχυρό επιφανειακό
ρήγμα, κατολισθήση του πρανούς, ρευστοποίηση του εδάφους ή
τέλος, τοπική καθίζηση χαλαρού επιφανειακού στρώματος.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί το σύστημα από παρόμοιες προ-
σβολές θα πρέπει να έχει προηγηθεί, στη φάση της επιλογής της
ευρύτερης τοποθεσίας:

α. Σεισμολογική έρευνα σε ικανό ιστορικό βάθος και με κάθε
δυνατή ακρίβεια· οι Ιταλοί για παράδειγμα ισχυρίζονται πως δια-
θέτουν τέτοια στοιχεία από την εποχή των ρωμαϊκών χρόνων, και
είναι ίσως η μόνη σεισμογόνος χώρα που με βάση αυτό το κριτή-
ριο έχει αποκλείσει ανάλογες περιοχές.

β. Σεισμοτεκτονική μελέτη, δηλαδή εντοπισμός όλων των γνω-
στών ή των δυνάμει ενεργών ρηγμάτων με ταυτόχρονη πρόβλε-
ψη της συχνότητας ενεργοποίησης.

γ. Εδαφοτεχνική γνώση των πιθανών θέσεων σε συνδυασμό με
τις κυρίαρχες κλιματολογικές και μετεωρολογικές συνθήκες.

Πραγματικά υπεύθυνες πηγές αναφέρουν ότι μόνο στην πρώτη
περίπτωση υπάρχουν επαρκή και επεξεργάσιμα στοιχεία, αλλά
και σημαντικά κενά, όπως είναι π.χ. ολόκληρη η περίοδος της
τουρκοκρατίας, ενώ οι υπόλοιποι τομείς μόλις έχουν ξεκινήσει.

Όμως, είτε έτσι είτε αλλιώς, η EMBASCO προχωρεί την μελέτη
ερήμην των κρατικών ερευνητικών κέντρων (ΙΓΜΕ, Πανεπιστή-
μιο, Αστεροσκοπείο) και με χαρακτηριστική προχειρότητα. Η
αφετηριακή της — τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα — άποψη, ήταν
πως η σεισμικότητα είναι μία από τις πολλές παραμέτρους του
συστήματος και πως σε τελευταία ανάλυση είναι δυνατόν να συμ-
ψηφιστεί.

Κανείς, βέβαια, δεν ισχυρίζεται πως δεν μπορούν να υπάρξουν
άρτιες αντισεισμικές κατασκευές. Το θέμα είναι πως, μέσα στα
περιθώρια του «ανεκτού» υπερβάλλοντος κόστους, διαμορφώ-
νονται οι αρχικές υποθέσεις, οι προδιαγραφές ασφαλείας και οι
πιθανότητες των αναμενόμενων κινδύνων. Ή, με άλλα λόγια
πως, η προσπάθεια αντιμετώπισης ή υπέρβασης των παραπάνω
δυσκολιών, διαστέλλει το κοινωνικό κόστος, για το οποίο βέβαια
δεν υπάρχουν ανώτατα όρια ή επιτρεπτές στάθμες.

1. Π. Ορφανίδης, από τα πρακτικά της Ένωσης Ελλήνων Πυρηνικών Επι-
στημόνων.

2. Μελέτη ομάδας εργασίας του ΤΕΕ, Ιούλιος 1980.

ΒΑΥΑΡΙΑ:

Το «κράτος δικαίου»

του Φράντς Γιόζεφ Στράους

Τι ακριβώς εννοεί ο πρωθυπουργός της Βαυαρίας — και παρ' ολίγον Καγκελάριος της Γερμανίας — Φράντς Γιόζεφ Στράους με «κράτος δικαίου», φάνηκε ανάγλυφα και χωρίς περιθώρια παρερμηνείας στις 5 Μαρτίου: σε μια μεθοδικά προετοιμασμένη «εκκαθαριστική επιχείρηση», η «ειδική» αστυνομία της Νυρεμβέργης συνέλαβε με το πρόσχημα 6 σπασμένων τζαμιών και προφυλάκισε μέσα σε μια νύχτα 141 νεολαίους!

Όπως γράφει το Σπήγκελ «τέτοια επιχείρηση μαζικών συλλήψεων δεν έχει γίνει από την εποχή του Τρίτου Ράιχ» — και ίσως αυτή η διαπίστωση χαρακτηρίζει περισσότερο από το συγκεκριμένο γεγονός...

Ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει και το ιστορικό της επιχείρησης αυτής.

● Κατ' αρχήν η «προεργασία»:

Ήδη ένα μήνα πριν, τον Φεβρουάριο, ο Φράντς Γιόζεφ Στράους καθόρισε τη «γραμμή πλεύσης» με ένα γράμμα-του στον υπουργό Εσωτερικών της Βαυαρίας Γκ. Τάντλερ, ζητώντας τη λήψη ειδικών μέτρων «για την ανάσχεση του κύματος θίας...».

Αμέσως ο κ. Τάντλερ διοχέτευσε το μήνυμα του «προφήτη» στους υφισταμένους-του Διευθυντές Αστυνομίας. Έτσι π.χ. ο Διευθυντής Αστυνομίας της Νυρεμβέργης κ. Κράους,

με εγκύκλιό-του προς τα «αρμόδια όργανα» ορίζει, ότι «εφεξής η συμπεριφορά οσων προβαίνουν σε καταλήψεις σπιτιών ή συμμετέχουν σε παρομοίου είδους εκδηλώσεις, θα χαρακτηρίζεται ως ανατρεπτική δράση...».

Και η δικαιοσύνη βέβαια δεν «εκώφευσε» στα κελεύσματα του κ. Στράους. Ύστερα από απόφαση του Πρωτοδικείου, διορίστηκαν, προληπτικά, στη Νυρεμβέργη 4 επιπρόσθετοι ανακριτές, «για την αντιμετώπιση του φόρτου εργασίας που θα μπορούσε να προκύψει από πιθανές συλλήψεις διαδηλωτών ή συμμετεχόντων σε καταλήψεις ταραχιών...».

● Μετά την γενική αυτή «προεργασία» ήρθε

και η ειδική «προετοιμασία του εδάφους»:

Λίγες μέρες πριν από την «εκκαθαριστική επιχείρηση» δημοσιεύονται στον Τύπο οι «κατάλληλες» δηλώσεις του υπουργού Εσωτερικών («Πρέπει να αντισταθούμε στην κλιμάκωση των τρομοκρατικών πράξεων στους δρόμους...») και του υπουργού Δικαιοσύνης («Πρέπει να διαφυλαχθούν αποφασιστικά τα δικαιώματα των πολιτών και της κοινωνίας από τους ταραξίες...»), για να δοθεί στις 4 Μαρτίου, την παραμονή δηλαδή, το σύνθημα για την έναρξη δράσης και την ενεργοποίηση του «κράτους δικαίου» από τον ίδιο τον κ. Στράους σε λόγο-του στο Πασσάου: «Βαράτε τους αλήτες στο κεφάλι!».

● Και ακολούθησε, βέβαια, η εφαρμογή του σχεδίου:

Την Πέμπτη, 5 Μαρτίου, το βράδυ, ενώ παιζόταν στο Δημοτικό Κέντρο Επικοινωνίας της Νυρεμβέργης («KOMM») ένα φιλμ σχετικό με τις καταλήψεις σπιτιών από τους «Κράκερς» στην Ολλανδία, η αστυνομία περικύκλωσε το κτίριο, χαρακτηρίζοντας το γεγονός της προβολής του έργου και τους 200 περίπου νεολαίους θεατές, σαν «γενική συνέλευση ταραχιών και υπόπτων για πιθανές καταλήψεις σπιτιών».

Η πρόκληση αυτή οδήγησε σε μία έξοδο των νεολαίων θεατών και σε μία διαδήλωση-αστραπή, όπου και έσπασαν οι 6 βιτρίνες.

Η αστυνομία δεν συνέλαβε κανένα διαδηλωτή την ώρα της διαδήλωσης, αλλά περιμέ-

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

ΚΙΜΩΝ ΦΡΑΪΕΡ

ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΗΣ ΜΕΔΟΥΣΑΣ

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΚΙΜΩΝ ΦΡΑΪΕΡ
ΤΑ ΠΕΤΡΙΝΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΗΣ ΜΕΔΟΥΣΑΣ (Δοκίμια)

ΓΙΩΡΓΗΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ Γ. ΧΕΙΜΩΝΑ

(Μελέτηματα πάνω στη σύγχρονη πεζογραφία)

ΚΕΔΡΟΣ 1981

ΓΙΩΡΓΗΣ ΑΡΙΣΤΗΝΟΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ
ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ

ΜΑΡΙΟΣ ΒΥΡΩΝ ΡΑΪΖΗΣ

ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΒΥΡΩΝ ΡΑΪΖΗΣ
ΑΓΓΛΟΦΩΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
Συγκριτικές μελέτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος 'Ακαδημίας) Τηλ. 3615783

νε να ξαναγεμίσει το «KOMM» και ύστερα από 4 ώρες, αφού ανακοινώθηκε από το μεγάλο ότι «δεν επιτρέπεται κανείς να βγει ή να μπει στο κτίριο», συνέλαβε τους 141 παρόντες...

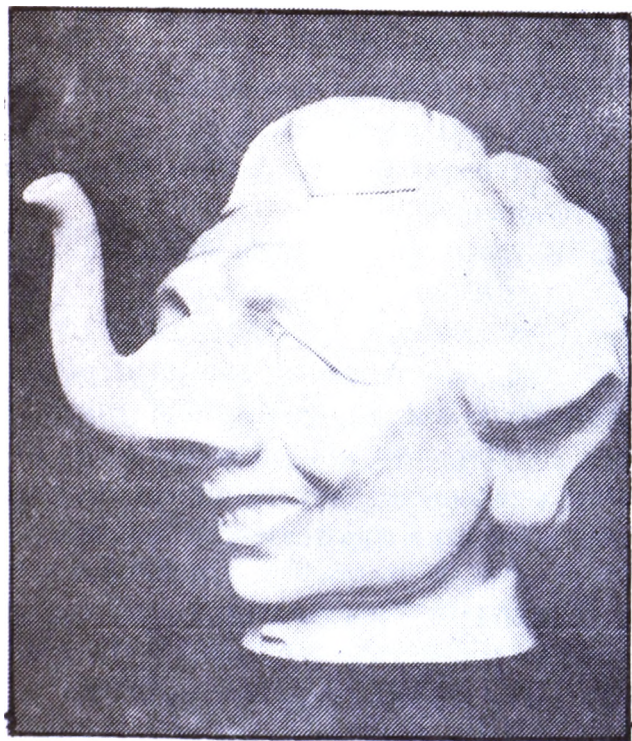
● Και η αποφασιστική «λεπτομέρεια»:

Οι 141 συλληφθέντες προφυλακίστηκαν — παρά την διαβεβαίωση του εισαγγελέα ότι θα γίνει μόνο εξακρίβωση στοιχείων — την ίδια νύχτα, ύστερα από μια βιομηχανικού ρυθμού τυπική ανακριτική διεκπεραίωση στη βάση πολυγραφημένων — δηλαδή ήδη εκ των προτέρων κατασκευασμένων — ενταλμάτων, με ενιαίο για όλους τον καθορισμό του αδικήματος («ανατρεπτική δράση»), ενιαία την περιγραφή της συμμετοχής στα γεγονότα («συνελήφθη σε άμεση συνάρτηση με τις αξιόποινες πράξεις») και με ενιαία για όλους την αιτιολόγηση της προφυλάκισης («υφίσταται κίνδυνος διαφυγής του κατηγορουμένου»). Μόνη διαφοροποίηση στα κατασκευασμένα αυτά εντάλματα, το όνομα του κατηγορούμενου...

Επί μέρες γονείς, δικηγόροι, φίλοι ήταν αδύνατο να επικοινωνήσουν με τους συλληφθέντες!

«Το Σαλθαντόρ στην καρδιά της Ευρώπης;» — ήταν ο τίτλος μιας εφημερίδας. Η απάντηση, εύγλωττη και μονοσήμαντη από τον υπουργό Εσωτερικών του κ. Στράους: «Οι ταρξίες ξέρουν τώρα ότι βρίσκονται στη Βαυαρία!».

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ: Η πρώτη ήττα της «Σιδηράς κυρίας»

Υιοθετώντας λίγο καθυστερημένα την παλιά ρήση του κ. Μακμίλαν που είχε πει ότι στην Αγγλία «...κανείς δεν έχει τολμήσει να τα βάλει με τη Βασιλική φρουρά, την Καθολική εκκλησία και το Σωματείο των ανθρακωρύχων», η κ. Θάτσερ υποχώρησε μπροστά στην απειλή μιας γενικής απεργίας διαρκείας, των θρυλικών στην ιστορία του αγγλικού εργατικού κινήματος «μουτζούρηδων». Ήταν η πρώτη συνθηκολόγησή-της και αμέσως δημιουργήθηκαν σοβαρότατα προβλήματα και στο κόμμα και στην κυβέρνησή-της. Οι πιο μετριοπαθείς κύκλοι των συντηρητικών θα προτιμούσαν μια πιο σταθερή πολιτική, χω-

ρίς φραστικές υπερβολές και απότομες υποχωρήσεις.

Έτσι, ενώ η κ. Θάτσερ είχε υποσχεθεί ότι θα καταργούσε τις επιδοτήσεις προς τις εθνικοποιημένες βιομηχανίες χάλυβα και αυτοκινήτων, η ανεργία που έφτασε φέτος το 10% του ενεργού πληθυσμού (δυόμιση εκατομμύρια άνεργοι) την ανάγκασε να αυξήσει τα ποσά που απορροφούν οι χειμαζόμενες από το διεθνή ανταγωνισμό δημόσιες επιχειρήσεις.

Ταυτόχρονα σημειώνεται μια στροφή της κοινής γνώμης προς το κέντρο — τους φιλελεύθερους και το νέο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, που αποσχίστηκε από τους εργατικούς. Ίσως τα προβλήματα της Θάτσερ να μην πήραν την μορφή μιας διάσπασης σαν αυτή που αντιμετώπισε ο αριστερός ηγέτης των εργατικών κ. Φουτ. Οπωσδήποτε όμως πολλοί παρατηρητές θεωρούν ότι το άστρο της «σιδηράς κυρίας», που διανύει πια το δεύτερο μισό της πρωθυπουργικής-της θητείας, άρχισε να γλιστράει προς τη δύση-του.

ΠΑΡΙΣΙ: Μετά τους ελεύθερους Γάλλους... οι ελεύθεροι γάτοι

Οι αδέσποτοι γάτοι είναι μια παλιά γραφικότητα, αλλά και πληγή του Παρισιού. Ανέρχονται σε εκατοντάδες χιλιάδες και η δυναμική του... στρώματος είναι απεριόριστη, αφού κάθε γάτος είναι δυνατό — για λόγους συνήθως μυστηριώδεις — να εγκαταλείψει τα αφεντικά-του και να εξαφανιστεί.

Κατά καιρούς οι δημοτικές αρχές έχουν εξαπολύσει εκατοντάδες «απογατοποίησης». Με στρυχνίνες, θάλιο, πνίξιμο στο Σηκουάνα, φτυαριές, αυτο-ντα-φε και άλλες επιστημονικές και βάρβαρες μεθόδους, χιλιάδες ηρωικοί αδέσποτοι γάτοι έχουν εξοντωθεί. Για να μη μιλήσουμε για όσους σκοτώνουν τα αυτοκίνητα — προαιώνιος εχθρός της γάτας — ή για όσους τελειώνουν τη ρέμπελη ζωή-τους σε εργαστήρια ανατομίας ή σε κουζίνες βιετναμέζικων εστιατορίων. Αλλά, παρά αυτό το μακρύ μαρτυρολόγιο, ο αριθμός-τους μένει πάντα σταθερός και αυξάνεται.

Μέχρι που το 1978 βρέθηκε η λύση, που είναι ταυτόχρονα «επιστημονική», «αποτελεσματική» και «ανθρωπιστική». Ο πλανόδιος γάτος συλλαμβάνεται, στερώνεται με μια μικρή εγχείρηση, για να μη μπορεί να αναπαράχθει και του κεντούν στο ένα αυτί ένα άστρο και στο άλλο έναν αριθμό. Έτσι γίνεται πια ένας «ελεύθερος γάτος του Παρισιού». Είναι επίσης δυνατό να αποκτήσει έναν «προστάτη», που αποκτά ένα αντίγραφο της ταυτότητας του γάτου, που φυλάσσεται σε ειδικό ηλεκτρονικό αρχείο.

Η λύση, μάλιστα, είναι φθηνότερη από την εξόντωση κατά 4.000 δρχ. κατά κεφαλήν γάτου.

Όπως βλέπετε, το σύγχρονο κράτος είναι πια σε θέση, χάρη στην τελευταία τεχνολογία, να λύσει τα πιο περίπλοκα και αντιφατικά προβλήματα. Η επιτυχία του συστήματος είναι τέτοια, που μερικοί σκέπτονται να το επεκτείνουν και στους... παράνομους έγχρωμους μετανάστες.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ Ρομαντικοί - Εποχή Παλαμά Μεταπαλαμικοί ποιητές

από τη σειρά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ
Γραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

κύκλοφορούν

εκδοσεις ΘΥΤΟΠΙΑ

Αντρέ Μπρετόν
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΣΗ
ΤΟΥ ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ

Λέον Τρότσκι
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Ερνέστ Μαντέλ
ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ
ΚΑΙ ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Ερνέστ Μαντέλ
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΝ ΑΛΤΟΥΣΕΡ
ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΛΕΝΣΤΕΙΝ

Ο. Σεμιόνοβα, Β. Χέυνες
ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ντένις Άλτμαν
ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ: ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ
ΚΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Κεντρική διάθεση:
Ίσαάκ Ντβόρτσερ
ΣΤΑΛΙΝ

Νικηταρά 8-10, 1ος όροφος
ΑΘΗΝΑ τηλ. 36.38.696

Στη σκιά και τα διλήμματα των βουλευτικών εκλογών

Για έκτη φορά μετά τη μεταπολίτευση και δεκαπέντε μήνες μετά τις καταλήψεις, η κάλπη στήνεται στους φοιτητικούς συλλόγους.

Μια πορεία ολόκληρη. Δικτατορία, Νομική, Πολυτεχνείο, Κύπρος, Ιούλης '74, αποχουντοποίηση, εκλογές, Πανσπουδαστικά Συνέδρια, Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Νόμος-πλαίσιο, αποχές, πορείες, απεργίες, καταλήψεις. Εκδηλώσεις και συζητήσεις. Ομιλίες με πάθος, συνομιλίες υποχθόνιες, αγώνες, ενότητα και πάλη. Ελεύθεροι σύλλογοι, εκσυγχρονισμός και εκδημοκρατισμός.

Φοιτητικό κίνημα. Αντίσταση, παράνομες και γρήγορες συναντήσεις, συντελεστής πολιτικών εξελίξεων, ανατροπές και διαμορφωτές καταστάσεων, νέες ιδέες, καινούριες πρακτικές. Φοιτητές «μεγάλωσαν» τα κόμματα, γίναν αιμοδότες των οργανώσεων μικρών και ασημαντών, μεγάλων και σημαντικών, σταθερών και παροδικών. Καθοδηγητές και γραμματείς, ηθοποιοί και θεατές. Επενδύσεις ονείρων, μελλοντική κοινωνία και... εργασία και σοβαρότητα. Συνελεύσεις, διαξιφισμοί, συζητήσεις για παλιά και νέα, άγνωστα και γνωστά. Μετά, ταβέρνα, αντάρτικα και Μίκης, συναυλίες, Κίνα και υπαρκτός σοσιαλισμός. Θηρίο ο ιμπεριαλισμός, χάρτινη τίγρη ο καπιταλισμός.

Απρίλης 81: Εκλογές. Σύνθημα ή αλλαγή. Στόχος πάλι η νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων. Και ξανά προς τη Δόξα τραβά... Διπλές οι αφίσες και τριπλές, πιο μεγάλες ξαναγέμισαν τους τοίχους των σχολών. Προσπάθεια και αγωνία των δραστών να καλύψουν τα κενά; Αναγκαία διαφήμιση και προπαγάνδα, σύμφωνα με τον αστικό κώδικα. Επικοινωνία ανθρώπων δια μέσου σχημάτων, παραστάσεων και γραμμάτων. Παρατηρητές δια γυμνού οφθαλμού άνευ λόγων, διαλόγων και αντιλόγων.

Πανεπιστήμιο 81. Άλλοι φοιτητές, νέοι. Η προηγούμενη «γενιά» διέγραψε την τροχιά-της με τις καταλήψεις. Μέσα στη νέα πραγματικότητα, τις ανησυχίες-της, την αμφισβήτηση, την κριτική στις οργανώσεις και τα κόμματα, τον τρόπο ζωής, το ίδιο το Πανεπιστήμιο. Οι καταλήψεις έκρηξη, τομή, τάρagma σε λιμνάζοντα νερά και ήσυχες συνειδήσεις, ανησυχία και έξοδος, αντίδραση στο κατεστημένο της κοινωνικής ζωής, αντίσταση σε τωρινούς και μελλοντικούς ρόλους.

Από το Μίκη, στο Χατζηδάκι, στο Σαββόπουλο και στους *Doors*. 1) Η μοναξιά, που υπήρχε, εμφανίσθηκε και στους τοίχους. Ο ιμπεριαλισμός περίμενε. Σαρωτικό ξέσπασμα ούτε απρόσμενο, ούτε αναπάντεχο, με πολλές ελπίδες.

Τα μπαρ, ένα καφενείο μουσικό και ερωτικό, διέξοδος και μιμητισμός, ατομικότητα και συλλογικότητα. Ανακούφιση της καθημερινότητας, μετάθεση προβλημάτων, δικαιολόγηση των απουσιών, ατέλειωτη ιστορία, αναπόληση παρελθόντων, συναντήσεις μικρές, όμορφες και παγερές στην ακινησία της πόλης, στο χάσιμο της γειτονιάς, στην κατάθλιψη των μεγάλων και μαύρων κτιρίων.

Πρωτοετείς μπήκαν στις σχολές — αυτό το επιθυμητό όνειρο της εισόδου — από διαφορετικούς δρόμους. Γυμνάσιο — Λύκειο. Διπλές εξετάσεις, ιδιαίτερα και φροντιστήρια. Κοινω-

νική άνοδος. Πέρασμα — για πόσους και ποιούς — στην κυρίαρχη τάξη. Τα καλωσορίσματα λιγότερα, η αγωνιστικότητα μειωμένη. Καθήκοντα ξενάγησης στο νέο χώρο ανέλαβαν οι συγκλητικές αρχές.

Οι σχολές. Γεμάτες, για τις ανακοινώσεις της γραμματείας, τις πληροφορίες για τα μαθήματα και τις εξετάσεις. Άδειες μετά για όλα. Τα χαρτοπανώ και οι αφίσες υπενθυμίζουν τις εκλογές και τις καταλήψεις, το νόμο-πλαίσιο και τη Δεξιά. Τα φρεσκοβαμμένα ταμπλώ, την Αλλαγή και την Β' κατανομή.

Το καφενείο γεμάτο. Καφές και τάβλι. Πέρασμα μόνιμο και γρήγορο. Οι τελευταίοι δίσκοι και τα μεγάλα αθλητικά γεγονότα. Ο μισθός του Σέκι και η αλλαγή του Παναγούλια. Ακόμα και ο Κνίτης βαριέται να πουλήσει τον «Οδηγητή».

★ ★ ★

Οι σεισμοί εμφανίζονται και εδώ. «Μην τους περιμένετε για να βγείτε στους δρόμους». Μπαίνουν στην πολιτική επιχειρηματολογία, γίνονται αφορμή και αιτία πολιτικών διαφοροποιήσεων, ανακατατάξεων, συμμαχιών και αναπροσαρμόζουν ακόμα και τα αφισοκολλητικά καθήκοντα.

Συνελεύσεις, όταν γίνονται, αραιές και αδιάφορες. Ακόμα και το χιούμορ, που αντικατέστησε για ένα διάστημα τη διαφωνία, έλλειψε. Από διαφορετικές αφετηρίες: αδιαφορία. Ενδιαφέρον για την επιστήμη και το πτυχίο. Παράταση μιας κατάστασης και απολύτρωση για μερικούς; Τα Διοικητικά Συμβούλια συζητούν επί της διαδικασίας, αποφασίζοντας τα καθήκοντά-τους, ανακοίνωση και καταγγελία της κυβέρνησης. Ανακοινώνουμε και καταγγέλλουμε. Διαμαρτυρόμεθα ορθοδόξως δια των ανακοινώσεων.

Απόκρυφες και μόνες οι γυναικείες ομάδες θυμίζουν την ύπαρξή-τους με το γνωστό σήμα στις αφίσες-τους.

Οι εκλογές υπάρχουν και δεν υπάρχουν. Ψηφίζουμε ή όχι; Αφορμή για συζητήσεις. Αποχή, λευκό και άκυρο μετατρέπονται σε πολιτική πρόταση, άνευ ουσίας, χωρίς περιεχόμενο, μύθος αντίστασης στην υποταγή, τον κοινοβουλευτισμό. Οι συμμετέχοντες αγωνίζονται αγωνιώντες να πείσουν για την αλλαγή, την Β' κατανομή, τη διάσωση ή τη «συντριβή» των αναρχοαυτόνομων.

Ενώσεις καθηγητών ανακαλύπτουν τον συνδικαλισμό — άλλωστε εν τη ενώσει η ισχύς — αποφάσεις σχολών χαρακτηρίζουν υποχωρήσεις απέναντι στις καταλήψεις τα σχέδια για το Νόμο-πλαίσιο. Σταδιακά αλλά σταθερά, η Δεξιά ηγεμονεύει.

Φοιτητικό κίνημα 81. Το βάρος των καταλήψεων, οι βουλευτικές εκλογές, η προσφορά-του στην αλλαγή σίγουρα και σταθερά. Συρώμενο και αποσυρώμενο. Βαστάζος και δεκανίκι προεκλογικών διακηρύξεων, προγραμμάτων και υποσχέσεων.

Η κρίση των Α.Ε.Ι. ομολογείται απ' όλες τις πλευρές. Εθνικόν θέμα η παιδεία. Προς τι; «Είμεθα όλοι εντός του μέλλοντός-μας».

★ ★ ★

Μετά την κινητοποίηση των φοιτητών στο Ε.Μ.Π. η προκήρυξη των εκλογών. Σε μια κατάσταση ύφεσης μετά από μία ήττα μέσα από ένα κλίμα αδιαφορίας και αδράνειας αναβάλλονται οι εκλογές από τις 19 Μάρτη για τις 2 Απρίλη — ψήφοι 11 υπέρ, 10 κατά — από την Ε.Φ.Ε.Ε. Αφορμή οι σεισμοί. Αιτία η

ανάγκη ανασυγκρότησης και επαναλειτουργίας των ψηφοθηρικών μηχανισμών συνολικά. Η αποχή δεν συμφέρει την ΠΑΣΠ, ή Π.σ.κ., έχει το πλάνο-της έτοιμο εδώ και μήνες — «δουλειά μυρμηγκιού» στην αργκό — μένει ηγεμονικά αδιάφορη, ο Δ.Α — Δ.Ε. βρίσκει την «καλή», ευκαιρία να οριοθετηθεί βολεμένος γιατί ακριβώς οι εκδηλώσεις-του πρέπει νάναι παραμονές εκλογών. Ο μηχανισμός συλλογής ψήφων - κουκιών πρέπει απαραίτητα να λειτουργήσει χωρίς εμπόδια. Είτε κεντρικά με τις έξωθεν παρεμβάσεις - δηλώσεις της τελευταίας ώρας, είτε κατασκευασμένος με τον κομματικό μηχανισμό σε μόνιμη επιφυλακή, είτε απευθυνόμενος στον ουδέτερο «άλλο δρόμο», επίκληση και κραυγή αγωνίας μαζί. Υπακούουν όλοι οι σύλλογοι. Μια άλλη διάσταση της λειτουργίας της Ε.Φ.Ε.Ε.

Το φοιτητικό κίνημα σε μια κρίσιμη καμπή εφτά χρόνια μετά τη μεταπολίτευση. Οι διαφωνίες και διαμάχες των παρατάξεων υποκρύπτουν και στηρίζονται στην επικείμενη βουλευτική αναμέτρηση. Οι διαφορετικές εκτιμήσεις για το Νόμο-πλαίσιο μένουν αδιάφορες στο περιθώριο χωρίς να μπορούν να καθορίσουν και να δώσουν τις αναγκαίες και υπαρκτές διαστάσεις οι οποίες υπάρχουν.

Σε κάθε περίπτωση η ΔΑΠ θα παραμείνει μειοψηφία παρά την έξυπνη στροφή-της στη «φιλελευθεροποίηση» και στα καλά πτυχία, σημάδι των καιρών. Η εκλογική καταγραφή της ισχύος και της νίκης των δημοκρατικών δυνάμεων στο φοιτητικό χώρο — «πολιτικό βαρόμετρο» όπως λέγεται — θα επαναληφθεί για έκτη φορά. Προς ποιά χρήση όμως; **Γ.ΚΟΣΜΑΣ**

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ σημείο στις εκλογές στους Φοιτητικούς Συλλόγους πέρσι αποτέλεσαν οι κινητοποιήσεις των φοιτητών και οι καταλήψεις στα ΑΕΙ, με αίτημα την κατάργηση του ν.815. Φέτος, όμως, το κυρίαρχο στοιχείο αποτελούν οι βουλευτικές εκλογές, οι οποίες δίνουν και τον «τόνο» στο φοιτητικό χώρο.

ΟΙ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ στο ΕΜΠ, ο Νόμος-πλαίσιο και η πορεία του Φ.Κ. μετά τις καταλήψεις, αποτελούν άξονες αναφοράς σε κάποιους προβληματισμούς, που διακρίνονται αχνά, ενώ μερικές συζητήσεις που έχουν ήδη αρχίσει, έστω και δειλά, αφορούν στους σημερινούς

στόχους του Φ.Κ., στα νέα προβλήματα και στα συμπεράσματα — αν υπάρχουν — της πορείας-του τα τελευταία χρόνια.

ΜΕΣΑ σ' αυτά τα πλαίσια, απευθύνουμε δύο ερωτήματα στις παρατάξεις που εκπροσωπούνται στην ΕΦΕΕ:

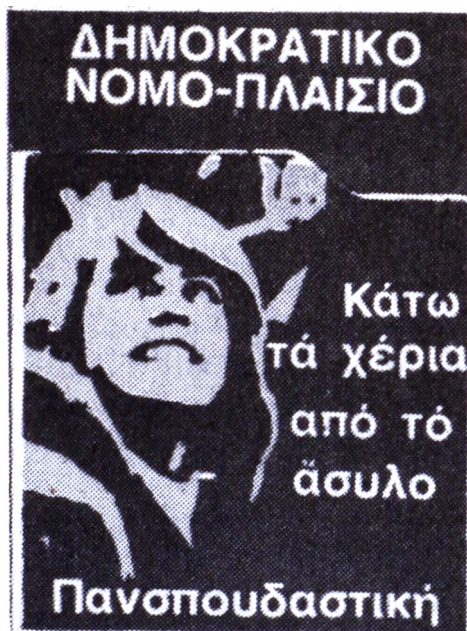
Το πρώτο ερώτημα αφορά τη σημασία των φοιτητικών εκλογών και

το δεύτερο τις εκτιμήσεις-τους για την πορεία του φοιτητικού κινήματος τη φετινή χρονιά.

Π.Σ.Κ.:

Ουσιαστική συμβολή του Φ.Κ. στην πάλη για το διώξιμο της Δεξιάς

1. Κάθε χρονιά οι φοιτητικές εκλογές αποτελούν σημαντικό γεγονός για την ανάπτυξη του Φ.Κ. Φέτος, με δοσμένη την πολυμέτρη επίθεση της κυβέρνησης και της αντίδρασης, ενάντια στο Φ.Κ., νομίζουμε ότι οι εκλογές μπορούν και επιβάλλεται να δώσουν σοβαρή ώθηση για την πρoπέρα συνεπή και ενωτική ανάπτυξη των φοιτητικών αγώνων. Η όλη προεκλογική και εκλογική διαδικασία, να βοηθήσει στην ουσιαστική βελτίωση της λειτουργίας των μαζικών οργάνων του Φ.Κ., την πιο σωστή σύνδεσή-τους με τους φοιτητές. Να εκφραστεί, και μέσα από τα αποτελέσματα των εκλογών, αυτό που διατρανώθηκε στην καθημερινή πάλη: η αποφασιστική καταδίκη της αντιεκπαιδευτικής κυβερνητικής πολιτικής' αυτό θάνατο και η καλύτερη απάντηση στις γνωστές κυβερνητικές συκοφαντίες περί «οργανωμένων μειοψηφιών», η πιο γερή θωράκιση των φοιτητικών συλλόγων απέναντι στις κυβερνητικές επιβουλές. Η παραπέρα καταδίκη της κυβερνητικής πολιτικής στα Πανεπιστήμια, αλλά και αυτών που με το δικό-τους τρόπο, θελημένα ή όχι, ενισχύουν τα «επιχειρήματα»-της ενάντια στο Φ.Κ. Η υπερψήφιση της «Πανσπουδαστικής σ.κ.», που με τη μεγαλύτερη συνέπεια και σταθερότητα προωθεί τη συνεπή, οργανωμένη και ενωτική ανάπτυξη των αγώνων των φοιτητών, θα έχει αναμφίβολα μεγάλη σημασία για την κατάκτηση νέων, πιο προωθημένων θέσεων για το Φ.Κ. Θα παίξει σοβαρό ρόλο στο γενικότερο πολιτικό κλίμα. Θα είναι μια ουσιαστική συμβολή των φοιτητών στην πάλη όλου του λαού για την απαλλαγή της χώρας απ' την αντιλαϊκή διακυβέρνηση της Δεξιάς.

2. Η φετινή χρονιά χαρακτηρίστηκε, σε ό,τι αφορά την κατάσταση της Ανώτατης Εκπαίδευσης, από την όξυνση όλων των καυτών και χρόνιων προβλημάτων-της, το παραπέρα βάθαιμα της κρίσης που την μαστίζει, εξ αιτίας της πολιτικής της κυβέρνησης, η οποία κλιμάκωσε την επίθεσή-της ενάντια στο δημοκρατικό Πανεπιστημιακό κίνημα που, με ραχοκοκκαλιά το φοιτητικό κίνημα, αντιπάλεψε με συνέπεια αυτή την πολιτική.

Παρά τις πρόσθετες δυσκολίες και τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν εξ αιτίας της πολύμορφης συκοφαντικής εκστρατείας της κυβέρνησης, αναπτύχθηκαν πλούσιοι αγώνες στα Πανεπιστήμια. Συσπειρωμένοι γύρω απ' τους συλλόγους και την ΕΦΕΕ οι φοιτητές προώθησαν την πάλη-τους για ένα δημοκρατικό Νόμο-πλαίσιο. Για πρώτη φορά το οξύτατο πρόβλημα της ανεργίας έγινε αντικείμενο συγκεκριμένης πάλης των φοιτητικών συλλόγων, από κοινού με φορείς των εργαζομένων. Με μεγαλύτερη επιμονή οργανώθηκε η πάλη των φοιτητών για αύξηση των δαπανών για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Οι αγώνες αυτοί αποτελούν, κατά τη γνώμη-μας, απόδειξη για το βάθαιμα του δημοκρατικού προσανατολισμού του Φ.Κ., την ωρίμανση των στόχων-του.

Παράλληλα, οι φοιτητές έδωσαν και τη δική-τους, ουσιαστική συμβολή στην πάλη όλου του λαού ενάντια στην επανένταξη στο ΝΑΤΟ και τη συμφωνία για τις βάσεις, ενάντια στην πολιτική της λιτότητας και της τρομοκρατίας, συμμετέχοντας δραστήρια στους γενικότερους αγώνες των εργαζομένων, αλλά και παίρνοντας συγκεκριμένες πρωτοβουλίες μέσα από τους συλλόγους-τους και την ΕΦΕΕ.

Μέσα από όλη αυτή την αγωνιστική πορεία απομονώθηκαν, σε μεγάλο βαθμό, επιζήμιες απόψεις και πραχτικές, που ενισχύονται και αξιοποιούνται από την κυβέρνηση για τα αντιφοιτητικά-της σχέδια.

Οπωσδήποτε, και τη φετινή χρονιά εμφανίστηκαν και σοβαρές αδυναμίες. Κατά τη γνώμη-μας, οι κυριότερες αφορούν την ικανότητα των συλλόγων να εξασφαλίζουν, μέσα από δημοκρατικές και ουσιαστικές διαδικασίες, τη συμμετοχή όλων των φοιτητών στη συζήτηση, αλλά — κύρια — στην υλοποίηση των αποφάσεων, την ανάληψη όλων εκείνων των πρωτοβουλιών για την εξασφάλιση της λαϊκής συμπαράστασης στους αγώνες των φοιτητών. Αδυναμίες που μπορούν και πρέπει να ξεπεραστούν μπροστά στις νέες απαιτήσεις που προβάλλουν και από τους προωθημένους στόχους πάλης, που μπαίνουν σήμερα από το Φ.Κ., αλλά και για να αποκρούεται αποφασιστικά κάθε προσπάθεια της κυβέρνησης να προωθήσει τα αντιλαϊκά, αντιεκπαιδευτικά σχέδιά-της στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

Π.Α.Σ.Π.:

Υλοποίηση της συμβολής του Φ.Κ. στον αγώνα για την αλλαγή

1. Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν οι φετινές φοιτητικές εκλογές, γιατί διεξάγονται και παρεμβαίνουν αντικειμενικά σε μια κρίσιμη πολιτική συγκυρία, μπροστά σε αποφασιστικής σημασίας πολιτικές εξελίξεις για τη χώρα-μας, σήμερα που ο λαός πορεύεται δυναμικά προς την εξουσία: γιατί θα αναδείξουν τα νέα όργανα του Φ.Κ. σε μια περίοδο που η κυβέρνηση της Δεξιάς προσπαθεί, με νέα μορφή, να προωθήσει και να επιβάλει στα Πανεπιστήμια την πολιτική του αυταρχικού Εκσυγχρονισμού· γιατί θα αποτελέσουν σταθμό στην παραπέρα οργάνωση και πορεία του Φ.Κ., αφού, μέσα από τον έντονο προβληματισμό, που θα χαρακτηρίσει αυτή την περίοδο μέσα στο φοιτητικό χώρο, και τον κριτικό προσδιορισμό της μέχρι τώρα πορείας, θα σηματοδοτήσουν και τη δημοκρατική αναγέννηση και ουσιαστικοποίηση των λειτουργιών και διαδικασιών του Φ.Κ., αλλά και θα αποκρυσταλλώσουν την παραπέρα τακτική του Φ.Κ. για την αντιμετώπιση της κυβερνητικής επίθεσης — μέσα από το νέο Νόμο-πλαίσιο — και για την επιθετική πολιτική παρέμβαση του Φ.Κ. στις δομές και λειτουργίες των ΑΕΙ.

Μέσα από τις διαδικασίες των φετινών φοιτητικών εκλογών πρέπει να αποκρυσταλλωθεί και μορφοποιηθεί ο πλούσιος προβληματισμός για την ουσιαστικοποίηση των λειτουργιών των φοιτητικών συλλόγων, την απόκτηση πλατιάς και μόνιμης σύνδεσης των φοιτητών με τα όργανα των συλλόγων, μέσα από την ενεργή και πρωτόβουλη συμμετοχή-τους σε κάθε δραστηριότητα, σε κάθε έκφραση και δράση των φοιτητικών συνδικάτων. Το Φ.Κ. πρέπει να εξειδικεύσει την πολιτική του Εκδημοκρατισμού, να καθορίσει συγκεκριμένα μια πολιτική δυναμικής παρέμβασης στις δομές του Πανεπιστημίου, στην ίδια την ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, τα προγράμματα και το περιεχόμενο σπουδών, από όπου αναπαράγεται η αντιδραστική ιδεολογία της άρχουσας τάξης και ο εξαρτημένος χαρακτήρας της Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης· να συγκροτήσει μια συνολική θετική αντιπρόταση για ένα Δημοκρατικό Πανεπιστήμιο, υπηρέτη των συμφερόντων του λαού και ενταγμένο σε μια αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου, ένα Πανεπιστήμιο που να λειτουργεί στη βάση των αρχών της δημοκρατίας, της αυτοδιοίκησης και της ισότιμης συμμετοχής, κύτταρο ελευθερίας και δημοκρατίας, δημιουργικής και ουσιαστικής παιδείας και πολιτιστικής έκφρασης.

Με τη μορφοποίηση στη διάρκεια των εκλογικών διαδικασιών και στη συνέχεια την προώθηση αυτής της πολιτικής, με πρώτο βήμα την άμεση διεκδίκηση ενός δημοκρατικού Νόμου-πλαισίου και την παράλληλη απόκρουση της κυβερνητικής προσπάθειας να προωθήσει τα μονοπωλιακά της σχέδια, και με τη συμμετοχή-του στις ευρύτερες λαϊκές κινητοποιήσεις, το Φ.Κ. θα υλοποιήσει τη δική-του συμβολή στον αγώνα για την Αλλαγή.

2. Στη διάρκεια της φετινής χρονιάς, απασχόλησε το Φ.Κ. κύρια το ζήτημα του Νόμου-πλαισίου, ενώ παράλληλα αναπτύχθηκαν επί μέρους αγώνες, για ιδιαίτερα προβλήματα. Ταυτόχρονα σημαντική είναι και η συμμετοχή του φοιτητικού κινήματος στους ευρύτερους δημοκρατικούς και αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες του λαού-μας σ' αυτή την περίοδο (πορεία Πολυτεχνείου, ΝΑΤΟ κλπ.).

Σχετικά με το Νόμο-πλαίσιο της κυβέρνησης (επιτροπής Πρυτάνεων) το Φ.Κ. μέσα από τη συμμετοχή κατ' αρχήν της ΕΦΕΕ και στη συνέχεια την αποχώρηση και καταγγελία του έργου της Επιτροπής των Πρυτάνεων, από τη μία δεν άφησε περιθώρια στην κυβέρνηση για συκοφάντηση του Φ.Κ. στο λαό (ότι αρνείται να συζητήσει τις θέσεις-του), και, από την άλλη, καθόρισε σωστά τη θέση-του, έξω από κάθε λογική ενσωμάτωσης ή μεταρρυθμισμού. Ξεκαθαρίζοντας την

τοποθέτησή-του απέναντι στα κυβερνητικά σχέδια, το Φ.Κ. δυνάμωσε ταυτόχρονα τον αγώνα για ένα δημοκρατικό Νόμο-πλαίσιο για τα ΑΕΙ, σύμφωνα με τις προτάσεις της ΕΦΕΕ και όλων των προοδευτικών δυνάμεων.

Στο ΕΜΠ, το Φ.Κ. παρουσίασε αδυναμία στο να συνδέσει την πάλη για τα εξεταστικά και την εντατικοποίηση με το στόχο της ριζικής αναδιάρθρωσης των σπουδών, ώστε να εξασφαλίσει τη λαϊκή συναίνεση και συμπάρασταση. Ταυτόχρονα η μορφή πάλης που ακολουθήθηκε έδωσε στη δεξιά τη δυνατότητα μαζικής προβοκάτσας του αγώνα και, με δεδομένη και την μη κατανόηση των στόχων από το λαϊκό παράγοντα, η Σύγκλητος και η κυβέρνηση έμειναν ανυποχώρητες, με αποτέλεσμα ο αγώνας του Φ.Κ. του Πολυτεχνείου να οδηγηθεί σε αδιέξοδο.

Έτσι, για άλλη μια φορά, καταδείχτηκε η αναγκαιότητα της επιλογής εκείνων των μορφών πάλης που θα ανταποκρίνονται και στους στόχους και τη δυναμική του Φ.Κ. (μαζική-ενεργή συμμετοχή) αλλά και στη λαϊκή συνείδηση.

Δ.Α.Π.:

Εκσυγχρονισμός στα Α.Ε.Ι., ανύψωση των πτυχίων

1. Οι φετινές Φ.Ε. πρέπει να καθορίσουν τους δύο άξονες κατεύθυνσης για την παραπέρα δράση του Φ.Κ.

- α) Τον εκσυγχρονισμό των ΑΕΙ και
- β) τη δημοκρατία στο Φ.Κ.

Η θετική συμβολή του Φ.Κ. με θέσεις, σημεία αντιπαράθεσης, εναλλακτικούς όρους και η δημιουργική συμμετοχή στη συζήτηση του Ν.Π. θα βγάλουν την Α.Ε. από το τέλμα της κρίσης και μαζί με τα νέα προγράμματα θα ανυψώσουν τις σπουδές. Αντίθετη στάση του Φ.Κ. θα το εξέθετε στα μάτια του λαού και θα το άφηνε να συμπαραταχθεί με αυτούς που βλέπουν το ζήτημα του εκσυγχρονισμού στενά συνδεδεμένο με τα προσωπικά-τους συμφέροντα. Παράλληλα είναι φανερή ανάγκη για δημοκρατία στο Φ.Κ., νοούμενη όχι μόνο σαν απλή τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών και ελεύθερη διακίνηση των ιδεών στο χώρο των ΑΕΙ, που τελευταία πλήττεται, αλλά και σαν πολιτική επιλογή για την αποτελμάτωση του Φ.Κ.

Η κομματικοποίηση του Φ.Κ. ευνοεί την παρουσία δυνάμεων με διάφορες άκαμπτες αντιλήψεις και πρακτικές, που αποτελούν φυγόκεντρες τάσεις, απειλητικές για την ενότητα του Φ.Κ. και σαν αποτέλεσμα έχει τη φθορά των μαζικών οργάνων και διαδικασιών, καθώς και την απομάκρυνση των φοιτητών. Γιατί ο κάθε φοιτητής καταλαβαίνει ότι το καθοριστικό πρόβλημα δεν είναι το εξεταστικό, αλλά η όλη λειτουργία του Πανεπιστημίου, καθώς και το επίπεδο σπουδών.

Η ΔΑΠ - ΝΔΦΚ δίνει τη μάχη του εκσυγχρονισμού για βελτίωση των σπουδών και ανύψωση των πτυχίων, για να κυριαρχήσει ο φιλελευθερισμός στα Πανεπιστήμια.

2. Το 10ο Π.Σ., ενώ δεν έδωσε στο Φ.Κ. θέσεις για να αντιπαρατεθεί και προοπτικές για να αντιμετωπίσει τα ζητήματα του εκσυγχρονισμού και του εκδημοκρατισμού της Ανώτατης Εκπαίδευσης και έκανε πλατιά γνωστά τα αποτελέσματα της κομματικοποίησης του Φ.Κ. Η ύπαρξη των αναρχοαυτόνομων και κάθε μορφής «ανεξάρτητων» βασιζέται στη δράση των παρατάξεων, που ασφυκτικά ελέγχουν το Φ.Κ. (ΠΑΣΠ, ΠΣΚ, Δ.Α.). Η διαπαραταξιακή λογική που κυριάρχησε δεν άφησε ευκαιρίες εναλλακτικών λύσεων και αυτό φαίνεται ακόμα και σήμερα τη στιγμή που συζητιέται το νέο θεσμικό πλαίσιο των ΑΕΙ.

Μόνο αν ξεπεράσει το Φ.Κ. τη μικροπολιτική λογική, θα μπορέσει να δώσει λύσεις θετικές στα προβλήματα που το απασχολούν. Η

ΔΑΠ-ΝΔΦΚ, αν και μεθοδευμένα εμποδίζεται στην έκφραση των απόψεών-της από τους μαρξιστές, θα συνεχίσει να αγωνίζεται για να μπορούν όλοι να μιλούν ελεύθερα στα ΑΕΙ, ακόμη και όταν διαφωνούν με το μαρξιστικό κατεστημένο του Φ.Κ.

Δ.Α. — Δ.Ε:

Ενίσχυση των ανανεωτικών δυνάμεων της αριστεράς

1. Οι φετινές φοιτητικές εκλογές δεν είναι, γενικά και αόριστα, κρίσιμες, όπως λένε κάθε χρόνο όλες οι φοιτητικές παρατάξεις. Φέτος υπάρχουν ειδικοί λόγοι.

Κίνδυνοι και δυνατότητες. Κίνδυνος να μονιμοποιηθεί και να νομιμοποιηθεί από το αποτέλεσμα των φοιτητικών εκλογών η απουσία του Φ.Κ. από το πολιτικό προσκήνιο και άρα η δυνατότητα στη κυβέρνηση να μαγειρεύει ανενόχλητη στο προσκήνιο. Και δυνατότητες: ν' ανοίξει ένας άλλος δρόμος για το Φ.Κ.: με ενότητα όλων των ανανεωτικών δυνάμεων, με μαζικούς αγώνες για τη ριζική ανανέωση των Πανεπιστημιακών θεσμών, για ένα Πανεπιστήμιο ανοιχτό στην κοινωνία και τις αντιφάσεις-της.

Ο όρος για να γίνει η δυνατότητα αυτή πράξη, είναι η αλλαγή των συσχετισμών στο κίνημα, η ανατροπή των πλειοψηφιών της αδράνειας και της γραφειοκρατίας.

2. Η φετινή χρονιά ήταν από τις πιο καθοριστικές για το Φ.Κ. μεταπολιτευτικά. Η διαδικασία για την αλλαγή των Πανεπιστημιακών θεσμών έφτασε σε ένα οριακό σημείο, αναγκάζοντας τις κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις να ακολουθήσουν τις στρατηγικές-τους επιλογές μέχρι τα όριά-τους. Για την ΚΝΕ και τη ν. ΠΑΣΟΚ οι θεσμικές αλλαγές γίνονται πολιτική του κινήματος μόνο όταν δεν υπάρχει καμιά δυνατότητα προώθησής-τους, δηλαδή «πολιτική» του κινήματος όταν το κίνημα δεν κάνει πολιτική.

Τα θέματα που κυριάρχησαν ήταν ο Νόμος-πλαίσιο (παρά την έλλειψη ενημέρωσης και αγωνιστικής παρέμβασης των φοιτητών) και οι κινητοποιήσεις στο ΕΜΠ

Από το χαρακτηρισμό σαν επιτυχίας της συμμετοχής όλων των φορέων στην Επιτροπή Πρυτάνεων (Ε.Π.) και στην Ομάδα Εργασίας περάσαμε γρήγορα στην αποχώρηση πρώτα της ΠΑΣΠ από την Ε.Π. και την Ο.Ε. και ύστερα της καταϊδρωμένης Π.Σ.Κ. από την Ε.Π. που την έφερε σε κραυγαλέα αντίθεση με τις προηγούμενες θέσεις-της. Αποτέλεσμα: η ΕΦΕΕ — με ευθύνη ΚΝΕ-ΠΑΣΠ — στη θέση της πολιτικής παρέμβασης, διαλέγει την πολιτική απουσία. Η διαμαρτυρία και η αναμονή, είτε της αλλαγής είτε της συμμετοχής στην δεύτερη κατανομή, αντικαθιστά τους μαζικούς φοιτητικούς αγώνες. Όμως η ταξική πάλη δεν ανέχεται ταξικές αργίες. Η απουσία του Φ.Κ. έρχεται σαν «μάννα εξ ουρανού» στους αντιδραστικούς καθηγητές, που συσπειρωμένοι κραυγάζουν: «κανένας Νόμος-πλαίσιο δεν θα περάσει». Η κυβέρνηση ανακουφίζεται αφού και καλές προθέσεις έδειξε και καμιά πολιτική θέση δεν χρεώθηκε ή δεν υποχρεώθηκε να πάρει. Το Φ.Κ. χτυπάει, βέβαια, τη Δεξιά αλλά όχι τις δομές που αναπαράγουν την κυριαρχία-της. Όλοι, λοιπόν, ευχαριστημένοι, ενώ την πολιτική σκηνή αντικαθιστά το θέατρο του παράλογου: η δεξιά δεν ήθελε ή δε μπορούσε η αριστερά δε θέλησε, ακριβώς όταν μπορούσε.

Στο μεταξύ, παρεμβάλλονται οι καταλήψεις στο ΕΜΠ. Κάποιοι «διδάχτηκαν» από τους περσινούς μαζικούς νικηφόρους αγώνες ενάντια στο ν. 815, ότι στο εξής δεν πρέπει ποτέ να μειοδοτήσουν σε «αγωνιστικότητα». Άλλωστε, οι εκλογές ζυγώνουν. «Εμπρός να κάνουμε τα Α.Ε.Ι. φρούρια της αντιιμπεριαλιστικής αλλαγής» έγραφε η προκήρυξη της «Αχιτίδας ΑΕΙ του ΚΚΕ». Εμπρός, λοιπόν, καταλήψεις. Η «αριστερή» ντρίμπλα της ΚΝΕ βγάζει οφ-σάιντ όσους νόμιζαν τις καταλήψεις σα μορφή πάλης δική-τους. Καταλήψεις με τους φοιτητές α-

πόντες, με την κοινή γνώμη ανενημέρωτη, χωρίς καμιά λειτουργική διάσταση. Οι καθηγητές σκληραίνουν περνώντας στην αντεπίθεση ενάντια στα κεκτημένα, στους συλλόγους, παίζοντας το χαρτί του αντιπερισπασμού στο Νόμο-πλαίσιο.

Η κυβέρνηση κι ο Τύπος-της δέχονται και αυτοί σαν «μάννα εξ ουρανού» την ευκαιρία. Χρησιμοποιεί το φοιτητικό για να κτυπήσει ολόκληρο το δημοκρατικό κίνημα. Αποκορύφωμα η συζήτηση στη Βουλή.

Το ερώτημα είναι αμείλικτο: με ποιού την ευθύνη δόθηκε η δυνατότητα στη Δεξιά να σύρει ένα νικηφόρο κίνημα, που την υποχρέωσε σε υποχώρηση, στην απολογία και στην απομόνωση; Ας αναλογιστούν όλοι τις ευθύνες-τους. Οι φοιτητές, πάντως, θα τους χρεώσουν μ' αυτές.

Β' Πανελλαδική: Εκλογική καταγραφή για την «αλλαγή» ή δοκιμασία τομής στο Φ.Κ.;

1. Οι βουλευτικές εκλογές φαίνεται να νοσηματοδοτούν την εκλογική αναμέτρηση στο φοιτητικό χώρο, η οποία δεν πρόκειται να αποτελέσει απλή εκλογική καταγραφή της νίκης των δημοκρατικών δυνάμεων, ούτε «αγωνιστική» απάντηση στα σχέδια της Δεξιάς. Πρόκειται, αντίθετα, για πιστοποίηση των δυνατοτήτων για την προώθηση της «αλλαγής» (ΠΑΣΟΚ), για προσπάθεια ένταξης των εκλογικών αποτελεσμάτων στην κοινοβουλευτική αναμέτρηση και τους ιδιαίτερους στόχους κάθε κόμματος (ΚΚΕ — δεύτερη κατανομή, ΚΚΕεσ. — διατήρηση της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης).

Η Αριστερά, μπροστά στην επικείμενη κοινοβουλευτική αναμέτρηση και το στόχο της «αλλαγής», υποτάσσει βασικά σ' αυτή την προτεραιότητα την σημερινή κατάσταση στο φοιτητικό χώρο. Πετευχάινει έτσι:

α) Να αποσιωπηθεί η κρίσιμη φάση και η πραγματικότητα στην οποία βρίσκεται το Φ.Κ. σήμερα.

β) Να αποκρυσταλλωθεί η ηγεμονική λειτουργία και παρέμβαση της άρχουσας τάξης στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ιδιαίτερα στο ρόλο και την προοπτική του Φ.Κ.

γ) Να αναδειχθεί σαν κύριο δίλημμα στο φοιτητικό χώρο η κοινοβουλευτική αναμέτρηση, με παράλληλη υποτίμηση και παράκαμψη του μαζικού κινήματος. Πετυχαίνεται έτσι η μετάθεση των πάντων στο απρόσιτο για το μέσο φοιτητή και «υψηλό» επίπεδο του ευρύτερου συσχετισμού δυνάμεων που, βέβαια, εκφράζεται στο κοινοβούλιο.

Η εγγραφή της πολιτικής παρέμβασης εκείνου του χώρου που κατανοεί τα σημερινά υπαρκτά προβλήματα του Φ.Κ. δεν υποτάσσεται στα διλήμματα που βάζει η Αριστερά με το Νόμο-πλαίσιο, αναγνωρίζει όχι μόνο την κρίση της Αριστεράς, αλλά και τα όρια της τωρινής στρατηγικής του Φ.Κ., δεν αποκρύπτει αλλά προσπαθεί να φέρει στην επιφάνεια τα πραγματικά διλήμματα που αντιμετωπίζει το Φ.Κ., υποταγής-του ή αντίστασης στη μακροπρόθεσμη στρατηγική του αστισμού και η καταγραφή-του και στις εκλογές δίνουν τις δυνατότητες αυτός ο χώρος να αναλάβει πρωτοβουλίες για μια τōμή στο φοιτητικό κίνημα και ένα ευρύτερο διάλογο, ο οποίος να βάζει αυτά τα ζητήματα στο φοιτητικό χώρο ανεξάρτητα από τις εκλογές.

Η παρέμβαση των συσπειρώσεων, οι οποίες αποτελούν τον πόλο συσπειρώσεως των δυνάμεων που στήριξε τις καταλήψεις, θα είναι καθοριστική για την προβολή αυτών των προβλημάτων στο φοιτητικό χώρο.

2. Οι καταλήψεις το Δεκέμβρη του '79 παρέμειναν σημείο καμπής και εξαίρεσης για το μεταπολιτευτικό Φ.Κ. Οι πρωταγωνιστές του κινήματος των καταλήψεων στάθηκαν αδύναμοι να προωθήσουν αμυντικές πρωτοβουλίες συγκρότησης του «νέου ρεύματος» στο φοιτητικό χώρο, με αποτέλεσμα η επιθετική πρωτοβουλία της κυβέρνησης την επόμενη των καταλήψεων, να μην κατανοηθεί σαν πολιτική επιλογή στρατηγικής σημασίας, αλλά σαν τακτικός ελιγμός, για το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ δε σαν «σανίδα σωτηρίας».

Η απώλεια του εξάμηνου φέτος στο ΕΜΠ — μετά τις καταλήψεις —

δεν αποτελεί απλά μια ήττα σε μια μάχη που δόθηκε και δεν κερδήθηκε. (Θυμίζουμε συζήτηση στη Βουλή, παρέμβαση όλων των κομμάτων, ΤΕΕ, πρόταση Βουδούρη, πρόταση Ράλλη, παρέμβαση Α. Παπανδρέου, Ταλιαδούρου, ΕΦΕΕ, ΕΔΠ κλπ.). Αποτελεί συνολική ήττα του φοιτητικού κινήματος, με καθοριστικό χαρακτήρα για τις εξελίξεις στα ΑΕΙ, εσωτερικά στο Φ.Κ., αλλά και στη διαμόρφωση της μελλοντικής πορείας-του.

Παράλληλα, «η μάχη» για το Νόμο-πλαίσιο έδειξε και τα όρια της στρατηγικής για «δημοκρατικό Νόμο-πλαίσιο και δημοκρατικό πανεπιστήμιο» η οποία είναι ηγεμονική σήμερα στο Φ.Κ. Έτσι, όσο είμαστε αντίθετα στο σύνθημα «να ψηφισθεί εδώ και τώρα Νόμος-πλαίσιο», άλλο τόσο και στο «κανένας Νόμος-πλαίσιο δεν θα περάσει». Πιστεύουμε ότι αυτό που κύρια αντιμετωπίζει σήμερα το Φ.Κ, βρισκόμενο μάλιστα σε αμυντική φάση, με συνθήκες ηγεμονίας της στρατηγικής της Δεξιάς, είναι η υποταγή-του στην προοπτική των στρατηγικών επιλογών του αστισμού και, κατά συνέπεια, η ενσωμάτωσή-του ή η αντίστασή-του σε μια τέτοια προοπτική. Τα εξάμηνα π.χ. στο ΕΜΠ, οι καταλήψεις πέρσι και στο ΕΜΠ φέτος, τα γεγονότα της 16 Νοέμβρη, αν μη τι άλλο, έχουν τουλάχιστον κι άλλα να μας διδάξουν.

Π.Π.Σ.Π:

Ενότητα των δυνάμεων του αγωνιστικού Φ.Κ.

1. Αναπόφευκτα οι φετινές φοιτητικές εκλογές έχουν μια ιδιαιτερότητα. Προηγούνται των βουλευτικών και αποτελούν σημαντικό σημείο της παρατεταμένης προεκλογικής καμπάνιας των κομμάτων του κοινοβουλίου και κατά κύριο λόγο της Αντιπολίτευσης. Ιδιαίτερα γι' αυτές (τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης) το Πανεπιστήμιο και το φοιτητικό κίνημα θεωρούνται προνομιακός χώρος για την «άσκηση» της πολιτικής-τους τακτικής.

Η πορεία προς την επαγγελλόμενη «Μεγάλη Αλλαγή» διά μέσου των συμπληγμάτων του «ήπιου κλίματος» θα πρέπει να επιβεβαιωθεί, λοιπόν, και στις φοιτητικές εκλογές. Αυτή συνοπτικά είναι η μια εκδοχή για το χαρακτήρα των φοιτητικών εκλογών του 1981.

Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο «έδωσε» στο πολύ πρόσφατο παρελθόν ένα ανεξάρτητο μαζικό κίνημα έξω από τις πολιτικές επιλογές και τη χειραγώγηση των πολιτικών δυνάμεων του κοινοβουλίου. Σε συνθήκες όπου ο κοινοβουλευτικός κρετινισμός βρίσκεται στην κολοφώνα της δόξας-του, ο κορμός αυτού του μαζικού κινήματος (του κινήματος της κατάργησης του 815) πρέπει, μέσα από τις φοιτητικές εκλογές, να εκφράσει όσο το δυνατό πιο μαζικά την ύπαρξή-του και να καταθέσει, όσο «καθαρά» είναι δυνατό, τις πολιτικές-του προτάσεις, τόσο για τις γενικότερες πολιτικές εξελίξεις, όσο και για την εξέλιξη του φοιτητικού κινήματος. Η επιχειρούμενη πειθάρχηση των ΑΕΙ που καταγράφεται σαν βασική πολιτική της αστικής τάξης αυτή την περίοδο, είναι ένας ακόμα, βασικότερος λόγος, που απαιτεί μια τέτοια θεώρηση των φοιτητικών εκλογών, από την πλευρά του αγωνιστικού Φ.Κ.

Πρόταση που δίνει τις δυνατότητες επιβεβαίωσης μιας τέτοιας θεώρησης είναι η πρόταση για την ενότητα των δυνάμεων του αγωνιστικού Φ.Κ.

2. Μετά τις καταλήψεις του '79, η περίοδος που ξετυλίγεται μέχρι τις μέρες-μας, δεν έχει να επιδείξει εντυπωσιακές εξελίξεις. Υπάρχει, βέβαια, και ο Δεκέμβρης του '80. Αν κάτι αποδείχτηκε τότε, αυτό είναι η σχέση του γενικότερου πολιτικού «παιχνιδιού» με τις πανεπιστημιακές εξελίξεις. Σε συνθήκες όπου τα επινίκια της κατάργησης του 815 τα είχε διαδεχθεί μια περίοδος αυτογνωσίας (αναφερόμαστε στο αγωνιστικό Φ.Κ. ή το «χώρο») και η δυνατότητα ήταν μηδαμινή για να αρθρωθεί μια συνολική πολιτική πρόταση για την οικοδόμηση πολιτι-

κού κινήματος στο Πανεπιστήμιο, αποδείχτηκε ότι οι κινήσεις του Ράλλη και του Παπανδρέου καθόρισαν και την πορεία ύφεσης των φοιτητικών αγώνων.

Μοιραία, λοιπόν, «όλοι» στράφηκαν στην προετοιμασία των «εσω-πανεπιστημιακών μετώπων». Η «Κ»ΝΕ στην προετοιμασία της μάχης για την «β' κατανομή», η Ν.ΠΑΣΟΚ στην προσπάθεια να ξεπεράσει «εσωτερικές πληγές» και να ριχτεί στη «μάχη της Αλλαγής», η γηραιά εκδοχή της «ανανέωσης» προσπαθεί να αποδείξει ότι υπάρχει με αξιώσεις, ενώ «ο χώρος» αναζητά για μια ακόμα φορά το δρόμο-του. Προτάσεις πολλές, που αναπαράγουν την απογοήτευση και την παθητικοποίηση σε νέα διάσταση, διατυπώνονται, διαγράφουν την τροχιά-τους και σβήνουν. Γίνονται και πραγματικά βήματα, όμως. Έστω αποσπασματικά. Με τις πολιτικές μάχες που δίνονται σ' ορισμένες σχολές της Θεσσαλονίκης, στο ΕΜΠ, στο Χημικό, ενάντια στον εκσυγχρονισμό. Με ορισμένες, έστω ασυνεπείς, παρεμβάσεις στον κεντρικό πολιτικό στίβο (16 Νοέμβρη-Πολυτεχνείο 80 κλπ.). Και εκεί ακριβώς βρίσκεται, κατά την άποψή-μας πάντοτε, κάποιο σημείο διεξόδου για το αγωνιστικό Φ.Κ. Η πολιτική-του συγκρότηση, δηλαδή, για την οικοδόμηση ενός ανεξάρτητου, μαζικού, πολιτικού κινήματος στο Πανεπιστήμιο, η ενότητά-του. Και αυτή είναι που πρέπει να προχωρήσει...

Χ.Σ.Κ:

Σωστή αντιμετώπιση του οποιοδήποτε εκσυγχρονισμού

1. Κατά τη γνώμη-μας, αυτά που λέγονται για δήθεν αυξημένη σημασία των φοιτητικών εκλογών κάθε χρόνο, δεν είναι παρά κοινοτυπίες. Στο φοιτητικό κίνημα υπάρχουν μπετοναρισμένες πλειοψηφίες και αφού πέρσι δεν θίχτηκαν παρά ελάχιστα από την ανάπτυξη του κινήματος των καταλήψεων, δεν πρόκειται ούτε φέτος να θιγούν.

Πάντως, διαφοροποιητικό στοιχείο στις φετινές εκλογές θα είναι, κατά τα φαινόμενα, η εκδήλωση μιας ανοδικής τάσης της ΔΑΠ στα πρώτα έτη, όπου έχουν εισαχθεί φοιτητές-θύματα του πολυπλευρου ιδεολογικού πειθαναγκασμού του εντατικοποιημένου συστήματος των Πανελλήνιων εξετάσεων. Χαρακτηριστικό, επίσης, αυτών των εκλογών φαίνεται ότι θα είναι από τη μια η ολοκλήρωση της εξαφάνισης ορισμένων δυνάμεων του Μαρξολενινιστικού χώρου κι από την άλλη η εντονότερη καταγραφή της ΧΣΚ σα δύναμης του Φοιτητικού Κινήματος.

2. Φέτος, το Ελληνικό φοιτητικό κίνημα βρίσκεται στο σημείο περίπου που βρισκόταν το Γαλλικό, μετά το Μάη του '68, όταν θεσπίστηκε ο νόμος Φωρ, που έκανε δεκτά ορισμένα αιτήματα των φοιτητών.

Μετά την αναστολή του 815, με το κίνημα των καταλήψεων του Δεκέμβρη του '79, ο νόμος πλαίσιο που προωθείται, κατορθώνει ικανοποιώντας ορισμένα αιτήματα - καραμέλες, που χρόνια τώρα ζητούσαν οι κυρίαρχες παρατάξεις, να προωθήσει την ενσωμάτωση του φοιτητικού κινήματος στις δομές ενός καθαρά τεχνοκρατικού συστήματος. Το σύστημα αυτό, προωθώντας τη λογική της ατομοκρατίας και του φιλοτομαρισμού, οδηγεί στο θάνατο του φοιτητικού κινήματος, που βασίζει την ύπαρξή-του στο ενδιαφέρον για τα κοινά.

Το ελληνικό φοιτητικό κίνημα, ή καλύτερα οι δυνάμεις που το κατευθύνουν, φάνηκε ανίκανο να ελιχτεί σωστά, κατά βάση γιατί τις ενέργειες που γίνανε καθόριζαν οι μικροκομματικές επιδιώξεις των δυνάμεων.

Η κατάληψη σα μέσο πάλης εξευτελίστηκε, σε μεγάλο βαθμό, αφού υιοθετήθηκε άκριτα από τις ΠΑΣΠ και ΠΣΚ, που θέλησαν να ενσωματώσουν την τάση που δημιουργήθηκε μετά την αναστολή του 815. Μένει, λοιπόν, στο ΦΚ να αποδεχτεί ή όχι συγκεκριμένες προτάσεις, που, όμως, μαθηματικά θα οδηγήσουν στην αποδυνάμωσή-του. Αρνούμενο συνεχώς χάνει και πάλι την αξιοπιστία-του.

Μόνη λύση μένει, λοιπόν, ν' αρχίσει από φέτος τουλάχιστον η ανάπτυξη ενός προβληματισμού συνολικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που θέτει ο τεχνοκρατισμός στην παιδεία, στα πλαίσια της γενικότερης τάσης για την ολοκλήρωση της καταναλωτικής κοινωνίας στην Ελλάδα.

Για μας δεν μπαίνει πρόβλημα να διαλέξουμε ανάμεσα σ' ένα αστικό ή σοσιαλιστικό εκσυγχρονισμό — όψεις του ίδιου νομίσματος — αλλά να εκτιμάμε και ν' αντιμετωπίζουμε σωστά τον οποιοδήποτε εκσυγχρονισμό.

Η αναβίωση των πειθαρχικών και η περίπτωση της Πάτρας...

του Παντελή Πατρινού

Όλα τα στοιχεία δείχνουν πως η κατάσταση στα ΑΕΙ τείνει να αποκτήσει νέο «σημείο ισορροπίας» μετά τους κραδασμούς της μεταπολίτευσης. Η ένταση των κυβερνητικών μεθοδεύσεων, η μαχητική ανασύνταξη του καθηγητικού κατεστημένου, η περιθωριοποίηση ενός αυτοκαταργημένου φοιτητικού κινήματος, οι κομματικές τακτικές που εξειδικεύονται στον πανεπιστημιακό χώρο, καταλήγουν στο συμπληρωματικό-τους να διαμορφώνουν ένα πλαίσιο λειτουργίας της Πανεπιστημιακής κοινότητας όπου «ανθίζουν τα πάντα», με μεγαλύτερη επιτυχία, πάντως προς το παρόν, τα «άνθη του κακού».

«Σπουδές και τάξη» είναι το σύνθημα της κυβέρνησης, που πίσω-του συντάσσεται πρόσχαρη όλη η πανεπιστημιακή αντίδραση, που ίσως απέτυχε μέχρι τώρα να οργανώσει τις σπουδές αλλά από... τάξη, κάτι ξέρει. Υπάρχει άλλωστε σχετικά μια πλούσια πρόσφατη εμπειρία, εκείνη της εφταετίας, και ως γνωστόν, αποφασιστικό στοιχείο της μάθησης είναι η επανάληψη των εμπειριών.

Για να υπάρξει «τάξη», λοιπόν, επιστρατεύονται τα όργανα της βίας και της πειθούς, τα δυσώνυμα «πειθαρχικά» που οι πρώτοι συσχετισμοί της μεταπολίτευσης είχαν πρακτικά καταργήσει στις Σχολές.

Και δεν υπάρχει γενικότερα αμφιβολία, ότι μια ουσιαστική λειτουργία ενός Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος θά'πρεπε να έχει τα «πειθαρχικά» στις αίθουσες της Ιστορίας-του, μαζί με τα πιστοποιητικά «κοινωνικών φρονημάτων», τα διδασκτρα και τόσα άλλα πράγματα, που κάποτε συνόδευαν τη λειτουργία-του.

Πάντως, τα πειθαρχικά ενεργοποιούνται και πάλι. Και είναι δείγμα των καιρών, ότι η λειτουργία-τους βρίσκει σύμφωνο και ένα ευρύ φάσμα των «δημοκρατικών δυνάμεων της Αντιπολίτευσης» και μέσα στις Σχολές.

Έτσι, στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας, για παράδειγμα, όπου έχει αναπτυχθεί εκτεταμένη εκστρατεία διώξεων φοιτητών για συνδικαλιστική — ουσιαστικά — δράση, παρατάξεις όπως η Π.Σ.Κ. και η ΠΑΣΠ, οι παρατάξεις αυτές αποδέχονται τη λειτουργία του πειθαρχικού, προβάλλοντας τη λύση του «δημοκρατικού» πειθαρχικού (με συμμετοχή των φοιτητών σ' αυτά).

Ένας από τους ειδικούς λόγους που οδήγησε σ' αυτή την επιλογή (πέρα από τους γενικότερους της στρατηγικής και τακτικής αυτών των παρατάξεων) είναι η έλλειψη κάθε διάθεσης να διακινδυνεύσουν αυτές οι παρατάξεις και κυρίως η ΠΣΚ τις οποιεσδήποτε οικοδομημένες συμμαχίες-τους με τους καθηγητές εν όψει των επιλογών-τους για τον Δημοκρατικό Καταστατικό Χάρτη (ΔΚΧ) ή τον επίσης «Δημοκρατικό» Νόμο-Πλαίσιο.

★ ★ ★

Την Τρίτη 2 του Μάρτη, 200 φοιτητές μαζεύτηκαν στο Ρίο, σύμφωνα με τις αποφάσεις των Δ.Σ. για να ματαιώσουν ή για να «ζητήσουν από τους καθηγητές να συναισθανθούν τις ευθύνες τους» κατά μία κομψότερη εκδοχή, το πειθαρχικό, που, ό-

μως, ανέβαλε τη συνεδρίασή-του για την επόμενη μέρα.

Έτσι, οι συγκεντρωθέντες, με επικεφαλής δύο μέλη του ΚΣ της ΕΦΕΕ και τους εκπροσώπους των Δ.Σ. πραγματοποιούν παράσταση στην έδρα του κοσμήτορα της Πολυτεχνικής Σχολής κ. Δημαρόγκωνα, μέλους του Πειθαρχικού, που είχε υπογράψει όλες τις «κλήσεις» σε απολογία σαν «πρόεδρος α.α.» του Σώματος.

Στην αρχή ο κ. καθηγητής και κοσμήτωρ αρνιόταν κάθε συζήτηση «επειδή δεν μπορούν να βρίσκονται τόσα άτομα συνεχώς στο γραφείο-του και να συζητά μαζί-τους». Κάτω από την πίεση, όμως, των πραγμάτων δέχτηκε την πρόταση των φοιτητών για ανοιχτή συζήτηση στο αμφιθέατρο. Εκεί ανάμεσα σε άλλα, ακούστηκαν και τα εξής, τουλάχιστον χαριτωμένα:

«Τους νόμους λειτουργίας των Πανεπιστημίων τους ψηφίζει η κυβέρνησή-σας, μέσα στη Βουλή των Ελλήνων. Εγώ τι να σας κάνω; Δεν με ψηφίσατε...» (σημείωση: προφανώς εννοεί τις βουλευτικές εκλογές του '77, όπου ήταν υποψήφιος βουλευτής του Κ.Κ.Ε στο νομό Αχαΐας). «Πρέπει να μάθουμε, κάποτε, πως το Πανεπιστήμιο πρέπει να λειτουργεί κανονικά... Δεν μπορείτε εσείς να γράφετε όλα αυτά τα εμετικά συνθήματα στους τοίχους και να κάνετε τα κτίρια σταύλους. Αυτό είναι απαράδεκτο».

«Έχω δηλώσει επανειλημμένα ότι όποιον πιάσω να γράφει συνθήματα στον τοίχο θα τον παραπέμψω στο πειθαρχικό». Εκείνη τη στιγμή, κάποιος φοιτητής σηκώνεται και γράφει δίπλα ακριβώς απ' την έδρα όπου μιλούσε ο κ. Δημαρόγκωνας το σύνθημα: «ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΘΟΥΝ ΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ».

«Είδατε;», λέει μειδώντας ο κ. Δημαρόγκωνας. «Δεν είναι άντρας» (sic) «όποιος είναι άντρας υπογράφει».

Ο φοιτητής ατάραχος: ΧΑΡΗΣ. Και ο κ. κοσμήτωρ (με τον μπαμπούλα του πειθαρχικού στο χέρι) αναφωνεί: «Ορίστε οι λαϊκοί-σας αγωνιστές... ούτε το επώνυμό-τους δεν τολμούν να βάζουν...». Επακολουθούν φυσικά γέλια «κατανόησης» απ' το ακροατήριο.

Είναι τραγικό, όμως, σε τόσο σημαντικά θέματα, να χρειάζεται να επιστρατευθούν το χιούμορ και οι προσωπικές αντιστάσεις, για να υπάρξει κάποια ανάσχεση των κυμάτων της «τάξης» στα Πανεπιστήμια.

Υπάρχει μια τέτοια ρωγμή στα συνθήματα των προσεχών φοιτητικών εκλογών; Ίδομεν...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΩΣΤΑΣ

ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ανανεωμένη

παράδοση

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12 τηλ. 36.05.520

το καθημερινό θρίλερ

ΔΙΟΝΥΣΗ ΓΡΗΓΟΡΑΤΟΥ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΑ
ΤΟ ΔΡΑΚΟ
ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ

ΚΕΔΡΟΣ

ο πολίτης

Κέκροπος 2, Αθήνα (Πλάκα),
τηλ. 3245332

Μηνιαία επιθεώρηση • 80 δρχ.

Τεύχος 40

Φεβρουάριος 1981

Μιχάλη Παπαγιαννάκη Το «άτυχημα» και η «Αγία «αθλητική» οικογένεια • Άγγελου Έλεφαντη «Μετά το τέλος των εργασιών του Έθνικού Συμβουλίου έγινε γλέντι σε ταβέρνα της Αθήνας • Μήτσου Καράμπελα «Με τους συντρόφους του άλλου κόμματος» • Βάσω Κιζήλου Αναζητώντας τη χαμένη παράδοση • Δαμιανού Παπαδημητρουπούλου Η ανανεωτική άριστερα μπορεί να υπάρξει ως παράταξη; • Γιώργου Ραμναίου Πού πάει η Ιταλία σήμερα • Μάκη Καθουριάρη Οι προεδρικές εκλογές στη Γαλλία - Ευκαιρία για την άριστερα • Φρανσουάζ Αρβανίτη Τράστ τύπου και πληροφοριών • Νικόλα Βουλέλη Σαλβαντόρ, κρίσιμο σημείο των εξελίξεων στην Κεντρική και Νότια Αμερική • Μιχάλη Μοδινού Η έκθροιση του θεσσαλικού χώρου • Άννης Βρυχέα, Κώστα Γαβρόγλου Για το ελληνικό Πανεπιστήμιο σήμερα. Κάποια νέα ερωτήματα • Λαυινίδα Λουλούδη Η κρίση στα ΑΕΙ • Φερνάντο Κλαουντίν Οι αιτίες της θεωρητικής παράλυσης της Κομμουνιστικής Διεθνούς • Έλλης Σκοπετιά Μεγάλη Ίδεια και θαλασινικός Έθνικισμός • Τάσου Ανθουλιά «Μαθηματα Οικιακής Οικονομίας» • Άννα Φραγκουδάκη «Νεοελληνικά κείμενα για το Γυμνάσιο»

Ο μηχανισμός του τρομου

ΣΤΗΝ κοινή συνείδηση αλλά και στην προσωπική εμπειρία πολλών, η ΕΣΑ καταγράφηκε ως το ακραίο ιδεολογικό, πολιτικό και οργανωτικό πρότυπο της δικτατορίας. Είναι δε ενδιαφέρον να επισημανθεί ότι αυτή η αντίληψη δεν γεννιέται από μια κάποια πρακτική αποτελεσματικότητα της ΕΣΑ ως διωκτικού μηχανισμού. Οι άνθρωποι που αγωνίστηκαν οργανωμένα κατά της χούντας ανησυχούσαν πολύ περισσότερο από την έμπειρη και αποτελεσματικότερη Γενική Ασφάλεια παρά από τις διωκτικές ικανότητες της ΕΣΑ, που δεν αποδείχτηκαν άλλωστε ποτέ.

Η ΕΣΑ έδρασε στην περίοδο της εφταετίας κλασικά κατασταλτικά, ως μηχανισμός παραγωγής γενικευμένου τρόμου. Και κατά τούτο καθρέφτισε την βαθύτερη ουσία της δικτατορίας, ενός καθεστώτος που, αδιαφορώντας για την κατάκτηση της όποιας συναίνεσης, επιδίωκε ως πολιτική συνθήκη την αδράνεια του λαού με κύριο μέσο τον τρόπο, που ανά πάσα στιγμή μπορούσε να εξειδικευτεί σαν δίωξη του καθενός που θα επιχειρούσε να αντισταθεί.

Η ΕΣΑ υπήρξε ο εργολάβος του τρόμου. Και σ' αυτό τον τομέα υπήρξε αποτελεσματική, ακριβώς γιατί η ΕΣΑ, κατ' αντιδιαστολή με τις άλλες διωκτικές υπηρεσίες, δεν ενδιαφερόταν με επαγγελματικό τρόπο και λογική να οδηγηθεί σε κάποιο αποτέλεσμα. Η ΕΣΑ, με το να έχει την αυτοαντίληψη της ενσάρκωσης της 21ης Απριλίου, μετέτρεπε τη διωκτική σχέση σε συνολική σύγκρουση του καθεστώτος με κάθε αντίπαλο που έπεφτε στα χέρια-της. Δηλαδή, αποκλειστικός-της σκοπός ήταν η φυσική, ψυχική και πνευματική συντριβή του κρατούμενου και όχι τόσο κάποια άμεση ανακριτική ωφέλεια.

Η ΓΝΩΣΗ λοιπόν αυτής της τυφλής, ανεξέλεγκτης συστηματικής βαναυσότητας ήταν το ένα στοιχείο που «πάγωνε» τον καθένα που αισθανόταν «δυνάμει» πιθανή την κράτησή-του στην ΕΣΑ. Το δεύτερο στοιχείο και το πιο αποκρουστικό και επίφοβο, ήταν, πως τη διεκπεραίωση αυτής της φυσικής βίας την αναλάμβαναν όχι κάποιοι «επαγγελματίες» (που εν τέλει αποκαθιστούν μια ιδιότυπη «λογική» σχέση με το θύμα-τους) αλλά οι «εσατζήδες», τα ειδικά προϊόντα μιας συστηματικής ειδικής εκπαίδευσης, «παιδιά» 20-22 χρονών, που μετέτρεπαν την ΕΣΑ σε ένα καθαρτήριο των πλεγμάτων-τους, το βασανιστήριο σε ένα τρόπο αποκατάστασης της προσωπικότητάς-τους, τον εξευτελισμό του κρατούμενου σε μια ικανοποίηση του διαταραγμένου σεξουαλισμού-τους.

Ο «ΕΣΑΤΖΗΣ» υπήρξε το απαισιότερο έργο της εφταετίας, στο βαθμό που εξειδίκευε σε ένα είδος εργαστηριακού προσώπου το μοντέλο που ήθελε να γενικεύσει στην κοινωνία. Ο Εσατζής υπήρξε θύτης και θύμα του μηχανισμού καταστολής της χούντας. Και βέβαια δεν «έπεσε από τον ουρανό». Η ΕΣΑ, από την περίοδο του εμφυλίου ήδη είχε αποκτήσει την υποδομή αποθηρίωσης των στελεχών-της. Η δικτατορία οδήγησε την εικοσάχρονη αυτή προϊστορία στην ακραία λογική-της ολοκλήρωση, με την «επιστημονική» συστηματοποίηση και συσσω-

μάτωση στη λειτουργία-της του τρομοκρατικού-της ρόλου.

ΑΠΟ την άλλη μεριά, σκόπιμο είναι να επισημανθεί πως η ιδεολογία, το πλαίσιο κανονισμών και καθημερινής πρακτικής που διαμόρφωσαν τον Εσατζή αποτέλεσαν, και σε σημαντικό βαθμό αποτελούν μέχρι σήμερα, τη γενικότερη συνθήκη ύπαρξης των Ενόπλων Δυνάμεων, αποτέλεσαν το ευνοϊκό και πρόσφορο έδαφος όπου απλώς ευδοκίμησαν τα «άνθη του Κακού».

ΜΕΧΡΙ τώρα πολλά έχουν γραφτεί και αρκετά σωστά έχουν προταθεί ερμηνευτικά για τη διαμόρφωση του τύπου του Εσατζή. Το ΑΝΤΙ θέλοντας να συμβάλει και στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και την κατανόηση των σχετικών μηχανισμών, δημοσιεύει ένα τμήμα από ένα ευρύτερο κείμενο του Γιώργου Μπιζιούρα, που επιχειρεί να καταγράψει την εμπειρία-του ως Εσατζή.

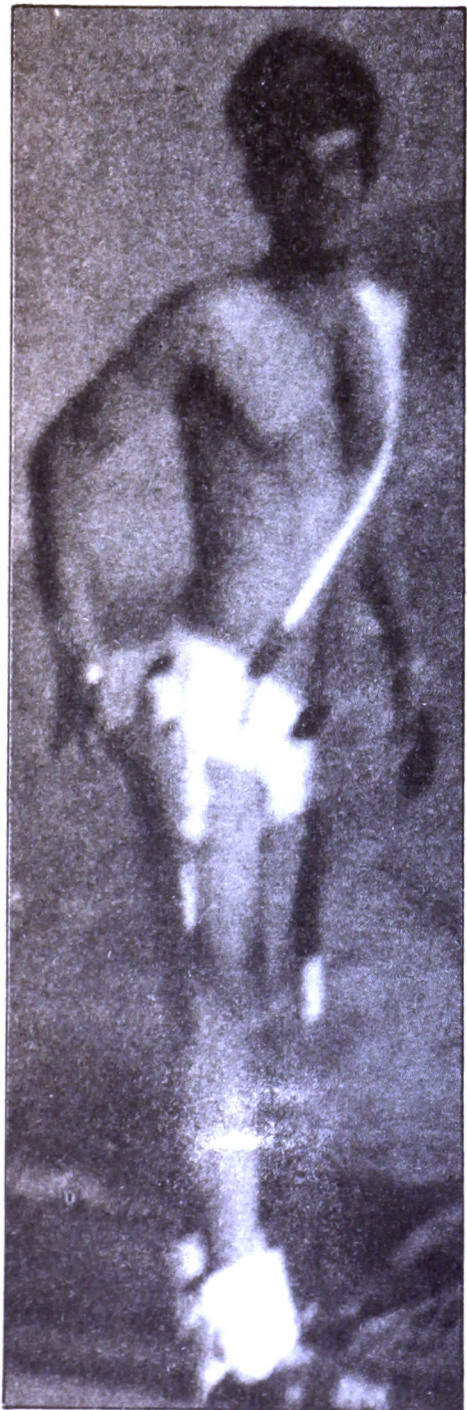
ΒΕΒΑΙΑ ο Γιώργος Μπιζιούρας δεν υπήρξε ίσως ένα κλασικό πρόσωπο Εσατζή. Υπέστη όμως το μηχανισμό της ταύτισης, έζησε στην αμφίβια σχέση του ατόμου που διαφοροποιείται από το περιβάλλον-του, υπέκυψε ίσως στους νόμους-του ορισμένες φορές.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ μιλάει από μόνο-του' δεν θα μιλήσουμε εμείς λοιπόν για λογαριασμό-του. Ένα μόνο ερώτημα προδικαστικό, απ' την ανάγνωση των κειμένων: θα ήταν δυνατή, εν τέλει, η ΕΣΑ και η λειτουργία-της, αν ο Εσατζής δεν προετοιμαζόταν ως τύπος στην οικογένεια, στο σχολείο, στη δουλειά, στην εγκατάλειψη της κοινωνικής ερημιάς που τόσοι και τόσοι νέοι αντιμετωπίζουν και σήμερα, βορά κάποιου όχι απίθανου μέλλοντος;

Με την ευκαιρία ενός ημερολογίου

της Μίκας Χαρίτου - Φατούρου

Θα ήταν εύκολη λύση για όλους-μας αν δεχόμασταν ότι ο βασανιστής είναι ένας γεννημένος σαδιστής, ένας «υπάνθρωπος». Μια εφησυχαστική λύση και χρήσιμη εκλογίκευση. Θα ήταν σκληρό, από την άλλη μεριά, και «απάνθρωπο» να δεχθούμε ότι ο οποιοσδήποτε από μας, μπορεί να κάνει τις πράξεις εκείνες που καταλογίζουμε μόνο σε «υπανθρώπους». Αυτή όμως είναι πιθανότατα, η αλήθεια. Η έρευνα¹ που έχει ήδη αρχίσει εδώ και τρία χρόνια για την εκπαίδευση των Εσατζήδων, που οδηγούσε κατ' ευθείαν στα κελιά των πολιτικών κρατουμένων του ΕΑΤ/ΕΣΑ έδειξε: Ότι είναι δυνατόν να μεθοδευτούν εκπαιδευτικές διαδικασίες που κάτω από ορισμένες

συνθήκες βίαιης επιβολής της εξουσίας, ακόμη και χωρίς διαδικασίες επιλογής, θα παράγουν την οριακή συμπεριφορά του βασανιστή. Ότι είναι δυνατόν οι εκπαιδευτικές αυτές διαδικασίες, σε παρόμοια, ίσως λιγότερο ακραία μορφή, να παραμένουν και σε δημοκρατικά ακόμη καθεστώτα, έτοιμες για να τις χρησιμοποιήσει η εξουσία βίας, όπως και όταν τις χρειαστεί. Και δεν μιλώ εδώ μόνο για τις εύθραυστες δημοκρατίες, όπως είναι της Ισπανίας ή η δική-μας, αλλά ακόμη και για παραδοσιακά στέρεες όπως είναι η Μ. Βρετανία (βλέπε τα βασανιστήρια που έγιναν σε Ιρλανδούς αγωνιστές από Άγγλους στρατιώτες που δεν διέφεραν πολύ από τους δικούς-μας Εσατζήδες). Έχουμε λοιπόν σήμερα ενδείξεις ή και αποδείξεις ότι αυτό μπορεί να ισχύσει.

Το εκπαιδευτικό σύστημα στο «Κέντρο Εκπαιδεύσεως Στρατιωτικής Αστυνομίας» ΚΕΣΑ, όπου παρέμενε ο νεαρός νεοσύλλεκτος για τρεις ολόκληρους μήνες, καθώς και η εκπαίδευση που, ως Εσατζής πια, ακολουθούσε μέσα στο ΕΑΤ/ΕΣΑ, είχε σαφείς στόχους:

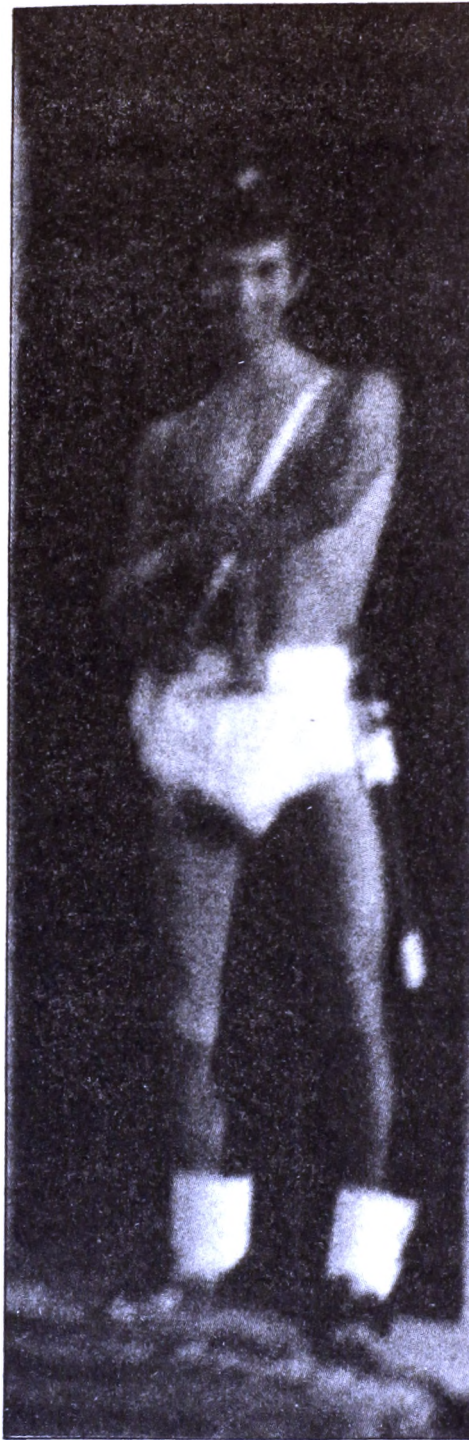
α) την εκμηδένιση της οποιασδήποτε άρνησης ή αντίστασης, πρώτα με την αποστέρηση πρωταρχικών φυσιολογικών αναγκών, και ύστερα με την ψυχολογική και σωματική βία, που οδηγούσε στην υπακοή χωρίς αμφισβήτηση σε επιταγές χωρίς νόημα της εξουσίας των συνταγματαρχών της χούντας.

β) Την ταύτιση του νεοσύλλεκτου με τους στόχους της εξουσίας και την εδραίωση της ιδέας ότι το σώμα στο οποίο ανήκει είναι ο κύριος φορέας των στόχων αυτών και στηλοβάτης της εξουσίας αυτής.

γ) Την εξοικείωση με το παράλογο, τον πόνο και την κυρίαρχη δύναμη της εξουσίας.

δ) Την σταδιακή εξοικείωση με την ιδέα του βασανισμού μέσα στο ΕΑΤ, όπου οι Εσατζήδες της Διμοιρίας Δίωξης, ακολουθούσαν σε

γενικές γραμμές τα πλαίσια της ψυχολογικής και σωματικής βίας, που είχαν οι ίδιοι υποστεί. Τους βοηθούσε βέβαια σ' αυτό η πλήρης ταύτιση τους με το καθεστώς της εξουσίας και η πλήρης

αντίθεσή-τους με όποιον αντιστεκόταν στο καθεστώς αυτό.

Τεχνοκρατική, λοιπόν, η εκπαίδευση, με κανόνες που έμοιαζαν να είναι «άγραφοι νόμοι» που όμως η συστηματικότητα και η αποτελεσματικότητά-τους προδίδει προσεκτικό προγραμματισμό. Σύμφωνα με πρόσφατη μαρτυρία² του Χιλανού βασανιστή Cooper που αρνήθηκε το καθεστώς και ζει τώρα στη Σουηδία, η Χιλή μοιάζει να διαθέτει ακόμη αρτιότερα

εκπαιδευτικά μέσα. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης των μισθοφόρων οπλιτών και αξιωματικών, φαίνεται ότι γίνεται και άσκηση βασανιστηρίων πάνω σε ανθρώπινα πειραματόζωα.

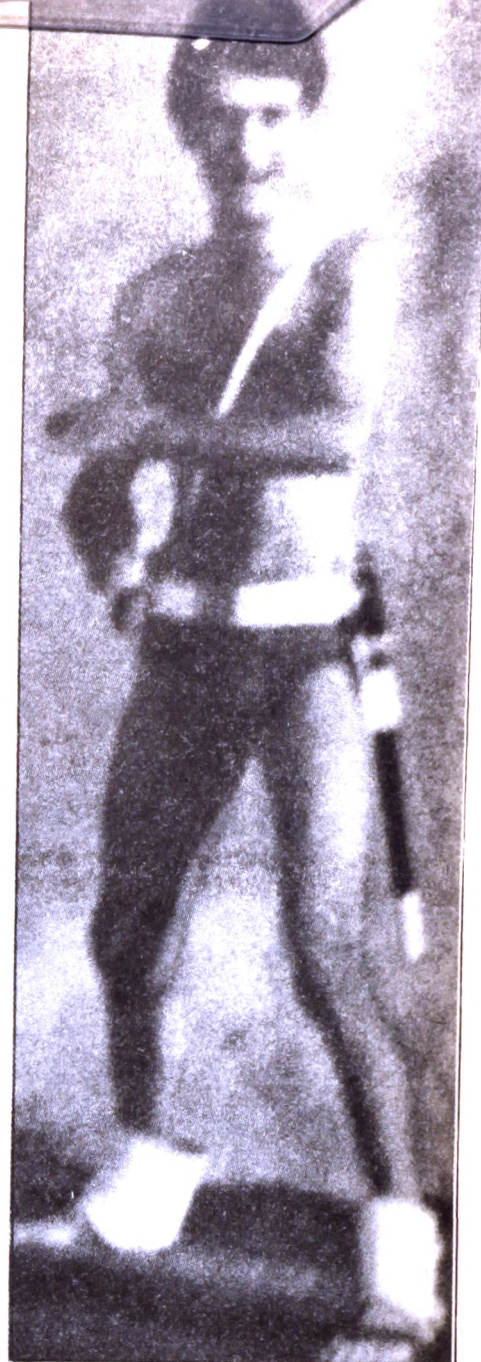
Νομίζω λοιπόν πως είναι ανάγκη πια να εγκαταλείψουμε την αποπροσανατολιστική άποψη της προσωπικότητας του σαδιστή-βασανιστή. Πρέπει να επιχειρήσουμε την εντόπιση, την περιγραφή και τελικά την εξάλειψη των εκπαιδευτικών διαδικασιών, εκείνων που δημιουργούν τη συμπεριφορά του βασανιστή σε δικτατορικά καθεστώτα, ή που μπορούν, στα λεγόμενα δημοκρατικά καθεστώτα, να διατηρηθούν, ώστε σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή να χρησιμοποιηθούν για την άσκηση της εξουσίας βίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. α) Μ. Χαρίτου-Φατούρου «Εξαναγκασμός υποταγής στην εξουσία: Προβλήματα πειραματισμού και πραγματικότητας». Επιστημονική Επετηρίδα της ΑΒΣΘ, Τόμος Ζ, Τεύχος 1, 1979.

β) Μ. Haritos-Fatouros «The official torturer. Learning mechanisms involved in the process of training». Ανακοίνωση στο Ιατρικό Σεμινάριο της Διεθνούς Αμνηστίας, Γενεύη 1979.

2. Εφημερίδα «Politiken», Κοπεγχάγη, 8 Φεβρουαρίου 1981.

«Σου στέλνω κρέας, κόκκαλα να μου γυρίσεις»

του Γιώργου Μπιζιούρα

Στην έκτη τάξη του Δημοτικού, στις 25 του Μάρτη, ετοιμάσαμε μια παράσταση ενός έργου με θέμα τους αγώνες των προγόνων-μας ενάντια στους Τούρκους. Οι μεγάλες πόρτες των τριών συνεχόμενων αιθουσών του πάνω ορόφου του παλιού σχολείου-μας άνοιξαν και δημιουργήθηκε ξανά η σάλα.

Όλοι-μας κουβαλήσαμε μία ψάθινη καρέκλα από τα σπίτια-μας και τις βάλαμε έτσι, που σχηματίστηκε μια πλατεία θεάτρου. Μερικά πλουσιόπαιδα είχαν φέρει καρέκλες Βιέννης, εκείνες μπήκαν στις πρώτες σειρές για τους επίσημους.

Ύστερα από εντολή του δασκαλού-μου που ήταν και ο «σκηνοθέτης» της παράστασης είχα βοηθήσει στο στήσιμο της σκηνής. Δεν έπαιρνα, όμως, μέρος στην παράσταση, αν και το ήθελα πολύ. Κι αυτό μου στοιχίσε. Μας είχε πει έμμεσα όταν ξεκινούσε τις πρόβες, ότι θα έπαιζαν οι καλύτεροι μαθητές, κι εγώ ήμουν ένας απ' αυτούς.

Ήμουν ένας από τους καλύτερους μαθητές γιατί διάβαζα για να μη φάω ξύλο από τους δικούς-μου. Η μάνα-μου με απειλούσε πως αν δεν διάβαζα θα 'ρχόταν το βράδι ο πατέρας-μου, θα τούλεγε ότι δε διάβασα κι εκείνος θα μ' έδερνε. Συχνά χρησιμοποιούσε και τα ονόματα των αδερφών-μου, όλοι μεγαλύτεροι-μου. Κι αυτό το τροπάρι συνεχίστηκε μέχρι τις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου.

Έτσι, λοιπόν, εγώ διάβαζα με αποτέλεσμα να είμαι «από τους καλύτερους μαθητές» και κανονικά θα έπρεπε να πάρω και γώ μέρος στην παράσταση. Αλλά ο δάσκαλος δεν μ' έβαλε να παίξω, βοήθησα όμως στο στήσιμο της σκηνής, γιατί όλη η ιστορία με γοήτευε, με μεθούσε εκείνη η προετοιμασία της μυσταγωγίας, αν και με ενοχλούσε το ύφος έπαρσης που είχαν πάρει όλοι εκείνοι που παίρναν μέρος στην παράσταση, γιατί εγώ ήθελα να γίνω ηθοποιός σαν θα μεγάλωνα.

Ήταν όλα έτοιμα. Το πρωί έγινε η παρέλαση και νωρίς το απόγευμα η πρώτη παράσταση για μας τους μαθητές και πήραν σάρκα και οστά οι ήρωες και ήταν παλικάρια οι Έλληνες και δειλοί οι Τούρκοι, ώσπου στο τέλος νίκησαν οι Έλληνες. Γι' αυτό ήμασταν σήμερα εμείς ελεύθεροι και απολαμβάνουμε τα καλά της ελευθερίας! Κι εγώ, κάτω, από τη θέση των θεατών, έπαιζα όλους τους ρόλους των καλών Ελλήνων, που κανένας από τους συμμαθητές-μου, κατά τη γνώμη-μου, δεν έπαιζε καλά κι όλο τους διόρθωνα με το μυαλό-μου.

Ο δάσκαλος μας είχε πει, σ' εμένα και σε κάτι άλλους σωματοδείς συμμαθητές, να μείνουμε μετά το τέλος της δεύτερης παράστασης για να βοηθήσουμε στο ξήλωμα της σκηνής, να βγάλουμε τις καρέκλες στο διάδρομο, να ξαναβάλουμε στη θέση-τους τα θρανία, να κλείσουμε τις πόρτες, έτσι που η σάλα να ξαναγίνει αίθουσα, να είναι έτοιμες για της άλλης μέρας το μάθημα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΙΖΙΟΥΡΑΣ

Ο Γιώργος Μπιζιούρας γεννήθηκε στα Γρεβενά, το 1951. Τέλειωσε το εκεί Γυμνάσιο και έφυγε μετά για Σουηδία, όπου πήρε άδεια παραμονής μετά από αίτηση και δήλωσή-του ότι δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην Ελλάδα. Μετά ένα χρόνο απέκτησε προσφυγικό διαβατήριο.

Σπούδασε Σουηδικά στο πανεπιστήμιο του Lund και παρακολούθησε μαθήματα Λογοτεχνίας και Ιστορίας της Τέχνης. Στις 20.7.71 κηρύχτηκε ανυπότακτος εξωτερικού (ΕΔΥΕΘΑ 88/71). Στις 24.4.72 μηνύθηκε (ΑΠ 246/71). Στις 20.7.72 κατατάχτηκε στο 11 Σ.Π.

Υπηρέτησε στο ΕΑΤ/ΕΣΑ από τις 17.12.72 έως τις 14.11.73. Το 1977 αποφοίτησε από τη Δραματική Σχολή του Κ.Θ.Β.Ε. Συνεργάστηκε με το Κ.Θ.Β.Ε. και το «Θέατρο Θεσσαλονίκης». Παρακολούθησε μεταπτυχιακά σεμινάρια Υποκριτικής με τους Γ. Σεβαστικόγλου και Κ. Χάρρις. Συνεργάστηκε για τρεις μήνες — χωρίς μισθό — στο γύρισμα του «Μεγαλέξανδρου». Τώρα βοηθάει στην έρευνα που κάνει η «Διεθνής Αμνηστία» για την ΕΣΑ.

Έμεινα κι είδα και τη δεύτερη παράσταση που ήταν για τους γονείς και επισήμους, με το πρόσχημα πως ήμουν από κείνους που θα βοηθούσαν στο ξήλωμα της σκηνής. Αλλά όταν τέλειωσε η παράσταση, τόνσκασα, δεν έμεινα να βοηθήσω, γιατί ένιωθα ότι ο δάσκαλος με είχε μόνο για τις αγγαρείες.

Κάθε Σάββατο στην πόλη-μας γινόταν παζάρι και μείς γράφαμε έκθεση κι ο δάσκαλος ψώνιζε τα ζαρζαβατικά-του, τάδινε σε μένα ή σε δυό-τρεις άλλους, μαζί με τα τετράδια των εκθέσεων, για να τα πάμε σπίτι-του. Τάδινε πάντα σε μας τους ίδιους, εκ περιτροπής, κι οι άλλοι μας κορόιδευαν. «Μόνο για τις αγγαρείες σας έχει εσάς»,

μας λέγανε. Γι' αυτό κι εγώ, κείνο το βράδυ, τόνσκασα μετά τη δεύτερη παράσταση, γιατί δεν ήθελα να είμαι μόνο για τις αγγαρείες, γιατί ήθελα να πάρω μέρος στην παράσταση (γιατί σα θα μεγάλωνα ήθελα να γίνω ηθοποιός, μ' όλο που δεν τολμούσα να το πω).

Την άλλη μέρα, με το που μπήκαμε στην αίθουσα, ο δάσκαλος με φώναξε να σηκωθώ πάνω, παίρνοντας μαζί-μου και τα βιβλία-μου. Σηκώθηκα και πλησίασα. Μου είπε κι ακούμπησα τα βιβλία-μου, πάνω στο τραπέζι. Άρχισε να με δέρνει. Με έδερνε χωρίς να πει τίποτα και γώ άρχισα να κλαίω και με πείραζε που δε με ρώτησε γιατί έφυγα κι ήμουν έτοιμος να του εξηγήσω. Όταν σταμάτησε να με δέρνει, μου είπε: «Πάρε τα βιβλία-σου και πήγαινε να πεις στον πατέρα-σου ότι τον θέλω. Φύγε και να γυρίσεις με τον πατέρα-σου».

Πήρα τα βιβλία-μου και πήγα στο μαγαζί του πατέρα-μου. Εκείνος, μόλις με είδε με ρώτησε: «Τι έκανες πάλι;». Εγώ, μέσα στα κλάματα, του λέω: «Σε θέλει ο δάσκαλος».

Σηκώθηκε, έβγαλε την ποδιά που φορούσε, φόρεσε το σακάκι-του και μαζί ξεκινήσαμε για το σχολείο. Σ' όλο το δρόμο έκλαιγα και κείνος μουρμούριζε: «Ρεζίλι μ' έκανες, με ντρόπιασες, ρεζίλι, πέντε παιδιά έστειλα στο σχολείο, κανένα δε με ντρόπιασε». Εγώ έκλαιγα, έσκυβα το κεφάλι-μου κι είχα καρφώσει τα μάτια-μου στα δυο μεγάλα μπαλώματα που είχε στο πανταλόνι-του, εκεί στα γόνατα. Όταν φτάσαμε στο σχολείο ο πατέρας-μου πήρε πάλι να μουρμουρίζει «μαύρο μου φαίνεται το σχολείο, μαύρη μου φαίνεται η σκάλα, ρεζίλι μ' έκανες».

Μπήκαμε στην αίθουσα κι ο δάσκαλος λέει στον πατέρα-μου «Δεν είναι υπάκουος. Δεν μ' ακούει καθόλου». Ο πατέρας-μου, χωρίς να τον ρωτήσει για ποιο λόγο μ' έδειρε, του λέει: «Σου στέλνω κρέας, κόκκαλα να μου στείλεις. Να τον δέρνεις ώσπου να γίνει άνθρωπος, ώσπου να βάλει μυαλό».

Μεγάλωσα με το ξύλο, με το ξύλο σαν σωφρονιστικό μέσο. Και στο Γυμνάσιο μας δέρναν οι καθηγητές. Μια μέρα, στην Τετάρτη Γυμνασίου, το 1967, ήταν Παρασκευή, Χαιρετισμοί, και μείς ήμασταν απογευματινοί, μας βάλαν στη γραμμή για να μας πάνε στην Εκκλησία. Στο δρόμο μερικοί το σκάσαμε. Οι καθηγητές το αντιλήφθηκαν, αλλά δεν ξέραν ποιοί είμασταν. Στην εκκλησία ξαναπήραν παρουσίες. Την άλλη μέρα ένας φιλόλογος καθηγητής μας ζήτησε ν' απλώνουμε μια το ένα χέρι, μια το άλλο. Και μας χτυπούσε μ' ένα χοντρό χάρακα από τέσσερις ξυλίες στο κάθε χέρι. Και τις μετρούσε και μάλιστα ζητούσε νάχουμε καλά απλωμένο το χέρι-μας. Κι αυτό μπροστά σ' όλους που ήταν παραταγμένοι στην αυλή για παραδειγματισμό. Μας ζητούσαν να τείνουμε το χέρι-μας για να τρώμε ξύλο στο σχολείο.

Μεγάλωσα με το ξύλο.

Ξύλο, στερηση, διψα για εξουσία

Είχαν περάσει αρκετές μέρες όταν ήρθαν να διαλέξουν για τα ΛΟΚ και την ΕΣΑ. Συγκεντρωθήκαμε έξω από τα Κ.Ψ.Μ. Πρώτοι πήγαν εκείνοι που ήταν για τα ΛΟΚ. Ύστερα εμείς, για την ΕΣΑ. Μπήκαμε όλοι στο Κ.Ψ.Μ. Ένας ένας περνούσαμε μπροστά από δύο αξιωματικούς της ΕΣΑ κι έναν αρχιλοχία. Ένας αξιωματικός μας διέταζε να κάνουμε ανάταση και μετά έκταση. Ρωτούσε αν είχαμε κανένα παλιό κατάγμα. Μετά απ' αυτό ρωτούσε: «θέλεις να πας στην ΕΣΑ;». Όλοι είχαν πει «ναι». Μόνον εκείνος που βρισκόταν μπροστά από μένα είπε «όχι». Η απάντηση του λοχαγού ήταν «στ' αρχιδιαμας, θες δε θες, θαρθείς!». Εγώ από πίσω-του σκεφτόμουν τα δύο χρόνια πρόσθετη θητεία για «ανυποταξία». Όταν ήρθε η σειρά-μου, είπα «ναι». Στις 20 του Σεπτεμβρίου έφυγα για το ΚΕΣΑ. Είχαμε ακούσει πως θα τρώγαμε πολύ ξύλο. Στο σταθμό Λαρίσης θαρχόταν να μας παραλάβουν παλιοσειρές και θα μας δέρνανε εκεί, επί τόπου. Φτάσαμε στο σταθμό Λαρίσης, μας «υποδέχτηκαν» παλιοσειρές. Μερικοί από μας είχαν μουστάκι, τους βάλαν να το κόψουν με νυχοκόπτη. Μπήκαμε στα ΡΕΟ. Βάλαμε τους σάκους στη μέση

και καθίσαμε, μισοί από 'δώ και μισοί από κεί. Σπρώχναμε τους σάκους μια εδώ και μια εκεί και φωνάζαμε «ΚΕ-ΣΑ ΚΕ-ΣΑ ΚΕ-ΣΑ». Φτάσαμε στο ΚΕΣΑ. Ο αρχηγός της αποστολής μας παρουσίασε στον αξιωματικό υπηρεσίας. Ήταν ο λοχαγός Θόδωρος Κουκάκης. Μας χώρισε σε διμοιρίες. Βρισκόμασταν μπροστά στο διοικητήριο. Απέναντι βρισκόταν ένα άγαλμα με το «πουλί». Ο λοχίας μας πήρε και μας έβαλε να γονατίσουμε και άρχισε να λέει έναν όρκο. Τον όρκο της «21ης Α-

πριλίου». Εμείς επαναλαμβάναμε. Κι αν δεν τον τήρησα αυτόν τον όρκο!

Μας πήγαν μπροστά στο λόχο τροχάδην και με τους σάκους στην ανάταση, ύστερα πήγαμε στις διμοιρίες. Περνούσαν οι παλιοσειρές, μας λέγαν «έξυπνα» κι αναλόγως με την αντίδρασή-μας, μας χτυπούσαν. Όπως είμασταν στη σειρά, πέρασε κάποιος δεκανέας και ρωτούσε «τι ομάδα είσαστε». Αν ήσουν κάτι άλλο, απ' αυτό που ήταν, σε χτυπούσε δυό γροθιές στο στομάχι. Σε λίγο, όλοι γίναν «Παναθηναϊκοί». Όταν έφτασε κοντά μου του είπα πως δεν μ' ενδιαφέρει το ποδόσφαιρο. Με χτύπησε τρεις γροθιές στο στομάχι. Κατεβήκαμε για φαγητό, φέραμε αρκετές γύρες σ' ένα τηλεγραφόξυλο, προσπαθώντας να το «ζαλίσουμε για να πέσει».

Κ.Ε.Σ.Α.

Βρίσκεται στου Παπάγου. Αυτή η περιοχή μέχρι το Γουδί ανήκει όλη στο Στρατό. Υπάρχουν πολλές μονάδες. Ποιές και τι δε μ' ένοιαζε να μάθω, έτσι σαν πρόβατα που μας είχαν εκεί!!...

Είχαμε παραλάβει τα ατομικά-μας είδη. Από την πρώτη μέρα, όπλα, μαξιλάρια, κουβέρτες, κάτι κράνη σαν πιάτα, άσπρες ζώνες

Ε. Σ. Α.

965 Α. / ΕΣΑ

ΜΝΗΜΟΝΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝΟΜΟΥ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1972

Το «Μνημόνιον Στρατονόμου», διατυπωμένο το Γενάρη του 1972, φέρνει την υπογραφή του Λοχαγού Χριστόδουλου Αρβανιτίδη και συνιστά «διακριτικό και ευγενικό τόνο φωνής», αλλά και «αστραπιαία και αδιστακτη επέμβαση».

Αποστολή Στρατονόμου : 'Ο Στρατονόμος ελέγχει και εξασφαλίζει εκτός των Μονάδων την ασφάλειαν, τάξιν, πειθαρχίαν και παράστασιν του Στρατεύματος. Δια να εκπληρώση την αποστολήν του εκτελεί τὰ ἐξῆς βασικά καθήκοντα :

- Επιβλέπει διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν Νόμων, Κανονισμῶν καὶ Διαταγῶν τοῦ Στρατεύματος, ὥστε ἡ τάξις καὶ ἡ πειθαρχία εἰς αὐτὸ νὰ διατηρῆται εἰς ὑψηλὸν ἐπίπεδον.
- Προλαμβάνει, διερευνᾷ καὶ διώκει κάθε ἀδίκημα εἰς βάρος τοῦ Στρατεύματος.
- Συλλαμβάνει τοὺς ἀδικαιολογητῶς ἀπόντας καὶ λιποτάκτας.
- Ἐλέγχει καὶ ρυθμίζει τὴν κυκλοφορίαν τοῦ προσωπικοῦ καὶ ὀχημάτων.
- Προστατεύει τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν καὶ παρεμποδίζει τὴν κλοπὴν ὑλικῶν τοῦ Δημοσίου.

Προσόντα Στρατονόμου : 'Ο Στρατονόμος διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν του πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἐξῆς προσόντα :

- Νὰ ἔχῃ εὐγενικὸν καὶ λεπτὸν χαρακτήρα καὶ νὰ συμπεριφέρεται πρὸς ὅλους ἀψογα.
- Νὰ ἔχῃ ὑπομονήν, ἐπιμονήν, καρτερικότητα, συγκράτησιν θυμοῦ καὶ νὰ διατηρῇ τὴν ψυχραιμίαν του σὲ ὅποι-αδήποτε κατάστασι τοῦ παρουσιάζεται.
- Νὰ ἐνεργῇ εὐστοχα στὴ δεδομένη στιγμή. Πρὸς τοῦτο: ἀναπτύσσει πρωτοβουλίαν, ἐπιμβαίνει ἐγκαίρως, προ-

και άσπρες μπαλάσκες. Αγοράσαμε από το Κ.Ψ.Μ. και το οπλόσημό-μας (γιατί να τ' αγοράζουμε τάχα;). Μετά από λίγες μέρες μας πήγαν στο γιατρό του ΚΕΣΑ. Ήταν ένας δόκιμος. Τούτος ήταν η προσωποποίηση της υπερωσίας και της λαθεμένης ανωτερότητας. Αργότερα μας έκανε μάθημα ιατρικής φύσης, αλλά πάντα σαχλαμάριζε και μας έλεγε κάθε λίγο πως έχει δικαίωμα να ρίξει, αν το θελήσει, τέσσερεις μέρες στέρηση εξόδου, πράγμα που σήμαινε πως θα βγαίναμε σ' όλη τη διάρκεια της διαμονής-μας στο ΚΕΣΑ, πολύ λίγες φορές.

Η Εξουσία είναι μεγάλο πράμα...

Μια μέρα που είχαμε — υποτίθεται — μάθημα μαζί-του, άρχισε να μας λέει πως είχε κάνει έρωτα με κάτι καθαρίστριες που δούλευαν στο νοσοκομείο, όπου αυτός έκανε πρακτική εξάσκηση. Το καημένο το παιδί, δεν είχε φαίνεται να μας πει τίποτε πιο αξιόλογο. Κάτι έγινε με έναν από μας: αφού τούκανε παρατήρηση, άρχισε να μας μιλάει για την Εξουσία, πήρε το πηλήκιό-του που τότε ακουμπήσει στο τραπέζι και κυττώντας-το με κρυφό καμάρι, άρχισε να μας λέει: «η Εξουσία, η Εξουσία είναι μεγάλο πράγμα, ένας ανώτερος μπορεί να κάνει ό,τι θέλει τους κατώτερους και κείνοι υπακούουν». Μούδωσε την εντύπωση πως γεννήθηκε караβανάς.

Και βέβαια, έτσι δεν είναι ο Στρατός; Πας και ανέχεσαι τον καθένα να σου λέει ο,τιδήποτε βρίσκει ενδιαφέρον και διασκεδαστικό αυτός. Εσύ κάνεις την πάπια και τσιμουδιά. Υπακούοντας σε κανονισμούς, που αυτοί

σου είπαν κάποτε φευγαλέα και δεν τους διάβασες πουθενά. Αν τολμήσεις σε κάποια περίπτωση να πεις τίποτε, σου λένε «ο κανονισμός, το λέει ο κανονισμός». Αν πάλι επιμένεις και διαφωνήσεις, σε τιμωρούν ή γίνονται αφορμή να τιμωρηθείς «δια της ποινής της απλής ή αυστηράς φυλακίσεως ή της στέρησης της εξόδου κλπ.». Αναλόγως του παραπτώματος εις το οποίον υπέπεσες. Εξ άλλου το λέει και ο κανονισμός!

Αυτός, λοιπόν, ο γιατρός κάποια φορά αφού μας εξέτασε όλους, με την τυπική εξέταση που σου κάνουν κι όταν περνάς επιλογή, μας έλεγε έναν - έναν, γυμνοί καθώς είμασταν, να γυρίζουμε προς τον τοίχο και να κάνουμε επίκυψη. Κάναμε επίκυψη και άρχισε να κυττάει τους πισινούς-μας. Τάχα γιατί; Μα θάταν ντροπή για το Σώμα, Εσατζής και... Μετά από λίγες μέρες ανακαλύφθηκε μια «αδελφή». Αμέσως τον «κόψανε» από Εσατζή και τον στέλνανε κάθε πρωί να καθαρίζει τις τουαλέτες. Είχε όμορφα μεγάλα μάτια, καθώς και μεγάλες βλεφαρίδες, ήταν από την Αθήνα, λέγαν πως είχε τελειώσει τη Νομική, άκουσα πως στην ΕΣΑ είχε έλθει με «γλύψιμο», γιατί γνώριζε κάποιον αξιωματικό του ΚΕΣΑ. Μετά από καιρό — όταν υπηρετούσα στο ΕΑΤ — τον είδα στην Ομόνοια να κάνει πιάτσα. Τα μαλλιά-του ήταν αρκετά μεγάλα, πράγμα που σήμαινε πως τον είχαν διώξει γενικά από το στρατό.

Δε θα σας κουνιέται καμιά κουφάλα...

Τις πρώτες μέρες άρχισε να μας κάνει μάθημα ένας λοχίας. Ο λοχίας Παπαχρήστου, που έτυχε νάναι και θαλαμάρχης μου. Του ά-

ρεσε να κάνει δύο πράγματα: να μιλάει στους νέους και να «λουφάρει». Όταν ντυνόταν, ήθελε να του κουβαλάμε τα ρούχα από τη ντουλάπα και μετά φώναζε «ΥΣΕΣ, μια βούτσα». Κάποιος έπαιρνε μια βούρτσα κι άρχιζε να του βάφει τα παπούτσια-του. Όταν μιλούσε και μας έλεγε για την ΕΣΑ, επαναλάμβανε πολλές φορές τη φράση «όταν γίνεται εσατζήδες, θα βγαίνετε έξω και θα γαμάτε και θα δέρνετε, δε θα σας κουνιέτε καμιά κουφάλα. Όταν γίνετε εσατζήδες, θα βγαίνετε στην Αθήνα και θα κάνετε ό,τι θέλετε». Μια απ' αυτές τις πρώτες μέρες — που ακόμα δεν είχε βγει το πρόγραμμα της εκπαίδευσης — και μας μιλούσε ο Παπαχρήστου, εκείνος που είχε πει «όχι» στον αξιωματικό της ΕΣΑ στην Τρίπολη, σηκώθηκε και είπε στον Παπαχρήστου πως ήθελε να μιλήσει στο λοχαγό Κουκάκη. Όπως και έγινε. Μίλησε στον Κουκάκη. Την άλλη μέρα το απόγευμα, ο Κουκάκης μας συγκέντρωσε στα ε-

λαμβάνει την διάπραξιν αδικήματος, συμβουλεύει και πείθει τους παρακτροπομένους, διαβιβάζει και υπενθυμίζει εις αυτούς τας διαταγὰς με διακριτικό και εύγενικό τόνο φωνής και τέλος επεμβαίνει άστραπιαία και άδιστακτα όταν παρασστή ανάγκη.

δ) Να διερευνά με ακρίβεια και ειλιγρίνεια κάθε συμβάν, εις τό όποιον έχει έπιληφθή.

ε) Να συντάσσει με επιμέλεια και να υποβάλει εγκαίρως την αναφοράν του διά κάθε υπόθεσιν, που έχει ανάλαβει. Εις αυτήν εκθέτει τὰ γεγονότα λεπτομερώς με ακρίβειαν, αντικειμενικά, άμερόληπτα και άνεπηρέαστα.

Ό Στρατονόμος διά να ανταποκριθῇ καλύτερα εις τὰ καθήκοντα και υποχρεώσεις που έπιφορτίζεται από την ιδιότητά του πρέπει να γνωρίζη :

α) Ότι όταν έλέγχει, έλέγχεται και ό ίδιος.

β) Ότι όφείλει να γνωρίζη πολύ καλά όλας τας διαταγὰς που ισχύουν, σχετικά με την Τάξιν και Πειθαρχίαν των Στρατιωτικών και με την κίνησιν των στρ)κών όχημάτων.

γ) Ότι θα αντιμετώπιση καθημερινώς διαφόρους περιπτώσεις παραβάσεων στρατιωτικών έντολών και εκτελέσεως αδικημάτων υπό διαφόρων προσώπων. Διά τούτο πρέπει να γνωρίζη πώς θα επέμβη σέ κάθε περίπτωση, ανάλογα με τό ποιόν, τόν βαθμόν και την ιδιότητα του παραβάτου.

δ) Ότι πρέπει να γνωρίζη, να διακρίνη και να εκτιμά, εάν έχη τό δικαίωμα και την δυνατότητα να επέμβη, διά να αντιμετώπιση κάθε κατάσταση που θα του πα-

αουσιασθή.

ε) Ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιή όλα τὰ δικαιώματα που του παρέχει ή ιδιότης του Στρατανόμου, σέ κάθε περίπτωση και δεν πρέπει να κάμη κατάχρησι της έξουσίας του.

Ό Στατονόμος είναι καθάρς, κόσμιος και ντυμένος με εύπρέπεια (Στολή καθαρὰ, γυαλισμένη σιδηρωμένη, κουμπωμένη) Βαδίζει πάντοτε υπερήφανα και ζωηρά. Χαιρετά όλους άνωτέρους και κατωτέρους του υποδειγματικά, όχι μόνον διότι είναι στρατιωτικός, αλλά και διότι πρέπει να είναι τό υπόδειγμα προς μίμησι. Κατ' αυτόν τόν τρόπον δίδει την έντύπωσι πολιτισμένου ανθρώπου, εκτιμάται από τους άνωτέρους και κατωτέρους του και είναι άξιος της άποστολής του.

Έλεγχος Στρατιωτικών.

Ό έλεγχος, των παραβατών γίνεται εις άπόμερον μέρος διά να άποφεύγωνται οι περί γοι πολίται.

Ό Στρ)μος κατά την έκτέλεσιν των καθηκόντων του, ούδέποτε έπηρεάζεται από προσωπικά σχέσεις και ούδέποτε χαρίζεται έφ' όσον έσημ ίωσι μία παράβασιν. Ούδέποτε άρνείται όποιαδήποτε βοήθεια ή πληροφορία σέ όποιονδήποτε Στρατιωτικόν.

Άκούει τόν έλεγγόμενον, ποτέ όμως δεν συζητά μαζί του, εάν ή παράβασις έγινε καλώς ή κακώς.

Όταν του ζητηθούν τὰ στοιχεία του, τὰ δίδει άμέσως (και δεν έπιδεικνύει έγωιστικά τόν αριθμό του γιακά του).

ΑΡΧΑΝΙΤΙΔΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣΔ.

Λοχαγός-Διοικητής

στιατόρια — που βρισκόταν στο υπόγειο του λόχου — και μας είπε πως ο συνάδελφός-μας του είχε πει πως ο πατέρας-του ήταν άρρωστος και θάθελε να τον δει (άκουσα κάποιον δίπλα-μου να λέει πως ο πατέρας του παιδιού ήταν συνταγματάρχης και συνεργάτης του Γενικού Γραμματέα Αθλητισμού, του Βλαδίμηρου. Αυτό ήταν η απάντηση στην απορία-μου γιατί, τάχα, αυτός τύχαινε καλής συμπεριφοράς στην Τρίπολη. Είχε πάρει πολλές άδειες — περισσότερες από όσες δικαιούται ένας νεοσύλλεκτος — και βρισκόταν πάντα αραγμένος στο κρεβάτι-του διαβάζοντας «Ταχυδρόμο» και «Επικαιρα». Στην Τρίπολη ανήκαμε στον ίδιο Λόχο).

Δύο από σας, μπορείτε να κυριεύσετε το Χίλτον...

Ο Κουκάκης φεύγοντας το μεσημέρι για το σπίτι-του, τον πήρε μαζί-του και τον άφησε κοντά σε μια κλινική, στην οποία υποτίθεται ότι νοσηλευόταν ο πατέρας-του και του είπε να γυρίσει την άλλη μέρα το πρωί στο ΚΕΣΑ. Εκείνος όμως δε γύρισε. Αντίθετα, έφυγε για τη Ρόδο. «Αλλά πού θα πάει;», είπε ο Κουκάκης. «Θα τον πιάσουμε και θα τον περάσω στρατοδικείο».

Μετά άρχισε να μας μιλάει για μας, πώς θάθελε να είμαστε, πως ένας εσατζής άξιζε πιο πολύ από έναν δόκιμο κι ας μην παίρναμε τα ίδια λεφτά — παίρναμε τα ίδια με τους άλλους στρατιώτες — πως τελειώνοντας την εκπαίδευση, μόνο δύο από μας θα μπορούσαμε, μόνο με τα αυτόματά-μας, να «κυριεύσουμε» το Χίλτον, πως η Επανάσταση θα μείνει για καιρό, πως ο Καραμανλής καθώς και ο «αλήτης» ο Παπανδρέου κι αυτό το κωλόπαιδο ο βασιλιάς, δε θα ξαναβλέπαν την Ελλάδα. Θάθελα να τον έβλεπα σήμερα για να του πω πως για τους δύο πρώτους έπεσε έξω, αν και τόχει μάθει. Ο συνάδελφος γύρισε — μάλλον τον γύρισαν — Τη γλύτωσε με είκοσι μέρες μόνο φυλακή.

ΚΕΣΑ κι αρχίσαμε να φυλάμε σκοπιά. Δεκανείς αλλαγής μας συνόδευαν μέχρι τη σκοπιά. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο Καϊνιχ. Ο Καϊνιχ ήταν μια σειρά πιο παλιός από μένα. Ήταν προανακριτής, θα γινόταν σε λίγο λοχίας και δεν θάμπαινε πια δεκανέας αλλαγής. Όταν ο Καϊνιχ μας πήγαινε στις σκοπιές, μας πήγαινε συνήθως ή λαγουδάκια ή με τα όπλα στην ανάταση. Μια μέρα που κάναμε αγγαρεία — και υπεύθυνος ήταν αυτός — γυάλιζε μια σφαίρα από αυτόματο πούχε κρεμασμένη στο λαιμό-του και μας έλεγε πως πρέπει να κάνουμε γρήγορα, γιατί βιάζεται να πάει να δει τη γκόμενά-του — το απόγευμα είχε έξοδο. Σκεφτόμουν αν ήταν δυνατόν να έχει γκόμενα, κι αν ναι, πώς θα της φερόταν. Θάταν καλός μαζί-της; Θα μπορούσε να ταν καλός μαζί-της; Ίσως και ναι. Ήταν χοντρός, με μια ελιά στο μούτρο-του. Μου δημιούργησε την εντύπωση πως ήταν ένα γουρούνι, ένα κακό γουρούνι.

Εντύπωση από την αρχή μούκανε η σκοπιά στο πειθαρχείο του ΚΕΣΑ. Στο κελί προς το Διοικητήριο βρισκόταν κάποιος με πολιτικά, πάνω από 30 χρονών. Στο παράθυρο, σκοπός ένας από μας και στην πόρτα ένας δεκανέας με το αυτόματο-του και στο αυτόματο-του, μία γεμιστήρα γεμάτη σφαίρες, νύχτα-μέρα.

Ήταν ένας από τους γερμανούς τουπαμάρος. Φύλαξα μια νύχτα σε κείνη τη σκοπιά. Το παράθυρο δεν είχε τζάμια κι ήταν χειμώνας. Έκανε κρύο. Κι άκουγα τον γερμανό από μέσα να στριφογυρνάει στο κρεβάτι.

Σκοπιά μπαίναμε έξη φορές τη βδομάδα. Μια μέρα τη βδομάδα περίπου, είμασταν ελεύθεροι. Αν τούτη η μέρα τύχαινε νάναι Τετάρτη ή Σαββατοκύριακο, μπορούσαμε να βγαίνουμε με έξοδο. Βγήκα γύρω στις 2-3 φορές.

Μας είχαν πει πως θα μπαίναμε κι άλλη υπηρεσία. Περίπολο μ' έναν παλιό έξω από το ΚΕΣΑ, με τα πολιτικά. Η περίπολος γύριζε στο δρόμο κοντά στο ΚΕΣΑ, παρακολουθώντας για ύποπτες κινήσεις. Πολλές φορές γίνανε αιτία να μην κάνουν έρωτα διάφορα ζευγάρια.

ΚΕΣΑ. ΚΕΣΑ και γκρεμιζαμε τα χτίρια που υπήρχαν άδεια και αχρησιμοποίητα πια, γιατί οι μονάδες που στεγάζονταν εκεί έφυγαν, επειδή σε κείνη την περιοχή θα χτιζόταν ένα κάποιο εθνικό στάδιο. Κι όταν κουβαλώντας πλάκες ή πέτρες — αυτές πούχαμε γκρεμίσει — γυρνώντας πίσω για να πάρουμε άλλες το «Μόνιμο» (οι εκπαιδευτές του ΚΕΣΑ), μας χτυπούσαν με κάτι κλαδιά που κόβαν απ' τα δέντρα και μας λέγανε πως έπρε-

πε να τρέχουμε, πως «απαγορεύεται το βάδην και επιτρέπεται το τροχάδην».

ΚΕΣΑ. Κι έπρεπε κάθε πρωί να κάνουμε φασίνα το πάτωμα, να γυαλίζουμε τ' άρβυλά-μας, να καθαρίζουμε τα όπλα-μας, να κάνουμε γυμναστική, να παίρνουμε το πρωινό-μας, να καθαρίζουμε την αυλή, σε διάστημα μισής ώρας.

ΚΕΣΑ. Και αρχίσαμε να κάνουμε μηχανοδότηση, να κάνουμε ΕΗΔ, να κάνουμε για τη λειτουργία των ασυρμάτων και για τη συμπεριφορά του Εσατζή.

ΚΕΣΑ. Κι ερχόταν ο αντισυνταγματάρχης του δικαστικού Ζήσης από το ΕΑΤ, και μας έκανε μάθημα κι έρχοταν κι ένας αξιωματικός του εγκληματολογικού και μας έκανε κι αυτός μάθημα, κι έρχοταν ο Χαϊμαλάς και μας έκανε τζούντο και καράτε κι ο Αντωνίου πυγμαχία, για να μπορούμε και να ξέρουμε να χτυπάμε. Το ΚΕΣΑ διαθέτει γύρω στα 50 ζευγάρια του μποξ.

ΚΕΣΑ. Και μας δόσαν τον κανονισμό της ΕΣΑ, όπου έγραφε:

Άρθρον 1ον

Προορισμός

Η Ελληνική Στρατιωτική Αστυνομία (ΕΣΑ), δυνάμει του νόμου 1746/51 συνιστά το όργανον της Διοικήσεως, δι ου' αυτή παρακολουθεί και εξασφαλίζει την εκτός των μονά-

δων τάξιν, ασφάλειαν, πειθαρχίαν και άψογον παράστασιν του στρατεύματος (άρθρο 1, ν. 1746 / 51).

ΚΕΣΑ. Και για τον προορισμό της ΕΣΑ μας είπαν πως πρέπει να ξέρουμε ότι είναι: 1ον «η εξασφάλις, διατήρησις και συνέχισις της Επανάστασεως της 21ης Απριλίου 1967» και 2ον, εκείνο που ήταν γραμμένο στον κανονισμό, δηλαδή «η ΕΣΑ, δυνάμει του νόμου 1746 / 51 συνιστά το όργανο της Διοικήσεως...»

Ο Ιωαννίδης είχε χαμηλή, ψιλή φωνούλα...

ΚΕΣΑ. Και το καψόνι ήταν στην ημερησία διάταξη. Διαστάσεις - εκτάσεις άνευ ή μετά κρούσεως των παλαμών, έν, δύο - κάτω, λαγουδάκια με τα όπλα πίσω από τα γόνατα ή χωρίς αυτά, κάρφωμα πινεζών στον τοίχο — σπесиλιτέ του «Σεριφή» Δερμετζίδη αυτό — «βασανιστήρια» (κάμψεις) κλπ. κλπ.

ΚΕΣΑ. ΚΕΣΑ και συνειδητοποίησα για πρώτη φορά μια μέρα εκεί, ότι βρισκόμουν στην Ελλάδα και μάλιστα στο Στρατό «και δη επιλεγμένος διά την ΕΣΑ». Βρισκόμουν στο Κ.Ψ.Μ. εκείνη τη μέρα, είχαμε διάλειμμα από την αγγαρεία-μας. Βρισκόμασταν στην ουρά, περιμένοντας τη σειρά-μας. Τότε μπήκε ο Δερμετζίδης — ήταν ο δεσμοφύλακας του ΚΕΣΑ — με τον γερμανό κρατούμενο. Έβγαλε μια φωνή «ΥΣΕΣ, προσοχή». Σταθήκαμε προσοχή. Ο γερμανός ψώνισε τι ήθελε κι έφυγε. Εκείνη την ημέρα, συνειδητοποίησα πού βρίσκομαι πιο μπροστά νόμιζα πως ζούσα έναν εφιάλητη.

ΚΕΣΑ. Και μίσησα τον δεκανέα που μούκανε καψόνι και σε μια στιγμή με ρώτησε «δε μου λές, αν σου πεί ο Κουκάκης, ή οποιοδήποτε άλλος αξιωματικός, να σκοτώσεις τη μάνα-σου ή τον πατέρα-σου, δεν θα τους σκοτώσεις;». Εγώ, αφελέστατα, και πιστεύοντας-το, φυσικά, είχα πει ΟΧΙ. «Ρε, αυτός είναι τρελός», είπε προς τους άλλους, «ρε, μαλάκα, αφού είναι διαταγή, αφού θα στο πεί ο λοχαγός-σου!»

ΚΕΣΑ. Και τάβαλα με τον εαυτό-μου που γύρισα να κάνω το καθήκον-μου.

ΚΕΣΑ. Και η εκπαίδευση είχε φτάσει προς το τέλος. Μια απ' τις τελευταίες μέρες ήρθε στο ΚΕΣΑ ο Σπανός, υποδιοικητής τότε στο ΕΑΤ, και όλοι περάσαμε μπροστά-του για συνέντευξη μέσα σ' ένα γραφείο. Κοίταξε τα χαρτιά-μου και με ρώτησε: «τα σουηδικά πού τάμαθες;». «Στη Σουηδία». Είχε έρθει να διαλέξει άτομα για το ΕΑΤ. Την άλλη μέρα ανακοινώθηκαν οι μεταθέσεις. Πήγαινα στο ΕΑΤ.

17 του Δεκέμβρη 1972. Είχαμε την «τιμητική»-μας. Είχαμε πάρει τα πηλήκια. Είχαμε «δεξίωση». Ήρθε ο Ιωαννίδης. Μαζευτήκαμε στο Κ.Ψ.Μ. Ο Ιωαννίδης μας μίλησε και μας είπε πως πρέπει να αγαπάμε την Επανάσταση, να κάνουμε το παν γι αυτήν, να αγαπάμε επίσης την ΕΣΑ, να αγαπάμε, να σεβόμαστε και να ακούμε τους παλιούς εσατζήδες, αυτοί ξέρουν (ίσως εννοούσε ότι ξέρουν να δέρνουν). Εκείνη τη φορά πρόσεξα πως είχε χαμηλή ψιλή φωνούλα κι επιδερμίδα... νέας κοπέλας. Την ίδια μέρα το μεσημέρι έφυγα για το ΕΑΤ. Πάντα αυτοί που πηγαίναν στο ΕΑΤ, φεύγαν αμέσως μετά τη «δεξίωση».

Θάπρεπε, λίγο-πολύ, να δώσουμε λόγο όλοι

Γραμμένο πρόσφατα από παλιό Εσατζή, το γράμμα που ακολουθεί εικονογραφεί, πιστεύουμε, αρκετά καλά, μια εκ των υστέρων κρίση και περιγράφει με ενάργεια τη θέση-του στο κοινωνικό περίγυρο. Και όταν κληθεί να περιγράψει και να αναφερθεί «στα παλιά», διαλέγει τη σιωπή και την απομάκρυνση.

Αδελφέ Γιώργο σε φιλώ,

Σήμερα περιμένω τηλέφωνό-σου. Θα σου πώ «ότι δε θα μπορέσω νάρθω». Στο γράμμα σου εξηγώ τους λόγους. Θάθελα γρήγορα-γρήγορα να σου περιγράψω πώς πέρασα απ' το '73 που συναντηθήκαμε για τελευταία φορά μέχρι σήμερα.

Απολύθηκα το Μάη του '73. Αφού χαιρέτησα στο ΕΑΤ και αυτούς που τιμούσα και αυτούς που δεν τιμούσα, πέρασα την πόρτα-του σαν πολίτης πια. Πόσο ένοχος αισθανόμουν, Γιώργο, τότε. ΕΝΟΧΟΣ γιατί δεν έκανα σαν άνθρωπος αυτό που έχω καθήκον να κάνω. Δηλαδή, να προσπαθούσα να λευτερώσω όλους τους κρατούμενους μ' οποιοδήποτε τρόπο και αν δε το κατάφερνα, να γινόμουν ολοκαύτωμα γι' αυτούς.

Κακά τα ψέματα, αδελφέ, την πληρώσαν πολύ λίγοι σαν «ΒΑΣΑΝΙΣΤΕΣ». Κανονικά θάπρεπε, λίγο-πολύ, να δώσουμε λόγο όλοι. Άσχετα αν βασανίσαμε ή όχι. Αδιάφορα αν κλαίγαμε για ό,τι γινόταν. Έπρεπε να πληρώσουμε πολύ-πολύ βαριά, γιατί όντας μάρτυρες των όσων, μπροστά-μας, διαδραματίζονταν, αρκούμασταν μόνο να μη συμμετέχουμε. Τοποθετώ τον εαυτό-μου τουλάχιστον σ' ίση μοίρα μ' αυτούς που δικάστηκαν. Για μας, η κατηγορία θα συνοψίζονταν στην ερώτηση: «Πώς μπορούσατε, κύριοι, να γίνονται όλα αυτά μπροστά-σας και να μην κάνετε κάτι για να τα αποτρέψετε;».

Προσπάθησα να συνεχίσω το Πολυτεχνείο. Δε μπόρεσα. Δεν υπήρχαν χρήματα. Στο Π... ντρεπόμουν να πάω. Είχα φτάσει 24 χρονών και δεν είχα ακόμη κατορθώσει τίποτε. Δούλεψα στις οικοδομές. Κείνο το καιρό πείνασα πολύ (το δρομολόγιο ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ — ΟΜΟΝΟΙΑ και επιστροφή, τόκανα συνέχεια με τα πόδια). Θυμήθηκα κάποιον Λοχία που είχα στην ΚΟΖΑΝΗ. Ο γαμπρός-του είχε αντιπροσωπείες καλλυντικών. Πήγα και του ζήτησα δουλειά. Μου την πρόσφεραν. Έμεινα κοντά-του σχεδόν ένα χρόνο. Μ' αγάπησαν πολύ.

Τελειώνοντας τη Σχολή των ΕΛΤΑ διορίστηκα στο Τ... Εκεί έμεινα απ' τον Οκτώβρη του '74 μέχρι τον Φλεβάρη του '77. Το Νοέμβρη του '74, όπως θυμάσαι, είχαμε εκλογές. Ήρθε, λοιπόν, ο πατέρας του Αλαβάνου, που ήταν πολιτευτής και πέρασε απ' το Γραφείο να γνωρίσει το προσωπικό. Μόλις άκουσα τ' όνομά-του, όλα τα περασμένα ήρθαν και με συνεπήραν. Θυμήθηκα τα λόγια του ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗ. «Εσύ πήγαινε να φυλάξεις τον κρατούμενο, ώσπου ναρθή η δίωξη να τον πάρει», και πήγα να «φυλάξω τον κρατούμενο». Αντικρύζοντάς-τον μούκανε εντύπωση η ευγενικιά-του φυσιογνωμία (ποιητική, μπορώ να πω). (Ήμουν εκεί για να φυλάξω, έναν άνθρωπο που δε γνώριζα ούτε τ' όνομά-του, που δε μ' είχε πειράξει σε τίποτε). Ο κρατούμενος με ρώτησε αν μπορεί να καπνίσει, εγώ του απάντησα «ναι». Κυττούσα, θυμάμαι, έξω απ' το παράθυρο και δεν έβλεπα τίποτε. Ή μάλλον έβλεπα τα παραθυρόφυλλα του Ναυτικού Νοσοκομείου, που ήταν πάντα κλειστά (πόσο αποζητούσαν τον ήλιο οι άρρωστοι ναύτες!). Αλλά δυστυχώς γι' αυτούς ο ήλιος δεν ΑΝΕΤΕΛΕ ΠΟΤΕ, στη δικιά-μας γειτονιά). Ήρθε η δίωξη και τον πήρε. Να μη σου γράφω τί έγινε μετά, γιατί τα ξέρεις.

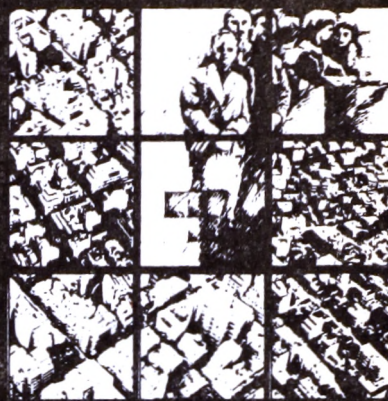
Γνώρισα τη γυναίκα-μου. Ορισμένοι μάθανε πού υπηρέτησα. Αρχισε ένας ψυχροπόλεμος εναντίά-μου. «Να προσέχετε αυτόν. Είναι παιδί του Ιωαννίδη. Είναι φασισταριό». Μέχρι και τη γυναίκα-μου έπιασαν και προσπάθησαν να διαλύσουν το δεσμό-μας.

Παντρεύτηκα και το Φλεβάρη του '77 ήρθαμε στο Δ... Εδώ, ανάμεσα στους άλλους, γνώρισα κι έναν καθηγητή. Έναν αξιόλογο νέο άνθρωπο, καταξιωμένο στη συνείδηση των μαθητών-του. Ήταν γι' αυτούς ο Δάσκαλος. Δεθήκαμε αρκετά. Αλλά τόσο οι «συνάδελφοι»-του όσο και μερικοί Εθνικόφρονες του χωριού, έκαναν το παν για να τον διαλύσουν. Τον είπαν «αριστερό». (Η πιο σίγουρη κατηγορία, ο πιο δραστικός τρόπος για να νικήσεις κάποιον). Τον εκπαράθυρωσαν το Μάρτη του '78. Μαζί μ' αυτόν και μένα. Μου ετοίμαζαν και μένα μια μεταθεσούλα με τη συνδρομή Εθνικόφρονα (τρίχες) β ο λ ε υ τ ο ύ. Δεν κατόρθωσαν ούτε και αυτή τη φορά — για αντίθετους από τους του Τ... λόγους — να με χωρίσουν απ' τη γυναίκα-μου και τα παιδιά-μου.

Όλα αυτά κούρασαν τη γυναίκα-μου. Η αγωνία για μία πιθανή διάλυση της οικογένειας, μας είχε καταρακώσει. Νά ο λόγος, λοιπόν, που αποφεύγω νάρθω. Η γυναίκα-μου φοβάται. Συγχώρα-με, φίλε.

κυκλοφόρησε ο 13ος τόμος

αντι

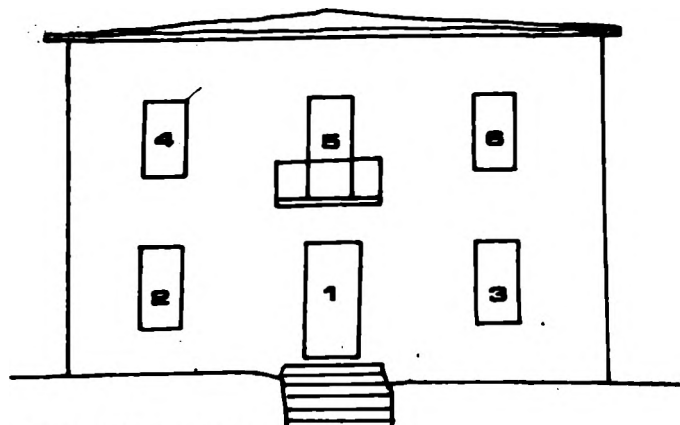
Β' εξάμηνο 1981
Τεύχη 155 - 167

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

ένα σπαρταριστό κλασικό σατιρικό βιβλίο
σε σωστή μετάφραση

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ — Ζ. ΠΗΓΗΣ 17
ΤΗΛ. 6448510

EAT/ΕΣΑ: Διοικητήριο

1. Είσοδος. 2. Γραφείο του εκάστοτε Διοικητή (Θεοφιλογιαννάκος, Χατζηζήσης, Σπανός). 3. Υπατιστήριο (Γραφείο Κουλουμβάκη). 4. Αξιωματικός υπηρεσίας και ιατρείο. 5. Δικαστικό — μπαλκονόπορτα. Στο μπαλκονάκι ο διοικητής του Τροχαίου, Νικολόπουλος, πρόσφερε «φιλοφρονήσεις» με καφέ σε επίσημους κρατούμενους, όπως ο κ. Αβέρωφ. 6. Δικαστικό.

8 του Μάη 1973

Ποτέ-μου δε θα ξεχάσω τούτη την ημερομηνία. Ήταν η Δευτέρα μετά την Κυριακή του Θωμά. Εκείνο το πρωί ήμουν υπηρεσία κι άκουσα πολύ πρωί πως θα γινόνταν συλλήψεις, πράγμα πούχα ξανακούσει πολλές φορές. Κείνη ειδικά τη μέρα, τρόμαξα πολύ που το άκουσα. Ίσως αυτός που μου τότε, εννοούσε αυτό που είπε «θα φέρουμε πράμα σήμερα». Τα αυτοκίνητα φύγαν πολύ νωρίς. Οι οδηγοί και οι συνεπιβαίνοντες φόρεσαν το ανάλογο ύφος-τους και ξεκίνησαν. Ξεκίνησαν κάνοντας όπως λέγανε «σπινιάρια». Η ζωή-τους όλη ήταν σπινιάρια και ύφος ανάλογο για τέτοιες περιστάσεις, κλεμμένο από τους πρωταγωνιστές των κινηματογραφικών έργων που έβλεπαν. Τώρα, αν κάποιος θα δερνόταν δίκαια ή άδικα, δεν ήταν δική τους υπόθεση, θεωρούσαν πως δεν τους ένοιαζε και τόσο, οι πιο πολλοί συμφωνούσαν πως έπρεπε να τρώνε ξύλο οι κρατούμενοι, μια κι ήταν κομμουνιστές.

Τα αυτοκίνητα γύρισαν ξανά με σπινιάρια κι έφεραν «πράμα» σήμερα, πολύ «πράμα», τόσο πράμα, πού 'χαν γεμίσει τα πειθαρχεία, γέμισαν κι όλα τα γραφεία του Διοικητηρίου εκτός από τέσσερα, που δεν ήταν δυνατό να γεμίσουν, αυτά ήταν του Διοικητού, του Υποδιοικητού, το γραφείο με τα μαγνητόφωνα και το δικό-μας. Του Διοικητού και Υποδιοικητού, για λόγους ευκολονόητους, το γραφείο με τα μαγνητόφωνα γιατί δεν έπρεπε να τα δούν και το δικό-μας γιατί υπήρχε μέσα γυναίκα, η κυρά Λένη. Η κυρά Λένη δεν είχε βγει έξω από την ώρα που είχε μπει στο γραφείο. Ποτέ δεν έβγαίνε. Έτσι δεν ήξερε πως σήμερα είχαν συλλήψεις. Εγώ είχα βγει πολλές φορές και ήξερα πως σήμερα θάπεφτε ξύλο, γι' αυτό δε ξαφνιάστηκα όταν άκουσα το «ωχ» που ήρθε από το διπλανό γραφείο, το γραφείο 4, του Παπαχαλαμπους. Ακούγοντας το «ωχ» η κυρά Λένη σταμάτησε να γράφει στη γραφομηχανή, έβγαλε τα γυαλιά-της και μούπε:

«Σκέψου, Γιώργο, να ήμουν η μάνα-του, σκέψου να χτυπούσαν έτσι το γιό-μου. Θα τους ξέσχιζα με τα νύχια-μου»!

Δεν είπα τίποτα, αν και μπορούσα να πω, αφού ήμασταν οι δυό-μας στο γραφείο. Έγινε παύση κι ακούγαμε από μέσα τα χτυπήματα. Πρέπει νά 'ταν κάπου πεντέξη άτομα που δέρναν έναν. Η κυρά Λένη σήκωσε το κεφάλι από τη γραφομηχανή, που τότε ακουμπήσε, και μούπε: «Πάει, δε μπορώ να γράψω, δε μπορώ να δουλέψω». Τη ρώτησα αν ήθελε να πω στον κ. Κουλουμβάκη να της δώσει άδεια, όπως συνήθως γινόταν. (Ζητούσα εγώ άδεια, για χάρη-της). Μου είπε «όχι». Ο Κουλουμβάκης σήμερα, ειδικά, θά 'θελε να τη διώξει.

Είχε μια δύναμη που φοριόταν πολύ ήταν Εσατζής...

Σηκώθηκα και πήγα να δω τι γίνεται στα πέριξ. Στο προστινό γραφείο, το γραφείο του Κουλουμβάκη, ήταν ένας φοιτητής ψηλός, με μούσι. Τ' όνομά-του, αν θυμάμαι καλά, ήταν Σφακιανάκης. Τούτον τον είχε «αναλάβει» ο Σκύφας. Τον διέταζε κάθε λίγο να στέκεται προσοχή, να μη κουνιέται καθόλου, νάχει το κεφάλι ψηλά και «να κοιτάζει το κάντρο», πούχε τη φωτογραφία του Παπαδόπουλου και να λέει καθαρά (να μη φωνάζει, γιατί θα ακουγόταν στην κυρά Λένη και το Διοικητή): «Ζήτω η 21η Απριλίου. Ζήτω η Επανάσταση. Ζήτω η ΕΣΑ». Ο Σκύφας, σε αναλογία με τον Σφακιανάκη ήταν ένα πόδι-του. Στην τουαλέτα του διοικητηρίου βρισκόταν, όπως μου είπαν, ο αδελφός του Σφακιανάκη, στο 3 άλλος, στο 4 άλλος και γύρω τους 4-5 ή 5-6 εσατζήδες, που τους χτυπούσαν διασκεδάζοντας και με μίσος. Πήγα στο πάνω πάτωμα, σ' όλα τα γραφεία ήταν από ένας ή δυο φοιτητές, ακόμα και στο διάδρομο, εκτός από το γραφείο με τα μαγνητόφωνα. Καθυστέρησα στο γραφείο της διώξης. Εκεί βρισκόνταν δυο άδελφια, ένας γύρω στα

22, φοιτητής, και ο αδελφός-του, 17 χρονών, μαθητής. Δέρναν τον μεγάλο, για να βασανίζουν ταυτόχρονα και το μικρό. Δε μοιάζαν σε τίποτα. Ο μικρός ήταν καλοντυμένος κι όμορφος και δεν ήξερε γιατί ήταν εκεί. Έκλαιγε. Ο μεγάλος ήξερε γιατί ήταν εκεί και στα μάτια-του υπήρχε μίσος, πολύ μίσος για όλους-μας. Και το μίσος ετούτο μεγάλωνε σε κάθε καινούριο δάκρυ του αδελφού-του. Πλησίασα κάποιον που τούχα το θάρρος και τον ρώτησα γιατί τον χτυπάει, εκείνος μου απάντησε «είναι κομμουνιστής». «Κι εσύ πού το ξέρεις;» ρώτησα. «Το είπε... και λέει πως δεν μετανιώνει». Πλησίασα τον μικρό και τον ρώτησα τι τάξη πάει, αν θυμάμαι καλά μου είπε «Τετάρτη».

— Πόσων χρονών είσαι;

— 17...

— Τι θα κάνεις άμα μεγαλώσεις;

— Θα πάω στη Σχολή Καλών Τεχνών.

Ήταν οι αδελφοί Κοροβέση. Τον μικρό μετά από λίγες μέρες, τον άφησαν ελεύθερο.

Στο διάδρομο ήταν ένας φοιτητής ριγμένος κάτω στο πάτωμα κι οι άλλοι από πάνω-του, να τον χτυπούν κι αυτός όλο να φωνάζει «μη με χτυπάτε ρε παιδιά, εγώ δεν είμαι απ' αυτούς». «Μη με χτυπάτε, φωνάξτε τον κ. Μπέλλο, φωνάξτε τον κ. Τσάλα». Όμως από τους αξιωματικούς δεν ήταν κανείς εκεί (ύποπτο, ήξερε τα ονόματα των αξιωματικών).

Γύρισα από το γραφείο περνώντας από το γραφείο του Κουλουμβάκη — που ήταν στο δρόμο — είδα τον Σφακιανάκη να στέκεται προσοχή και να λέει το «ποίημα» που τούχαν πει. Ο Σκύφας και ο Μακρυνιώτης γελοούσαν. Δεν έδωσα σημασία. Άνοιξα την πόρτα και μπήκα στο γραφείο όπου αντίκρισα την κυρά Λένη γελαστή κι εκείνη. Μόλις με είδε, είπε «βρε τον Σκύφα» και συνέχισε να γελάει. Ρώτησα τι έγινε και μούπε πως ο Σκύφας βάζει τον κρατούμενο να λέει εκτός από το γνωστό ποίημα και «Ζήτω ο Σκύφας». Άνοιξα την πόρτα και τάκουσα. Έπειτα μπήκε στο γραφείο ο Μακρυνιώτης, που καυχήθηκε πως

ΕΑΤ/ΕΣΑ: Σκηνικό εσωτερικής αυλής

1. Εστιάτοριο. 2. Κελιά. 3. Κ.Ψ.Μ. 4. Τροχαίο. 5. Κελλί. 6. Γραφείο Κινήσεως. 7. Ιατρείο του Κόφφα. Τα γράμματα αρτοποιείον κλπ. είναι μεταγενέστερα, όταν ο χώρος χρησιμοποιήθηκε σαν αποθήκη του στρατού. Τα βέλη δείχνουν τα υπόστεγα για το Parking των αυτοκινήτων με πολιτικούς αριθμούς.

αυτός πρωτοδιέταξε τον κρατούμενο να πει «Ζήτω ο Σκύφας» και του Σκύφα του άρεσε και το κράτησε. Σκέφτηκα πως αν ο Σφακιανάκης έριχνε μια γροθιά στο σαγόνι του Σκύφα, ο Σκύφας σίγουρα δεν θα μπορούσε για δύο βδομάδες να τρώει χωρίς να πονάει. Ο Σκύφας μπορεί να μην ήταν πιο δυνατός από το Σφακιανάκη, αλλά είχε μια δύναμη που στα χρόνια της δικτατορίας φοριόταν πολύ. Ήταν Εσατζής.

Μετά από λίγο βγήκα έξω να δω τι γίνεται. Όλοι οι εσατζήδες βρισκόταν σε μια διαρκή κίνηση. Σαν αεικίνητα πήγαιναν από το διοικητήριο στα πειθαρχεία και τανάπαλιν, βρισκαν το θύμα-τους και χτυπούσαν, ήταν όλοι-τους ιδρωμένοι, εκτός από λίγους πούχαν λουφάξει στους θαλάμους. Κατευθύνθηκα προς τα πειθαρχεία, γιατί είχα ακούσει πως είχαν συλλάβει τον Βερνίκο και τον είχαν εκεί. Μ' έτρωγε η αγωνία, ήθελα νά'δω πώς ήταν αυτός ο άνθρωπος. Ήξερα πως τον παρακολουθούσαν από έναν ημεροδείκτη που είχε πέσει στα χέρια-τους. Στις σελίδες του ημεροδείκτη ήταν γραμμένο το όνομα του Βερνίκου. Όπως «τηλεφώνησε ο κύριος Βερνίκος» ή «να τηλεφωνήσετε στον κ. Βερνίκο». Ο Κουλουμβάκης μου είχε δώσει μια μέρα τον ημεροδείκτη και μου είχε ζητήσει να του κάνω μια κατάσταση με τις ημερομηνίες που αναφέρονταν στο όνομα του Βερνίκου. Γι' αυτό, λοιπόν, ήθελα να τον γνωρίσω.

Τη στιγμή που πήγα, είδα τον Πέτρου να τον ρίχνει στο κελλί 7. Στο κελλί χωρίς παράθυρο, το ένα από τα δύο εξωτερικά κελλιά, το άλλο ήταν το 8. Στάθηκα έξω από τα πειθαρχεία, γύρω μου ήταν καμιά δεκαπενταριά. Σε λίγο βγήκε ο Πέτρου με τον Τσέλιγκα, άνοιξαν το κελλί 7 και τράβηξαν τον Βερνίκο έξω. Καθώς τον τραβούσαν για ν' ανεβεί τα σκαλιά του πειθαρχείου, πρόσεξα πως δε μπορούσε να περπατήσει, έπρεπε να είχε φάει πολύ ξύλο. Στο μεταξύ είχαν πλησιάσει κοντά-του αρκετοί κι άρχισαν να τον κλωτσάνε. Στο πλατύσκαλο έπεσε. Συνέχισαν να τον κλωτσάνε. Κάποιος άρχισε να πη-

δάει πάνω στο στήθος-του. Ήταν ο Ντικ (σήμερα ο Ντικ υπηρετεί στην αστυνομία πόλεων. Τον είδα να κάνει τον τροχονόμο στην Αθήνα, Πανεπιστημίου και Πατησίων. Στεκόμουν στο πεζοδρόμιο και πρόσεχα τις κινήσεις-του).

Οι ανώτεροί-μας θέλανε να δέρνουμε...

Ο Τσέλιγκας τράβηξε τον Βερνίκο μέσα. Ο Ντικ με πλησίασε και σκουπίζοντας με το μανίκι-του τον ιδρώτα του προσώπου-του μου είπε «αυτό είναι ξύλο, όχι στην Κοζάνη». Είχε έρθει στο ΕΑΤ με μετάθεση από την Κοζάνη, πριν από ενάμιση μήνα. Ο Πέτρου και ο Τσέλιγκας τράβηξαν τον Βερνίκο στο δωμάτιό-τους που υπήρχε στα πειθαρχεία. Τον κρατούσαν ο ένας από τόνα χέρι κι ο άλλος από το άλλο και τον δέρναν με τα κλομπς. Εκείνος πηδούσε πονώντας από τα χτυπήματα και φώναζε. Ο Πέτρου και ο Τσέλιγκας ήταν αναγκασμένοι να πηδάν κι αυτοί για να μπορούν να βρουν τα κλομπς το στόχο-τους. Έμοιαζαν να χορεύουν κι οι τρεις μαζί έναν παράλογο χορό. Ήταν ο χορός της «Ελλάδας των Ελλήνων Χριστιανών».

Ήμουν σκαρφαλωμένος στο παράθυρο και τους έβλεπα, όταν αισθάνθηκα ένα χέρι στο πόδι-μου. Ήταν ο Χρήστος. «Έλα» μούπε. Κατέβηκα. «Κοίτα», μούπε και μούδειξε με τα μάτια-του προς το Διοικητήριο. Στο γραφείο του Τσάλα, που βρισκόταν πάνω από το γραφείο του Παπαχαλαάμπους, στο παράθυρο που είχε θέα προς τα πειθαρχεία, βρισκόταν ο Χατζηζήσης και πίσω-του ο Μπέλλος με τον Τσάλα. «Πάμε» μούπε, κρυφτήκαμε κάτω από το υπόστεγο, που βρισκόνταν οι νιπτήρες. Κρυβόμασταν για να μη μας βλέπουν που δε δέρναμε. Ντρεπόμασταν που δε δέρναμε, έτσι μας θέλαν οι ανώτεροί μας Αξιωματικοί πούχαν δώσει όρκο, Αξιωματικοί που είχαν σπουδάσει (;) δωρεάν, κοντολογίς με τα λεφτά των άλλων Ελλήνων. Αυτό είναι κάτι που δε μπορώ να συγχωρέσω.

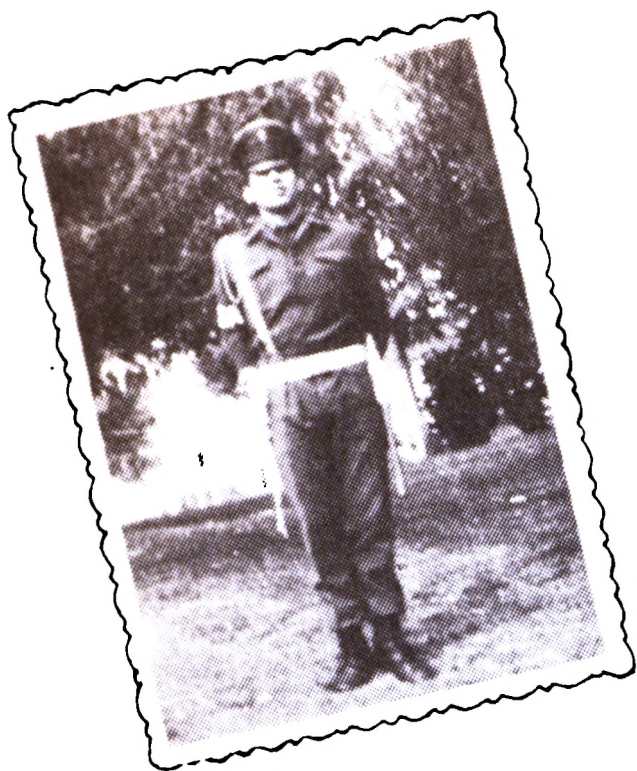
Ένας Εσατζής από τον 951 λόχο μας είπε πως κι εκεί «γίνεται της πουτάνας», πως έχουν πάει κι εκεί κόσμο και μάλιστα κοπέλες. Γύρισα στο γραφείο, αφού άφησα το Χρήστο, που πρώτα του είπα «τυχερέ, εσύ τι ανάγκη έχεις, απολύεσαι». Αυτό είχα ακούσει το Χρήστο να το λέει σε κάποιον, τον Ιανουάριο. Όταν ρώτησα το Χρήστο «γιατί τον λές τυχερό που απολύεται»; μούχε πει: «θα καταλάβεις αργότερα». Είχα καταλάβει.

Στο γραφείο ήταν ο Μακρυνιώτης κι η κυρά Λένη. Τον Σφακιανάκη τον είχαν πάρει από το γραφείο, έτσι δεν υπήρχε λόγος η πόρτα που ένωνε τα δύο γραφεία να είναι κλειστή. Φάνηκε στην πόρτα ο Κουλουμβάκης. Αφού άναψε το τσιγάρο-του με κοίταζε με το διαπεραστικό βλέμμα που έπαιρνε πάντα όταν ήθελε να μου επιβληθεί και είπε «εσύ ρε... μαλάκα, έδειρες; Γιατί δεν πας να δείρεις;». Σηκώθηκα, αν και μούχε πει πολλές φορές να μη σηκώνομαι όταν μπαίνει στο γραφείο. «Έδειρα, κύριε Λοχαγέ, έδειρα». Έλεγα ψέματα. Κοίταζε τον Μακρυνιώτη και με το ίδιο ύφος, πάντα, τον ρώτησε «έδειρε αυτός ο μαλάκας;». Ο Μακρυνιώτης είπε ένα «έδειρε», μισοέσκυψε το κεφάλι και χαμογέλασε. Όλη-του η απάντηση ήταν «όχι... δεν έδειρε...!».

Έδερνα*

και είχα και μάρτυρες...

Μόλις ο Μακρυνιώτης είπε αυτό, παράτησε τα χαρτιά που κρατούσε και βγήκε έξω. Με όλη την κίνησή-του ήθελε να δείξει πως πάει για να δείρει. Σχεδόν αμέσως βγήκα κι εγώ με το ίδιο ύφος. Στην τουαλέτα του Διοικητηρίου βρισκόταν ακόμα ο μεγάλος Σφακιανάκης και πεντέξη που τον δέρναν. Δεν ξέρω πώς μούρθε και τους ρώτησα, με αφέλεια ασυγχώρητη για τη θέση-μου (ήμουν εσατζής, θα μπορούσα να το φανταστώ). «Γιατί τον δέρνετε, ρε παιδιά;». «Δεν φωνάζει, ζήτω η Επανάσταση, τον πούστη». «Α, τον πούστη», είπα, χωρίς να μπορώ να κρύψω την ειρωνεία πούχα για κείνους. Με την

κουβέντα τραβήχτηκαν όλοι. Ο Σφακιανάκης, ακουμπισμένος στον τοίχο, ανέπνεε με δυσκολία. Οι άλλοι, γύρω-του, ακίνητοι, ήταν η καλύτερη στιγμή, η στιγμή που περίμενα. Όρμησα, κάνοντας τον άγριο. «Φώναξε, ρε πούστη, φώναξε», του είπα κι άρχισα να τον βαράω στο στήθος και στο μπράτσο. Ο Χρυσόπουλος, αφού είχε ξεκουραστεί όσο του χρειαζόταν, με τράβηξε λέγοντάς-μου, «άστον, άστον».

Άρχισε να τον χτυπάει με κλωτσιές στα νεφρά, φορούσε, θυμάμαι, μπότες. Έφυγα. Έφυγα ήσυχος, αφού είχα πετύχει αυτό που ήθελα. **ΜΕ ΕΙΧΑΝ ΔΕΙ ΝΑ ΔΕΡΝΩ.** Δε μπορούσε να πει τίποτα ο Κουλουμβάκης, έδειρα, είχα και μάρτυρες. Αν πάλι έλεγε πως δεν έδειρα και πολύ, θα τούλεγα πως είχα και δουλειά στο γραφείο, ποιός θα την τελείωνε; Κατευθύνθηκα προς τις τουαλέτες των οπλιτών. Έριξα ένα βλέμμα στο σκοπό που βρισκόταν στη σκοπιά πάνω από τις τουαλέτες, ήταν φαντάρος, μαυροσκούφης. Αυτή τη σκοπιά τη φυλάγανε μαυροσκούφηδες από το Γουδί. Κι αλήθεια, τί γνώμη θάχε για μας; Ήμασταν σίγουρα γι' αυτόν, όπως και για πολλούς, «καθίκια». Στη τουαλέτα ανασήκωσα τα μανίκια της φόρμας, ανακάτεψα τα μαλλιά-μου, έβρεξα με νερό τους κροτάφους-μου, έβρεξα και το πρόσωπο έντεχνα, προσέχοντας να δείχνω ιδρωμένος σαν τους άλλους, έκανα κάνα - δυό φορές «έν, - δυό, - κάτω» για να λαχανιάσω, πιστεύοντας πως θα πείσω τον Κουλουμβάκη ότι είχα δειρεί.

Γύρισα στο γραφείο. Στο δρόμο-μου πρόσεξα πως ο Σφακιανάκης ήταν ξαπλωμένος κάτω, κάποιος χρησιμοποιώντας το καλάθι που υπήρχε για τα χρησιμοποιημένα χαρτιά υγείας, τούριχνε νερό, οι άλλοι τον κλωτσούσαν. Μπήκα στο γραφείο, ο Κουλουμβάκης δεν ήταν εκεί για να με δει. Στεναχωρέθηκα στη σκέψη πως θα ξανααναγκαζόμουν να του πω ότι είχα δειρεί.

Μπαίνοντας στο γραφείο η κυρά Λένη μούπε «σιγά, ρε Γιώργο, μη θέλεις να μας πεις κι εσύ ότι έδειρες». Τρόμαξα. Δεν είχα καταφέρει ούτε την κυρά Λένη να πείσω. Ευτυχώς που είμασταν οι δυό-μας στο γραφείο. Έβριζα την ώρα που πήρα την απόφαση να γυρίσω και να κάνω τη θητεία-μου.

8 του Μάη

Τούτη τη μέρα δεν είχα έξοδο. Δε βγήκα. Το απόγευμα έμεινα στο γραφείο. Μετά πήγα στο Κ.Ψ.Μ. Γύρω στις 11 και 15 έφυγα από το Κ.Ψ.Μ. να πάω για ύπνο. Περνώντας από τα πειθαρχεία, άκουγα κάποιον να λέει «να το λες συνέχεια, να μη σταματάς και να σπρώχνεις τον τοίχο». Ήταν έξω από το κελλί 7. Πλησίασα. Ήταν μια «σειρά»-μου που εκτελούσε το καθήκον-του, μόνο που το εκτελούσε με περισσότερο ζήλο. Ήταν συνήθως άπλυτος. Ήταν σκοπός έξω από τα πειθαρχεία, αυτή η σκοπιά δεν ήταν μόνιμη. Υπήρχε μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. «Τι έγινε;» του λέω και πλησίασα το κεφάλι-μου στο παραθυράκι της πόρτας. Ο Βερνίκος, με λερωμένα τ' ανοιχτόχρωμα ρούχα-του έσπρωχνε τον τοίχο και προσπαθούσε να πει «πέσε τοίχο νά βγω έξω, είμαι εφοπλιστής, θα σε πληρώσω όσο-όσο».

Μόλις με είδε η «σειρά»-μου, άρχισε πιο έντονα «ι! Ακόμα να ρίξεις τον τοίχο; Σπρώξε. Πέ-σε τοί-χο νά-βγω έ-ξω, είμαι εφοπλιστής, θα σε πληρώσω όσο όσο, φώναξε να σ' ακούσει κι ο Μπιζιούρας». «Άστον» του είπα, «άστον». «Αφού είναι εφοπλιστής, εδώ θα υποφέρει» μ' απάντησε.

Τον τράβηξα παραπέρα και τούπα να τον αφήσει. Μούπε πως του είχε πει ο Πέτρου να τον κρατάει όρθιο, του ξαναείπα να τον αφήσει. «Μα αν με ρωτήσει ο Πέτρου, τι να του πω; Ότι μου είπε ο Μπιζιούρας να τον αφήσω να κοιμηθεί;». Φοβήθηκα. Φοβήθηκα μη με καρφώσει. Του είπα να μην τον αναγκάζει τουλάχιστον να λέει αυτές τις βλακείες. Μου το υποσχέθηκε.

Πήγα για ύπνο. Ο θάλαμος που κοιμόμου-

να ήταν απέναντι από το κελλί 7. Είχα ξαπλώσει, όταν ακούστηκε η φωνή του σκοπού, «λοιπόν, γιατί σταμάτησες, σου είπα εγώ να σταματήσεις; Μπρός, πέ-σε τοί-χο νά-βγω έ-ξω. Εί-μαι ε-φο-πλι-στής. Θα σε πληρώσω όσο όσο». Ο Σκύφας δεν είχε κοιμηθεί ακόμα. Τον άκουσα να λέει «Α, το πούστη τον... (είπε το όνομα του σκοπού). Θα τον γαμήσει τον Βερνίκο, απόψε». Κάποιος άλλος απάντησε «πετάει κάτι ωραία, πότε-πότε». Με πήρε ο ύπνος.

Στην Ευρώπη ανήκουμε, έχουμε και μεις καλές συνήθειες...

Ξύπνησα όπως πάντα απ' τον Γκουντέβα, τον επιλοχία του ΕΑΤ. Τούτος ο άνθρωπος, τέλος πάντων, είχε ένα θαυμάσιο, έναν αξιγάπητο τρόπο να σε ξυπνάει. Κατευθυνόταν στο θάλαμο, προτού μπει σφύριζε με τη σφυρίχτρα-του, έμπαινε μέσα κι άρχιζε να φωνάζει «όρνια, μουλάρια, γαϊδούρια, γαϊδαρομούλαρα, εγέρθητι, όρνια, μουλάρια, γαϊδούρια, γαϊδαρομούλαρα, εγέρθητι. Γυμνα-

στική!». Ξυπνούσαμε και πηγαίναμε στο χώρο που βρισκόταν δίπλα από το Διοικητήριο για γυμναστική. Μετά τη γυμναστική πήγα και καθάρισα το γραφείο, χωρίς να πλύνω ούτε το πρόσωπό-μου, ούτε τα δόντια-μου. Ούτε για πρωινό πήγα, πολύ σπάνια πηγαίνα, δε μπορούσα ν' αντέξω την ατμόσφαιρα που επικρατούσε στα εστιατόρια.

ΕΑΤ/ΕΣΑ: Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Στην ούτως ή άλλως αυθαίρετη λειτουργία της ΕΣΑ, οι κανονισμοί δεν έπαιξαν βέβαια ιδιαίτερο ρόλο. Παρόλ' αυτά δεν έπαυαν να είναι αποκαλυπτικοί όταν υπήρχαν. Ο κανονισμός του ΕΑΤ που δημοσιεύουμε, δείχνει το εύρος των αρμοδιοτήτων-του — και καθ' άπασαν την επικράτειαν...

Σκόπιμο θα ήταν να συγκριθεί με το πνεύμα του Γενικού Κανονισμού της ΕΣΑ, που δημοσίευσε το ΑΝΤΙ στο τ.29.

ΑΡΧΗΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ
3ον ΕΠΙΤΕΛΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ VI
ΣΚ 600-1
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΑΙ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1969
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Άρθρον 5

Αρμοδιότητες Ειδικού Ανακριτικού
Τμήματος και Λοιπών Μονάδων ΕΣΑ

1. Ειδικόν Ανακριτικόν Τμήμα

α. Το ΕΑΤ/ΕΣΑ είναι Μονάς ΣΑ υπαγομένη απ' ευθείας εις Δ/νσιν ΣΑ/ΑΣ.

β. Έχει ως αποστολήν: Την ανίχνευσιν, διερεύνησιν και δίωξιν παντός πειθαρχικού ή ποινικού αδικήματος ή εγκλήματος διαπραττομένου παρ' οιοδήποτε Στρατιωτικού ή ιδιώτου και στρεφόμενου κατά της ασφαλείας του εμψύχου ή απύχου υλικού του Στρατεύματος. Η περιοχή δράσεως τούτου ε-

κτείνεται εφ' ολοκλήρου της Επικρατείας. Αναλόγως προς τας εκάστοτε ανάγκας και κατόπιν Δ/γών του Α.Σ., αποστέλλει κλιμάκια προς παρακολούθησιν και διερεύνησιν σοβαρών υποθέσεων εις οιαδήποτε περιοχών της χώρας.

γ. Διαθέτει το κατάλληλον προσωπικόν, δια την επάνδρωσιν των Τμημάτων-του, συμφώνως προς τας εκάστοτε ισχυούσας συνθέσεις, δια την επιτυχή περαίωσιν οιασδήποτε υποθέσεως της αρμοδιότητός-του.

Προς εκπλήρωσιν δε της αποστολής ταύτης είναι οργανωμένον ως κάτωθι:

- (1) Διοικήσις.
- (2) Τμήμα Διώξεως — Αμέσου Δράσεως.
- (3) Τμήμα Ανακριτικόν.
- (4) Τμήμα Τροχαίων Ατυχημάτων.

δ. Το Τμήμα Διώξεως και Αμέσου Δράσεως ασχολείται με την πρόληψιν και διερεύνησιν του εγκλήματος, την άμεσον επέμβασιν δι' οργανώσεως ειδι-

Ήρθε η κυρά Λένη, κατάλαβε που δεν είχα πλυθεί και μούπε: «Γιώργο, δεν πλύθηκες; Κρίμα που έχεις κάνει και στη Σουηδία. Στην Ευρώπη, βρε συ, έχουν καλές συνήθειες. Μπρος, τράβα να πλυθείς». Πήγα και πλύθηκα. Καθώς γυρνούσα, είδα να πηγαίνουν στο γραφείο 4, του Παπαχαλαάμπους, έναν αδύνατο κοντόσωμο φοιτητή. Τον είχαν φέρει την προηγούμενη αστυφύλακες μ' ένα αυτοκίνητο της άμεσης δράσης. Ήταν κουρεμένος. Το μπλουζάκι που φορούσε, ήταν σκισμένο. Είχε παρουσιαστεί το Γενάρη στο στρατό και του δόσαν αναβολή γιατί είχε προβλήματα με την καρδιά-του. Φαίνεται, θα τον είχαν χτυπήσει άσχημα χθές. Γιατι είχα ακούσει τον Παπαχαλαάμπους να λέει σε κάνα δυό «ρε, άμα δεν ξέρετε να χτυπάτε, να μη χτυπάτε, τον άλλο τον καρδιακό, τον σακατέψατε». Εκείνοι τρόμαξαν. Τα δικά-μας τα σαΐνια είχαν πάει στο σπίτι του φοιτητή και είχαν κουβαλήσει ό,τι ενοχοποιητικό στοιχείο είχαν βρει, φωτογραφίες και βιβλία του Λένιν.

Αφού πλύθηκα, πήγα στο γραφείο-μου κι είπα στην κυρά Λένη «στην Ευρώπη έχουν καλές συνήθειες...», ήθελα να πω πως κι εμείς στην Ευρώπη ανήκουμε, κι εμείς έχουμε καλές συνήθειες, αλλά σταμάτησα γιατί από το γραφείο του Παπαχαλαάμπους ακούστηκε «λέγε ρε, λέγε ρε, αυτός ο αγύρτης θα μας σώσει; Ο Λένιν ρε θα σώσει, ρε, την Ελλάδα; Αλήτη, τσογλάνι!». Ήταν ο ίδιος ο Παπαχαλαάμπους, που χτυπούσε τον καρδιακό φοιτητή, τον είχε αναλάβει υπεύθυνα ο ίδιος. «Λοιπόν, θα μιλήσεις, θα πεις ό,τι ξέρεις, γιατί αλλιώς θα σ' εκτελέσουμε, θα σε σκοτώσουμε ρε, και θα πούμε, δραπετεύσε, πήγε στην Ιταλία, δεν ξέρουμε πού βρίσκεται, τσογλάνι!». Η κυρά Λένη, στο άκουσμα αυτών των τελευταίων, στένεψε τα μάτια-της, άφησε ένα «ιι» να της ξεφύγει και μου είπε: «είδες;». «Εσύ να τα δεις αυτά, κυρά Λένη, που λές ότι εμείς δεν έχουμε καλές συνήθειες».

Τούτο το σκέφτηκα, δεν το είπα, κούνησα μόνο το κεφάλι-μου. Είχαμε κι εμείς καλές συνήθειες. Το στομάχι-μου πονούσε, πονούσε πολλές φορές γιατί δεν έτρωγα το πρωί.

Ήταν μια από τις επόμενες μέρες. Στο γραφείο 3 βρισκόταν ένας φοιτητής χτυπημένος, και μάλιστα με σημάδια στο πρόσωπο, τον είχαν φέρει από το 951 για ανάκριση. Καθόταν πάνω στο σιδερένιο σεντούκι με τα πυρομαχικά. Το γραφείο 3 ήταν το γραφείο της

ειδικής υπηρεσίας. Δεν ξέρω πώς βρέθηκα να τον φυλάω εγώ. Τους κρατούμενους έπρεπε να τους φυλάνε εσατζήδες της διώξης, είτε βρισκόνταν στα πειθαρχεία, είτε βρισκόνταν στα γραφεία.

Στο 3 βρισκόμουν εγώ και ο φοιτητής, όταν μπήκε μέσα ο Σεϊντής (σειρά-μου) και δυό - τρεις άλλοι. Ο Σεϊντής τσαντίστηκε που ο φοιτητής δεν σηκώθηκε να τον χαιρετίσει. Τον διέταξε να σηκωθεί και άρχισε να τον χτυπάει χαστούκια. Ξαφνιαστήκα, ο Σεϊντής φαινόταν εντάξει παιδί. Του είπα να τον αφήσει και να βγουν έξω, γιατί μου είχε πει ο Σπανός πως δεν πρέπει να δαρθεί. Βγήκαν. Ο φοιτητής μου ζήτησε νερό. Στο διάδρομο βρισκόταν ο Χιόνης, πάντα βρισκόταν στο διάδρομο, γιατί ήταν αγγελιοφόρος. Άνοιξα την πόρτα και του είπα:

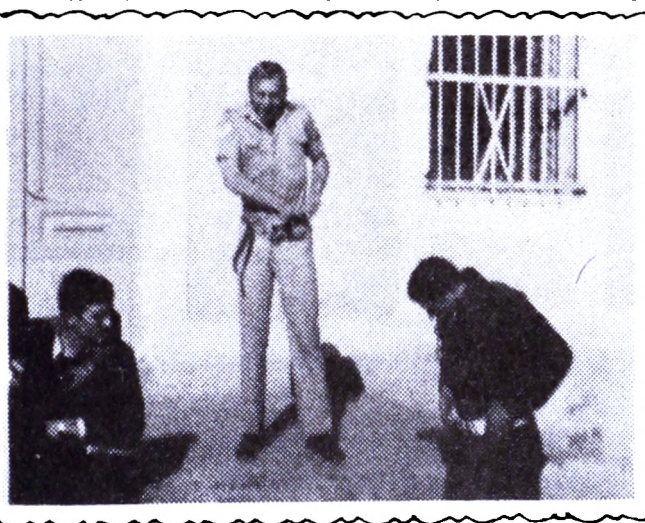
— Ρε Νίκο, ετούτος θέλει νερό.

Και εκείνος μου απάντησε.

—Ε, και;... Άμα θές, δός-του.

Πάνω στο παράθυρο του γραφείου βρισκόταν ένα ποτήρι. Στον πάτο είχε νες-καφέ το οποίο είχε κολλήσει γιατί ήταν από την προηγούμενη, για να φύγει ήθελε πολύ καλό πλύσιμο. Το πήρα, πήγα στην τουαλέτα του Διοικητηρίου και χωρίς να το πλύνω το γέμισα νερό και του τόδοσα λέγοντάς-του: «Γρήγορα». Το ήπие και με ευχαρίστησε.

Είχε έρθει η ώρα της αναφοράς. Ο Χιόνης

Τσέλιγκας «Μπάξεν», Νίκος...

άνοιξε την πόρτα και μούπε.

— Άκου, κάτσε εδώ μ' αυτόν και σε δικαιολογώ εγώ στην αναφορά.

Άλλο που δεν ήθελα. Έμεινα εκεί μαζί-του. Καθισμένος καθώς ήταν εκείνος στο σιδερένιο σεντούκι, δε φαινόταν από το μικρό άνοιγμα που βρισκόταν στην πόρτα, αλλά ούτε αν πάλι η πόρτα ήταν ανοιχτή, γιατί το φύλλο της πόρτας που άνοιγε, τον έκρυβε.

κής υπηρεσίας εις παν περιστατικόν το οποίον καθ' οιονδήποτε τρόπον περιέρχεται εις γνώσιν-του και εις ό συμμετέχουν Στρατ/κοί, την διώξιν λαθρεμπορίου και ναρκωτικών, την ασφάλειαν του αψύχου και εμψύχου υλικού του Στρατεύματος, την παρεμπόδισιν κλοπής υλικών και εν γένει με το Στρατ/κόν αδικημα, οπουδήποτε της Ελληνικής Επικρατείας διαπραττομένου. Το Τμήμα διώξεως, δέον να διαθέτη το κατάλληλον προσωπικόν και τα απαραίτητα μέσα, ινα απροσκόπτως και ταχέως φέρει εις πέρας οιαδήποτε ανατεθεισομένην αυτώ υπηρεσίαν.

Εις το Τμήμα Διώξεως τηρούνται τα κάτωθι βιβλία:

(1) Βιβλίον Συμβάντων.

(2) Βιβλίον Καταζητουμένων και Λιποτακτών.

(3) Βιβλίον Καταχωρήσεως αναφορών Τάξεως-Πειθαρχίας.

(4) Βιβλίον Καταχωρήσεως αναφορών παραβάσε-

ων οχημάτων.

(5) Βιβλίον Καταχωρήσεως διωχθέντων Ποινικώς. Ε. Το Τμήμα των Τροχαίων Ατυχημάτων ασχολείται με την διενέργειαν ενόρκων προανακρίσεων, επί Τροχαίων Ατυχημάτων, εις ά ενέχονται Στρατιωτικοί. Προς το σκοπόν τούτον, το Τμήμα Τροχαίων Ατυχημάτων, δέον να διαθέτη και ανάλογον ειδικευμένον προσωπικόν ως επίσης και τα απαραίτητα μέσα ινα εγκαίρως και ταχέως επιλαμβάνηται παντός ατυχήματος. Εις το Τμήμα Τροχαίων Ατυχημάτων τηρούνται τα κάτωθι Βιβλία και Πίνακες:

(1) Βιβλίον Καταχωρήσεως Τροχαίων Ατυχημάτων.

(2) Βιβλίον Αλφαριθμητικόν Ευρετήριον.

(3) Βιβλίον Συμβάντων.

(4) Ετήσιος Πίναξ Τροχαίων Ατυχημάτων κατά κατηγορίαν.

(5) Ετήσιος πίναξ τροχαίων Ατυχημάτων κατά Μο-νάδα.

στ. Το Ανακριτικόν Τμήμα ενεργεί τας σοβαράς κα-

Έπρεπε να μπει κανείς μέσα για να τον δει. Κάθησα στο τραπέζι ακριβώς απέναντί-του, έτσι που να βλέπω το άνοιγμα της πόρτας. Του είπα να πάρει τις κάπες που βρισκόνταν κρεμασμένες από πάνω-του — τις χρησιμοποιούσαν οι σκοποί τη νύχτα — για να κάτσει πιο αναπαυτικά. Πήρε θάρρος και με ρώτησε τι μέρα ήταν και τι ημερομηνία. Του είπα αμέσως και μετά του ζήτησα να μην πει πως του το είπα εγώ. Αρχίσαμε να μιλάμε για τα καλά, ήθελα να του πω πως δε συμφωνώ για ό,τι γινόταν εκεί μέσα. Μου είπε πως ήταν 19 χρονών, πως είχε κλειστεί στη Νομική από «ρομαντισμό» και έδειχνε μετανιωμένος. Μου μιλούσε σα να ήμουν πολύ μεγαλύτερός-του. Τότε άνοιξε την πόρτα ο γιατρός Κόφας, δεν είδε τον φοιτητή και ρώτησε:

— Τι κάνεις εδώ;

— Τίποτα, απάντησα.

— Έλα μαζί-μου, μου είπε.

Βγήκα κλείνοντας την πόρτα και αφήνον-τας τον κρατούμενο μόνο-του. Αν με παίρ-ναν είδηση, είχα το λιγότερο 20 μέρες φυλα-κή, άσχετα αν ο φοιτητής ήταν τόσο χτυπη-μένος, που δε μπορούσε να πάρει τα πόδια-του.

Με τον Κόφα πήγαμε στα πειθαρχεία, όπου είπε στον Πέτρου να φέρει τον Βερνίκο στο κελλί 0.

— Εσύ, μου είπε, πήγαινε να μου φέρεις μια καθαρή πετσέτα.

Γύρισα με την πετσέτα. Ο Βερνίκος στο 0 καθόταν σε μια καρέκλα, το ένα χέρι ακουμ-πισμένο στο τραπέζι, τ' άλλο κρεμόταν κι όλο-του το σώμα ήταν γερμένο προς το χέρι

τά την κρίσιν του Δ/κού του ΕΑΤ/ΕΣΑ προανακρί-σεις και ο Δ/τής τούτου ΑΕ/κός Δικαστικού τυγχά-νει ο άμεσος σύμβουλος του Δ/κού του ΕΑΤ/ΕΣΑ εφ' όλων των ζητημάτων των αναγομένων εις την αρμοδιότητά-του.

3. Το ΕΑΤ/ΕΣΑ ενεργεί:

(1) Προανακρίσεις, είτε αυτεπαγγέλτως προκειμέ-νου περί των επ' αυτοφώρω αδικημάτων, είτε κα-τόπιν Δ/γής του ασκούντος την ποινικήν διώξιν.

(2) Συλλήψεις Στρατ/κών εφαρμόζον τον Κανονι-σμόν Πόλεων και Φρουρίων άρθρ.13.

(3) Κατ' οίκον έρευναν συμφώνως ταις διατάξεσι του ΣΠΚ και

(4) Προβαίνει εις την κατάσχεσιν των πειστηρίων ε-νός εγκλήματος, εφαρμόζον προς τούτο τας διατά-ξεις του ΣΠΚ.

που κρεμόταν. Στο πρόσωπό-του είχε δυνατά χτυπήματα. Το αριστερό-του φρύδι ήταν σχεδόν βγαλμένο. Ανέπνεε με δυσκολία. Ο Κόφας του ακούμπησε ένα μπαμπάκι με οινόπνευμα στο φρύδι, εκείνος έκανε μία κίνηση που έσβυσε στη γέννησή-της από την αδυναμία-του και έμεινε εκεί να πονάει. Μόλις με αντιλήφτηκε ο Κόφας μου είπε:

— Μείνε εδώ για να μου κάνεις το νοσοκόμο.

— Μα, στο 3 έχω ένα κρατούμενο.

— Τι έχεις; κρατούμενο; και τον άφησες μόνο; φύγε, φύγε γρήγορα.

Γύρισα στο 3, ο φοιτητής βρισκόταν εκεί, ήταν πολύ αδύναμος για να δραπετεύσει. Μα πού να πήγαινε τάχα, όλη η Ελλάδα δεν ήταν μια φυλακή; Μια μεγάλη φυλακή;

Εύλο μετά μουσικής - στη γεύση του Μάρλμπορο...

Μετά από λίγες μέρες φέραν στο ΕΑΤ την Καρυστιάνη. Ιωάννα Καρυστιάνη, πρόεδρος των Κρητών φοιτητών. Την βάλαν σ' ένα από τα εσωτερικά κελλιά. Την προανάκριση την είχε αναλάβει ο λοχαγός Αντωνόπουλος (εμείς τον λέγαμε Μπουλ-Μπουλ). Πήγαινα στο γραφείο του Αντωνόπουλου να δω τα χαρτιά-της, αλλά ο λοχίας Καραγκούνης δεν μ' άφηνε και μούλεγε:

— Φύγε, εσύ δεν είσαι διώκτης, αυτά τα πράγματα μόνο στους διώκτες επιτρέπονται. Και καμάρωνε που ήταν διώκτης.

Η Καρυστιάνη δεν τους τα είπε όμως, δεν έγραψε την έκθεσή-της, όπως αυτοί θέλανε κι έτσι την βάλανε στο κελλί 7, εκεί που ήταν πριν ο Βερνίκος.

Στα «εστιατόρια» υπήρχε ένα μεγάλο ραδιόφωνο, που τόχαν βγάλει. Μια μέρα το ξαναβάλανε. Ήταν μεσημέρι, όταν είδα το λοχαγό Μπέλλο να πηγαίνει στο εστιατόριο. Ανοίξε το ραδιόφωνο τέρμα. Στα μπαλκόνια του Ναυτικού Νοσοκομείου ήταν 5-6 ασθενείς. Ο δεσμοφύλακας, φορώντας μόνο το μαγιώ-του και κάτι πλαστικές παντούφλες και μ' ένα κλόμπ στο χέρι, μπήκε στο κελλί 7 κι άρχισε να χτυπάει την Καρυστιάνη. Έξω από το κελλί είχαν μαζευτεί αρκετοί για να δουν. Όλοι-τους είχαν στο πρόσωπό-τους ζωγραφισμένη την απορία. Να χτυπούν άντρα, ήταν κάτι συνηθισμένο και συχνό, αλλά γυναίκα και με κλόμπ, όλοι-μας πρώτη φορά το ζούσαμε.

Ο δεσμοφύλακας χτυπούσε ασταμάτησα και εκείνη όλο φώναζε:

— Βοήθειαααα... Παναγιά-μου...

Οι αξιωματικοί, δυό - δυό, ένας - ένας, μπαίνουν στο κελλί, κάθονταν λίγο και μετά ξανάβγαιναν οι Μπέλλος, Τσάλας, Αντωνόπουλος, Πολύζος. Κοίταξα στα μπαλκόνια του Ναυτικού νοσοκομείου, υπήρχε περισσότερος κόσμος. Το ραδιόφωνο που είχε ανοίξει ο Μπέλλος, δεν εμπόδιζε σε τίποτα τις φωνές της Καρυστιάνη να φτάνουν μέχρι επάνω. Έπεφτε ξύλο μετά μουσικής. Εγώ και ο Χρήστος δίπλα στους νιπτήρες, απέναντι από το κελλί 7.

— Νά, πάρε, μου είπε και μούδωσε τσιγάρο, ήταν αναστατωμένος.

— Τους πούστηδες, τί την χτυπούν; Να μπορούσα, ρε Γιώργο, νάχα τώρα σφαίρες, να την έπαιρνα να την πήγαινα κάπου να την ασφαλίσω και για μένα δεν μ' ένοιαζε, ας με περνούσαν στρατοδικείο.

Τον κοίταξα, ήταν χλωμός κι είχε δακρύσει, ναι, είχε δακρύσει. Ένας εσατζής που υπηρετούσε στο ΕΑΤ/ΕΣΑ, όταν χτυπούσαν την Ιωάννα Καρυστιάνη — όταν ο δεσμοφύλακας χτυπούσε με κλόμπ την Ιωάννα Καρυστιάνη — ο Χρήστος, είχε δακρύσει, είχε δακρύσει μπροστά-μου, τον είδα εγώ.

Του είπα να πάει στο γραφείο, να καθήσει και να με περιμένει. Έφυγε, πλησίασα προς το κελλί.

Ο δεσμοφύλακας τελείωσε και βγήκε, το πρόσωπό-του, καθώς κι όλο-του το σώμα, έσταζε ιδρώτα. Σαν ήρωας είπε:

— Δόστε-μου ένα τσιγάρο.

Ο Αντωνόπουλος πρόσθεσε:

— Δόστε-του ένα τσιγάρο, έχω τα δικά-μου στο γραφείο.

Κάποιος τούδωσε ένα MARLBORO, άναψε και καθώς σκούπιζε τον ιδρώτα του προσώπου-του, είπε:

— Την πουτάνα, με ιδρώσε.

Ήταν η ώρα για το φαγητό. Είδα τους άλλους να πηγαίνουν για φαγητό. Πήγα στο γραφείο. Ήταν εκεί ο Χρήστος. Πιάσαμε κουβέντα. Για φαγητό εκείνη τη μέρα δεν πήγαμε.

Δεν είχα έξοδο ούτε τούτη τη μέρα. Όταν βράδιασε, πήγα στο 7. Έβαλα το μάτι-μου στην τρυπούλα που υπήρχε στο πεπιεσμένο χαρτόνι της πόρτας, που ανέβαινε συρταρωτά, και κοίταξα μέσα (η τρυπούλα αυτή ήταν το μόνο άνοιγμα για να αερίζεται το κελλί και δεν ήταν φτιαγμένη γι' αυτό το λόγο, ήταν για να βλέπει ο σκοπός). Η Ιωάννα, καθισμένη στην καρέκλα, ακουμπούσε τα χέρια-της στο τραπέζι και πάνω στα χέρια-της το κεφάλι. Με αντιλήφθηκε, γύρισε με αργή κίνηση και με κοίταξε. Τα μάτια-της ήταν κατακόκκινα από το κλάμα. Κοιταχτήκαμε για λίγο και μετά έφυγα. Πήγαινα κάθε βράδυ. Όταν δεν είχα έξοδο πήγαινα δυό - τρεις φορές. Όταν πάλι είχα έξοδο, μόλις γύριζα απ' έξω. Πάντα με προφύλαξη. Όταν με έπαιρνε είδηση, άνοιγα το παραθυράκι ανεβάζοντας προς τα πάνω το χαρτόνι, τη ρωτούσα:

— Τι κάνεις;

Εκείνη απαντούσε πολύ σπάνια, ύστερα της έλεγα:

— Καληνύχτα. Κι έφευγα.

Μια μέρα πήγα με μια «παλιοσειρά», ήταν και κείνος κρητικός όπως κι αυτή. Άρχισε

να της μιλάει.

— Ξέρεις, πήγα με άδεια στην Κρήτη, κόμος... κακό... στην θάλασσα. Ε, κορίδιο, εδώ μέσα... Ξέρεις τι γίνεται κάτω;

Στο τραπέζι επάνω βρισκόταν ένα βιβλίο, την ρώτησα γιατί δε διαβάζει και μου είπε:

— Τι να διαβάσω, τρεις φορές το διάβασα, Εκκλησιαστικό Δίκαιο είναι, δεν μ' αφήνουν να διαβάσω άλλα βιβλία εκτός από μαθήματα.

Πήγαινα κάθε βράδυ και την έβλεπα.

Έγινα ήρωας που ήρθα στην ΕΣΑ...

Όταν φτάσαμε εκεί, μας πήγαν στο Διοικητήριο. Οι παλιοί άρχισαν να φέρνουν βόλτες γύρω-μας.

Μας δόσαν 4ήμερη άδεια, λέγοντάς-μας, να πάμε σπίτια-μας, και να φέρουμε πολιτικά ρούχα.

Ο αρχιλοχίας Γκουντέβας, μας είπε:

— Όχι μόνο στενά ρούχα και κανένα φαρδύ, να χωράει να κρύβετε όπλα από κάτω.

Με ύφος κλεμένο
από τους πρωταγωνιστές του σινεμά...

Φύγαμε. Οι παλιοί δεν βρήκαν ευκαιρία να μας πειράξουν. Μας υποσχέθηκαν πως θα μας περιμένουν με αγωνία.

Όπως κι έγινε, όταν γυρίσαμε, άρχισε το στήσιμο και συνεχιζόταν για τρεις μήνες, ώσπου να μπει η άλλη σειρά. Εκεί ο Δ. Στάικος χτυπούσε όπου νάναι με τη στρατιωτική του ζωστήρα και διασκέδαζε, σε λίγο θ' απολυόταν.

— Μια μέρα ο Στάικος, μόλις είχα γυρίσει από την έξοδο, μου είπε να «κάνω το μανεκέν». Καθώς περπατούσα μου είπε να σταματήσω, μου χτύπησε μια γροθιά στο στήθος και είπε.

— ΥΣΑ, έγινα ήρωας στην ΕΣΑ που ήρθα, ακούς ρε μαλάκα; Ήρωας. Ξέρεις ποιός είμαι εγώ;

— Ο Στάικος, του είπα.

— Ξέρεις τι έκανα;

— Ναι.

Εννοούσε που πρόδωσε το σχέδιο αποδράσεως του Αλ. Παναγούλη από το ΚΕΣΑ κι έγινε αιτία να συλληφθεί η Φλέμιγκ και οι λοιποί.

Το φωτογραφικό υλικό από την εποχή της δικτατορίας που χρησιμοποιήθηκε στις σελίδες αυτές, είναι από το αρχείο του «ΑΝΤΙ».

Σεραφείμ

Του Μένη Κουμανταρέα

ΤΟΝ ΛΕΝΕ ΣΕΡΑΦΕΙΜ. Κοντός και κάπως παχουλός το πρόσωπό-του στην ίδια φόρμα κι αυτό, στρογγυλό και σάμπως γελαστό, με μάτια καστανά που αφήνουν ένα φως να περάσει. Καθώς, μάλιστα, τ' όνομά-του τυχαίνει να θυμίζει τις Γραφές, ο νους-μου πηγαίνει σ' εκείνα τ' αγγελάκια, τα γυμνούτσικα και παχουλά, με τις διπλές στην κοιλιά, τα τροφαντά μπράτσα, τ' άταχτα σγουρά μαλλιά, και βέβαια τα εξαπτέρυγα περασμένα στην πλάτη. Όποτε προσπαθήσω ν' αναπαραστήσω τον Σεραφείμ, κάπως έτσι τον φαντάζομαι, γυμνό και ροδαλό, κύκλω εστώτα και περιίπτάμενον στον ουρανό των σχολικών-μου χρόνων, και σαν από λάθος φερμένον σ' αυτό το κουβούκλιο που τον άφησα, με τη στολή του σιδηροδρομικού, να μαζεύει εισιτήρια.

Ήταν δεν ήταν εικοσιδύο χρονώ, όταν τον πρωτογνώρισα στο σπίτι της κυρίας Διευθυντού, ένα ευχάριστο παλικάρι με φαρδύ μέτωπο και χείλη σαρκώδη, μάτια καστανά και φιλικά, μια ιδέα στρουμπουλότερος και σάμπως χαμηλότερος απ' ό,τι η νιότη επιφυλάσσει στους εκλεκτούς-της. Θα πρέπει να ζύγιζε τουλάχιστον ογδόντα κιλά και το ύψος-του δεν ξεπερνούσε το ένα κι εξήντα. Καθώς μάλιστα την εποχή εκείνη υπηρετούσε φαντάρος, η στολή έπεφτε πάνω-του και σχεδόν τον εξαφάνιζε. Ήταν σαν ένα αγγελάκι μεταμφιεσμένο σε λεγεωνάριο μισθοφόρο. Παρ' όλα αυτά, και μέσα στο χακί χιτώννα-του, σε μια εποχή μάλιστα — σαρανταπέντε με σαρανταέξι — που οι νέοι έβλεπαν και πάθαιναν ν' απαλλαγούν από το βάρος της θητείας, εκείνος κατόρθωνε να επιβιώνει.

Η αλήθεια είναι πως πρέπει να ήταν ευνοημένος της μοίρας. Χωριατόπαιδο από κάποιο μέρος της Καρδίτσας, χωρίς μέσα και γνωριμίες, αντί να βρίσκεται στη γραμμή των επιχειρήσεων, βολευόταν στο Γουδί, αποσπασμένος οδηγός. Λούφα και μανιάννα. Οδηγούσε ένα από κείνα τα θεόρατα Τζέημς που μετέφεραν τους φαντάρους σαν πρόβατα στη σφαγή, κι εκείνος αμέριμνος, με το τσιγαρίλι-του και το χαμόγελο πάντα στα χείλη, τους πήγαινε και τους έφερνε από το στρατόπεδο στο πεδίο βολής που βρισκόταν κάπου στο Διόνυσο, εκεί όπου εκπαιδεύονται οι σημερινοί πεζοναύτες. Τα φαντάρια αυτά, σε λίγο έφευγαν για το φυλάκιο του Σκρα — όπως αργότερα θα έφευγαν για το Γράμμο και το Βίτσι — και άλλα επίκαιρα σημεία που ο τέτζερης σιγόβραζε, έτοιμος από στιγμή σε στιγμή να τινάξει το καπάκι. Όμως ετούτος, ο Σεραφείμ, ήταν μόνιμα καβαλικεμένος στο Τζέημς-του, έχοντας τ' όπλο-του παραπόδα — ένα Εμφηλντ 32 — επιφορτισμένος να κάνει την ίδια απαράλλαχτη διαδρομή, και πάντα αισιόδοξος. Αισιόδοξος, ότι ποτέ αυτός δεν θα βρισκόταν στη γραμμή του πυρός. Αυτές οι μονότονες και λίγο πνιγερές διαδρομές, θα πρέπει, συλλογίζομαι, να έπαιξαν κάποιο ρόλο στην κατοπινή-του εξέλιξη, και δεν το κρύβω ότι ο διορισμός-του σαν σιδηροδρομικός δεν στάθηκε, αργότερα, τυχαίος.

Την εποχή για την οποία μιλώ, σύχναζα σ' ένα γειτονικό σπίτι που οι γονείς-μου διατηρούσαν φιλικές σχέσεις. Ήταν αρχοντόσπιτο, ο κύριος του σπιτιού Διευθυντής Υπουργείου συνταξιούχος, κι η γυναίκα-του κυρία του παλιού καιρού με μωβ καπελάκια και φορέ-

ματα ραμμένα στου Τσούχλου και στην Ετάμ, δύο περιώνυμους τότε οίκους ραπτικής. Είχαν και μια κόρη, την Ισμήνη, που στην Κατοχή είχε ένα φλερτ μ' έναν Φρίτση των στρατευμάτων Κατοχής, ενώ μετέπειτα στην απελευθέρωση, τα έφτιαξε επίσημα πια μ' έναν Τζώνη, Νεοζηλανδό, ροδοκόκκινο και μονίμως αμέριμνο, τέλεια αντίθεση με τον Γερμαναρά που, αυτός, έμοιαζε πάντα σκεφτικός. Από κείνον πρωτόμαθα την «Παθητική» του Μπετόβεν, παιγμένη στο ξεχαρβαλωμένο από την Ισμήνη πιάνο. Μα ό,τι κυρίως μένει από κείνη την περίοδο, είναι η μουσική από το «Λυκόφως των Θεών». Όποτε την ακούω στο ραδιόφωνο να μεταδίδεται από τα διάφορα φεστιβάλ της Ευρώπης, μονίμως συνοδεύει στη φαντασία-μου το βήμα του Γερμανού σκοπού, με το κράνος-του και τις μπότες-του, έξω από την Κομαντατούρα που είχαν στήσει στο δρόμο του σπιτιού-μας.

Αργότερα πολύ, η Ισμήνη αφού πρώτα διέσχισε τους ουρανούς με τα βαριά μεταγωγικά γιούγκερς, κι έχοντας εντωμεταξύ γευτεί την ελαφράδα των σπιτφάιρς, στο τέλος προσγειώθηκε ομαλά. Παντρεύτηκε έναν Έλληνα επιχειρηματία, και ζει ακόμα, σύζυγος και μητέρα, με ανάλαφρες μόνο σκιές στο μητρώο-της, τις μνήμες των πολεμικών κατορθωμάτων-της. Σ' αυτό το σπίτι, του κυρίου Διευθυντού, υπηρετούσε η Ματίνα.

Η Ματίνα ήταν από την Ολυμπία, τα Ολύμπια όπως συνήθιζε να λέει. Εικοσιτριώ χρονώ, παχουλή, ροδομάγουλη, με βοϊδίσια μάτια, έπασχε από κακοήθη υγεία. Ξυπνούσε χαράματα στο καμαράκι που της είχαν παραχωρήσει, και που εκείνη ονόμαζε κοτέτσι, να προλάβει τις δουλειές του σπιτιού — πλύσιμο, καθάρισμα, φώνια, μαγείρεμα και οτιδήποτε άλλο περνούσε από το νου της κυρίας Διευθυντού. Μόνο τον πάγο της τον έφερναν έτοιμο, ο κυρ-Μιχάλης με τη μάλλινη φανέλα-του — χειμώνα, καλοκαίρι — και το ξύλινο καρότσι-του, που το χειραγωγούσε στιβαρά με μεγάλο θόρυβο, στις παρόδους της πλατείας Κυριακού.

Τον βλέπω ακόμα τον καημένο τον Μιχάλη, με την ίδια σκούρα φανέλα ή παρόμοια, κι ένα σακάκι ριγμένο στους ώμους, χωρίς το καροτσάκι-του, που με τα ηλεκτρικά ψυγεία κατάντησε άχρηστο, όπως άχρηστος κι αυτός, συνταξιοδοτημένος από τη μοίρα, τριγυρνά πιασμένος από αρθριτικά στα στενά της ίδιας πλατείας που σήμερα λέγεται πλατεία Βικτωρίας.

Στον Μιχάλη αυτόν έκανε τα γλυκά μάτια η Ματίνα. Γεροδεμένοι και υγείς, ταιριαχτοί σε όλα-τους, μέσα-μας ευχόμασταν η ένωσή-τους να πραγματοποιηθεί το ταχύτερο, «ν' αποκατασταθούν αυτοί οι δύο άνθρωποι», όπως έλεγε με λυγμική φωνή κι η κυρία Διευθυντού. Μα ο Μιχάλης παρέμενε ψυχρός, σωστή κολόνα πάγου. Έτσι η Ματίνα, που βράδυ-πρωί τινάζε το ξεσκονόπανό-της στο διώροφο νεοκλασικό της οδού Ιουλιανού, έμενε με τα γλαρώματα και τις πόζες-της. Σαν μια χοντροκομμένη Καρυάτις στο δικό-της αρχαιοελληνικό ναό.

Όσες ώρες δεν σκούπιζε και δεν μαγείρευε, η Ματίνα μάλωνε με την κυρά-της. Οι φωνές-τους, θυμάμαι, έφταναν συχνά ως το σπίτι-μας, που ήταν σε παράλληλο δρόμο χωρίς να μεσολαβούν τότε ακόμα πολυκατοικίες, μαζί με τα τραγούδια του Νάσου Πατέτσου, του Γούναρη και των άλλων ειδώλων της εποχής. Όταν η

Από το βιβλίο «ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΚΑΙ ΧΕΡΟΥΒΕΙΜ» που κυκλοφορεί αυτές τις μέρες.

συναυλία κόπαζε, τότε η Ματίνα κλειδωνόταν στο κοτέτσι-της να διαβάσει το «Θησαυρό» ή το «Μπουκέτο», τα ίδια δηλαδή περιδικά που διάβαζε κι η κυρά-της — κι εδώ σταματά οποιαδήποτε άλλη σύγκριση ανάμεσα στις δυο γυναίκες.

Ένα από τ' απογέματα που τύχαινε να πεταχτώ στης κυρίας Διευθυντού για κάποιο θέλημα της μητέρας-μου — κατ' ουσίαν για να ξεφύγω από τα διαβάσματα του σχολείου — βρήκα τη Ματίνα με κόκκινα μάτια να βαριαναστενάζει.

«Τι έχεις, Ματίνα; τι σου συμβαίνει;».

Λυπόμουν αυτά τα κορίτσια και τα συμπονούσα. Λυπόμουν τα νιάτα-τους και τα δροσερά χωριά-τους, απ' όπου ανυποφίαστες είχαν ξεκινήσει με σκοπό να κατακτήσουν την Αθήνα. Οι κοπέλες αυτές, αφού πρώτα προβιάστηκαν από δούλες σε υπηρεσίες, σήμερα μετονομάστηκαν οικιακοί βοηθοί, κι έχουν συνδικαλιστεί. Σπάνια πια να τις βρεις εσωτερικές σε σπίτια, έρχονται αργά και φεύγουν νωρίς, με το βιβλιάριο του ΙΚΑ στην τσέπη, και τα Σάββατα αρνούνται να δουλέψουν. Έχω κάπως, είναι η αλήθεια, πάψει να τις συμπονώ.

«Λοιπόν, τι τρέχει, θα μου πεις;», τη ρωτούσα, κοιτάζοντας κι απ' τη μισάνοιχτη πόρτα, μπας και φανεί η κυρία Διευθυντού. «Εσύ όλο με τις υπηρέτριες», μου είχε πει μια φορά, «δεν το ξέρεις ότι η θέση-σου είναι αλλού!».

Η Ματίνα αναστέναζε, έγερνε το κεφάλι πλάγια, όπως είχε δει τις πρωταγωνίστριες στον κινηματογράφο, κι έμενε μουγκή.

«Δεν μου έχεις εμπιστοσύνη; Κρίμα, κι εγώ υπολόγιζα πως είμασταν φίλοι...», κι όλο έχαβα με το βλέμμα τη μισάνοιχτη πόρτα.

«Να σας πω...», άρχισε η Ματίνα, σαλιώνοντας με κοκεταρία ένα τσουλούφι δίπλα στ' αυτί-της.

Με τα πολλά, ρωτώντας από δώ, ρωτώντας από κεί, κατάφερα να την ξεφασχίσω. Δεν ήταν πια αφορμή, όπως νόμιζα, η κυρά-της ή κάποιος Μιχάλης, μα ένα άλλο αστέρι που μόλις ανέτελλε στον ορίζοντα.

Ήταν ο Σεραφείμ.

Μου τον σύστησε μια μέρα στην κουζίνα-της, την ώρα που εκείνη σιδερώνει κι εκείνος, καθισμένος σ' ένα σκαμνί με το στρατιωτικό μπερέ-του ακουμπισμένο στο μάρμαρο, κάπνιζε κι έπινε τον καφέ-του φτιαγμένον απ' τα χέρια-της. Με την πρώτη ματιά, ο άνθρωπος αυτός μπήκε στην καρδιά-μου.

Έγινε έκτοτε καθεστώς, η Ματίνα να σιδερώνει, εκείνος να πίνει καφέ, κι εγώ να μπαينوβγαίνω, κλέβοντας ώρες από τα σαλόνια για χάρη της κουζίνας. Πιάναμε την κουβέντα. Εκείνος με ρωτούσε για το σχολείο — που δεν είχε πάει ποτέ — κι εγώ για το στρατό που αναπόφευχτα θα πήγαινα μια μέρα. Με περιέργεια, μαζί και κάποια ανησυχία, προσπαθούσα να τον ξεφασχίσω, πώς άραγε έβλεπαν τα πράγματα οι στρατιωτικοί, κι αν οι επιχειρήσεις πλησίαζαν στο τέλος.

«Ποιός λες θα κερδίσει, Σεραφείμ», τον κέντριζα, λες κι επρόκειτο για κάποιον αγώνα ποδοσφαίρου, «ο Παπάγος ή ο άλλος ο γενάτος;». Γιατι κι ο ίδιος βρισκόμουν σε αμφιβολία, και είχα πια βαρεθεί ν' ακούω από τον πατέρα-μου τη λέξη συμμοριτοπόλεμος και το Σταθμό των Ενόπλων να μεταδίδει εμβατήρια. «Λοιπόν, Σεραφείμ, τι λες για όλα αυτά; τι γνώμη έχεις;».

«Α, όλα κι όλα», σήκωνε τα χέρια ο Σεραφείμ, «εγώ δεν ανακατεύομαι — αυτά είναι για τους πολύ μεγάλους, κι εμείς», πρόσθετε μ' ένα πλάγιο βλέμμα στη Ματίνα, «είμαστε μικροί και φτωχοί», και συνέχιζε το τσιγάρο-του πίνοντας παράλληλα και τον καφέ-του.

Το πρόσωπό-του, παρατηρούσα, ασυναίσθητα συννέφιαζε, μα

δεν κρατούσε πολύ. Γρήγορα πάλι τον κυριεύε η ευχάριστη διάθεση που συνήθως πάνω-του κυριαρχούσε. Ευτυχισμένη άνθρωπε! Ανήκε σ' αυτούς τους λίγους που εκείνο που έχουν μέσα-τους επικοινωνεί άμεσα μ' αυτό που βρίσκεται στη φύση. Αυτό τους κάνει διαρκώς ξένοιαστους και χαρούμενους, κι αν κάποτε συμβεί να μελαγχολήσουν, η μετάβαση γίνεται απόλυτα φυσιολογικά, πράγμα που σε άλλα πρόσωπα, λιγότερο προνομιούχα, ένα τέτοιο πέρασμα απαιτεί κόπους και διαδικασίες. Ενώ τούτος εδώ, σκέφτομαι, ήταν εντελώς αθώος.

«Α, ώστε έτσι», επέμενα εγώ, «ο Παπάγος λοιπόν...».

«Ουφ, ελάτε τώρα, αφήστε-τα πια αυτά», έμπαινε στη μέση η Ματίνα που δεν άφηνε από τα μάτια-της τον Σεραφείμ και είχε κάψει τρεις κυλότες της Ισμήνης, «αυτή τη βδομάδα παίζουν το «Ένα κορίτσι και τρεις ναύτες», τι λες Σεραφείμ, πάμε κι εμείς;».

Πώς, άραγε, είχαν γνωριστεί οι δυο-τους; Ήταν η εποχή εκείνη γεμάτη ερωτηματικά για όλα και για τους πάντες. Η Ματίνα έλεγε σεμνά, «σε μιας ξαδέρφης-μου το σπίτι». Κι ο Σεραφείμ μ' ένα πονηρό χαμόγελο, σαν παιδάκι, «στο σινεμά».

Νομίζω, είχαν γνωριστεί στην Ομόνοια.

Τι γύρευε η Ματίνα στην Ομόνοια; Άλλο μυστήριο κι αυτό. Θαρρώ, ήταν ο δρόμος-της πηγαίνοντας και γυρίζοντας από μιας ξαδέλφης-της που έμενε στο Θησείο. Μα για να πάει και να γυρίσει έπαιρνε τον Ηλεκτρικό. Και τότε στην Ομόνοια, γιατί; Εν πάση περιπτώσει, η Ομόνοια ταίριαζε στον Σεραφείμ, γιατί εκεί πατροπαράδοτα είναι το στέκι των φαντάρων μπροστά στον κινηματογράφο «Κρόνο», που τότε, με την απελευθέρωση, έφερνε όλα τα καουμπόικα — και ήταν χαράς ευαγγέλια οι μεγάλες πάνινες διαφημίσεις έξω από το σινεμά, με τ' άλογα να καλπάζουν και τους ψηλούς Γιάνκηδες με το λάσο στο χέρι να κυνηγούν τους Ινδιάνους.

Σ' αυτό το σινεμά, μετά την Κατοχή, με άπειρη συγκίνηση είχα δει το πρώτο αμερικάνικο έργο: «Ας μην ξημερώσει ποτέ», με την Ολίβια ντε Χάβιλαντ στο ρόλο μιας ευαίσθητης κυρίας, η οποία προς το τέλος του έργου πάθαινε αυτοκινητιστικό δυστύχημα — κάτι άγνωστο ως τα τότε — και ο Σαρλ Μπουαγιέ, καινουριοφερμένος στο Χόλλυγουντ, πήγαινε να την επισκεφτεί στο νοσοκομείο, λέγοντάς-της με έντονη γαλλική προφορά, «άι λοβ γιου νταρλίγκ». Κάπως έτσι, λίγο ελληνικότερα, θα πρέπει να είπε στη Ματίνα έξω από τον «Κρόνο» κι ο Σεραφείμ: «Κοριτσάρα-μου, σε γουστάρω!».

Οι επισκέψεις του Σεραφείμ στο σπίτι του κυρίου Διευθυντού άρχισαν να παίρνουν επίσημο χαρακτήρα — όταν, βέβαια, η Ματίνα βεβαιώθηκε πως το παλικάρι πήγαινε για καλό σκοπό. Οι εισοδοί και οι εξοδοί-του γινόντουσαν από την πόρτα της κουζίνας. Τότε, ακόμα, υπήρχαν σκάλες υπηρεσίας, δωμάτια υπηρεσίας, κι απ' ό,τι ακούγαμε στο Κολωνάκι υπήρχαν ως και ασανσέρ υπηρεσίας. Μα έτσι ή αλλιώς, η Ματίνα ήταν πανευτυχής. Μπορεί ο Σεραφείμ να μην είχε τις πλάτες, το αντρίκιο παράστημα του κυρ-Μιχάλη και τα αεικίνητα μάτια-του που σπίθιζαν καθώς διαλάλούσε, «πάγος... εδώ πάγος...». Ίσως ακόμα, για τα γούστα της Ματίνας, παραήτανε στρουμπουλός και φεγγαροπρόσωπος. Υποθέτω, ότι κι ο Σεραφείμ από πλευράς-του θα πρέπει να είχε τις επιφυλάξεις-του. Όπως γρήγορα διαπίστωσα, ο φαντάρος-μας κοιτάζε με άπειρο θαυμασμό τη δεσποινίδα Ισμήνη, που εκείνη, βέβαια, φάνταζε ψηλή και κολονάτη, ντυνόταν κι αυτή στου Τσουχλίου, και πίνοντας τον καφέ-του με τον μπερέ μονίμως ακουμπισμένο στο μάρμαρο της κουζίνας, την έβλεπε με πλάγιο βλέμμα, σκουπίζοντας λαίμαργα με τη γλώσσα-του τις άκρες των χειλιών-του. Ο καθένας, σκέφτομαι, δεν αρκείται στο ταίρι-του, μα πάει προς τα κεί που λιγότερο του ταιριάζει. Όμως πρόθυμα, φαίνεται, παραμέριζε

τις επιφυλάξεις-του, γιατί όσο νά 'ναι η Ματίνα είχε στα μακρινά Ολύμπια ένα προικώο σπιτάκι, που αυτό κατάφερνε και με το παρπάνω να σκεπάζει τα χοντρά πόδια-της και απάλυνε την έκφραση των βοϊδίσιων ματιών-της.

Στο σπίτι, οι επισκέψεις του φαντάρου είχαν πάντως επισημοποιηθεί, και η Ματίνα δειλά τον σύσταινε στην κυρά-της σαν «αρραβωνιάρη» — έκφραση για την οποία η κυρία Διευθυντού άφηνε έναν αδιόρατο μορφασμό — τον τρατάριζε φράουλα γλυκό του κουταλιού, τα μεσημέρια σαν τύχαινε να σχολάσει νωρίς απ' την υπηρεσία του είχε φυλαγμένο αρνί φρικασέ ή μια φτερούγα κοτόπουλο μιλανέζα. Δεν ξέρω τι έκαναν οι δυο-τους τις καθημερινές, τις Κυριακές πάντως που η Ματίνα είχε έξοδο, εξαφανιζόντουσαν παρέα, κι όταν ο Σεραφείμ τύχαινε νά 'ναι της υπηρεσίας Κυριακή, τότε η Ματίνα απαρηγόρητη πήγαινε στις ξαδέλφης-της, που έκανε μαύρα μάτια να τη δει, χωρίς να σταθμεύσει στον «Κρόνο», να δει κι αυτή, με τ' άλλα κορίτσια της επαρχίας, τις φωτογραφίες του Γκάρου Κούπερ.

Νομίζω, τις Κυριακές την έβγαζαν στο ξενοδοχείο. Τότε, ακόμα, τα ξενοδοχεία αυτά λεγόntonσαν «δι' οικογενείας» και ήταν το άκρο αντίθετο με αυτό που η ονομασία-τους άφηνε να εννοηθεί. Η σάρα και η μάρα επισκέπτονταν αυτά τα «παλιόσπιτα», όπως τα αποκαλούσε η κυρία Διευθυντού, που είχε μια τάση πάντα να νουθετεί τη Ματίνα και να την απομακρύνει από τους εγκόσμιους πειρασμούς. Στους λόγους-της, που συνήθως εκφωνούνταν στα διαλείμματα των καυγάδων, η φωνή της καλής κυρίας είχε μια γνήσια συγκίνηση, μιας κι εκείνη ποτέ δεν πάτησε κατώφλι ξενοδοχείου, ούτε είδε ποτέ μέσα σε καθρέφτες το είδωλό-της σε ανοίχειες στάσεις, μα πάντα με καθαρή συνείδηση κι έναν απαλότατο αναστεναγμό, απολάμβανε την οικογενειακή γαλήνη και αξιοπρέπεια.

Τα σούρτα φέρτα στα ξενοδοχεία «δι' οικογενείας», καθόλου πάντως δεν ωφέλησαν το δεσμό της Ματίνας και του Σεραφείμ. Παρ' όλες τις ικεσίες της κοπέλας «να μην πηγαίνει με άλλες γυναίκες», «να γράφει σπίτι-της να τον γνωρίσουν κι οι δικοί-της», ο Σεραφείμ στάθηκε αμετάπειστος. «Άστο τώρα», της έλεγε, «για τέτοια είμαστε — δεν βλέπεις την κατάσταση...», και κάπνιζε πάντα αρειμανίως, σταυροπόδι μες στην κουζίνα. Δεν θα είχαν περάσει δύο καν τρεις μήνες απότου το άστρο-του είχε ανατείλει στο αρχοντικό της οδού Ιουλιανού, κι οι επισκέψεις του φαντάρου άρχισαν ν' αραιώνουν, καθώς και τα τρυφερά πόδια του λαγού σαλμί πήγαιναν στον σκουπιδοτενεκέ — κρύα και μπαγιάτικα.

Δεν ξέρω τι είχε πάθει αυτός ο άνθρωπος. Στα μάτια-μου, φάνταζε ο πιστότερος, ο πιο ευγνώμων των ανθρώπων. Είχε πάντοτε, εκτός από την καλημέρα με τον κύριο και την κυρία Διευθυντού, τα πιο θερμά αισθήματα για τους γονείς-μου. Για μένα ειδικά, διατηρούσε ένα αίσθημα προστατευτικής φιλίας, που οφειλόταν στη διαφορά της ηλικίας, ανάμικτο με το σεβασμό που δημιουργούσε η κοινωνική απόσταση. Φαντάζομαι, μάλιστα, πως αν οι συνθήκες το είχαν επιτρέψει, θα κάναμε μια χαρά παρέα με τον Σεραφείμ. Κάτι που, αργότερα, μου έμεινε απωθημένο και με άλλους ανθρώπους — «λαϊκούς», όπως τους ονόμαζε η γιαγιά-μου. Γιατί τα κοινωνικά όρια τότε ακόμα ήταν σαφώς προδιαγραμμένα, κι ως συγκινούσε την καλή κοινωνία η φιλία του κατάδικου με τον μικρό Πιπ στις «Μεγάλες Προσδοχίες» του Ντίκενς, μια ταινία που παιζόταν τότε στις κεντρικές αίθουσες και χαλούσε κόσμο. Όμως άλλο σινεμά. Κι άλλο πραγματικότητα.

Έτσι και με τον Σεραφείμ.

Ιδιαίτερα όμως για τον πατέρα-μου, ο οποίος στάθηκε, όπως θα δούμε, κι ο ευεργέτης-του, ο φαντάρος-μας έτρεφε τα αισθήματα τα πιο αφιλοκερδή. Οποτεδήποτε εκείνος του έδινε κάποιο ρεγάλο,

αρνιόταν να το δεχτεί με το αιτιολογικό ότι στρατιώτης αυτός, υπηρετώντας την πατρίδα που τον έτρεφε και τον εντυνε τζάμπα, ήταν ντροπή να δέχεται από τρίτους χρήματα. «Αλίμονο τώρα, κύριε, τι λέτε! Αστεία πράγματα, ούτε να το συζητάτε...», και κοκκίνιζε σαν παιδί.

Αυτός ήταν και ο λόγος εξάλλου που αρνιόταν να πάει να κοιμηθεί σε συγγενείς, κάτι ξαδέρφια του πατέρα-του εγκατεστημένα στην Αθήνα. Γιατί, πάνω απ' όλα, τον διέκρινε φιλοτιμία. Έτσι αρκούσαν στις φτερούγες από κοτόπουλο, αλλά και σε κάποια τσαλακωμένα χαρτονομίσματα που η Ματίνα έβρισκε την ευκαιρία να του κάνει πάσα στις τσέπες-του ή μέσα στον μπερέ-του, όταν τον απόθετε στο μάρμαρο της κουζίνας.

Ακόμα το θυμάμαι το καπέλο αυτό. Ξεχειλωμένο και λιγδιασμένο, υποτίθεται από εγγλέζικο ύφασμα όπως το ήθελε η κυβέρνηση και οι σύμμαχοι, κατ' ουσίαν ελληνικότατο — τσόχα από το Μοναστηράκι. Ακουμπισμένο σ' εκείνο το μάρμαρο, μου φαίνεται πως αυτό τελικά ήταν το φωτοστέφανό-του.

Γρήγορα η Ματίνα άρχισε να εμφανίζεται κλαμένη πάλι. Η κυρία Διευθυντού ερχόταν και μας τα έλεγε χαρτί και καλαμάρι. «Γιατί κλαίς, παιδί-μου;». «Τίποτα, κυρία», αποκρινόταν η Ματίνα με κάποιο σκέρτσο. «Μά δεν μπορεί, πώς!». Οπότε, η Ματίνα αποφάσιζε μαζί με τις βρύσες των ματιών-της ν' ανοίξει και την καρδιά-της. Ούτε λίγο ούτε πολύ, ο Σεραφείμ την απατούσε.

«Μα δεν είναι δυνατόν, με ποιάν;», τη ρωτούσε τάχα με απορία. «Μ' αυτήν», κι έδειχνε με το χοντρό-της δάχτυλο από τα Ολύμπια το αντικρινό σπίτι. «Θες να πεις, βρήκε άλλη; Μα δεν είναι δυνατόν!». «Σας λέω αυτήν», και χρησιμοποιούσε το κοντάρι της ταβανόσκουπας για να δείξει απέναντι.

Όπως εδέησε ν' αντιληφθεί η κυρία Διευθυντού, η Ματίνα εννοούσε την Ανθούλα, ένα ξανθό, πικάντικο θηλυκό που είχαν υπηρεσία οι αντικρινοί.

«Αδύνατον», της ειπε για να την κλονίσει, «αυτή είναι μπασμένη και χοντή, αποκλείεται ν' αρέσει στον Σεραφείμ αυτό το νιάνιαρο!». Μα βέβαια η Ανθούλα μπρος στη Ματίνα έμοιαζε φωτομοντέλο. Και η Ματίνα κουνούσε το κεφάλι-της μ' αυτήν την απόκουνια σοφία των γυναικών: «Ξέρω' γώ τι λέω, κι αν δεν είναι μ' αυτήν, πάντως με κάποιαν γυρίζει!».

Όταν οι οικογένειες μου ανέθεσαν να ρωτήσω τον Σεραφείμ πλάγια και με τρόπο, ο ευθύς άνθρωπος μου απάντησε: «Μεταξύ μας, κάτι πήγε να τρέξει, μα η Ανθούλα είναι ακατάδεχτη, έχει αλλού το νου-της». Ποιός ξέρει, σκέφτηκα, ίσως εκείνη να είχε καταφέρει τον αλύγιστο Μιχάλη. Προσπάθησα να κάνω τον Σεραφείμ να συναισθανθεί τις ευθύνες-του απέναντι στο κορίτσι, και χωρίς να στεναχωρηθεί πολύ, εκείνος με διαβεβαίωσε πως δεν έτρεχε κάστανο, όλα είχαν τελειώσει με την Ανθούλα. «Καλά, και η Ματίνα;», του είπα κοιτώντας-τον στα μάτια — όπως έκανε η μάνα-μου σαν ήθελε να μου αποσπάσει την αλήθεια — προσπαθώντας να ξυπνήσω τον ανδρισμό-του, μαζί και τα αισθήματά-του, αυτά που λαγοκοιμόntonσαν βαθιά μέσα στην αγαθή ψυχή-του. Ε, η Ματίνα...», μου αποκρίθηκε, κι έσχυψε να πιει το καφεδάκι-του, που του το είχε ετοιμάσει εκείνη η ίδια.

Στο μεταξύ, παράλληλα με το σπαραγμό της Ματίνας, αρχίσαμε νά 'χουμε και την αγωνία του Σεραφείμ. Πλησίαζε, όπως μας έλεγε, ο καιρός ν' απολυθεί κι εκείνος, βρισκόταν επί ξύλου κρεμάμενος. «Πώς να το αποκαταστήσω, κύριε, το κορίτσι», έλεγε στον πατέρα-μου, «χωρίς μια δουλειά στο χέρι!». Κι ο πατέρας-μου απόμεινε σκεπτικός. Φαίνεται, τα είχαν μιλήσει με τον κύριο Διευθυντή, κι εκείνος επέμενε να διατηρηθεί «πάση θυσία» ο δεσμός Ματίνας και Σεραφείμ.

«Αλίμονο αν κάνει πως μου φεύγει!», ύψωνε τα χέρια στον ουρανό η κυρία Διευθυντού.

Όπως έβγαλα το συμπέρασμα, δεν ήταν τόσο η τύχη της κοπέλας που τους απασχολούσε, όσο κοπίαζαν να διατηρήσουν αυτόν το «θησαυρό» στο σπίτι-τους, να μην τους φύγει και μπλεχτεί με κανέναν αλήτη. Γιατι ποια άλλη θ' ανεχόταν τις φωνές της κυρίας Διευθυντού, ποια άλλη θα μπορούσε να κάνει υπομονή με την Ισμήνη που πετούσε το σουτιέν-της στην ανατολή και την κυλότα-της στη δύση; Η ακαταστασία αυτής της κοπέλας, όπως κάποτε ομολογούσε και η ίδια η μάνα-μου, δεν είχε όρια. Εν πάση περιπτώσει, δεν ξέρω για ποιο λόγο ακριβώς, ίσως από φιλία στον κύριο Διευθυντή, μπορεί από λύπη στο κορίτσι, μα οπωσδήποτε από ένα αίσθημα συμπάθειας για τον Σεραφείμ που μας είχε κατακτήσει όλους, ο πατέρας-μου αποφάσισε να του βρει δουλειά.

Τούτη στάθηκε και η κρίσιμη χαμπή στη ζωή του φαντάρου, που ως τα τότε έκανε, πάνω και κάτω, το δρομολόγιο Γουδι-Διόνυσος δυο και τρεις φορές την ημέρα. Μόνη διέξοδός-του θα ήταν να γυρίσει στην Καρδίτσα κι εκεί να κουρνιάσει εφ' όρου ζωής, αφού είχε δει και γευτεί το θαύμα της Αθήνας. Αντίς γι' αυτό, προτίμησε μια θέση εισπράκτορα στους ηλεκτρικούς σιδηροδρόμους.

Ός εκείνη την εποχή, το τραίνο επίανε από Πειραιά για να καταλήξει στην Ομόνοια. Μόλις τότε άρχιζε να προεκτείνεται στις βορεινές συνοικίες, με πρώτο σταθμό τη Βικτώρια, που μολονότι χτισμένος κι έτοιμος από καιρό είχε αρχίσει να λειτουργεί τώρα τελευταία. Ο πατέρας-μου, με τα μέσα και τις γνωριμίες-του, έτυχε να γνωρίζει κάποιους παράγοντες στον Οργανισμό Σιδηροδρόμων, κι έτσι παράλληλα με την απόλυση που έγινε Μάιο θυμάμαι, μέσα σε μια οργιαστική άνοιξη που έφερνε ακόμα μεγαλύτερους πόνους στη Ματίνα, συντελέστηκε κι ο διορισμός του Σεραφείμ.

Την απόλυση και το διορισμό-του γιορτάσαμε στο σπίτι του κυρίου Διευθυντού, ανοίγοντας μια μπουκάλα Καμπά κόκκινο παλαιάς εσοδείας, και η μικρή τελετή έντυσε τη μαραμένη κουζίνα της Ματίνας με χρώματα ρόδινα. Μέχρι που εκείνο το βράδυ η Ματίνα ζαλίστηκε κι αγχάλιασε μπροστά σε όλους τον Σεραφείμ, κι ο ίδιος ο φαντάρος, ντυμένος πια με τα πολιτικά που του ερχόντουσαν κομμάτι στενά, μιας κι ο στρατός τον είχε στο μεταξύ θρέψει και παχύνει, χόρεφε ένα καλαματιανό αναποδογυρίζοντας μια καρέκλα και σπάζοντας για γούρι ένα πιάτο. Του ευχηθήκαμε «καλός πολίτης», του είπαμε «καλορίζικο» το καινούριο-του επαγγελμα, και βέβαια μέσα-μας κρυφά ευχηθήκαμε «καλή αποκατάσταση». Όμως τα μάτια της Ματίνας, μετά το γλέντι, ήταν θλιμμένα. Του Σεραφείμ, αθώα και χαρούμενα σαν παιδιού.

Έτσι, από τη μια στιγμή στην άλλη, ο Σεραφείμ πέρασε από τη χακί στολή του στρατιώτη στην εξίσου φαιά και άχαρη στολή του

σιδηροδρομικού υπαλλήλου. Λεγεωνάριος μισθοφόρος, πάλι. Το λίγο, όμως, διάστημα που φόρεσε τα πολιτικά, στάθηκε αρκετό για να διαλύσει την οποιαδήποτε αυταπάτη που του είχε δημιουργήσει ο στρατός. Μπλέχτηκε με άλλες; Μετανόησε; Άλλαξε γνώμη; Φοβήθηκε; Κανείς ποτέ δεν έμαθε. Κι ούτε που θα μάθει.

Από την πρώτη κιόλας μέρα που ανέλαβε καθήκοντα τον χάσαμε από τα μάτια. Άλλοτε τηλεφωνούσε πως ήταν «της υπηρεσίας», κι άλλοτε έστελνε κάποιον συνάδελφό-του — έναν μακρομύρη και κιτρινιάρη — να μας πει ότι τώρα είχε «δουλειές». Η Ματίνα απόμεινε στην κουζίνα-της να πλένει και να σιδερώνει, ξανάρχισαν οι καυγάδες με την κυρία Διευθυντού, οι φωνές και των δυονών έφταναν ως την πλατεία Κυριακού, κι ο κύριος Διευθυντής τα μάζευε και πήγαινε στο καφενείο για πρέφα.

Όσο για την Ισμήνη, που στο μεταξύ τα είχε χαλάσει με τον Τζώνη-της και δεν τη χωρούσε ο τόπος, δήλωσε στη μάνα-της κοφτά: «Ή αυτή στο σπίτι ή εγώ — διάλεξε και πάρε». Ήταν την εποχή εκείνη η Ισμήνη άχαρη και στημένη από άντρες, ριγμένη με τα μούτρα στο πιάνο-της, που το έπαιζε τις πιο ακατάλληλες ώρες και με τις πιο φάλτσες νότες. «Άει, να χαθείς από 'δώ!», της πέταγε σαν τύχαινε να βρεθεί μπροστά-της. Κι έπαιρνε ύψη μεγάλης τραγωδού. Μα και η Ματίνα απ' τη μεριά-της δε χάριζε κάστανα. Πάνω στη φούρια της δουλειάς, όταν η καθαριότητα στο σπίτι έφτανε στο απόγειο, εκείνη τέντωνε τις πόρτες διάπλατες και φώναζε κατάμουτρα στην κυρά-της, «Ή μαζεύεις την κόρη-σου ή τα μαζεύω και φεύγω!».

Περίεργο πράγμα, αναλογίζομαι, αντίς η διδυμη ερωτική απογοήτευση να έχει ενώσει τις δυο γυναίκες, αντίθετα άνοιγε μεταξύ τους γκρεμό. Γιατι, βέβαια, δεν ήταν δυνατό να φανταστώ ότι μια κόρη Διευθυντού μπορούσε να σταθεί ίσια κι όμοια με μια δούλα από την Ολυμπία!

Πέρασε μια βδομάδα ύφεσης. Ούτε πιάνα. Ούτε Σεραφείμ. Από τα δυο σπίτια έφτανε μια ανησυχαστική ησυχία. Σαν όλοι, από στιγμή σε στιγμή, κάτι να περίμεναν. Πηγαινορχόμουν με τα βιβλία του σχολείου στο χέρι και την ψυχή στο στόμα. Πού θα κατέληγαν όλα αυτά;

Κάποτε, δεν θα είχαν περάσει δυο εβδομάδες από την εξαφάνιση του Σεραφείμ, όταν η Ματίνα με γόους και κλάματα — που πάλι έφταναν ως την πλατεία Κυριακού — ζήτησε τα μιστά-της κι ένα συστατικό γράμμα. Με γόους και παρακάλια η κυρία Διευθυντού προσπάθησε να την αποτρέψει. «Πές-της και σύ τίποτα», μου έδινε κρυφές αγκωνιές, «εσένα που σ' ακούει!». Μα είχα κι εγώ χάσει την επιρροή-μου. Έλειπε ο Σεραφείμ. Έλειπαν όλα.

Νομίζω, στα μιστά την έκλεψαν. Υπολόγισαν μέρες που είχε πέσει άρρωστη κι άλλες που είχε λείψει σ' εκείνην την περιβόητη ξαδέρφη, και η κοπέλα βρέθηκε με τα μισά χρήματα στο χέρι. Ούτε ΙΚΑ, ούτε πράσιν' άλογα, την εποχή εκείνη. Το συστατικό γράμμα πάντως της το έδωσαν, και μάλιστα — επειδή έτυχε προσωπικά να το διαβάσω — ήταν εξαιρετικά θερμό, μιλούσε για το χαρακτήρα της κοπέλας, τα προσόντα-της, την εργατικότητά-της, και βέβαια, πάνω απ' όλα, το ήθος-της που μ' αυτό είχε κατακτήσει τον Σεραφείμ.

Έβαλα πολύν καιρό να ξαναδώ τον Σεραφείμ.

Αφού πια απαξάπαντες, και στα δυο σπίτια, τον είχαν ελεεινολογήσει και στολίσει με χιλιάδες επίθετα — με μόνη εξαίρεση τον πατέρα-μου που, ίσως επειδή του είχε βρει εκείνη τη δουλειά, έπαιρνε πάντα το μέρος-του — ένα μεσημέρι, βγαίνοντας στην πλατεία Κυριακού από τον Ηλεκτρικό, άκουσα από το κουβούκλιο του συλλέκτη να με φωνάζουν. Κοντοστάθηκα ξαφνιασμένος.

Ήταν ο Σεραφείμ.

σίσυφος

ΑΠΑΝΤΑ ΝΙΚΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ
(τῆς Κύπρου)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ: 1. «11 Διηγήματα»
(ἐπιλογή)

2. «Τό Στραθόξυλο»
(μυθιστ.)

3. Τά Τρία Καρφιά»
(μυθιστ.).

Χαρ. Τρικούπη 60, τηλ. 3636248

Συγκινημένος, σχεδόν με δάκρυα στα μάτια, δεν εννοούσε να μ' αφήσει να φύγω, κι όλο ρωτούσε για τη μάνα-μου, ιδιαίτερα για τον πατέρα-μου και με κάποια διάκριση για τον κύριο και την κυρία Διευθυντού. Για τη Ματίνα λέξη. Ήξερε, άραγε, πως είχε φύγει από το σπίτι, γνώριζε κάτι για την τύχη αυτής της κοπέλας που ούτε την ξανάδαμε; Ιδέαν δεν έχω. Στο σημείο αυτό, ο γελαστός Σεραφείμ αποδειχτηκε Σφίγγα. Μου φάνηκε μόνο μια σκιά να πέρασε από το πρόσωπό-του, όταν του σύστησα να κάνει μια βόλτα από την κυρία Διευθυντού. «Μια πόρτα σε χωρίζει», του είπα, «γιατί δεν πας, πού ξέρεις...». Γιατι, όπως φαίνεται, η καλή κυρία ακόμα διατηρούσε τις ελπίδες-της, και υπολόγιζε πάντα σε κάποιο μυστικό σύνδεσμο που δήθεν ο Σεραφείμ διατηρούσε ακόμα με τη Ματίνα. Όνειρα κυριών της εποχής εκείνης...

«Καλύτερα, όχι», μου είπε ο Σεραφείμ, «αφήστε να μην έχουμε μπλεξίματα πάλι — ποιος ξέρει, μπορεί αργότερα...». Είχε, πάλι, συννεφιάσει λίγο. Μα όπως ξένοιαστα περνούσε και με το φυσικότερο τρόπο από τη μια διάθεση στην άλλη — όπως είχε περάσει από τη Ματίνα στην Ανθή κι έπειτα κύριος οίδε σε ποιάν άλλη — μου είπε πάλι: «Πολλά χαιρετίσματα στον κύριο πατέρα-σας. Τα σέβη-μου πέστε-του, και πως δεν τον ξεχνώ».

Και πράγματι, εδώ και χρόνια, του Αγίου Αντωνίου, κάθε χρόνο, βρέξει-χιονίσει, εκείνος είχε πάντα ένα δώρο αφημένο στην είσοδο της πολυκατοικίας-μας, εμπιστευμένο στο θυρωρό-μας τον Ανέστη. Πότε μια τούρτα, άλλοτε μια ανθοδέσμη, κάποια φορά μια πουλάδα απ' το ωραίο-του χωριό — που το είχε απαρνηθεί για χάρη της μούχλας του Υπόγειου — πάντα μ' ένα σημείωμα, σαν καρτάκι τσακισμένο στην άκρη, όπου ανορθόγραφα είχε σημειώσει: με απείρους ευχάς, ο αφοσιωμένος-σας Σεραφείμ.

Έκτοτε, οι διαδρομές με τον Ηλεκτρικό πύκνωσαν, μπήκαν άλλοι συρμοί, χώρεσε περισσότερος κόσμος. Άγνωστος μες στους αγνώστους ταξιδεύω, κι η πόλη έξω ξετυλίγεται, ξένη, με νυσταγμένα φώτα. Μα εγώ, τουλάχιστον, έχω την πεποίθηση ότι στο τέλος της διαδρομής ή σ' έναν ενδιαμέσο σταθμό, όλο και κάποια φωνή μέσα από κάποιο κουβούκλιο θα με σταματήσει, καλώντας-με με τ' όνομά-μου.

Μια ιδέα πιο γεμάτος όσο περνούν τα χρόνια, και πιο στρογγυλεμένος στο πρόσωπο, τα μαλλιά-του αραιωμένα, και σάμπως κουρασμένος όμως τα μάτια ίδια κι απαράλλαχτα, ανοιχτά καστανά και πάντα χαμογελαστά, σαν αγγελάκι γερασμένο που μου γνώφει μέσα από ένα σύννεφο όπου έχει αράξει και πάρει τη σύνταξη-του. Λίγο ακόμα και κάτω απ' τα σειρήνια-του θα ξεφουτρώσουν κάτι τόσες δα μικρές φτερούγες.

«Σεραφείμ, εσύ!».

«Εγώ, εγώ!», σαν να μην το πολυπιστεύει κι ο ίδιος, και με τις παλάμες-του σιδερώνει τα πέτα της στολής-του, αυτής που είχε κερδηθεί με «τόσες θυσίες».

Άραγε, σκεφτόμουν, να είχε παντρευτεί στο μεταξύ; Έφαχνα τα χοντρά-του δάχτυλα — ούτε ίχνος βέρας. Κοίταξα το χαμογελαστό πρόσωπο και προσπαθούσα να τον ξεφαχνίσω: «Ποιός λες θα κερδίσει, Σεραφείμ' ο Παπάγος ή ο άλλος ο γενάτος;». Τίποτε αυτός. Σφίγγα. Άραγε νά 'χε τύψεις για το τίμημα που άλλοι είχαν καταβάλει, για νά 'βρει αυτός μια θέση στον ήλιο; Όχι, κανένα σημάδι — ούτε ίχνος. Ευτυχισμένε άνθρωπε! Λέγαμε μερικές κουβέντες στα πεταχτά, θυμόμαστε λίγο τα παλιά, γελούσαμε, περισσότερο μελαγχολούσαμε, κι έπειτα με κείνο το χαρακτηριστικό «τα σέβη-μου στον κύριο πατέρα-σας», χωρίζαμε πάλι.

Έβαλα χρόνια να τον ξανάδω. Σαν η απουσία-του να είχε γίνει ξεπίτηδες, για κάποιο λόγο που, εγώ τουλάχιστον, στάθηκε αδύνατο να εννοήσω. Πάντως, όταν τον ξανάδα, δεν ήταν μόνος πια.

ΣΥΝ ΚΑΙ ΠΛΗΝ

περιοδική έκδοση

σειρά
αὐτοβιογραφία
ἐλεύθεροι ἥχοι καὶ λέξεις

ΒΙΒΛΙΑ

Σάκης Παπαδημητρίου

Γκρέιλ Μάρκους

Πάνος Κουτρομπούσης

Σάκης Παπαδημητρίου

Χάννα Τσάρλτον — Σάκης Παπαδημητρίου

Σάκης Παπαδημητρίου

Σάκης Παπαδημητρίου

ΔΙΣΚΟΙ

Σάκης Παπαδημητρίου — Φλώρος Φλωρίδης

Σάκης Παπαδημητρίου

Φλώρος Φλωρίδης
ΚΑΣΕΤΕΣ

Σάκης Παπαδημητρίου

Σάκης Παπαδημητρίου — Φλώρος Φλωρίδης

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ 1981

Χάνιελ Λόνγκ

Φράνκ Κόφακ

Τόμ Στόπαρντ

Σάκης Παπαδημητρίου

ΚΩΔΙΚΟΠΛΗΚΤΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΒΙΣ: ΠΡΙΣΛΕΙΑΔΑ
μετάφραση Νίκου Σαββάτη
πρόλογος Κώστα Θεοφιλόπουλου

ΕΝ ΑΓΚΑΛΙΑ ΔΕ ΚΡΙΣΓΙΑΟΥΡΤΙ Υ ΟΤΡΟΣ
ΤΑΧΥΔΡΑΜΑΤΑ Υ HISTORIAS ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΖΑΖ, τρίτη έκδοση

Ο ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΣ ΓΕΡΖΥ ΚΟΖΙΝΣΚΙ
επιλογή κειμένων, μετάφραση και κριτική

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
δεύτερη έκδοση με συν και πλην

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΤΖΑΖ, δεύτερη έκδοση

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟΥ ΜΠΑΡΑΚΟΥ
άλμπουμ δύο δίσκων

ΠΙΑΝΟΕΠΑΦΕΣ, σόλο πιάνο

(N)TZZPRPT, σόλο πνευστά

ΠΙΑΝΟΕΠΑΦΕΣ, σόλο πιάνο

TRAVESTIES
μουσική της θεατρικής παράστασης

Η ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΚΑΜΠΕΖΑ
ΝΤΕ ΒΑΚΑ
μετάφραση και πρόλογος Κλαίτης Σωτηριάδου

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
μετάφραση Σπύρου Φέγγου
σημείωμα Σάκη Παπαδημητρίου

TRAVESTIES
μετάφραση Ρούλας Πατεράκη — Τάσου Μπλάτζιου

ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΛΟΓΙΟ
μουσικές θέσεις και διαθέσεις 1962 - 1980

στοκ έχουν

Σάκης Παπαδημητρίου: Εγνατία 98, Θεσσαλονίκη, τηλ. 275.530
Ντενίζ Χάρβου: Λαμπρου Φωτιάδη 6, Μέτς, Αθήνα, τηλ. 9233. 547

ΒΕΒΟΡ • Πριγκ. Νικολάου 13 • Θεσσαλονίκη • Τηλ. 263-565

Παρατηρήσεις πάνω σε μια απάντηση

του Δημήτρη Ψυχογιού

Δημοσιεύουμε στη συνέχεια, την απαντήρηση του Δημ. Ψυχογιού στο απαντητικό κείμενο (βλ. σελ. 34-38 του προηγούμενου τεύχους) στο απαντητικό κείμενο του Νίκου Μουζέλη για παλιότερη κριτική του Δ. Ψυχογιού, που δημοσιεύτηκε στο ANTI (τχ. 154).

Η Ελλάδα και η Βουλγαρία στο Μεσοπόλεμο και ο χαρακτήρας της συγκρότησης στις κοινωνίες των δύο βαλκανικών χωρών, είναι το αντικείμενο αυτού του διάλογου.

Πέρα από διαφορές σε επιμέρους σημεία — θ' αναφερθώ παρακάτω σ' αυτά — ο Νίκος Μουζέλης μου καταλογίζει δύο μεθοδολογικά ατοπήματα:

1. Δεν παίρνω «στα σοβαρά τους όρους αναφοράς, τα εννοιολογικά εργαλεία και το επίπεδο ανάλυσης πάνω στο οποίο στηρίζεται η συγκεκριμένη θεωρία» και, επομένως, πελαγοδρομώ α) σ' ένα πλήθος «στοιχείων» άσχετων με την προβληματική-του και, β) σε κοινοτυπίες σχετικά με τους «τρόπους παραγωγής».

2. Απομονώνοντας φράσεις από το κείμε-

νό-του, κατασκευάζω έναν «πλασματικό αντιπαλο», με τον οποίο καμιά σχέση δεν έχει ο Μουζέλης.

Σχετικά με το πρώτο, υπάρχει πράγματι μια ειδική δυσκολία να πάρει κανείς «στα σοβαρά» τα εννοιολογικά εργαλεία του Μουζέλη: το γεγονός ότι πρώτος αυτός τα μεταχειρίζεται επιπόλαια και περιστασιακά. Όλα τα στοιχεία που παραθέτει στο βιβλίο-του τείνουν ν' αναδείξουν, όπως είχα επισημάνει στην κριτική-μου, το «χάσμα» που υπάρχει ανάμεσα στο αστικό «κέντρο» και την αγροτική «περιφέρεια». Και στην πρώτη δημοσίευση του κεφαλαίου που μας ενδιαφέρει (στο περιοδικό «Comparative Studies in Society and History», τόμος 18, σελ. 85-105, Ιανουάριος 1976) ο Μουζάκης είναι σαφής: Στα συμπεράσματά-του αναφέρεται συνεχώς στο «χάσμα» (gap) αυτό — που είναι μεγαλύτερο στη Βουλγαρία παρά στην Ελλάδα — σαν το δομικό χαρακτηριστικό των δύο κοινωνιών που τις διαφοροποιεί και ερμηνεύει, κατά κύριο λόγο, την ύπαρξη ή απουσία αγροτικού κινήματος. Στην ελληνική μετάφραση οι σχετικές εκφράσεις είτε απαλείφθηκαν, είτε μπήκαν σε εισαγωγικά, είτε το «χάσμα» έγινε «δεσμός», το «κέντρο» έγινε «κράτος», η «περιφέρεια» έγινε «αγρότες» κλπ. — διατηρώντας όμως τα ίδια ακριβώς εμπειρικά στοιχεία και την ίδια ακριβώς συλλογιστική. Πώς να αντιμετωπίσει κανείς τον Μουζάκη στο επίπεδο της ταξικής ανάλυσης ή της άρθρωσης των τρόπων παραγωγής — που θεωρεί ο ίδιος ότι τοποθετείται — όταν με θαυμαστή άνεση μεταφράζει το «elite» σαν «αστική τάξη» και το «modern» and «backward» spheres of economy σε «κα-

πιταλιστικό και μη καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής»; Πρόθεση της κριτικής-μου ήταν ακριβώς να δείξει ότι «το είδος των εμπειρικών στοιχείων που χρησιμοποιεί (ο Μουζέλης) δεν επιτρέπει τις γενικεύσεις που επιχειρεί» και ότι «το πρόβλημα με την ανάλυσή-του δεν περιορίζεται στο είδος των στοιχείων που επεξεργάζεται, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιεί τα εργαλεία της μαρξιστικής κοινωνιολογίας», όπως έγραφα. Στο κείμενό-του του 1976 ο Μουζέλης κινείται μεταξύ «δυσδικών κοινωνιών» και «κέντρου - περιφέρειας». Το 1978 έχουμε «τρόπους παραγωγής» και «τάξεις» — χωρίς καμιά άλλη αλλαγή στο κείμενο. Για τον Μουζέλη φαίνεται ότι τα εννοιολογικά εργαλεία αποτελούν απλές λέξεις. Εκεί λοιπόν στόχευε το «πέλαγος» (ας μην είμαστε και υπερβολικοί) των στοιχείων: Να δείξει ότι η (λανθάνουσα στο ελληνικό κείμενο, ρητή στο αγγλικό) προβληματική περί «χάσματος» είναι λανθασμένη. Και οι κοινοτυπίες περί τρόπων παραγωγής ήθελαν να δείξουν πως «το πρόβλημα δεν είναι η απομόνωση, η απόσταση πόλης - χωριού, ο δυαδισμός στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, αλλά οι διαδικασίες ενσωμάτωσης - διάλυσης των μη καπιταλιστικών τρόπων παραγωγής και οι ταξικές συγκρούσεις που δημιουργούν». Όλα αυτά ο Μουζέλης τα αντιπαρέρχεται και με κατηγορεί πως δεν παίρνω στα σοβαρά τις ερευνητικές υποθέσεις ή τα εννοιολογικά εργαλεία που χρησιμοποιεί.

Σχετικά με το δεύτερο, νομίζω πως αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι ο Μουζέλης στην απάντησή-του υπερασπίζεται κάποιο άλλο κείμενο και όχι το δικό του: Επιμένω ότι ο Καραβίδας (Τα Αγροτικά,

ΒΙΤΟΡΙΝΙ

Σικελικοί διάλογοι. Ένα φιλοσοφικό μυθιστόρημα που ψάχνει στις ρίζες, στή μάνα-γή, φυσικά και μεταφορικά Δρχ 250

ΦΩΚΝΕΡ

Αβεσσαλώμ, Αβεσσαλώμ! Ποιητική έκφραση, κοινωνικές τομές, μυθιστορηματική πλοκή Δρχ 380

ΓΟΥΝΤΥ ΑΛΛΕΝ

Χωρίς φτερά. Ένα βιβλίο με πολύ χιούμορ Δρχ 230

ΜΑΤΙΚ

Μάρξ και Κέυνς. Μιά συστηματική ανάλυση και συγκριση των δύο οικονομικών θεωριών Δρχ 380

ΣΕΛΜΠΥ

Τελευταία στάση στο Μπρούκλιν. Η Αμερική των μπάρ, της όμοφυλοφιλίας και της κτηνώδους βίας Δρχ 250

ΣΑΝΤΟΣ

Η εποχή της σιωπής. Σέξ, καριέρα, δικαιοσύνη, ειρωνεία, έπιθετικότητα και στοχασμός Δρχ 280

ΡΟΣΑΝΤΑ

Γυναίκες και πολιτική. Ο διάλογος μιάς διανοούμενης - που είναι ταυτόχρονα και πολιτικό πρόσωπο - με τις φεμινίστριες Δρχ 280

ΛΙΟΣΑ

Η πόλη και τα σκυλιά. Δείνμα καλής λογοτεχνίας από το Περού Δρχ 380

ΛΕΣΙΝΓΚ

Τό χρυσό σημειωματάριο. Το σημαντικότερο μυθιστόρημα της ύποψης για το Νόμπελ αγγλίδας συγγραφέως Δρχ 500

ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ

Περιπέτειες του Νταϊνβιντ Μπάλφουρ. Απαγωγή. Κλασικό έργο της αγγλικής λογοτεχνίας του περασμένου αιώνα Δρχ 250

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΡΜΙ ΤΗΣ

Ομάδα Γυναικών Δανίας. Ένα έγκυρο πληροφοριακό βιβλίο-όδηγός. Δρχ 200

ΛΟΝΤΙ

Τά θρανία της άνοιξης. Πώς το σχολείο μπορεί να γίνει όργανο απελευθέρωσης του ανθρώπου Δρχ 240

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΠΕ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 - ΑΘΗΝΑ 145 - ΤΗΛ. 36.19.724

σελ. 125-126) αναφέρεται στην παρουσία ξένης καταγωγής εμπόρων, φουρνάρηδων, τσαγκάρηδων κλπ. στα Βουλγαρικά κεφαλοχώρια, αλλά, *μιλά για το παρελθόν και όχι για τις αρχές του αιώνα-μας*. Ο *Stoianovich* δεν αναφέρει τίποτα σχετικό. Ούτε οι *Stoianovich - Pasic* αναφέρουν πουθενά «για την ξενική καταγωγή της βουλγαρικής αστικής τάξης», όπως ισχυρίζεται ο Μουζέλης (σελ. 226, υποσ. 36). Έτσι, με ένα επιτυχημένο αναχρονισμό και φορτώνοντας στους *Pasic - Stoianovich* απόψεις που δεν έχουν, ο Μουζέλης συμπεραίνει (σελ. 233) ότι, σε σχέση με τον Έλληνα ομολογό-του, ο Βούλγαρος αγρότης ήταν «περισσότερο εχθρικός απέναντι σε μια τάξη που την ταύτιζε με την ξένη καταπίεση».

Δε νομίζω λοιπόν ότι αδικώ το συγγραφέα, όταν λέω ότι θεωρεί τους Βούλγαρους αστούς «ξένο σώμα». Ακόμη και στο απόσπασμα που παραθέτει από το βιβλίο-του πιστεύω ότι πράγματι «μηδενίζει το ρόλο των αστών στη δημιουργία του Βουλγαρικού κράτους και της βουλγαρικής εθνικής συνειδησης», όταν θεωρεί την ανεξαρτησία της Βουλγαρίας άμεσο αποτέλεσμα του ρωσο-τουρκικού πολέμου και όχι το ρωσοτουρκικό πόλεμο — άμεσο αποτέλεσμα της γενικότερης εξέγερσης των σλάβων εκείνη την περίοδο της εξέγερσης των Βουλγάρων, το 1876, και της σφαγής που την ακολούθησε. Ως προς τη σχετική δυτικοποίηση έχει βέβαια δίκιο, αλλά γιατί δεν τον απασχόλησε η *ρώσικη* επιρροή στους βούλγαρους αστούς και διανοούμενους; Ίσως εκεί να έβρισκε σημαντικά στοιχεία σ' ό,τι αφορά τους λόγους που οδήγησαν στην εμφάνιση αγροτικού κινήματος στη Βουλγαρία. Όμως ο Μουζέλης υποστηρίζει κάποιο άλλο κείμενο και όχι το δικό-του, κύρια όταν με καλεί να τοποθετηθώ απέναντι στη «βασική διαφορά στην ισχύ των δύο τάξεων, που αποτελεί, σε τελευταία ανάλυση, τη βάση της θεωρίας-του». Πράγματι, το ερώτημα με αποστομώνει, γιατί η «συγκριτική ισχύς των δύο αστικών τάξεων» είναι το πρώτο δεδομένο κι όχι η ερμηνεία σε τελευταία ανάλυση: Όταν μια άρχουσα τάξη δεν επιτρέπει στις αντίπαλες ούτε καν να διεκδικήσουν, σχετικά αυτόνομα, τα συμφέροντά-τους, τότε, εξ' ορισμού, είναι ισχυρή, σε σύγκριση με μια άλλη, που αναγκάζεται να το δεχθεί. Όμως αυτή η σύγκριση μας παραπέμπει αμέσως σε συγκρίσεις στα πλαίσια του ίδιου κοινωνικού σχηματισμού — της Ελλάδας ή της Βουλγαρίας. Στους συσχετισμούς δυνάμεων — σε τελευταία ανάλυση — ανάμεσα στις αντιμαχόμενες τάξεις και στην ερμηνεία-τους, στους ιστορικούς ή συγκυριακούς λόγους που τους καθορίζουν. Αυτό προσπαθεί να κάνει κι ο Μουζέλης κι εκεί αποτυχαίνει, με τα «χάσματα» που συνεχώς ανακαλύπτει. Δεν περιορίζεται όμως σε ταυτολογίες, όπως προσπαθεί να μας πείσει στην απάντησή-του, αδικώντας τον εαυτό-του.

Στα επιμέρους σημεία τώρα.

α) Δε διαφωνώ με όσα γράφει στην απάντησή-του για τη σχέση εμπορευματοποίησης - κοινωνικής διαφοροποίησης, αλλά η κριτική-μου προήλθε από το σημείο εκείνο του βιβλίου-του (σελ. 223), όπου αναφέρει ότι «η εμπορευματοποίηση της γεωργίας και η συ- ακόλουθη μετατόπιση εργατικού δυναμικού

από τον πρωτογενή στο δευτερογενή τομέα και στις υπηρεσίες άρχισε πολύ νωρίτερα στην Ελλάδα» και τα ποσοστά των εργαζομένων στη γεωργία τα συνδέει με την εμπορευματοποίηση ή μή της αγροτικής παραγωγής.

β) Σχετικά με το εργατικό δυναμικό αγροτικού - μη αγροτικού τομέα, ο Μουζέλης έχει δίκιο ότι πράγματι, αυτός αναφέρεται στο 1930. Επιμένω ότι οι δύο χώρες ήταν «ολοίδιες» ως προς το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό στις αρχές του αιώνα. Μακάρι οι απογραφές να είχαν ακρίβεια της τάξης του 2%, ειδικά εκείνη την εποχή. Επιπλέον το ποσοστό στη Βουλγαρία (17%) αναφέρεται όχι στο εργατικό δυναμικό, αλλά στον πληθυσμό — δηλαδή στο σύνολο των οικογενειών που ασχολούνται με τη γεωργία, επομένως δεν είναι άμεσα συγκρίσιμο με το 79%. Η αύξηση της γυναικείας απασχόλησης στη γεωργία δε συνδέεται με τη μετανάστευση, αλλά με την επέκταση και εντατικοποίηση των καλλιεργειών. Τέλος, ο περιγραφικός χαρακτηρισμός μιας κοινωνίας ως «αγροτικής» δε συνδέεται προφανώς μόνο ή και κύρια με το δυναμικό που απασχολείται στη γεωργία.

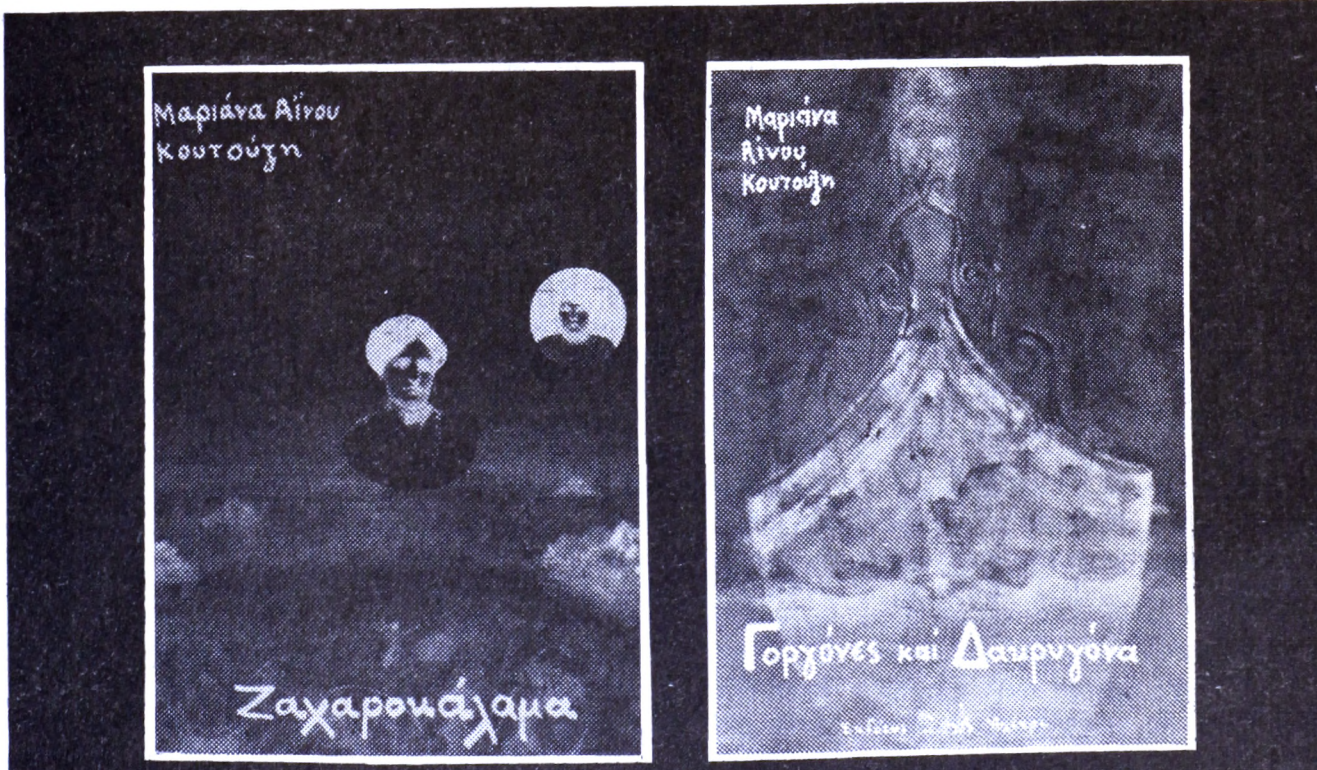
γ) Σχετικά με τη Ζάντρουγκα, ο Μουζέλης αποκρύπτει ότι στην κριτική-μου χρησιμοποιώ για το θέμα αυτό και άλλη μια πηγή: Δύο άρθρα του Λευτέρη Αλεξάκη που αναφέρονται ακριβώς στην ελληνική και βουλγαρική οικογένεια στη Θράκη. Έτσι, καταφέρνει ν' αντιπαραθέτει στον διάσημο Καραβίδα τα «προσωπικά στοιχεία» του άσημου Ψυχογιού, σίγουρος ότι θα τον κατατροπώσει. Σχετικά με την ύπαρξη της διευρυμένης οικογένειας στη Μάνη και σ' άλλα μέρη της Ελλάδας, παραπέμπω τον Μουζέλη και στο πρόσφατο σημαντικό βιβλίο του Αλεξάκη «*Τα γένη και η οικογένεια στην παραδοσιακή κοινωνία της Μάνης*» και ειδικά στις σελ. 193-212.

δ) Σχετικά με το ΚΚΒ, στην κριτική-μου αναφέρομαι όχι μόνο στη μεσοπολεμική περίοδο αλλά και πιο πριν: Το 1919 το σοσιαλδημο-

κρατικό κόμμα βρισκόταν στο 22ο συνέδριό-του, βουλευτές είχε εκλέξει και πριν τον Α' πόλεμο. Και δεν ισχυρίστηκα ότι αυτό αποδεικνύει την ύπαρξη δομημένης εργατικής τάξης, αλλά την *ανυπαρξία αδιαφοροποίητης αγροτικής κοινωνίας*. Άλλωστε, αυτό νομίζω ότι βγαίνει και από όσα αναφέρει ο Μουζέλης από τον Burks και απορώ γιατί τον επικαλείται.

ε) Παράδοξο υπάρχει όταν ο Μουζέλης (σελ. 234) βεβαιώνει τον αναγνώστη-του ότι η περίπτωση της Ελλάδας δείχνει ότι «η ανισόροπη και εξαρτημένη ανάπτυξη μπορεί να συντελεστεί χωρίς να υπάρξει καμιά σοβαρή αμφισβήτηση από κεινούς που υφίστανται τις συνέπειές-της», αγνοώντας έτσι τον εμφύλιο, τη στιγμή που κλείνει το κεφάλαιό-του (σελ. 236) γράφοντας ότι η ανάλυσή-του επισημαίνει «τους μακρόχρονους παράγοντες, εκείνες τις πλευρές της κοινωνικής δομής που μεταβάλλονται με βραδύτερο ρυθμό». Κι αυτοί οι «αργοί ρυθμοί» οδήγησαν στον εμφύλιο. Γιατί θα συμφωνήσω μαζί-του ότι μπορεί κάποιες τάξεις συγκυριακά να μην είναι επαναστατικές, αλλά πιστεύω ότι στους αργούς ρυθμούς που χαρακτηρίζουν την κίνηση μιας κοινωνίας, είναι. Όσο «αιώνιος» είναι ο χαρακτήρας ενός συγκεκριμένου οικονομικού κοινωνικού πολιτιστικού σχηματισμού, άλλο τόσο αιώνια επαναστατικές είναι κάποιες τάξεις.

Κλείνοντας — από τη μεριά-μου — αυτή τη συζήτηση που νομίζω πως περισσότερα θέματα άνοιξε παρά έκλεισε, πρέπει να επαναλάβω — και όχι για λόγους τυπικής ευγένειας — ότι, πέρα από τις αντιρρήσεις-μου και την οξεία ίσως κριτική-μου, το βιβλίο του Μουζέλη αποτελεί σημαντική, πρωτότυπη συνεισφορά στην ελληνική κοινωνία. Ακόμα και το συγκεκριμένο κεφάλαιο που μου έδωσε το ερέθισμα να γράψω, παρά τα σφάλματά-του και τις ελλείψεις-του, προσεγγίζει μ' ένα πολυδιάστατο τρόπο την κοινωνική πραγματικότητα — μεθοδολογία κάθε άλλο παρά συνήθη στον τόπο-μας. ●

Μαριάννα Αϊνού Κουτούζη

Ζαχαρούχαμα

Μαριάννα Αϊνού Κουτούζη

Γοργόνες και Δαυρυγόνια

Κεντρική διάθεση: Έκδόσεις Άλετρι Ε.Π.Ε.
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 18, ΑΘΗΝΑ — ΤΗΛ. 3636.026, 3638.461

Και μερικά πέραν της επετείου...

Η επέτειος της 25 Μαρτίου, δεν μπορεί να αποφύγει τη θλιβερή μοίρα κάθε επετείου: να καταλήγει να είναι δηλαδή όχι απλώς κάτι ξένο προς το γεγονός που υπενθυμίζει, αλλά να σε αποξενώνει διπλά απ' αυτό, με τους τρόπους που εμφανίζεται: παρελάσεις, θεατρικές παραστάσεις και απαγγελίες στα σχολεία, επιφυλλίδες και πανηγυρικούς, «οι λεροί, ασημαντοί δρόμοι με τα μεγάλα ονόματά-τους» με λίγα λόγια, είναι το κλίμα των ημερών.

Αυτά υποτίθεται τα κάνει το κράτος, το κράτος της Δεξιάς, μάλιστα. Η Αριστερά, αντίθετα, έχει μια δική-της συνέπεια στις επετείου. Οργανώνει συμπόσια ή δρομολογεί αρθρογραφίες, όπου επισημαίνεται η «ταξική φύση» του '21, και απέναντι στη συγκάλυψη της Δεξιάς, οριοθετεί τον κοινωνικό χαρακτήρα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

Και αν μεν η Αριστερά διατηρεί σε εγρήγορση την κοινωνική-μας μνήμη, η Δεξιά δεν παραλείπει να κρούει τις εθνικόφρονες χορδές με σωβινιστική μαεστρία. Ραδιοφωνικοί εκφωνητές, επαρχιακοί ρήτορες και καλαμιδογράφοι, με λεονταρισμούς καφενείου υπενθυμίζουν τον προαιώνιο εχθρό της Φυλής, τον Μεγάλο Μογγόλο Ανατολίτη Τούρκο που, ..., «πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά-μας θάναι».

Δεν έχουμε καμιά αμφιβολία, πως κι απ' την άλλη πλευρά του Αιγαίου, τα αντίστοιχα — και πιο άκομψα ίσως — συμβαίνουν και μάλιστα από ανάλογους φορείς.

Κάπου όμως, πίσω και πέρα απ' όλ' αυτά, δεν θάπρεπε να ωριμάζει σιγά-σιγά μια άλλη οπτική για τις *δυνητικές*. Έστω, σχέσεις των δυο λαών, που, ας το πούμε κοινότυπα, όλο και περισσότερα τείνουν να τους ενώνουν απ' όσα φαίνεται να τους χωρίζουν;

Δυο λαοί στριμωγμένοι στο νότο της Ευρώπης και στα σύνορα της Ανατολής, στα όρια επαφής των μπλοκ των υπερδυνάμεων, που η κοινή υποταγή-τους στα κελεύσματα των Η.Π.Α. περνάει μέσα από την υποκίνηση των διαφορών-τους και τη συντριβή κάθε απόπειράς διαφορετικής πορείας-τους.

Δυο λαοί, που όπως μας έδειξαν οι ελάχιστες επικοινωνίες στον κοινό κώδικα της τέχνης έχουν τεράστια κοινά και όμοια προβλήματα που τα νιώθουν με όμοιο τρόπο.

Δυο λαοί τέλος, που θα έλυναν πολλά απ' τα προβλήματά-τους αν κατάφερναν να γεφυρώσουν το χάσμα που άλλους κυρίως εξυπηρετεί και ελάχιστους βολεύει και στις δυο χώρες.

Δυο λαοί τέλος, που θάχουν πολλά να κάνουν, όχι με το διακρατικό δόγμα των Βενιζέλου και Ατατούρκ, αλλά με το πνεύμα της επικαιρότητας εκείνου του σημείου του «Θούριου» του Ρήγα που καλούσε Τούρκους και Ρωμιούς «με μιαν ορμή» ενάντια στην τυραννία.

Ας εντοπιστεί απλά, ο στόχος του σήμερα...

Η Δίωξη της Ελευθερίας των Ιδεών

Θα επανέλθουμε στο πάντα φλέγον θέμα των μονίμων απειλών κατά της ελευθερίας της έκφρασης που διαμορφώνει ένας ορισμένος τρόπος σκέψης, ευρύτατα διαδεδομένος στους κρατικούς μηχανισμούς δίωξης και τιμωρίας του εγκλήματος. Αναφερόμαστε σε δύο πρόσφατες χαρακτηριστικές δίκες με βάση τον «περί τύπου νόμο» για προσβολή της δημοσίας αιδούς: την δίκη του «ΑΜΦΙ» και τη δίκη των υπεύθυνων της «Εξάντας Εκδοτικής».

Και στις δύο περιπτώσεις κατηγορούμενοι και μάρτυρες υπερασπίσεως σύρθηκαν επανειλημμένα στα ερειπωμένα δικαστήρια

— συχνά λόγω αναβολών που προκαλούσαν ολιγωρίες ή λάθη της κατηγορούσας αρχής — και περιμέναν ώρες ολόκληρες να συνεδριάσει το δικαστήριο Ανάμεσά-τους και οι εντελώς και σίγουρα αθώοι — όποιαν εκδοχή κι αν πάρει κανείς — βιβλιοπώλες και... περιπτεριούχοι που δεν μπορούν, βέβαια, να λογοκρίνουν λεπτομερώς όλα τα έντυπα που πουλούν. Και στις δυο περιπτώσεις κατασχέθηκε και παραμένει κατασχεμένο πάνω από ένα χρόνο, το σύνολο σχεδόν της έκδοσης, πράγμα που σημαίνει μεγάλου ύψους οικονομικές ζημιές, απογοήτευση για τους εκδότες και παρεμπόδιση κυκλοφορίας ιδεών.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Στην εφημερίδα του ΙΝ.ΚΑ.είδαμε αναδημοσίευση σκίτσου του Γιάννη Ιωάννου από τη σειρά «Ο ευρωπαίος» που δημοσιεύεται στο «ΑΝΤΙ». Δίχως άδεια για την αναδημοσίευση από τον σκιτσογράφο ή το περιοδικό και χωρίς να γίνεται σχετική μνεία της πηγής. Ελληνικά οικολογικά συνήθεια...

● Η «Βαβέλ» είναι ελληνικό περιοδικό κόμικς - «ενήλικου», όπως οι ίδιοι το χαρακτηρίζουν.

Μέσα στις φιλοδοξίες της «Βαβέλ» είναι η παρουσίαση των σημαντικότερων έργων κόμικς, με αντιπροσωπευτικό τρόπο, αλλά κυρίως η παρέμβαση στην πολιτική και πολιτιστική πραγματικότητα της χώρας-μας.

Μια προσπάθεια, δηλαδή, ανατροπής της ως τώρα — κατά κανόνα τουλάχιστον — χρήσης του είδους σα μέσου ιδεολογικής χειραγώγησης και αποπροσανατολισμού.

● Μια φρέσκια και ανανεωμένη μουσική εμπειρία είναι ο δίσκος *Επτά διαστάσεις* του συγκροτήματος Sphinx. Ήδη έχουμε τη γεύση του νέου μουσικού-τους τρόπου από τον

πρώτο δίσκο του συγκροτήματος. Μια σημαντική προσπάθεια στη διάδοση της τζαζ, που δίνει στο ελληνικό κοινό τη δυνατότητα να έλθει σε επαφή με μια ζωντανή μουσική ποιότητας. Οι μουσικοί Μ. Αλεξίου (σύνθεση - πιάνο), Λ. Ζώης (σύνθεση - ηλεκτρική κιθάρα), Γ. Φιλιππίδης (ακουστικό μπάσο), Γ. Τρανταλίδης (κρουστά), με πνεύμα ομαδικό αλλά και ελευθερία δούλεψαν γι' αυτή την παραγωγή που αξίζει να ακούσουμε.

● Με ειδικό ενδιαφέρον την ορολογία των ηλεκτρολόγων - ηλεκτρονικών ο Ευστάθιος Δημητρόπουλος έδωσε ένα χρηστικό εργαλείο — το αγγλοελληνικό λεξικό των σχετικών όρων, που κυκλοφόρησε απ' τις εκδόσεις «Παπαζήση».

Αθήνα-Ελευσίνα:

η πρώτη οικολογική πορεία στην Ελλάδα

Τα οικολογικά κινήματα σε όλον τον κόσμο συνηθίζουν την πορεία σαν μορφή πάλης που αυξάνει την ευαισθησία της κοινής γνώμης απέναντι στη ρύπανση της ατμόσφαιρας, την καταστροφή του περιβάλλοντος και την απειλή από τα πυρηνικά εργοστάσια και όπλα.

Τώρα και στην Ελλάδα: τη δεύτερη βδομάδα του Απριλίου, με διαδρομή από το Δημαρχείο της Αθήνας ως την Ελευσίνα, όπου συνωθούνται οι πιο νοσηρές βιο-

μηχανίες της χώρας και οι αποθήκες πυρηνικών κεφαλών στην αμερικάνικη βάση του αεροδρομίου, θα πραγματοποιηθεί κάτι ανάλογο.

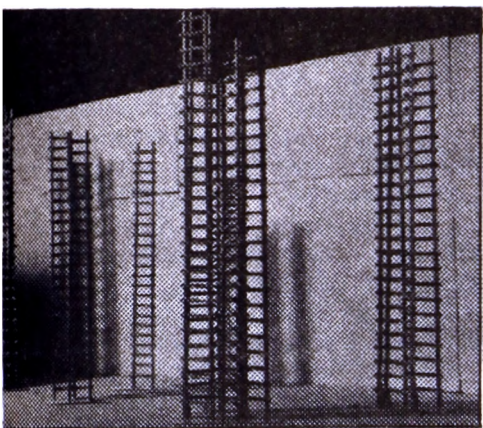
Όσοι ενδιαφέρονται για λεπτομέρειες ή για να ενισχύσουν την προσπάθεια της προσωρινής οργανωτικής επιτροπής, μπορούν να έλθουν σε επαφή με το Πανελλήνιο Οικολογικό Κίνημα (ΠΟΚ) στα Γραφεία του ΙΝ.ΚΑ, Πανεπιστημίου 39 (τηλ. 32.42.250 ή 32.42.260).

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

της Ντόρας Ήλιοπούλου - Ρογκάν

Οι Σκάλες του Α. Απέργη

Πρόκειται για ένα περιβάλλον συνθεμένο με θεμελιακό στοιχείο τη Σκάλα, προβλημένη και διευθετημένη έτσι, ώστε να υποβάλει μύριες όσες σχέσεις, ακόμη και καταστάσεις συναισθηματικές και άλλες ανάμεσα στους ανθρώπους, καθώς και ανάμεσα σε αυτούς και την αδυσώπητη μοίρα τους. Σκάλες - πλέγματα αποτε-

λούν ένα ελαστικό παραπέτασμα για όποιον τις πρωτοαντικρύσει εισχωρώντας στην αίθουσα, συνάμα όμως συγκροτούν από μόνες-τους ένα χώρο μέσα στην αίθουσα, ένα χώρο αρκετά ελαστικό, ώστε να αναπνέει με το ρυθμό του επισκέπτη. Ρυθμό που σε καλεί με τη σειρά-σου να νιώσεις τον παλμό-του και να αναρωτηθείς αν μπορείς να ξεφύγεις και να αντιμετωπίσεις το ενδεχόμενο της φυγής - σωτηρίας.

Στον επάνω όροφο βλέπουμε σκάλες από μπρούντζο — σε μικρότερες διαστάσεις φιλοτεχνημένες και διευθετημένες — σε μια δυναμική ποικιλία λύσεων και συνδυασμών. Μερικές από αυτές, φτιαγμένες με την τεχνική της οξυγονοκόλλησης είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικές. Γενικά, στην τωρινή έκθεση του Απέργη, που πραγματοποιείται στην γκαλερί «Δεσμός», διαπιστώνουμε για μια ακόμη φορά τη συνέπεια με την οποία παρακολουθεί και εξελίσσει τους προβληματισμούς-του ο καλλιτέχνης, κατορθώνοντας πάντοτε, στα πλαίσια της σύγχρονης τέχνης, να πραγματοποιεί ένα έργο απόλυτα προσωπικό.

Η νέα δουλειά του Γ. Μαυροειδή

Είναι ένα ξέσπασμα χρώματος σε υποβλητικούς συνδυασμούς «για τον παλμό και τις δίνες των αμέτρητων πινελιών», όπως πολύ εύστοχα παρατήρησε ο Α. Ξύδης στο εισαγωγικό σημείωμα του καταλόγου της έκθεσης, που καθλώνει τον επισκέπτη. Το χρώμα, καθώς βρίσκεται σε ένα διαρκή οργασμό, τονώνει στο έπακρο τις απεικονιζόμενες μορφές και τα αντικείμενα και,

το κυριότερο, δίχως ποτέ να πέφτει στην παγίδα της διακοσμητικότητας, εξασφαλίζει μίαν ιδιαίτερη ατμόσφαιρα στο κάθε έργο. Γεννάει ακόμη και τροφοδοτεί ένα ιδιαίτερο μυστήριο, προκαλώντας συνεχώς τον ψυχισμό και τη φαντασία-μας. Άρρηκτα συνδεδεμένο το χρώμα με την ευκίνητη - νευρώδη εκπαιδευτική γραφή και υλοποιημένο μέσω αυτήν, γίνεται ο πιο υποβλητικός ανιχνευτής και συνάμα πομπός της ψυχοσύνθεσης της κάθε μορφής, της ατμόσφαιρας ενός χώρου, της υπόστασης ενός αντικειμένου. Όσες φορές και αν τα δεις αυτά τα έργα, δεν θα πάψεις να ανακαλύπτεις ολόένα κάποια καινούρια «αποκαλυπτική» Αρμονία, που θα σε συνοδεύει για καιρό.

Γεωμετρικές συνθέσεις του Μ. Κατζουράκη

Πρόκειται για το πρόσφατο στάδιο αναζητήσεων του καλλιτέχνη, πάνω σε έναν προβληματισμό που τον απασχολεί εδώ και χρόνια, με έναν ολοένα και ανανεωμένο ως προς την έκφραση τρόπο. Οι πιο άμεσες οπτικές εντυπώσεις της πρότερης δουλειάς-του έχουν εδώ δώσει το προβάδισμα σε αναζητήσεις διαφορετικές σε υφή και συγκεκριμένα σε: μια πιο μνημειακή διευθέτηση της επιφάνειας, που αναθεωρείται ως προς την κλίμακα, το παράστημα και τη θωριά, τις διαστάσεις. Με μίαν ανανεωμένη παλέτα ο Κατζουράκης έχει κατορθώσει να δει με κατ' εξοχήν λιτά μέσα — από μια διαφορετική γωνία — το βασικό στόχο των προβληματισμών-του, και αυτόν αποκλειστικά να αποδώσει μέσω από επιμέρους ολοένα ανανεωμένους τρόπους. Η προοπτική το βάθος και η τρίτη διάσταση — μέσω από την αδρότητα της επιφάνειας — αποτελούν εδώ, ανάμεσα σε άλλα, τις νέες κατακτήσεις του καλλιτέχνη, αυτού που χαρακτηρίζεται από το σπάνιο χάρισμα να μπορεί να ανανεώνεται μένοντας συνάμα συνεπής στη γραμμή που χάραξε από την αρχή.

Πρώτη ατομική έκθεση Δ. Σκουλάκη

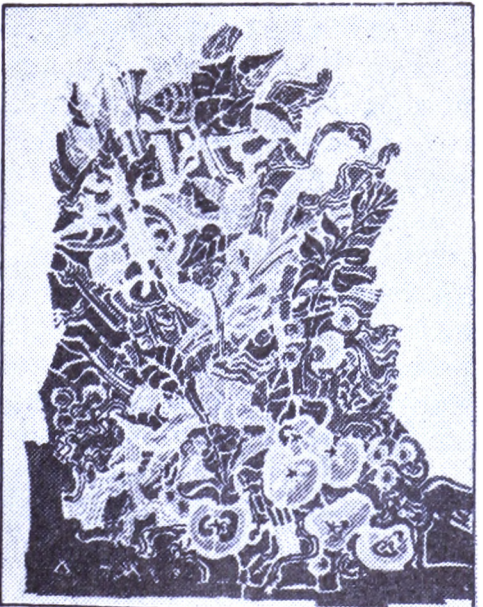
Πρόκειται για μια δουλειά που αποκαλύπτει μίαν αναμφισβήτητη ποιότητα στην εκτέλεση και στην τεχνική, καθώς και μια πλούσια προσωπική φαντασία. Γύρω από ορισμένα σύμβολα: το ψάρι, την κούκλα της μοδίστρας κ.ά. ο ζωγράφος κατορθώνει να δημιουργήσει στην κάθε σύνθεση μίαν ειδική ατμόσφαιρα και μέσω

από αυτήν να αναμεταδώσει και στον θεατή μίαν ιδιόζουσα εντύπωση. Το κόκκινο φόρεμα, το μπλε κοστούμι, έχουν απορροφήσει, από τη στιγμή που απουσιάζει από τα έργα του καλλιτέχνη το «πρόσωπο», όλον τον ψυχισμό της μορφής και τον αέρα με τον οποίο κινείται. Υπάρχει ακόμη μια μεταφυσική σε υφή προσέγγιση των απεικονιζόμενων μορφών, καθώς και του χώρου μέσα στον οποίο κινούνται. Και πάνω απ' όλα μια έντονη αίσθηση μοναξιάς δοσμένη με έναν υποδειγματικά λιτό, όσο και άμεσο τρόπο. (Γκαλερί «ΩΡΑ»).

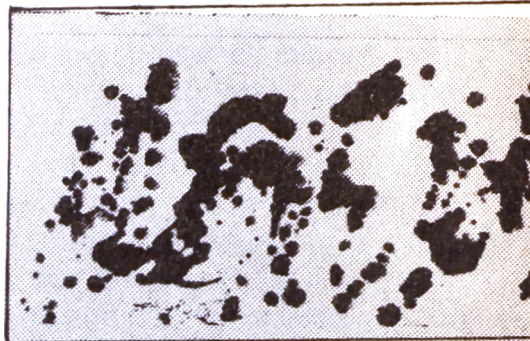
Η Φύση στο έργο της Ε. Δεσύλλα

Με ένα υψηλό σε ποιότητα μετιέ η καλλιτέχνηδα έχει αποκρυπτογραφήσει τους χυμούς της φύσης, ακόμη και μέσω από το παραμικρό κλαρί και βλαστάρι. Με χρωματικές αρμονίες, που εναλλάσσονται ευρηματικά από σύνθεση σε σύνθεση, η ζωγράφος έχει κατορθώσει, παρά το ταυτόσημο του θέματος, να πραγματοποιεί κάθε φορά ένα τελείως διαφορετικό έργο, που είναι για τον επισκέπτη και μια νέα — στην κάθε περίπτωση — εμπειρία. Νευρώδη, ελαστικά, λαβυρινθοειδώς διαταγμένα τα κλαριά — δοσμένα άλλοτε με έναν πιο παραστατικό τρόπο και άλλοτε με μια πιο αφηρημένη διάθεση — κατορθώνουν να μας εμπνέουν και εμάς που τα βλέπουμε και να μας υποβάλουν κάτι από το ρυθμό της κοσμογονίας (Γκαλερί «Πολύπλανο»).

Michaux και Zao Wou-Ki

Ο Βελγο-Γάλλος ποιητής και ζωγράφος H. Michaux και ο Κινέζος στην καταγωγή — εγκατεστημένος στο Παρίσι Zao Wou-Ki αποδεικνύουν έμπρακτα τις τεράστιες δυνατότητες που έχει η τέχνη ακόμη και στις μέρες-μας, όπου σχεδόν όλα έχουν δοκιμαστεί, να προβάλλει ανανεωμένη σε ύψος και σχεδόν πρωτόγνωρη.

Ο Michaux, στα σχέδια με μελάνι και με ακρυλικό που παρουσιάζει από την τελευταία δεκαετία της δουλειάς-του, με κύριο τρόπο έκφρασης την κηλίδα, κατ' εξοχήν μέσω σφυγμομέτρησης του ψυχισμού-του, — κάτι που ανέλαβε με μίαν ακόμη μεγαλύτερη ένταση στα σχέδια που έκανε κάτω από την επίδραση της μεσκαλίνης — κατορθώνει να ανανεώνεται εκ των ένδον, με μίαν απόλυτη σιγουριά που κατέκτησε από τότε που άρχισε να ασχολείται συστηματικά με το σχέδιο με μελάνι (1950). Προηγουμένως, ο δημιουργός αυτός που άρχισε να ζωγραφίζει στα 1926 — θέλοντας να βρει έναν τρόπο έκφρασης πέρα από εκείνον της ποίησης — είχε δοκιμάσει άλλους τρόπους, μέσα και τεχνικές.

Ο Zao Wou-Ki ο πιο διάσημος Κινέζος ζωγράφος εγκατεστημένος στη Δύση, ο οποίος «είδε» με ένα ριζικά αναθεωρημένο πρίσμα την παραδοσιακή ζωγραφική της πατρίδας-του μέσω από τον Σεζάν, φιλοτέχνησε συγκλονιστικές συνθέσεις, στις οποίες η έννοια που κυρίως καλλιεργείται είναι εκείνη του διφορούμενου. Το

τελευταίο, καθώς προβάλλει με έναν υποδειγματικά υπαινικτικό τρόπο, τεκμηριώνει στην κάθε σύνθεση αυτού του δημιουργού μια χρυσή τομή ανάμεσα στην αφαίρεση και τις εντυπώσεις που αφήνει η θέα από κάτι το συγκεκριμένο. Πρόκειται για μια καλλιτεχνική έκφραση, στην οποία η ζωγραφική, δηλαδή το υλικό μέρος, ταυτίζεται με την ίδια την ποίηση.

Και οι δύο εκθέσεις πραγματοποιούνται στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών.

ΑΣΕΒΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΗΛΕΘΕΑΤΗ ΚΑΙ «ΣΕΒΑΣΜΟΣ» ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

Οικονομικές ατασθαλίες, πολιτικά μετα-χουντικά σκάνδαλα και τα συναφή... προσδιοριστικά της κατάστασης που επικρατεί σε ορισμένους τομείς του διπλωματικού σώματος, έχουν κατ' επανάληψη δημοσιευτεί στον Τύπο και δεν αποτελούν — πια — θέμα που να συγκινεί την «Κοινή Γνώμη» και, πολύ περισσότερο, τους έχοντες το «δώρον» της ανοσίας αρμόδιους.

Έτσι και η καταγγελία των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ κ.κ. Β. Παπαδόπουλου και Γ. Περράκη, με Ερώτηση που κατάθεσαν στη Βουλή, για τον ρουσφετολογικό διορισμό — με τη γνωστή μέθοδο της «ανάθεσης έργου» — στο Γραφείο Τύπου της ελληνικής πρεσβείας της Ρώμης, της συζύγου του διευθυντή του εκεί γραφείου του ΕΟΤ, με το αιτιολογικό ότι το 11-μελές (!) προσωπικό είναι... ανεπαρκές (!!), προσθέτει απλά και μόνο μία επιπλέον ψηφίδα — «μικροπράγματα», δηλαδή — στο ήδη κεκορεσμένο μωσαϊκό!...

Και γι' αυτό μάλλον — και κακώς, εννοείται — δεν δημοσιεύτηκε σαν είδηση στις εφημερίδες — πλην μιας, της «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗΣ»!.

Επιβεβαίωση του διαφημιστικού σλόγκαν, απότοκο της αρχής από... «σεβασμό στον αναγνώστη»; Το αμφισβητούμε κατ' αρχήν και στην προκειμένη περίπτωση, γιατί υπάρχει μια «μικρή λεπτομέρεια»:

Η καταγγελία των βουλευτών της αντιπολίτευσης δεν δημοσιεύτηκε σαν είδηση και για το περιεχόμενό-της — αν ήταν έτσι τα πράγματα, τότε θα δημοσιευόταν την Παρασκευή 13/3 ή έστω το Σάββατο 14/3, εφόσον η Ερώτηση κατατέθηκε την Πέμπτη 12/3 — αλλά επιστρατεύθηκε, ύστερα από πενθήμερο (Τρίτη 17/3), σαν συνεπικουρία για τον προσωπικό διακανονισμό των «ενδοοικογενειακών» εκκρεμοτήτων «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗΣ» — Τσαλδάρη.

Το γεγονός ότι αντί προλόγου στην σχετική καταχώρηση γίνεται η επισήμανση ότι η Ερώτηση είναι «ουσιαστικά για τον υφυπουργό Τύπου κ. Αθανάσιο Τσαλδάρη» — παρ' όλο που απευθύνεται προς τον Υπουργό Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Στεφανόπουλο, πείθει για του λόγου το αληθές...

Η προκλητική απρέπεια που διέπραξε ο κ. Τσαλδάρης με την χαριστική εκχώρηση της ΕΡΤ στην αυτο-διαφημιστική... διαφήμιση του συγκροτήματος Λαμπράκη και συγκεκριμένα στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», μπορεί να χαρακτηριστεί — στη διάλεκτό της... ηπιότητας — «ασέβεια προς τον τηλεθεατή».

(Αν και είμαστε υποχρεωμένοι να επισημάνουμε ότι το θέμα, μάλλον ξεπερνάει τις συγκεκριμένες υφυπουργικές αρμοδιότητες και βρίσκεται περισσότερο μέσα στο μείζον πλέγμα των εξουσιαστικών διασυνδέσεων και «παιγνίων» του εν λόγω συγκροτήματος, που, ως γνωστόν, και την σχετική παράδοση έχει και την ανάλογη πείρα διαθέτει — δυστυχώς για όλες τις περιπτώσεις... Μικρή απόδειξη γι' αυτό είναι το γεγονός ότι το Συγκρότημα κατόρθωσε — μετά από διαδικασίες που, βέβαια, αγνοούμε — να... κόψει στο μισό τον δρασκελισμό που αποτόλμησε κι η «ΕΞΟΡΜΗΣΗ» στην κατεύθυνση αυτής της επισήμανσης!).

Όταν όμως στην ασέβεια προς τον πολίτη-τηλεθεατή αντιπαράτιθεται — «ως τιμητής» — ένας «σεβασμός» προς τον πολίτη-αναγνώστη, που εκφράζεται με αυτήν την κάθε άλλο παρά... Λαμπρή δημοσιογραφική πρακτική και με τις... Λάμψεις μιας ποιοτικής κατολισθησης στην θεολογική απαρίθμηση... «εφτά θανάσιμων αμαρτημάτων» — σε πλαίσια και αισθητικές προδιαγραφές που θα ζήλευε, τουλάχιστον για την συγκεκριμένη αυτή περίπτωση, ως και η «ΑΥΡΙΑΝΗ» — πιστοποιείται, για άλλη μια φορά, ότι η μεσημβρινά εκδιδόμενη έντυπη «πεφωτισμένη» Δεξιά, είναι ανίκανη ν' ανταποκριθεί στην έκκληση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού διαφωτισμού για... «περισσότερον φως»!

ΤΥΠΟΣ: Πανικός, εφησυχασμός ή πληροφόρηση;

Η πρωτοδότηση μέσω ΕΡΤ του γνωστού δημοσιογραφικού συγκροτήματος, έφερε στην επιφάνεια και ένα άλλο σημείο δράσης του Τύπου, γενικότερα: ότι οι εφημερίδες αντί να καθησυχάσουν τον κόσμο, τον πανικόβαλαν.

Ας δούμε, λοιπόν, πέραν των όσων γράψαμε στο προηγούμενο τεύχος, τι εικόνα παρουσιάζουν στον απλό αναγνώστη τρεις από τις εφημερίδες — με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία την Κυριακή, 8 Μαρτίου, ακριβώς, δηλαδή, την ημέρα που δόθηκε η επίμαχη συνέντευξη των Σουηδών σεισμολόγων: «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία»

«Οι σεισμικές δονήσεις της 4 και 5 Μαρτίου 1981, οφείλονται μάλλον σε αναβίωση άλλου εσπιακού όγκου από εκείνον των δονήσεων της 24 και 25 Φεβρουαρίου 1981».

«Βήμα»
«Το ευτύχημα είναι ότι ο 6,2 (4 Μαρτίου) εντάσσεται στους μετασεισμούς (...). Στην περίπτωση του

Σενάριο

για σεισμούς και καταποντισμούς

του Κ. Α. Μανιάτη

Ο κ. Τσαλδάρης, βέβαιος απολύτως πως στην ΕΡΤ οι Γενικοί είναι τοποθετημένοι για να εκτελούν τις εντολές-του, ακριβώς όπως και οι ιδιαίτερές-του, σήκωσε το τηλέφωνο και έδωσε εντολή στον κ. Χόνδρο. Το ίδιο πρωί θα έπρεπε να βρεθεί ο κ. Καψής και να στηθεί η εκπομπή με τους Κουλχάνεκ-Μάγερ για τους σεισμούς. Ο κ. Χόνδρος πολύ ευχαριστηθήκε. Ο κ. υφυπουργός από πολύ καιρό δεν του τηλεφωνούσε, θέλοντας έτσι να του εκφράσει την δυσαρέσκειά-του. Και τούτο γιατί «Η παγίδα» της κ. Παπαθανασίου αργούσε να περάσει από το πρόγραμμα, παρ' όλο που ο κ. Χόνδρος θα ώφειλε να ξέρει πως η περί ης ο λόγος είναι στενά συνδεδεμένη με τον κ. υφυπουργό (τα άλλα υπονοούμενα του κ. υφυπουργού, πως τάχα η κ. Παπαθανασίου δεν είναι στενά συνδεδεμένη με αυτόν, αλλά με άλλον, είναι απλώς παραλλαγές και ο «άλλος», που του το είπαν οι φίλοι-του, έχει γίνει θηρίο).

Μετά ο κ. Τσαλδάρης τηλεφώνησε προς κ. Χαραμή: «Ακουσε, του είπε, πρέπει τάχιστα να αρχίσεις την διαφημιστική εκστρατεία για την εκπομπή του Καψή. Θα χρησιμοποιήσεις και το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Θα το α-

ναγγέλετε σαν μεγάλο γεγονός. Το Συγκρότημα σας βάλλει και είναι μεγάλη ευκαιρία για σας». Ο κ. Χαραμής ήταν επίσης συγκινημένος. Την προηγούμενη φορά που ο κ. υφυπουργός είχε καταδεχτεί να του μιλήσει, ωρύετο τόσο πολύ, ώστε ανάμεσα στις άναρθρες κραυγές, μόλις μετά δυσκολίας ξεχώριζε: «Ανάξιε, άχρηστε, όταν σου μιλώ κοιμάσαι, κατάκοπος από τις βραδινές-σου εξορμήσεις, που μια φορά δούλεψες στη ζωή-σου κι έκλεισες την επιχείρησή, που άφησες το πρόγραμμα να σου ξεφύγει, να περάσει την δωδεκάτη, να ξενυχτούν οι Έλληνες και να θυμώσει ο Πρόεδρος».

Ο καημένος ο κ. Χαραμής προσπάθησε να ψελλίσει ότι ο ίδιος ο κ. υφυπουργός του είχε πει πως σε περιπτώσεις που κρίνει, θα μπορούσε...

Αλλά η γραμμή εκανε το καθιερωμένο-της σήμα. Ο κ. υφυπουργός μετά τον εξάσφαμο είχε αποσυρθεί...

Έτσι, την ημέρα που ο κ. Τσαλδάρης καταδέχθηκε να του τηλεφωνήσει και να επανασυνδέσει τις διαταραγμένες σχέσεις-τους, ένωσε ανακούφιση. «Παρεξήγηση ήταν και πέρασε», σκέ-

I. Μακρής: Φοβάμαι ισχυρότερους σεισμούς στο μέλλον

"Αναβιώνει η σεισμική δράση στη Βοιωτία"
Υπομνηθεί ο καθηγητής Γεωλόγος Γεωδυναμικός

ΠΟΡ
Εκκέντ
στο όρο
για την
ισογνία
μετά το 2-0

Στην Ελπίδα...
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΕΡΕΥΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΕΡΕΥΣΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΕΡΕΥΣΗ

ΕΔΩ ΟΥΨΑΛΑ

Κατάληκτοι
Οι επιστήμονες
από το νέο
σεισμό 6,2
της Τετάρτης

σεισμού της Πέμπτης (5 Μαρτίου) είχαμε μετατόπιση του επίκεντρου κατά 10 χιλιόμετρα βορειοανατολικά, αλλά έγινε στον ίδιο εστιακό χώρο».

«Ακρόπολις»

«Με λιγότερους βαθμούς Ρίχτερ από εκείνους που έχουν μέχρι σήμερα σημειωθεί, η Αθήνα μπορεί να «ταρακουνηθεί» περισσότερο και να προκληθούν μεγαλύτερες ζημιές. Αυτό μπορεί να συμβεί εφ' όσον το σεισμικό κέντρο μετατοπι-

στεί κι άλλο προς την κατεύθυνση της Αθήνας».

«Ακρόπολις»

«Πάντως, όλες οι μετασεισμικές δονήσεις προήλθαν και για την Ουψάλα, από τον ίδιο εστιακό χώρο που σημαίνει ότι δεν υπήρξε μετατόπιση του κέντρου (...). Η Αθήνα δεν κινδυνεύει όσο το επίκεντρο του σεισμού παραμένει στον ίδιο εστιακό χώρο και οι μέχρι τώρα δονήσεις προέρχονται από το ίδιο κέντρο».

«Ακρόπολις»

«Εδώ Κολοράντο. Η Ελλάδα από τις πιο ασταθείς περιοχές στον κόσμο. Με 6,2 Ρίχτερ έχουν ισοπεδωθεί πόλεις με χιλιάδες νεκρούς».

«Ακρόπολις»

«Φοβάμαι ισχυρότερους σεισμούς στο μέλλον(...). Η πιθανότητα να εκδηλωθούν στη σημερινή φάση νέες σεισμικές δονήσεις, της ίδιας ή μεγαλύτερης από τις μέχρι τώρα εντάσεως, είναι πολύ μικρή».

Χωρίς αμφιβολία, η ίδια η επιστήμη της σεισμολογίας, όπως και όλες οι επιστήμες, με την ποικιλία των θεωριών γύρω απ' το φαινόμενο, δίνει διάφορες απόψεις. Όμως,

«Απογευματινή», 12.3.1981

«Σώστε τις Πλαταιές και το Καπαρέλλι: Η «Απογευματινή» αποφάσισε να υιοθετήσει τα δύο μαρτυρικά χωριά και από σήμερα ξεκινάει μεγάλη σταυροφορία στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό, για μια βοήθεια πλούσια και αποφασιστική».

«Ελευθεροτυπία», 15.3.1981

Ο καθηγητής Μπέρκχεμερ συμβουλεύει:

«Μια ξύλινη κατασκευή κάτω από το ταβάνι του σπιτιού θα μπορούσε σε περίπτωση σεισμού να συγκρατήσει την τσιμεντένια πλάκα» (...).

Οι σεισμολόγοι του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης προειδοποιούν

«Τα ξύλινα τείχη» θα σώσουν πάλι τους Αθηναίους

Επίσης:

«Ένα αντίσκηνο ή μια ξύλινη παράγκα στην αυλή όπου θα μπορούσε να διανυκτερεύσει κανείς τις επικίνδυνες μέρες, είναι σπουδαία προετοιμασία. Στο ξύλινο σπιτάκι ή μαζί με το αντίσκηνο, συμβουλεύει να έχει κανείς κουβέρτες και φάρμακα. Κι αυτό από τώρα, γιατί ο σεισμός μπορεί να γίνει αύριο ή σε τριάντα χρόνια. Οι Έλληνες πρέπει να μάθουν να ζουν με το σεισμό».

Αφθόνη. Και ευθύς πήγε στον κ. Χόνδρο να του ανακοινώσει το μέγα γεγονός. Ήθελε μάλιστα να τηλεφωνήσει ο ίδιος του κ. Καψή, γιατί φοβά για δημόσιες σχέσεις, αλλά ο κ. Χόνδρος είχε ήδη έρθει σε επαφή. Ήξεραν και οι δύο πως τη χάρη που έκαναν στο Ευγκρότημα θα είχαν την δυνατότητα να την εξαργυρώσουν, έστω και με μια εύγλωττη σιωπή. Λίγο δεν είναι!

Πώς θα έπρεπε, όμως, να γίνει εκπομπή; Ο κ. Χόνδρος είπε: «ας φωνάξουμε και το Στεφανάκη, μια που τυγχάνει και βοηθός ενικού. Να μας δώσει και καμία δα το παιδί, μια που τίποτε άλλο εν τον αφήνουμε να κάνει ή να έει». Όταν, όμως, ο Χόνδρος και ο κ. Χαραμής άρχισαν τη λαφυρική διήγηση του πρωϊνού τηλεφωνήματος, το «παιδί» από τη φωνή και είπε: «βρέ, τρελάθηκατε; Θα ξεσηκωθεί όλος ο ύπος και θα μας βαράει, με το κιο-του. Βρέ, μπας και πρόκειται να κατέβει στις εκλογές ο Καψής και χρειάζεται όλη αυτή την μπάνια; Βρέ, αν το μάθει ο Ράλλης θα γίνει θηρίο...».

Του είπαν, όμως, οι άλλοι δύο μια φωνή: «αφού ο Τσαλδάρης ει ότι η εκπομπή πρέπει να γίνει, ο Ράλλης θα το ξέρει». Αλλά «παιδί» ήταν έξαλλο: «Θα πατηθώ, λέει, θα εκτεθώ και ανάρθεμα επί των κεφαλών».

Αν ήταν άλλη στιγμή, ο κ. Χόνδρος και ο κ. Χαραμής θα ήταν πανευτυχείς. Αρκετά τους είχε μπει στη μύτη. Τώρα, όμως, χρειάζονταν και τη δική-του κάλυψη: «έλα, τώρα, του είπαν, αυτή η εκπομπή θα κατατροπώσει την YENEΔ και θα καρφώσει στις καρέκλες-τους, σε σπίτια και αντίσκηνα, τους τηλεθεατές. Άλλωστε, μην ξεχνάς αγαπητέ, πως πρέπει να καλύψουμε και τις γκάφες της βραδιάς του σεισμού».

Ο Στεφανάκης, όμως, περίμενε αυτή την ευκαιρία από καιρό: «Εγώ, ειπε, διαφωνώ απολύτως», και ανεχώρησε.

Κατά τα άλλα, οι συνεννοήσεις για την εκπομπή προχώρησαν κανονικά. Ο κ. Φακλής για πρώτη φορά ειπε ότι δεν είχε αντίρρηση για κανένα έξοδο. Βρέθηκε το στούντιο, βρέθηκαν τα σκηνικά, βρέθηκαν οι κουρτίνες και οι πολυθρόνες, ακόμα και ο μεταφραστής. Δεν υπήρχε πρόβλημα διάρκειας. Θα μπορούσαν να μιλάνε για τους σεισμούς, για την ευγνωμοσύνη του πανελλήνιου στην εφημερίδα που έκανε την μετάκληση και για τον διευθύνοντα την συζήτηση, όσο ήθελαν. Και εν λευκώ...

Το είπαν και στον κ. Δρακόπουλο. Χρειαζόταν και ο Έλληνας. Πώς θα επιβεβαιωνόταν η αυθεντία των ξένων, χωρίς την παρουσία, ενός, τουλάχιστον, ταλαιπωρου «θαγενούς» επιστή-

μονα. «Πρέπει να έρθετε, του είπαν, θα έχετε χρόνο να αναπτύξετε και εσείς τις απόψεις-σας. Είναι και παράκληση από ψηλά». Τον άνθρωπο, καθόλου δεν τον ενδιέφερε το «ψηλά», αλλά σκέφθηκε ότι θα νόμιζαν οι θεατές πως δεν υπάρχει Έλληνας επιστήμονας του ύψους... των άλλων και αποφάσισε να βγει.

Το απόγευμα της εκπομπής υπήρχε λίγη ένταση. Επί τη αφίξει Καψή και σεισμολόγων, προσφέρθηκαν τα ούισκι — τσαγάκι οι ξένοι — και όλοι πανευτυχείς πήγαν στο στούντιο. Και τότε έγινε σεισμός των πολλών Ρίχτερ. Εμφανίστηκε στην τηλεόραση, για πρώτη φορά μετά από δύο χρόνια, ένα ωραίο, τεράστιο, με θρώσκοντα καπνό ανερχόμενο στο ταβάνι, πούρο. Και πίσω απ' αυτό, ο Καψής ειπε:

Κύριοι, αυτό είναι ένα δείγμα της πρώτης ελεύθερης εκπομπής που η εφημερίς-μου και εγώ απόψε, σας προσφέρουμε. Ότι δεν προλάβουμε να σας πούμε εδώ περί σεισμών, θα σας το πούμε αύριο από την εφημερίδα-μας που προσφέρει ελεύθερη ενημέρωση για σεισμούς και για νερά για την υγεία-σας.

Έβαλε αμέσως μετά, το ένα πόδι πάνω στο άλλο και έριξε ένα βλέμμα στο φακό με γλαρό μάτι, όλο υπονοούμενα και ικανοποίηση.

Πραγματοποιήθηκε, έτσι,

μπροστά στα μάτια εννέα εκατομμυρίων εμπαιζομένων Ελλήνων μια άνευ προηγουμένου διαφημιστική εκπομπή για να ξεπληρώσει ο κ. Τσαλδάρης την αγάπη του κ. Λαμπράκη.

Ο κ. Στεφανάκης για πρώτη φορά δεν μπορούσε να κρατηθεί. Έψαξε να βρει τον κ. Ράλλη, αλλά ήταν εκτός Αθηνών. Περίμενε μέχρι την τελευταία στιγμή, μήπως δε γίνει η εκπομπή. Και όταν είδε και αυτός τον κ. Καψή μέσα στο στούντιο της ΕΡΤ, έκανε τη γνωστή δήλωση. Λένε πως την επομένη δέχτηκε επίπληξη από τον κ. Ράλλη.

Αν η διάλυση δεν ήταν ολοκληρωτική, η εκπομπή των σεισμών και των καταποντισμών δεν θα είχε γίνει. Κανείς Καψής δεν θα άναβε το πούρο-του και δεν θα φουρούσε τον καπνό-του μέσα στα μούτρα-μας. Κανείς Τσαλδάρης, ελέω εξαλλης εθνικοφροσύνης, δεν θα είχε αναρριχηθεί στη θέση αυτή και δεν θα υπήρχε διευθυντής τηλεόρασης εκτελών χρέη ιδιαιτέρου γραμματέα προθαλάμου υφυπουργού.

Μετά την εκπομπή με τα πολλά Ρίχτερ, οι νεοέλληνες άνοιξαν τα πέντε δάχτυλά-τους και τα έριξαν σε διπλή κατεύθυνση. Μία προς την τηλεόραση των κ.κ. Καψή και Τσαλδάρη. Και μία προς εαυτούς που με την ψήφους έθρεψαν έναν Τσαλδάρη για να τους βρίζει...

ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ

Όλων των εκδοτικών οίκων στέλνονται με «αντικαταβολή» στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Απαραίτητο στις παραγγελίες-σας να αναφέρεται ο τίτλος του βιβλίου και ο εκδοτικός οίκος. Η τιμή κάθε βιβλίου είναι αυτή που καθορίζουν οι εκδοτικοί οίκοι. Η επιβάρυνση στα έξοδα αποστολής είναι μόνο 65 δραχμ. κατά παραγγελία. Γράψτε-μας ή τηλεφωνήστε-μας.

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΡΩΟΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΡΒΑΤΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 8 • ΑΘΗΝΑ 122
ΤΗΛ. 32.29.303 (6-8 μ.μ.)**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΠΛΟΥΤΗ ΣΕΡΒΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

ΕΥΘΥΝΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΗ

ANTY ANTERSON

Η Ουγγρική επανάσταση του 1956

Ζωδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Τέχνη, Νομοθετικά Κατοχυρωμένη ή

Συζήτηση χωρίς αρχή και τέλος

Η συζήτηση στη Βουλή για το Νομοσχέδιο του Υπουργείου Πολιτισμού που φιλοδοξεί να διακανονίσει τα της «τέχνης» στη χώρα-μας, προκάλεσε πολλές αντιδράσεις, στάσεις και αντι-στάσεις.

Είναι για όλους λίγο πολύ αποδεκτό ότι στη συζήτηση στη Βουλή αν δεν έπεισε η Δεξιά για τις προθέσεις και την αποτελεσματικότητα των εισηγήσεών-της, δεν έπεισε και η Αριστερά για την πληρότητα των συλλήψεων και των προτάσεών-της για το πρόβλημα.

Σαν συμβολή στο διάλογο για ένα θέμα που, οπωσδήποτε, δεν έχει κλείσει ακόμα, δημοσιεύουμε το άρθρο του γνωστού θεατρικού συγγραφέα, Π. Μάρκαρη.

του Πέτρου Μάρκαρη

Ποιητές, λογοτέχνες, καλλιτέχνες, «κι άλλα παρόμοια υποκείμενα», που λέει ο λαός, ιδιαίτερα όσοι ανήκουμε στο χώρο του θεάματος, νιώσαμε αυτόν τον τελευταίο καιρό πολύ περήφανοι. Νομοσχέδιο για την καλλιτεχνική, εκπαίδευση, τα κρατικά βραβεία, την κατάργηση της άδειας εξασκήσεως επαγγέλματος ηθοποιού, συνεντεύξεις και δηλώσεις του υπουργού, των εκπροσώπων του ΣΕΗ και άλλων ανθρώπων «εγνωσμένου κύρους», όπως τους θέλει το νομοσχέδιο, συζητήσεις, διαμάχες, ακόμα και ξένοι ειδήμονες που ήρθαν να μας διαφωτίσουν με τη γνώμη-τους. Ο πτωχός καλλιτέχνης που χρόνια και χρόνια την εβγαζε με ελιά, ελιά και... καλλιτεχνία, βρέθηκε ξαφνικά στο επίκεντρο. «Κάποιος φούρνος θα γκρεμίσει», έλεγαν οι παλιοί. Φούρνος δε γκρέμισε, έγιναν όμως οι σεισμοί.

Χρόνια ολόκληρα οι κυβερνήσεις της δεξιάς αντιμετώπιζαν με πλήρη αδιαφορία την τέχνη, τους καλλιτέχνες, την εκπαίδευσή-τους, τα προβλήματά-τους. Και χρόνια ολόκληρα η αριστερά, η μόνη πολιτική δύναμη που στάθηκε με συνέπεια στο πλευρό των καλλιτεχνών, δε σταμάτησε να καταγγέλει αυτήν την αδιαφορία, την περιφρόνηση. Τώρα η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας καταθέτει στη Βουλή ένα νομοσχέδιο που ασχολείται με ουσιαστικά προβλήματα στο χώρο της τέχνης. Μαζί με το νομοσχέδιο έρχεται όμως και η πικρή διαπίστωση ότι δε βολεύεται μονάχα μια κυβέρνηση, και προπαντός της δεξιάς, στην εξουσία, βολεύεται και η αντιπολίτευση, ακόμα και της αριστεράς, στην κριτική-της απέναντι στην κυβέρνηση.

Γιατί ολόκληρη η αριστερά βρίσκεται απροετοίμαστη μπροστά στο νομοσχέδιο, χωρίς θέσεις, χωρίς συλλήψεις, χωρίς μια άλλη πολιτική γραμμή στα θέματα της τέχνης. Τα κόμματα της αριστεράς καταδίκασαν το νομοσχέδιο στη Βουλή γιατί είναι γεμάτο κενά κι αφήνει όλα τα παράθυρα ανοιχτά στα προεδρικά διατάγματα για να δράσουν ανασταλτικά και να χειραγωγήσουν το νόμο-πλαίσιο όπως θέλουν. Οσοδήποτε αληθινός κι αν είναι αυτός ο ισχυρισμός, δεν μπορεί κανείς ούτε να παραγνωρίσει, ούτε να παρακάμψει το γεγονός ότι το νομοσχέδιο περιέχει, τουλάχιστο για το χώρο του θεάτρου, που μου είναι οικείος, δύο διατάξεις που μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην εξέλιξη του θεάτρου.

Η πρώτη απ' αυτές τις διατάξεις είναι η κατάργηση της άδειας εξασκήσεως επαγγέλματος ηθοποιού, η δεύτερη η ίδρυση έδρας θεατρολογίας στα πανεπιστήμια και η δυνατότητα να εγγράφονται οι απόφοιτοι των δραματικών σχολών στην έδρα αυτή χωρίς εξετάσεις. Όσοι δεν περιορίζουν το ενδιαφέρον-τους στα επαγγελματικά - συνδικαλιστικά προβλήματα του θεατρικού χώρου, αλλά πιστεύουν ότι θέατρο δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αισθητικές αναζητήσεις, πειραματισμούς, πρωτοποριακά κινήματα, ξέρουν καλά ότι αυτή η περιφημη άδεια στάθηκε η κυριότερη τροχοπέδη στην αισθητική, καλλιτεχνική εξέλιξη του θεάτρου, και η κυριότερη αιτία για την κακή μόρφωση των ηθοποιών. Και όσοι ξέρουν πόσο το ελληνικό θέατρο υποφέρει από την έλλειψη θεωρητικών σπουδών και θεωρητικής έρευνας, καταλαβαίνουν τη σημασία που έχει η έδρα θεατρολογίας.

Από την άποψη αυτή αξίζει έπαινος στο ΚΚΕ ε.σ. που ο εκπρόσωπός-του στη Βουλή όχι μόνο υποστήριξε ξεκάθαρα την κατάργηση της άδειας, αλλά πρότεινε ταυτόχρονα και τροπολογίες που διασφαλίζουν τους ηθοποιούς επαγγελματικά από ενδεχόμενες καταστρατηγήσεις των συμβάσεων από τους εργοδότες μετά την κατάργηση της άδειας. Από το σημείο αυτό και πέρα όμως, παραμένει το γεγονός ότι το νομοσχέδιο αυτό αποτελεί μian αρχή που χαράζει μια νέα πραγματικότητα. Και η πραγματικότητα αυτή δεν αλλάζει ούτε με καταγγελίες, ούτε με την άρνηση που δεν μετατρέπεται σε θέση. Μπορεί ν' ανατραπεί μόνο μ' άλλες συλλήψεις, με μian άλλη πολιτική. Και τέτοιες συλλήψεις δεν είχαν τα κόμματα της Αριστεράς στη Βουλή. Αντίθετα προτίμησαν να πατήσουν σε σίγουρο έδαφος και περιορίστηκαν στην επαγγελματική - συνδικαλιστική πλευρά του θέματος που τους είναι γνωστή, αφήνοντας έξω από την επιχειρηματολογία-τους τα αισθητικά, καλλιτεχνικά προβλήματα που είναι ωστόσο τα πρωταρχικά στην τέχνη.

Ας πάρουμε λόγου χάρη την ομιλία που έκανε η εισηγήτρια της μειοψηφίας κ. Μελίνα Μερκούρη, στη Βουλή. Στα καθαρά καλλιτεχνικά θέματα είναι γεμάτη αντιφάσεις. Παράδειγμα η έδρα θεατρολογίας. Η εισηγήτρια διαμαρτύρεται γιατί η πρώτη έδρα θεατρολογίας θα ιδρυθεί στο Ρέθυμνο, όπου δεν υπάρχει θέατρο και υποστηρίζει ότι παντού

στον κόσμο η θεωρία διδάσκεται μαζί με την πρακτική. Καμιά αντίρρηση, μολονότι θά'πρεπε να παρατηρήσει κανείς ότι στην Κρήτη υπάρχει ήδη ημικρατικό θέατρο.

Λίγο παρακάτω όμως η ίδια υποστηρίζει ακριβώς το αντίθετο. Λέει: «Ξεκινήσατε να φτιάξετε ημικρατικά θέατρα στην επαρχία, γιατί δε φτιάχνετε πρώτα (η υπογράμμιση δική-μου) σχολές». Άλλη αντίφαση, παρακάτω. Κατηγορεί το υπουργείο γιατί συγκρότησε γνωμοδοτική επιτροπή που από το κέντρο και με ανθρώπους του κέντρου θ'αναλάβει να χαράξει μια πολιτική για την ανάπτυξη του πολιτισμού και των τεχνών σ' όλη την Ελλάδα. Σπεύδει ο ακροατής να συμφωνήσει μαζί-της, μα δεν τον αφήνει να χαρεί και πολύ, γιατί σε λίγο η ίδια αναιρεί αυτά που είπε: «Θα γίνει, λοιπόν, ένας θίασος σε μια επαρχιακή πόλη και θα παρουσιάσει μια παράσταση. Καλή ενδεχόμενα, κακή πιθανότητα, μια και οι μόνες προσλαμβανόμενες που έχουν σκηνοθέτης και ηθοποιοί θα είναι οι άθλιες τηλεοπτικές εκπομπές».

Προσπάθησα να θυμηθώ ποιοι από τους θιάσους που δουλεύουν μόνιμα στην επαρχία παράγουν τέτοιες κακές παραστάσεις, παραδείγματα προς αποφυγήν, όπως τις περιγράφει η κ. Μερκούρη: το «Θεσσαλικό», το «Θέατρο Βόλου», το «Ηπειρωτικό», το «Θέατρο Κρήτης», ή τα θέατρα της Θεσσαλονίκης: το «Θεατρικό Εργαστήρι», το «Εργαστήρι Τέχνης», και ο θίασος της Ρούλας Πατεράκη; Δεν είναι δυνατό να υπογραμμίζουμε την πίστη-μας στην αποκέντρωση, όπως έκανε επανειλημμένα η κ. Μερκούρη στην ομιλία-της και, παράλληλα, να υποτιμάμε και να υποβαθμίζουμε την προσφορά των θιάσων που δουλεύουν μόνιμα έξω από το κέντρο. Αν επισημαίνω τις αντιφάσεις αυτές, δεν το κάνω με διάθεση πολεμικής, αλλά για να δείξω ότι οι αντιφάσεις πηγάζουν ακριβώς από την έλλειψη σύλληψης και πολιτικής γραμμής στο χώρο της τέχνης.

Το δογματικό ΚΚ αντίθετα, εμφανίζεται με καθαρή άποψη. Τι άποψη έχει, είναι άλλο θέμα. Δυστυχώς οι βασικές θέσεις που υποστήριξε ο εκπρόσωπός-του κ. Λυκούργος Καλλέργης, στη Βουλή: πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα, μη τυχόν και καταργηθεί η άδεια! «Αν αναμφωθεί», είπε, «ο θεσμός ώστε να προβλέπει και για τους εργοδότες τιμωρίες, και μερικά άλλα πράγματα στην αντιμετώπισή-τους, μπορεί να παραμείνει και να συνεχίσει τη

λειτουργία-του».

Αυτή είναι η θέση ενός κόμματος που από τη μια πλευρά καθημερινά κατακεραυνώνει ιδεολογικά τ' άλλα κόμματα της αριστεράς και τα στολίζει με διάφορα επίθετα, «αναθεωρητές» κλπ., επειδή αρνούνται τις «επαναστατικές διαδικασίες» και αρκούνται δήθεν σε μια «μεταρρυθμιστική εξέλιξη», και από την άλλη, στην πολιτική πρακτική, το ίδιο κόμμα ζητά μεταρρύθμιση των θεσμών και διατήρησή-τους! Φοβάται ο κ. Καλλέργης ότι θα ιδρυθούν ημικρατικά θέατρα στις επαρχίες που θα επανδρωθούν με ερασιτέχνες ηθοποιούς των επαρχιών. «Καταλαβαίνετε τι κρατικά θέατρα θα γίνουν», τονίζει.

Η ίδια ακριβώς νοοτροπία με την κ. Μερκούρη: καταγγέλλουμε τη δεξιά ότι δε θέλει την θεατρική αποκέντρωση και, ταυτόχρονα, θέλουμε ν' αποκλείσουμε τους ερασιτέχνες ηθοποιούς, που ανήκουν στο συγκεκριμένο χώρο, να μεταπηδήσουν στο επαγγελματικό θέατρο. Ο κ. Καλλέργης γέρασε στο θέατρο, τ' ομολογεί ο ίδιος, κι έχει δικιο. Κι όμως ακόμα ούτε έμαθε, ούτε διάβασε, ότι ο ερασιτεχνισμός είναι το φυτώριο του επαγγελματικού θεάτρου, αγνοεί ή θέλει ν' αγνοεί ότι πολλοί πειραματισμοί και έρευνες ξεκίνησαν από το ερασιτεχνικό θέατρο και μεταπήδησαν στο επαγγελματικό. Τί θα γινόταν ο Αρτώ χωρίς τους ερασιτέχνες; Και η κ. Μερκούρη κάπου είπε ότι η Μνουςκίν στην Ελλάδα δεν θα είχε στον ήλιο μοίρα αν δεν ανήκε στην δεξιά. Μα δεν θα είχε στον ήλιο μοίρα πριν απ' όλα με την άδεια, γιατί όλος σχεδόν ο θίασος του «Θεάτρου του Ήλιου» θα είχε αποκλεισθεί, μια και οι περισσότεροι ηθοποιοί του θιάσου δεν έβγαλαν σχολή, αλλά μεταπήδησαν στο θέατρο από

άλλα επαγγέλματα. Όφειλαν να τα ξέρουν αυτά και η κ. Μερκούρη και ο κ. Καλλέργης.

Μα το δογματικό ΚΚ και ο κ. Καλλέργης είναι συνεπείς ως το τέλος. Ζητούν «δημόσια, υποχρεωτική, δωρεάν, επαγγελματική εκπαίδευση». Πρωταρχικό πρόβλημα όμως στο χώρο της τέχνης δεν είναι η επαγγελματική εκπαίδευση, είναι η αισθητική εκπαίδευση, είναι η αίσθηση της ομορφιάς. Αυτό ούτε τους ενδιαφέρει, ούτε τους απασχολεί. Κι όταν υποστηρίζουν τις κρατικές σχολές σα λύση για ν' απαλλαγεί ο κλάδος από τους ασυνειδητους εμπόρους, δε ζητούν παρά ν' αντικαταστήσουν την ασυδοσία των εμπόρων της καλλιτεχνικής παιδείας με τη μονολιθικότητα στην αισθητική διαπαιδewγήση. Κανείς δεν αμφισβητεί ότι οι περισσότερες σχολές αποτελούν σήμερα εμπορική επιχείρηση και πληγή για το θέατρο. Εκείνο, όμως, που δε θέλουν να ομολογήσουν ούτε η κ. Μερκούρη, ούτε ο κ. Καλλέργης, είναι ότι οι σχολές αυτές είναι προϊόντα της άδειας. Γιατί όταν το σύστημα υποχρεώνει τον κάθε νέο που θέλει να γίνει ηθοποιός να φοιτήσει σε μια σχολή και τον αναγκάζει να παραδοθεί σφαχτάρι στα χέρια του επιχειρηματία - σχολάρχη, είναι φυσικό ν' ανθίζει το σύστημα της εμπορικής παιδείας.

Και θέλουμε τώρα ν' αντικαταστήσουμε αυτό το σύστημα με την αισθητική μονολιθικότητα. Το δογματικό ΚΚ και ο κ. Καλλέργης τάζουν όλα νοικοκυρεμένα στο μυαλό-τους. Ο νέος θα πηγαίνει σε μια κρατική σχολή, θα παίρνει μια πανομοιότυπη για όλους εκπαίδευση, μετά θα παίρνει και την άδεια εξασκήσεως επαγγέλματος και θα γίνεται ένας ευσυνειδητος και καλός επαγγελματίας. Ένα σύστημα κλει-

στό, περιχαρακωμένο, καμιά άλλη εκδοχή, κανένα παράθυρο — πάλι καλά που δε ζητούν να φοράνε οι μαθητές των δραματικών σχολών και ομοιόμορφες ποδιές! Είναι μέσα στη λογική του κόμματός-τους αυτή η διαδικασία.

Η κ. Μερκούρη όμως; Όταν σε κάθε δεύτερη κουβέντα-της αναφέρεται στις σοσιαλιστικές χώρες, δεν ξέρει πού οδήγησε το σύστημα αυτό; Δεν ξέρει λόγου χάρη ότι η θεωρία του Μπρεχτ από τη στιγμή που έγινε στη Γερμανική Λαϊκή Δημοκρατία δόγμα και πάγιο σύστημα διδασκαλίας, κατάστρεψε και την θεωρία, που την κατάντησε απολίθωμα, και γενιές ηθοποιών, που τους περιόρισε τους ορίζοντες; Και η κ. Μερκούρη και ο κ. Καλλέργης υποστηρίζουν ότι το επάγγελμα του ηθοποιού είναι ιδιόμορφο. Πού βλέπουν όμως την ιδιομορφία όταν εξομολώνουν την εκπαίδευσή-του μ' εκείνη των δικηγόρων, των γιατρών, των πολιτικών μηχανικών; Η ιδιομορφία βρίσκεται ακριβώς στην αισθητική διαπαιδewγήση, στην αισθητική λειτουργία που παρεμβάλλεται στη δουλειά του ηθοποιού.

Αυτός είναι ο λόγος που πρέπει ν' αντιταχθούμε με όλα τα μέσα σε κάθε προσπάθεια που επιδιώκει να επιλέγεται ή να καθοδηγείται το διδακτικό προσωπικό στο χώρο της τέχνης από ένα μοναδικό φορέα, είτε πρόκειται για το κράτος, είτε πρόκειται για οποιοδήποτε άλλο φορέα, γιατί έτσι μοιραία θα καταλήξουμε στο συντηρητισμό και στη συμβατικότητα. Όχι στην επάνδρωση των σχολών από ανθρώπους της Δεξιάς, αλλά από συντηρητικούς διεκπεραιωτές, ανεξάρτητα από παράταξη. Γιατί η εξίσωση: πολιτικά δεξιός καλλιτέχνης, ισον αισθητικά αντιδραστικός, σπάνια

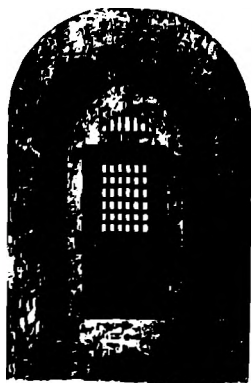
βγαίνει σωστή. Υπάρχουν ένα σωρό καλλιτέχνες που είναι συντηρητικοί στην πολιτική-τους τοποθέτηση, προοδευτικοί όμως στην τέχνη-τους. Η ρήξη του Μάνου Χατζηδάκι με την παράταξη της Νέας Δημοκρατίας, όπου ανήκει πολιτικά, αποτελεί ένα πολύ πρόσφατο παράδειγμα.

Όταν, λοιπόν, το νομοσχέδιο αυτό βάζει τόσο ζωτικά προβλήματα, το μόνο που έχουν να'πουν τα κόμματα της αριστεράς είναι ν' αποσυρθεί. Το ακούει αυτό κάποιος που ανήκει στο χώρο της τέχνης κι έχει την εντύπωση ότι δεν γνωρίζουν ή ότι ξεχνάνε την άθλια κατάσταση που υπάρχει σήμερα, λόγου χάρη τις πρωτόγονες συνθήκες διδασκαλίας, που επικρατούν στις δραματικές σχολές, με εξαιρέσεις που μετριούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού. Κι όταν ζητούν ν' αποσυρθεί το νομοσχέδιο ζητούν με ήσυχη συνείδηση να συνεχισθεί η κατάσταση αυτή για μερικές δεκαετίες ακόμα.

Την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές, η συζήτηση του νομοσχεδίου στη Βουλή δεν έχει τελειώσει. Είναι ακόμα καιρός ν' αντιληφθούμε ότι ο καλλιτέχνης, είτε ηθοποιός είναι, είτε σκηνοθέτης, είτε συγγραφέας, δεν είναι απλά και μόνο ένας επαγγελματίας που δουλεύει και συνδικαλιζεται, αλλά ένα άτομο που η δουλειά-του είναι εξαρτημένη και αδιάσπαστη από την ίδια την προσωπικότητά-του. Και είναι θλιβερό να διαπιστώνεις ότι στη συζήτηση για ένα νομοσχέδιο που έχει σαν αντικείμενό-του τη διάπλαση και την ανάπτυξη αυτής της προσωπικότητας, τα κόμματα της αριστεράς, οι «φύσει και θέσει» υποστηρικτές των ανθρώπων της τέχνης, αποφεύγουν ν' αγγίξουν αυτό το πρόβλημα.

εκδόσεις σίσυφος

ΘΩΜΑΣ ΓΚΟΡΠΑΣ

περιπετειώδες
κοινωνικο και μαύρο
νεοελληνικο αφήγημα

εισαγωγή — βιογραφικά — ανθολόγηση (1850-1950)

ΤΟΜΟΣ Β'
1909-1950

σίσυφος

Ο ποιητής («Στάσεις στο μέλλον», «Περνάει ο στρατός»...) Θώμας Γκόρπας μοναδική εξαίρεση της γενιάς του απο δώ και 20 χρόνια μιλάει για την άλλη ποίηση και λογοτεχνία, παλιότερων εποχών και ιδίως της μεσοπολεμικής. Ποίηση και λογοτεχνία άγνωστη ή λησμονημένη συμπληρωματική και συχνά συντριπτική της γνωστής και υπερτιμημένης, μάλιστα όταν πρόκειται για εκείνη της επίσημης ή κατασκευασμένης «γενιάς του '30». Ήδη ποιητές και αφηγηματογράφοι «ανορθόδοξοι», δηλαδή αυθεντικοί, όπως οι Εμπειρίκος, Εμμανουήλ, Δρίβας, Παπανικολάου και οι Ν. Νικολαΐδης, Σκαρίμπας, Λούλης, Χατζηαργύρης, ξαναβρίσκονται στη βιβλιογορα προσίτοι στους νεότερους. Με το «περιπετειώδες, κοινωνικο και μαύρο νεοελληνικο αφήγημα» γίνεται μια πρώτη προσπάθεια αντιπροσωπευτικής ανθολογήσεως της πιο σημανουσας αφηγηματογραφίας μας 100 χρόνων.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΑΠΟ ΤΗ «ΝΕΦΕΛΗ»

● ΗΛΙΑ ΕΡΕΝΜΠΟΥΡΓΚ
Άνθρωποι, χρόνια, ζωή
(6ος τόμος)
Με τον τόμο αυτό ολοκληρώθηκε το έργο.

● ΧΕΓΚΕΛ
Φιλοσοφία της ιστορίας

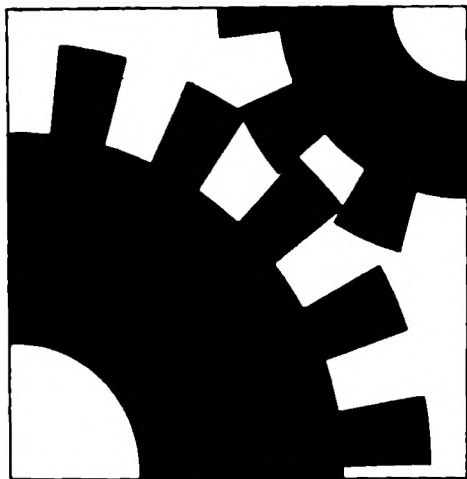
● Ο. ΦΙΟΡΙ
Ιστορία του Αμερικάνικου
λαϊκού τραγουδιού
(Μπομπ Ντύλαν, Τζο Χιλλ,
Γούντυ Γκάθρυ)

● ΠΗΤ ΚΩΣΤΑΝΤΕΑΣ
Ιστορία της ROCK
(Τόμος 1ος, μέχρι το 1960)

● ΕΛΕΝΑ ΤΖΑΝΙΝΙ ΜΠΕΛΟΤΙ
Απ' την πλευρά των κοριτσιών
(Ε' έκδοση)

εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9,
τηλ.36.04.793

Χαριλάου Τρικούπη 60 τηλ. 3636248

Η Βιομηχανία στην Ελλάδα

του Σπύρου Νικολάου

Οποιαδήποτε προσπάθεια να δώσει κανείς μια, συνοπτική έστω, εικόνα των εργασιών του Συνεδρίου του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (Τ.Ε.Ε.), που έγινε από τις 2-6 Φεβρουαρίου στην Αθήνα, με γενικό θέμα: «Η βιομηχανία στην Ελλάδα», είναι προβληματική.

Η διάσταση μόνο του θέματος και το γεγονός ότι στο Συνέδριο αναπτύχθηκαν πάνω από 50 εισηγήσεις και έγιναν ισάριθμες συζητήσεις, δείχνει τις δυσχέρειες της παρουσίασης. Θα επιχειρήσω, όμως, μια κριτική επισκόπηση, που, ελπίζω, να μην «αδικήσει» ούτε το Συνέδριο, ούτε τους αναγνώστες.

Στις 5 μέρες των εργασιών, τα θέματα είχαν χωρισθεί σε 5 μεγάλους κύκλους-ενότητες: α) η διερεύνηση της δομής και οι αδυναμίες της βιομηχανίας, β) οι δυνατότητες και οι άξονες ανάπτυξης-της, γ) το Οικονομικό Πλαίσιο, δ) Βιομηχανία - Άνθρωποι - Περιβάλλον και ε) θέματα περιφερειακών τμημάτων.

Αναπόσπαστο μέρος αποτελέσανε και η εναρκτήρια συνεδρίαση και η συζήτηση «στρογγυλής τραπέζης», όπου δόθηκε η ευκαιρία ν' ακουστούν οι επίσημες θέσεις της Κυβέρνησης, των Κομμάτων και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Δυστυχώς ο εκπρόσωπος της κυβέρνησης περιορίστηκε περισσότερο σε έναν τυπικό χαιρετισμό. Αντίθετα, οι εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων της αντιπολίτευσης πήραν συγκεκριμένες θέσεις πάνω στο «μείζον εθνικό θέμα» της Βιομηχανίας. Ιδιαίτερα ο εκπρόσωπος της αξιωματικής αντιπολίτευσης ανάπτυξε τις βασικές θέσεις της βιομηχανικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, που έχουν ιδιαίτερη σημασία, μια και πολλές ενδείξεις δείχνουν ότι είναι ενδεχόμενο να είναι η αυριανή κυβέρνηση.

Το πρώτο που θα πρέπει να εξαρθεί είναι η απεριόριστη δημοκρατικότητα του Συνεδρίου, όπου, εκτός από τα κόμματα, ακούστηκαν οι απόψεις όλων των πλευρών και όλων των ιδεολογικο-πολιτικών ρευμάτων (και των αποχρώσεων-τους), χωρίς, κυριολεκτικά, κανένα περιορισμό. Ήταν η πρώτη φορά που στην Ελλάδα το «οικονομικό κατεστημένο» αντιμετώπιζε «εκ του συστάδην» τους ταξικούς και πολιτικούς αντιπάλους-του, μέσα στα πλαίσια ενός πραγματικά δημοκρατικού και διεξοδικού διάλογου, πάνω σ' αυτό το θέμα.

1. Στην πρώτη ενότητα θεμάτων αναλύθηκαν διεξοδικά και σε βάθος οι χρόνιες δομικές αδυναμίες, που αποτελούν τα βασικά εμπόδια για μια αποτελεσματική βιομηχανική ανάπτυξη. Στις εισηγήσεις επισημαίνονται όλα τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και οι αδυναμίες της Βιομηχανίας-μας, όπως η υπερίσχυση ορισμένων «παραδοσιακών» κλά-

δων της ελαφρής βιομηχανίας, το μικρό μέγεθος των βιομηχανικών παραγωγικών μονάδων, η χαμηλή στάθμη εσωτερικής οργάνωσης, η χαμηλή παραγωγικότητα, η ελλειπής καθετοποίηση κ.ά.

Το συμπέρασμα στην ενότητα αυτή ήταν ότι η στρατηγική της βιομηχανικής ανάπτυξης που ακολουθήθηκε μεταπολεμικά, αν και έχει συμβάλει στην πραγματοποίηση υψηλών ρυθμών ποσοτικής ανάπτυξης, δεν δημιούργησε όμως τις αναγκαίες συνθήκες για μια αυτόνομη και ταχύρυθμη ανάπτυξη στο μέλλον. Πιο αναλυτικά αυτό σημαίνει ότι τα δομικά χαρακτηριστικά της εγχώριας βιομηχανίας παραμέναν σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητα, ότι ο μεταποιητικός τομέας έχει ανίσχυρη παραγωγική βάση και μεγάλα κενά στη κάθετη ολοκλήρωση των διαφόρων κλάδων και ότι η σύνθεση της βιομηχανικής παραγωγής δεν ανταποκρίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό στα καταναλωτικά πρότυπα της εγχώριας και της διεθνούς αγοράς.

2. Στη δεύτερη ενότητα θεμάτων σχετικά με τις δυνατότητες και τους άξονες ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας, αν και αναπτύχθηκαν πολύ αξιόλογες, γερά θεμελιωμένες και με πολλά στοιχεία εισηγήσεις, φοβάμαι ότι επικράτησε κλίμα «υπεραισιοδοξίας» ή και «υπεραπλουστεύσης» για τις πραγματικές δυνατότητες του βιομηχανικού μέλλοντος της χώρας. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα που θα μπορούσε ν' αναφερθεί εδώ, είναι το χαμηλό επίπεδο, στο οποίο όλοι ομολογούμε ότι βρίσκεται ακόμα γενικά αλλά και ειδικά η έρευνα του ορυκτού-μας πλούτου, μια πραγματικότητα που έρχεται σε αντίθεση με τις πολύ αισιόδοξες προοπτικές που διατυπώνονται σε ορισμένες εισηγήσεις για τις πραγματικές δυνατότητες βιομηχανικής αξιοποίησης των ορυκτών-μας.

Ανεξάρτητα πάντως από τη γενική αυτή παρατήρηση, πρέπει και στο σημείο αυτό να εξαρθούν ορισμένες προτάσεις που έγιναν για συγκεκριμένες βιομηχανικές επενδύσεις, όπως η δημιουργία μονάδας ψευδάργυρου και θειικού οξέος, η πρόταση για την αξιοποίηση των εξαλειωμένων φωσφοριτών της Ηπείρου, κλπ.

Σ' αυτόν, τέλος, τον κύκλο των θεμάτων έγιναν πολύ αξιόλογες εισηγήσεις για τις δυνατότητες ανάπτυξης εγχώριου συστήματος τεχνολογίας και παρατεχνολογίας και ακούστηκαν και διαμετρικά αντίθετες απόψεις, πράγμα που αποδεικνύει την πελώρια σημασία, αλλά και την προβληματικότητα του βασικού αυτού συντελεστή για κάθε προσπάθεια βιομηχανικής ανάπτυξης.

3. Στην τρίτη ενότητα η αντιπαράθεση με τους εκπρόσωπους του οικονομικού κατεστημένου ήταν άμεση και δημιούργησε και μερικές εντάσεις. Στον κύκλο αυτό «σφυροκοπήθηκε» άγρια και η ΕΟΚ και ο ρόλος του μονοπωλιακού και πολυεθνικού κεφάλαιου. Η πιο «αντιπροσωπευτική» εισηγήση ήταν του τραπεζίτη κ. Ι.Σ. Κωστόπουλου, που έδωσε την πραγματική εικόνα των πηγών χρηματοδότησης της βιομηχανίας, ανεξάρτητα από το εάν (έστω αθέλητα) αφήνει πολλά ερωτηματικά η τοποθέτησή-του.

Για την τελευταία 20ετία είπε (υπάρχει και στη γραπτή-του εισήγηση), ότι η αυτοχρηματοδότηση των ετήσιων νέων βιομηχανικών επενδύσεων ήταν κατά μέσο όρο της τάξης του 85%, ενώ η συμμετοχή της μακροπρόθεσμης τραπεζικής χρηματοδότησης περιορίστηκε σε 15%. Και επεξηγεί ότι αυτό οφείλεται βασικά στα φορολογικά, αλλά και στα άλλα κίνητρα, καθώς επίσης και στα υψηλά ποσοστά απόσβεσης των νέων επενδύσεων, που επιτρέψανε σημαντική συσσώρευση κεφαλαίου και την επανεπένδυση σημαντικών κερδών.

Δεν θέλησε όμως να μας πει ότι αυτό, μ' άλλα λόγια, σημαίνει ότι οι επενδύσεις έγιναν σε βάρος του κοινωνικού συνόλου και όχι από τα επιχειρηματικά — με τη στενή έννοια — κέρδη. Και δεν «θέλησε» επίσης να μας αναφέρει το ακριβέστερο ποσοστό των κατ' αυτόν τον τρόπο έστω «συσσωρευμένων» κερδών, που διατέθηκε για νέες επενδύσεις, ούτε φυσικά τις «τελικές» ποσοτικές και ποιοτικές επιπτώσεις-τους στην εκβιομηχάνιση της χώρας. Ίσως γιατί στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να πει ότι ο λόγος των κερδών προς το καθαρό κεφάλαιο της βιομηχανίας υπολογίζε-

ται σε 30% κι ότι απ' αυτό μόνο ποσοστό 9% πήγε σε νέες επενδύσεις. Οπότε θα ήταν «υποχρεωμένος» να μας εξηγήσει και τι «απέγινε» το υπόλοιπο 29% (!). Μήπως το τελευταίο αυτό ποσοστό έχει καμιά σχέση με τις πολυτελείς κατασκευές, την αγορά γης και τις τοποθετήσεις πολυτίμου συναλλάγματος σ' ελβετικές τράπεζες;

Δεν είναι, βέβαια, μόνο οι μη-δαμινές «ποσοτικές» επιπτώσεις το πρόβλημα. Αν και μόνο το γεγονός αυτό θ' αρκούσε για να καταργηθούν μια-για πάντα τα κατ' ευφημισμό αναπτυξιακά κίνητρα, που σε τελική ανάλυση σημαίνουν αλόγιστες και προπαντός ανεξέλεγκτες χαριστικές παροχές προς το ολιγαρχικό κεφάλαιο. Εξετάζοντας όμως και τις «ποιοτικές» επιπτώσεις των «αυτοχρηματοδοτούμενων», με τον τρόπο αυτό, νέων επενδύσεων, θα διαπιστώσουμε όχι μόνο ότι δεν ανταποκρίθηκαν στα νέα «πρότυπα κατανάλωσης», αλλά όξυναν και το πρόβλημα του εμπορικού ισοζυγίου, γιατί οι νέες επενδύσεις προκάλεσαν μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση ενδιάμεσων προϊόντων, που καλύφθηκε όλο και περισσότερο από τις εισαγωγές. Με άλλα λόγια οι νέες επενδύσεις δεν έγιναν σε τομείς αξιοποίησης εγχώριων πρώτων υλών ούτε επηρέασαν σοβαρά την καθετοποίηση υφιστάμενων κλάδων της εγχώριας βιομηχανίας.

Τέλος, απατηλή φαίνεται και η άλλη κατηγορία των στοιχείων του κ. Κωστόπουλου, που αφορούν τη μακροπρόθεσμη τραπεζική χρηματοδότηση. Η αμφισβήτηση δεν αναφέρεται βέβαια στο «νεκρό γράμμα» της στατιστικής διαπίστωσης του κ. Κωστόπουλου. Είναι όμως δυσεξηγήτη η αποσιώπηση (όταν μάλιστα γίνεται από έναν τραπεζίτη-μελετητή), του πασιγνώστου σχεδόν γεγονότος της «υποχρέωσης» των ελληνικών βιομηχανικών επιχειρήσεων στις τράπεζες, που υπολογίζεται σε 2,5 φορές κατά μέσο όρο πάνω από την καθαρή τους θέση. Πράγμα που απλούς-στατα σημαίνει:

1. «αναγκαστική» μετατροπή βραχυπρόθεσμων τραπεζικών δανείων σε μακροπρόθεσμα και μάλιστα σε μεγάλη έκταση και

2. υπερδανεισμό των μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων.

Και όμως, παρ' όλα αυτά, υποστηρίχτηκε η άποψη για την «αναγκαιότητα απελευθέρωσης» του τραπεζικού-μας συστήματος!

Στο θέμα της ΕΟΚ και στα «υπέρ»-της δεν μπόρεσαν ν' αντέξουν ούτε τα επιχειρήματα των «καθαροίαιμων» υποστηρικτών-της, αλλ' ούτε τα «απομυθοποιητικά» επιχειρήματα των «μίνι» υποστηρικτών-της (που στη συζήτηση αποδείχτηκαν «μάξι»). Περιορίζομαι εδώ να σημειώσω μόνο το αυτονόητο, αλλά «μείζον» επιχείρημα ότι μέσα στην ΕΟΚ είναι αδύνατος ο καθορισμός οποιασδήποτε στρατηγικής αυτοδύναμης ανάπτυξης και ότι η «εξαρτησιακή» δομή της ελληνικής βιομηχανίας θα προκαλέσει την παραπέρα διείσδυση του πολυεθνικού κεφάλαιου, με τελικό αποτέλεσμα ν' απωλεσθεί οριστικά η δυνατότητα «εθνικής» αξιοποίησης του ορυκτού-μας πλούτου. Ο κίνδυνος μεταφοράς προπαντός των κέντρων λήψης αποφάσεων εκτός του Ελλαδικού χώρου είναι τεράστιος.

4. Στην τέταρτη ενότητα θεμάτων (Βιομηχανία — Άνθρωποι — Περιβάλλον) τα προβλήματα από τη φύση-τους δεν προκάλεσαν αντιθέσεις και οι εισηγήσεις ήταν απόλυτα εξειδικευμένες και συμπληρωματικές, με «διμέτωση» κατεύθυνση: η μία εξέτασε τη βιομηχανία σε σχέση με το περιβάλλον και η άλλη τη θέση του ανθρώπου μέσα στη βιομηχανία σαν βιολογικού και κοινωνικού όντος. Και επισημάνθηκαν οι κίνδυνοι που υπάρχουν από την ένταξή-μας στην Ε.Ο.Κ., να μεταβληθεί η χώρα-μας σε «καταφύγιο» εγκατάστασης ευρωπαϊκών βιομηχανιών που ρυπαίνουν και μολύνουν το περιβάλλον.

Στον τέταρτο και τελευταίο κύκλο θεμάτων παρουσιάστηκαν από τα περιφερειακά τμήματα του Τ.Ε.Ε. οι συμπερασματικοί απολογισμοί των τοπικών προσυνεδρίων-τους. Οι εργασίες των τμημάτων αυτών, που δεν αφορούσαν μόνο περιφερειακά, αλλά και πανελλήνια βιομηχανικά προβλήματα, αποδεικνύουν με χαρακτηριστική αμεσότητα ότι, όπου υπάρχει πολιτική βούληση είναι δυνατόν να ξεπερασθεί ο υδροκεφαλισμός και τη θέση-του

να πάρει η αποκέντρωση, μ' όλες τις δημιουργικές επιπτώσεις-της.

Πιο γενικά θα πρέπει να εξαρθούν ορισμένες συγκεκριμένες πρακτικές και ειδικές προτάσεις που εκτέθηκαν, ιδιαίτερα στις εισηγήσεις των ομάδων εργασίας του Τ.Ε.Ε και πολλών κλαδικών-του οργανώσεων, σχετικά με τις τεχνικές προδιαγραφές και τους κανονισμούς που θα πρέπει να θεσμοθετηθούν είτε, όπου υπάρχουν, να εκσυγχρονισθούν. Μέσα και από πολλές άλλες δημιουργικές προτάσεις θα πρέπει να εξαρθεί εδώ η πρόταση για τη δημιουργία «Εθνικού Συμβουλίου Βιομηχανίας», ενώ αντίθετα σαν πολύ προβληματική θα πρέπει να κριθεί η πρόταση για τη δημιουργία ειδικού «Σώματος Τεχνικών Μελετητών», που, με «κριτήριο το εθνικό συμφέρον», θα είναι αρμόδιο να εγκρίνει όλες τις ιδρύσεις νέων βιομηχανιών. Και ο λόγος είναι ότι η εκβιομηχάνιση δεν είναι σε καμιά περίπτωση (ή δεν είναι μόνο) «τεχνοκρατικό» πρόβλημα.

Αυτό που θα μπορούσε να καταλογίσει κανείς στους οργανωτές του Συνεδρίου είναι ότι ήταν «παραγεμισμένο» το πρόγραμμα

των 5 ημερών, με αποτέλεσμα να υπάρξουν πολλές επικαλύψεις στις εισηγήσεις και το πιο σημαντικό να είναι πολύ περιορισμένος ο χρόνος που ήταν τελικά διαθέσιμος για τις συζητήσεις και τις παρεμβάσεις, που κυριολεκτικά, έγιναν με ρυθμό «αγώνα ταχύτητας» και με τελικό αποτέλεσμα να περιορισθεί αδικαιολόγητα η «ζύμωση».

Πέρα απ' όλα αυτά, το επίπεδο της μέγιστης πλειοψηφίας των εισηγήσεων έδειξε ξεκάθαρα το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό, κυρίως από νέους επιστήμονες και τεχνικούς, που διαθέτει η χώρα και που — όπως φαίνεται από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα της βιομηχανικής προσπάθειας — ή μένουν ολότελα στο «περιθώριο» ή δεν αξιοποιούνται ούτε οι γνώσεις, ούτε η εμπειρία-τους σε κάποιον αποτελεσματικό βαθμό από το πολιτικό, αλλά και το οικονομικό κατεστημένο αυτού του τόπου, που εξακολουθεί να υποβαθμίζει τον παράγοντα «άνθρωπο», είτε πρόκειται για την επάνδρωση του κρατικού, είτε του διοικητικού και τεχνικού μηχανισμού της βιομηχανικής δραστηριότητας.

Ένα συνέδριο όχι σαν τα άλλα του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Το Σαββατοκύριακο 14-15 Μαρτίου πραγματοποιήθηκε στο Καστέλι Κισσάμου στη Δυτική Κρήτη ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον Συνέδριο (Συμπόσιο), οργανωμένο από τον Μητροπολίτη Ειρηναίο, ένα μόλις μήνα μετά την αποκατάστασή-του ως Μητροπολίτη Κισσάμου και Σελήνου, χάρη στη λαϊκή κινητοποίηση και παρά την αντίδραση της επίσημης εκκλησίας.

Το θέμα του Συνεδρίου ήταν **Το μέλλον της Ορθοδοξίας** προστά στην 3η χιλιετηρίδα», αλλά το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του συνεδρίου αυτού ήταν ότι εκτός από τις σημαντικές ανακοινώσεις ή παρεμβάσεις από θεολόγους (καθηγητές Σ. Αγουριδής, Παπαδάκης, Γ. Μουστάκης, Αναστασάκης, Γ. Παπαϊωάννου) ή ειδικούς του εκκλησιαστικού δικαίου (καθηγητής Τρωϊάδης), κλήθηκαν κι επιστήμονες ανθετικών και των θεωρητικών επιστημών (Κ. Χλουβεράκης, Α. Ασιουτζίκ, Μαρ. Νικολινάκος, Παπασπηλιόπουλος, Ανδρ. Ανδριανόπουλος, Δημ. Κακαβελάκης, Αντ. Σχετάκης, Έρρικα Τσατή) που μίλησαν για: τη βιολογική επανάσταση, τις προοπτικές της τεχνολογίας, την οικονομική κρίση, τα προοπτικά οικονομικά μόντελα για το έτος 2.000 και για τη νέα διεθνή οικονομική τάξη, για την πληροφοριακή επανάσταση και το ρόλο των μαζικών μέσων επικοινωνίας, για τολλον των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το σπουδαιότερο, όμως, ήταν όλες αυτές οι ανακοινώσεις

κι όλες οι συζητήσεις έγιναν μπροστά σ' ένα κοινό που το αποτελούσαν κάτοικοι της περιφέρειας και με την εντονη συμμετοχή και ζωντανή-τους παρέμβαση. Ποτέ, ίσως, άλλοτε στην Ελλάδα δεν έχει υπάρξει ένας τέτοιος διάλογος ανάμεσα σε κληρικούς (εκτός από τον Ειρηναίο του Κισσάμου και Σελήνου, ήταν παρών κι ο Μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου Ειρηναίος) και θεολόγους, που είναι συνεπείς με τις πεποιθήσεις-τους και διαφέρουν από τους Φαρισαίους, τους σκοταδιστές και τους ταρτούφους που αφθονούν στην Εκκλησία και τις παρα-εκκλησιαστικές οργανώσεις, σε ανεξάρτητους επιστήμονες και διανοούμενους και στον ίδιο το λαό, με απόλυτο σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις, και με ειλικρίνεια.

Αλλά το συνέδριο αυτό πρέπει να τοποθετηθεί και σ' έναν τόπο λιτής, ήρεμης και απλής ομορφιάς: το Καστέλι Κισσάμου, χωρίς μεγάλες πλουτοπαραγωγικές πηγές, αλλά και χωρίς τις αλλοτριώσεις της τουριστικής «ανάπτυξης» άλλων περιοχών της Κρήτης, με ανθρώπους γεμάτους

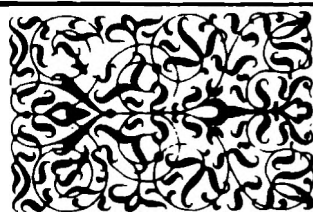
αξιοπρέπεια και ζεστασιά.

Αλλά το Συνέδριο αυτό είχε επίσης, απ' την αρχή μέχρι το τέλος, τη σφραγίδα του εμπνευστή-του, του Ειρηναίου, μιας από τις πιο σπάνιες πνευματικές και ηγετικές φυσιογνωμίες, που μπορεί να συναντήσει κανείς στη ζωή-του: ανοιχτός σ' όλες τις ιδέες και σ' όλους τους προβληματισμούς του καιρού-μας, απλός, λιτός, αυστηρός με τον εαυτό-του κι απαιτητικός από τους άλλους, συνεπής μ' αυτά που πιστεύει, οραματιστής και πραγματοποιός συγχρόνως. Θα πρέπει να πάει κανείς στο Καστέλι Κισσάμου να τον συναντήσει και να τον γνωρίσει, να δει τον τρόπο που επικοινωνεί με τους άλλους για να καταλάβει τι σημαίνει λαϊκός ηγέτης, και πόσο ωχροί, ψεύτικοι, ανειλικρινείς φαίνονται αυτοί που παίζουν τους ηγέτες στην Αθήνα ή αυτοί που είναι τα εκτελεστικά όργανα της εξουσίας στα επαρχιακά κέντρα.

Το λαϊκό κίνημα υπέρ του Ειρηναίου πρέπει ν' αναλυθεί κοι-

νωσιολογικά. Μόνον, όμως, όταν γνωρίσει κανείς τον Ειρηναίο καταλαβαίνει αυτή τη γεμάτη λατρεία αφοσίωση που του έχουν όλοι, ανεξάρτητα από κομματικές παρατάξεις, αναζητώντας, έτσι όπως είναι εγκαταλειμμένοι από το Κράτος, τον γνήσιο λαϊκοθηρσκευτικό ηγέτη, έτσι όπως εμφανίστηκε πρόσφατα, κυρίως στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, που στενάζουν από την εκμετάλλευση και την καταπίεση.

Τελικά, με ποιούς είναι ο χριστιανισμός, με ποιούς είναι η Εκκλησία; Με τους εκμεταλλευτές, με τους δικτάτορες, με την εξουσία ή με τους φτωχούς και καταφρονεμένους, μ' αυτούς που παλεύουν για ελευθερία και δικαιοσύνη; Ποιές επιλογές έκανε μέχρι τώρα η Ορθοδοξία και η Εκκλησία-της; Δεν μπορούμε, για τον λόγο αυτό, παρά να σεβόμαστε ακόμα περισσότερο τον Ειρηναίο, τον ποιμενάρχη και φίλο του λαού, από τους λίγους που έκαναν πράξη τους λόγους-τους.

Atlantis

Τά πιο φινά πουκάμισα,
στis πιο χαμηλές τιμές θά τά βρείτε
στή βιοτεχνία μας.

Ποιότητα καί καλό γούστο.

ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41 - 43 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Τηλ. 88.39.323

Κρατική και «Έκφραση '81»

του Γιώργου Λεωτσάκου

1. Κολάσης - Γαρουφαλής

Αν η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών ξανάρχισε να λειτουργεί, προς ολοφάνερη ανακούφιση των φιλόμουσων που διαθέτουν στοιχειώδη ευαισθησία και συνειδητοποιούν τι σημαίνει το να πλήττεται έτσι ένας θεσμός, αυτό δεν πρέπει με κανένα τρόπο να θεωρηθεί και σαν τερματισμός της κρίσης. Μιας κρίσης μοναδικής στις οκτώ περίπου δεκαετίες ζωής του πρώτου συμφωνικού σώματος της χώρας (από το 1912 που άρχισε να λειτουργεί σαν μη μαθητική Συμφωνική Ορχήστρα του Ωδείου Αθηνών) με κύριο αίτιο και αφορμή τον πανίσχυρο ιό μιας παρακμής γνωστής και μη εξαιρετέας — επιδημίας που τα τελευταία χρόνια κινδυνεύει να σαρώσει τα πάντα στο χώρο της μουσικής-μας. Κι ήταν συγκινητικά τα χειροκροτήματα του κοινού προς την ΚΟΑ, που τη θωριά της εδώ και τρία χρόνια κόντευε να λησμονήσει. Οι φιλόμουσοι που είχαν επί χρόνια απουσιάσει από το γνώριμο μουσικό εντετακτήριο της ορχήστρας, επιφύλαξαν στους μουσικούς την υποδοχή που ταιριάζει σε προσφιλή αναρρωνύοντα, όταν κάνει τα πρώτα-του βήματα ύστερα από αρρώστια μακροχρόνια κι επικίνδυνη. Τι άλλο να ευχηθούμε εμείς πέρα από τη γοργή εξουδετέρωση όλων των νοσογόνων παραγόντων; Από την άλλη πλευρά όμως δε μπορούμε παρά να χαρακτηρίσουμε σαν περιφρόνηση της στοιχειώδους νοημοσύνης του φορολογούμενου φιλόμουσου το ότι το πρόγραμμα τυπώθηκε σαν να μην είχε τίποτε συμβεί, δίχως μια τυπική, έστω, αναφορά στη μακροχρόνια σιγή της ορχήστρας.

Στο πόντιο ο Βύρων Κολάσης, ηλικιακά πρεσβύτερος από τους δύο μόνιμους αρχιμουσικούς της ΚΟΑ, σε επίδοση μιας ρουτίνας (αρκετά γνώριμης πια από άλλες, πρόσφατες, εμφανίσεις-του): ιδιαίτερα λυπηρής, σ' έναν άνθρωπο σπάταλα προικισμένο από τη φύση με μουσικά χαρίσματα, που ο φορέας-τους συχνά κακομεταχειρίστηκε. Θα μιλούσαμε για διαβάσματα επιμελημένα, όπου όλοι οι φθόγοι και οι συνηχήσεις ακούονταν καθαρά και σε σωστή ηχητική ισορροπία μεταξύ-τους, συναποτελώντας όμως μορφές γνώριμες, πλην σε πάρα πολλά σημεία αφωδωμένες από έκφραση και ζωντάνια. Λιγότερο η εισαγωγή της «Αρπαγής από το σαράι» του

Μότσαρτ, περισσότερο η 7η συμφωνία του Μπετόβεν κι ακόμη περισσότερο το τόσο ενδιαφέρον ελληνικό έργο, η «Μικρασιατική Ραψωδία» του Γιάννη Κωνσταντινίδη, που σαν εκτέλεση ίσως αδικήθηκε περισσότερο από τα άλλα έργα του προγράμματος — όλα έπασχαν κυκλοφορικά. Θύμιζαν συστήματα από φλέβες και αρτηρίες, όπου το αίμα σ' ελάχιστα σημεία κυκλοφορούσε φυσιολογικά, ενώ στα περισσότερα λιμναζε. Γι' αυτό και θα ευχόμαστε ν' ακούσουμε σε μια ακόμη, πολύ καλύτερη εκτέλεση, το έργο του Κωνσταντινίδη, που θα μας απασχολήσει πιο κάτω.

Σολίστ της συναυλίας ο πιανίστας Άρης Γαρουφαλής, στη «Ραψωδία σ' ένα θέμα του Παγκανίνι», έργο 43, από τις σχετικά υποφερτότερες σελίδες του ξεθυσμένου ρομαντισμού του Ραχμάνινωφ. Αυτή τη φορά ο Γαρουφαλής μας ξάφνιασε με την επιθετική αδρότητα της άρθρωσής-του, τη στιβαρότητα της κρούσης-του και, στα λυρικότερα περάσματα, την υπερβολή της εκφραστικής χαρακτηρισολογίας. Δεξιολογικά, βέβαια, υπήρξε άψογος. Προς τι όμως η πλειοδοσία μυϊκών αρετών σ' ένα κομμάτι, που μόνο μια καθαρά μουσική θεώρηση μπορεί να σώσει;

Οι ανυπόγραφες σημειώσεις του προγράμματος μας πληροφορούσαν ότι η ιδέα της Μικρασιατικής Ραψωδίας (α' εκτέλεση) χρονολογείται από το 1945-46, αλλά δεν περιείχαν καμιά ένδειξη για το πότε τελείωσε το έργο. Έτσι, για την ώρα, δεν μπορούμε να το παρακολουθήσουμε σαν εξελικτική βαθμίδα αυτής της περύτεχνης ηχητικής κοσμηματοργίας της εμπνευσμένης από τη μουσική λαογραφία-μας, που είναι η δημιουργία του Κωνσταντινίδη. Μιας ραβελικής φινέτσας, λιτότατη ενορχήστρωση, όπου τον κύριο λόγο έχουν τα έγχορδα, διάστικτα από το διακριτικό χρώμα κάποιων ξυλίνων, κάποιων γκλισάντι της άρπας. Αλλά και ένας γοργός «αρμονικός ρυθμός», όπου οι ευρηματικότες στη διαδοχή-τους, τόσο χαρακτηριστικές συγχορδίες-του διαδέχονταν η μια την άλλη, με πυκνότητα άγνωστη σε άλλες σελίδες-του. Το ενδιαφέρον-μας αιχμαλωτίστηκε από την πρώτη νότα ως την τελευταία, αλλά — το ξαναλέμε — θέλαμε ν' ακούσουμε το έργο σε μια εκτέλεση πιο λεπτοεργημένη, πριν οριστικοποιήσουμε τις κρίσεις-μας. («Ολύμπια», 16.2.1981).

2. Συμεωνίδης - Δεμερτζής

Ναι, στη β' συναυλία ο Αλέξανδρος Συμεωνίδης έκαμε ξανά την ΚΟΑ να ηχήσει σαν ορχήστρα κι έβγαλε από μέσα-της μουσική. Ένας συνδυασμός λεπτής ηχητικής, συγκρατημένου ρυθμικού νεύρου και διαβάσματος τόσο καθαρού, ώστε αν υπήρχε μουσική στενογραφία θα μπορούσαμε να καταγράψουμε σ' ένα μόνο ακούσμα την παρτιτούρα, δίχως να παραλείψουμε ούτε μια παύση δέκατου έκτου, ούτε μια απόχρωση δυναμικής. Μεταμόρφωσε σε λεπτή ψυχική ευφορία το ακούσμα της εισαγωγής (αλήθεια, που τη θυμήθηκε;) από την κατά Σαίξπηρ όπερα του Ότο Νικολάι (1810-49) «Οι χαρούμενες κυράδες του Ουίνδσορ» (1844): ανέμελο ανακάτεμα απόηχων του Μπετόβεν, του Βέμπερ, του πιο βιενέζικου Σούμπερτ και του Μέντελσον, με κάποιες αποστροφές ανάλογες με τα καν-καν του Όφενμπαχ.

Η συνταρακτικότερη όμως εμπειρία της βραδιάς ήταν ο βιολιστής Γιώργος Δεμερτζής (γ. 1958, Χαλκίδα), στο Κοντσέρτο του Τσαϊκόφσκυ: Ο σπάνιος ομορφιάς ήχος-του, πλήθος λεπτομέρειες στο παίξιμό-του (κάποια «σαλάτι» λ.χ., στον Παγκανίνι που έπαιξε σε «μπις»), το υπέροχο φραζάρισμά-του μέσα από μεγάλες εκτάσεις διάσπαρτες με μια στερεότυπη δεξιοτεχνία, όλ' αυτά ήταν διαποτισμένα με μια ανησυχητική, αρχέγονη μαγεία, δυσμάχητα συγκινησιογόνα. Πρώτη φορά, ακούγοντας βιολί, νιώσαμε αυτό το παράξενο φτερουγισμό που κυκλοφορούσε ανάμεσα στην καρδιά και στο στομάχι-μας. Από την άλλη πλευρά όμως δε μπορούμε να μην επισημάνουμε σαν μια έκπληξη σχεδόν οδυνηρή, μια ανησυχητική τονική αστάθεια που δεν υπήρχε όταν τον ακούσαμε με το «Ελληνικό Τρίο», στο Τρίο του Καλομοίρη. Χρειάζεται να δουλέψει ακόμη πολύ σκληρά, με τρανούς δασκάλους, μέχρις ότου τα μαγικά αυτά δάχτυλα κατακτήσουν όλα τα μυστικά του μαύρου, δίχως τάστα, «μάνικα» του βιολιού, που σχετίζονται με την τονική ακρίβεια. Ο Αλέξανδρος Συμεωνίδης και η ορχήστρα υπήρξαν ιδανικοί συμπαραστάτες-του. Και μια παρατήρηση: έσχατη βαθμίδα μουσικής υπανάπτυξης δηλοί η διαβεβαίωση των «σημειώσεων» του προγράμματος, ότι το φιλανδικό νυκτό έγχορδο «κάντελε» είναι... λαούτο, ενώ πρόκειται για ψαλτήριο. («Ολύμπια», 23.2.1980).

3. Παρίδης - Βακαρέλλης

Όχι μόνο δεν είναι επίμεμπτη αλλ' αντίθετα τιμά κάθε γενική διεύθυνση μιας οποιασδήποτε ορχήστρας το να καλέσει προηγούμενους γενικούς διευθυντές, που πρόσφεραν στον οργανισμό την ικμάδα-τους, για να διευθύνουν συναυλίες. Απερίφραστα όμως

πιστεύουμε ότι μια τέτοια χειρονομία αβροφροσύνης δεν έπρεπε με κανένα τρόπο να συμπεριλάβει το γενικό της 7ετίας (1969-74, ακριβέστερα) Ανδρέα Παρίδη. Όσοι στον τόπο αυτό έχουν κάποια ευαισθησία και ιστορική μνήμη θυμούνται πως εξαναγκάστηκε τότε σε πρόωρη παραίτηση ο νόμιμος γενικός διευθυντής Θεόδωρος Βαβαγιάννης. Όσο για τη «μουσική» πολιτεία του κ. Παρίδη, είχαμε την ευκαιρία να την ανακαλύψουμε κριτικά (κάποτε με κίνδυνο της... σωματικής ακεραιότητάς-μας, αν μη τι άλλο...) επί 5 συναπτά χρόνια, ξεσκεπάζοντας αργότερα σε τρεις ολόκερες σελίδες εφημερίδας (βλ. «Τα Νέα» 9, 10 και 11 Ιανουαρίου 1975) όσα στο διάστημα αυτό δε μπορούσαμε να πούμε. Την άποψη αυτή έρχεται επί πλέον να δικαιώσει και η παρουσία στη συναυλία-του κάποιων μορφών της 7ετίας, που τότε τον είχαν αγκαλιάσει...

Ελπίζαμε τουλάχιστον ότι η απουσία του κ. Παρίδη από το μουσικό προσκήνιο μετά από το '74 θα τον είχε κάνει να ηρεμήσει, θα είχε εκτονώσει τα περιώνυμα σαδιστικά-του αισθήματα απέναντι στη μουσική και θα τον είχε φρονηματίσει προς την κατεύθυνση μιας κόσμιας και σεμνής προσφοράς, για την οποία άλλοτε φαινόταν σποραδικότατα ικανός — σε διαλείψεις νηφαλιότητας. Μιας προσφοράς, που θα βοηθούσε να λησμονήσουμε τις περιώνυμες κρίσεις «αμόκ» πάνω στο πόντιο — κρίσεις που μετέτρεπαν τα μουσικά κτίσματα σε εκκωφαντικά ηχητικά συντρίμια... Θαρρείς και ο κ. Παρίδης προσδοκούσε τη στιγμή για να διατρανώσει ξανά, κραδαινώντας απειλητικά τη μπαγκέτα, κάποιο υποσυνείδητο μίσος προς τη μουσική. Αυτάδερφο με ανάλογα αισθήματα του σημερινού γενικού, που μόνον αυτά μπορούν να εξηγήσουν και την ανάδυση του κ. Παρίδη από τη ναφθαλίνη και κάποιους υπέρ αυτού λεονταρισμούς από τις στήλες του «Βήματος». Εκλεκτικές συγγενείες...

Οπωσδήποτε ο μικρόσωμος κύριος, που όταν «διευθύνει» θυμίζει τον Λουί ντε Φυνές στις... ερηκτικότερες στιγμές-του, κραδαινώντας τη μπαγκέτα σαν Μαμελούκος το γιαταγάνι-του, χύθηκε πάνω στην ορχήστρα. Πρόγραμμα έργων Μπετόβεν. Η εισαγωγή «Έγκμοντ» μετατράπηκε σε άτυπο και άμορφο ηχητικό κατασκευάσμα, όπου κάθε φράση είχε δικό-της «τέμπο» (άλλοτε μακρόσυρτο, άλλοτε ασθματικό) και δική-της «εκφραστική» φυσιογνωμία, συχνά αποκρουστική παραμόρφωση αυτού που φυσιολογικά περιμένει ν' ακούσει κανένας. Η ορχήστρα ήταν πραγματικά απολαυστική: έπαιξε ακριβώς όπως «διηύθυνε» ο απύθμενος πόντιος, με αποτελεσματική στην 5η Συμφωνία, ένα ηχητικό

Εγκέλαδο: δεν ήξερες αν τα καθίσματα έτρεμαν από μετασεισμικές δονήσεις ή... από την ένταση.

Μοναδική αχτίδα φωτός (λαμπερότατη μάλιστα) σ' όλη τη συναυλία, ο σολίστ Γιάννης Βακαρέλλης, στο «Αυτοκρατορικό Κοντσέρτο». Πιανιστική επίδοση πολύ υψηλής κλάσης. Υπέροχος ήχος, μεστός και αστραφτερός, με έλεγχο των ιριδισμών και της ποιότητάς-του, όχι μόνο σ' ολόκληρο το φάσμα της δυναμικής αλλά και σ' όλο το φάσμα της πυκνότητας, από το μονοφωνικό πέρασμα ως τις πιο πολύφθογγες συγχорδίες — δέκα δάχτυλα ένας ήχος. Η ερμηνεία-του που, κατά τη γνώμη-μας, το κύρος της μόνον αυτή η ηχητική ποιότητα, σε συνδυασμό με την υπερβατική δεξιότητα του πιανίστα μπορούσαν να υπερασπιστούν, ήταν σαφώς «μνημειακή», μεταρομαντική, βιρτουοζίστικη. Θύμιζε όχι απλώς Λιστ, αλλά Μπουζόνι. Ποτισμένη ωστόσο με τη στοιχειακή μουσικότητα του νέου καλλιτέχνη, η δεξιότητα αυτή συχνά προκαλούσε το δέος αποκτώντας μια διάσταση σχεδόν δραματική. Στην οποία αντιπαρτίθενταν αποστροφές ενός υπέροχου λυρισμού, εξ ίσου όμως δονημένες από την πηγαία αισθαντικότητα που χαρακτηρίζει το παίξιμό-του. («Ολύμπια», 2.3.1981).

4. Μικρή Ορχήστρα Εγχόρδων

Από τις πιο ενδιαφέρουσες σαν πρόγραμμα και τις ευπρεπέστερες σαν επίπεδο εκτελέσεων συναυλίες, που μπορεί να ευχηθεί κανένας από ελληνικό συγκρότημα, η πρόσφατη εμφάνιση (στα πλαίσια της «Έκφρασης '81», του Υπ. Πολιτισμού, μεταστεγαμένης, λόγω σεισμών, στο «Ριάτο» Κυψέλης) η πρόσφατη εμφάνιση της Μικρής Ορχήστρας Εγχόρδων, του βιολιστή Τάση

Αποστολίδη. Όσο αραιές κι αν είναι (από τα πράγματα) οι τέτοιες εμφανίσεις ενός συγκροτήματος σαν κι αυτό, δε μπορεί παρά να διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στη μουσική-μας ζωή και στην προβολή της ελληνικής μουσικής δημιουργίας: Πυρήνας του προγράμματος, μ' έργα 18ου (Μότσαρτ, Στάμιτς) και 20ού αιώνα (Γκορέτσκι, Μπάρτοκ) δύο ελληνικά έργα (Δραγατάκης, Χαλιάσης) από τα οποία το ένα σε α' εκτέλεση.

Εντύπωση σε όλο το πρόγραμμα, έκανε ο βιολιστικός ήχος του συνόλου, η καθαρότητα του διαβάσματος, η διαφάνεια της πολυφωνίας, το ρυθμικό νεύρο (αρκετές φορές περίσσιο) και η επαρκής ευαισθησία σε τεχνοτροπίες τόσο διαφορετικές μεταξύ-τους όσο ο Μότσαρτ (100% «μοτσάρτειο» το Ντιβερτιμέντο σε ρε μείζονα έργο Κ. 136: παρά τις φευγαλέες υπερβολές ζωρότητας, εντυπωσίαζε ο ωραίος συγχρονισμός της ορχήστρας σε γρήγορες γκάμες), ο Γκορέτσι (γ.1933' γνωστά-μας από παλιότερη εκτέλεση της ΜΟΕ τα «τροπικά» «Τρία Κομμάτια»-του) ή ο Μπάρτοκ («Χοροί της Τρανσυλβανίας»). Ούτε μια στιγμή πλήξης ή χαλαρώματος της προσοχής. Στη «Συμφωνία Κοντσερτάντε» για βιολί και βιόλα, του Καρλ Στάμιτς (1745 - 1801), αδύνατο έργο εποχής, σε σύγκριση και με το Μότσαρτ, συγκρατήσαμε τον ωραίο ήχο και το ευγενικό παίξιμο της Νίνας Πατρικίδου και του Γιάννη Βατικιώτη, με τόση τεχνική σιγουριά, ώστε κάποιες τονικές παρεκκλίσεις να βρίσκονται, τελικά, χαμηλότερα από το όριο ασφαλείας.

Από τις πιο ενδιαφέρουσες στιγμές της βραδιάς, τα δύο ελληνικά έργα: Όσο κι αν ο ήχος του κλαρινετίστα Νίκου Γκίνου είχε χάσει μέρος της παλιάς-του λάμψης και η έκφρασή-του χαρακτηριζόταν από κάποια ξηρό-

τητα, το παίξιμό-του διατηρούσε την τεχνική σιγουριά που χρειαζόταν για να φτάσει ως εμάς (σε συνδυασμό και με τη διανυγή, νευρώδη εκφορά της ορχήστρας) το μήνυμα του «Κοντσέρτου Δωματίου», για κλαρινέτο και έγχορδα (1962) του Δημήτρη Δραγατάκη (γ. 1914). Σελίδας αξιοθαύμαστα χτισμένης, που κρατά την προσοχή του ακροατή σε διαρκή εγρήγορση και κινείται «πέρα από το Σκαλκώτα», στο μεταίχμιο νεοκλασικισμού και ατονικότητας. Ο Δραγατάκης διαθέτει όσο λίγοι συνθέτες-μας το χάρισμα του να συνδυάζει πυκνότητα διανοημάτων κι ευφράδεια, δίχως ρητορικότητα σε ιδιώματα που ήδη έχουν φθαρεί από τη χρήση. Σ' ένα άλλο μεταίχμιο, της μεταρομαντικής χρωματικής γραφής και της ατονικότητας, το «Έλεγείο» στη μνήμη Μάριου Βάρβουλη, από το «Δίπτυχο» (1967) για έγχορδα, του Ιάκωβου Χαλιάσα (γ. 1921), διατηρεί σ' όλη την κάπως μακρύτερη του προσδοκώμενου διαδρομή-του μια αξιέπαινη ενότητα του εκφραστικού ύφους που δηλοί ο τίτλος. («Ριάλτο», 12.3.1981).

5. Η Πανεπιστημιακή Χορωδία

Από τη φύση-της μια πανεπιστημιακή χορωδία, ιδίως στην Ελλάδα, αποτελείται από στελέχη άνισης (συνήθως μικρής) μουσικής πείρας και φωνητικής αγωγής, που έρχονται και φεύγουν. Αυτό θά 'πρεπε, νομίζουμε, να έχει υπαγορεύσει στο Γιάννη Ιωαννίδη, διευθυντή της Χορωδίας του Μουσικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών και έναν από τους παράγοντες της μουσικής ζωής-μας που ξεχωριστά σεβόμαστε και εκτιμούμε, τόσο για το ήθος όσο και για την παιδεία-του, μια ακόμη φρονιμότερη ταχτική και στρατηγική, σ' ό,τι αφορά την κατάστρωση του προ-

γράμματος που παρουσίασε στην «Έκφραση». Εμφανίστηκε με μια χορωδία ασφαλώς ευγενική ως προς τις ηχητικές εντάσεις και με αρκετά ξεκαθαρισμένα τα πλέγματα των φωνών, όπου όμως οι γυναικείες φωνές ήταν δυσανάλογα περισσότερες από τις αντρικές, όπου η τονική αστάθεια, ιδίως στις μεσαιές φωνές, αποτελούσε συχνά σοβαρό πρόβλημα κι όπου ακόμη και οι soprano ξεχνιόνταν και στη μετακίνησή-τους από φθόγγο σε φθόγγο, καμιά φορά, αντί για «λεγκάτο», πορτάριζαν. (Στο β' από τα τρία αποσπάσματα του «Μεσσία» του Χαίντελ). Έτσι, το α' μέρος του προγράμματος θα έπρεπε ν' αποτελείται από ευκολότερα, λιγότερο πολυφωνικά κομμάτια: ατύχησαν τονικά και ο Συτς και η γνωστή 5φωνη Φούγκα από το «Μαγκνίφικατ» του Μπαχ και το δυσκολότατο ως προς τα διαστήματα, τις αναπνοές και τη ρυθμική «Αλληλουσία» από το «Μεσσία» του Χαίντελ, που προϋποθέτουν έμπειρους χορωδούς. Ευτύχησαν, αντίθετα, το «Χαίρε, όντως τεχθέν Σώμα» του Μότσαρτ και το «Ίδε, ο Αμνός του Θεού» από το «Μεσσία». Από το β', ελαφρότερο μέρος, με λαϊκά, κρατούμε κυρίως το νέγρικο «Ελευθερία», το ισπανικό, τα τρία συγγικά, κατά Μπάρτοκ και ορισμένα από τα ελληνικά δημοτικά τραγούδια, καίτοι κατά κανόνα και για λόγους αισθητικών αρχών μας βρίσκουν αντίθετους αυτές οι μεταγραφές δημοτικών τραγουδιών για χορωδία, όσο ευαίσθητες κι αν είναι. Η μουσική γραμματολογία-μας περιέχει αρκετές ενδιαφέρουσες, σύντομες και εύκολες σελίδες, που θα μπορούσαν να τα έχουν αντικαταστήσει. Σημειώνουμε την τόσο θετική (Χαίντελ) πιανιστική συνοδεία της Νίλυαν Πέρεζ Ιωαννίδη, που το όνομά-της δεν είδαμε στο πρόγραμμα. («Ριάλτο», 13.3.1981).

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ....

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΜΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΕΞΑΡΧΕΙΑ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΕΔΩ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΥΑ ΣΤΕΡΕΟ-
ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

Ι ΣΑΥ
ΑΝΙΧΤΕ
ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ'ΕΝΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΕΤΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

Έτσι να
εξυμνηθώ
α εξυμνητή
αυς ιθαγενείς
έ την ίδια
νέπεια και
μυτική διάθεση
πως και παλιά

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ενας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
είς περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο STEREO και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ -

Η Τατιάνα Γκρίτση - Μιλλιέξ γράφει για το βιβλίο του Κυριάκου Σιμόπουλου: «Πώς είδαν οι ξένοι την Ελλάδα του 21»

III τόμος 1823-24

Αυτός είναι ο τρίτος τόμος του Κυριάκου Σιμόπουλου πάνω στην Ελλάδα του 1821, όπως την είδαν οι ξένοι, μέσα από τα απομνημονεύματα, τα χρονικά, τα ημερολόγια, τα υπομνήματα και την αλληλογραφία εθελοντών, διπλωματών, απεσταλμένων, περιηγητών, πρακτόρων κ.ά.

Στο βιβλίο του προτάσσει ένα απόσπασμα από τον Λουκιανό «Πώς δει την ιστορίαν συγγράφειν». Θα μεταχειριστώ τις πρώτες δύο αράδες κι εγώ, γιατί αρμόζουν τέλεια στον ιστορικό Κυριάκο Σιμόπουλο: «Τοιοῦτος οὖν μοι, ὁ συγγραφεὺς ἔστω, ἄφοβος, ἀδέκαστος, ἐλεύθερος, παρρησίας καὶ ἀληθείας φίλος...».

Ο Σιμόπουλος κάνει μία έρευνα συστηματική, εξαντλητική — έχει κυριολεκτικά διαγούμεσει όλες τις βιβλιοθήκες της Ευρώπης και διάφορα αρχεία, τρέχει οπουδήποτε στον κόσμο μπορεί να ανακαλύψει ένα ντοκουμέντο ή να διασταυρώσει τις πληροφορίες που έχει, γιατί ελέγχει συνεχώς τις πηγές του. Η βιβλιογραφία του πλούσια — 18 ολόκληρες σελίδες — και οι υποσημειώσεις του πολυτιμότες, διασταυρώνονται διαρκώς με ξένους και ντόπιους ιστορικούς. Έτσι, με τη στέρεα ιστορική του υποδομή, έχει οργανικά κατακτήσει και αφομοιώσει την ύλη του και είναι πραγματικά σε θέση να μας την αναπαραστήσει τόσο ζωντανά, που συνεχώς την παρακολουθούμε μέσα από εικόνες που εντυπώνονται, όπως εκείνες ενός συναρπαστικού γουέστερν. Όπως λ.χ. οι 163 σελίδες που είναι αφιερωμένες στο δεύτερο ταξίδι του Byron στην Ελλάδα. Αλλά, και στη συνέχεια, χάρη στην ποικιλία των πορτραίτων των Άγγλων «φιλελλήνων» είναι το ίδιο συναρπαστικό, όπως το κοντραπούντο λ.χ. του δημοκρατικού Stanhope με τον μοναρχικό Byron. Άλλος ο μέθυσος PARRY, άλλος ο δυναμικός και γραφικός γαμπρός του Ανδρούτσου Trelawny.

Ο τόμος III θα τολμούσα να πω, πως έχει ένα βαθύτατα δραματικό χαρακτήρα. Είναι η χρονιά 1823-24 που στάθηκε καθοριστική για την τύχη της Ελλάδας. Αν στους δύο προηγούμενους τόμους αποκαλύπτεται ο ψευδής τίτλος του «φιλέλληνα» και η απομυθοποίησή του, σ' αυτόν εδώ — πάντα μέσα από τα δικά τους γραπτά και ντοκουμέντα — ξεσκεπάζεται όλο το αισχρό και

εχθρικό παιχνίδι των Μεγάλων Δυνάμεων εναντίον της Επανάστασης και φωτίζονται παράλληλα οι διαδικασίες που 160 χρόνια τώρα εξακολουθούν να υποδουλώνουν την Ελλάδα στους εκάστοτε Μεγάλους «προστάτες».

Το 1823-24, πάνω σε κείνο το λιανό σώμα της αγωνιζόμενης Ελλάδας, γίνεται ένας άγριος ανταγωνισμός ανάμεσα στους Γάλλους και Άγγλους, για το ποιος θα καταφέρει να επιβάλει το νόμο του. Οι Γάλλοι υπερφαλαγγίζονται. Οι Άγγλοι καταστρώνουν ένα τριπλό σχέδιο που το βάζουν αμέσως σε πράξη. Η προμετωπίδα του τριπλού αυτού σχεδίου που θα αναλύσουμε πιο κάτω, ξεγελάει το μαχόμενο Ελληνικό λαό, σε σημείο τέτοιο ώστε και η ιστορία του, ίσαμε σήμερα ακόμα, να διαβιβάζεται κιβδηλοποιημένη και νάχει στήσει τούτος ο προδομένος λαός ανδριάντες ευγνωμοσύνης σε πραγματικούς του εχθρούς.

Ποιος, όμως, μας αποκάλυψε ίσαμε σήμερα την πραγματική ταυτότητα και την εγκληματικότητα της στάσης απέναντι στο λαό μας; Δυστυχώς η γράφουσα δεν είναι ιστορικός. Η προσφορά του Κυριάκου Σιμόπουλου έπρεπε να παρουσιαστεί, να κριθεί, να συζητηθεί από επιστήμονες ιστορικούς. Δεν είδα πουθενά όμως ένα τέτοιο γραφτό. Αυτός είναι ο λόγος που αποφάσισα, με τα μέτρα μόνο ενός αναγνώστη κάπως εξασκημένου στη μελέτη παράλληλων κειμένων, να μιλήσω για τούτο το βιβλίο. Βέβαια, είναι αδύνατο να καλύψω την πλούσια ύλη των 500 σελίδων και των σίγουρα άλλων 500, που είναι συμπυκνωμένες στις υποσημειώσεις. Υποχρεωτικά θα πρέπει να διαλέξω, και νομίζω πως δεν είναι πολύ δύσκολο, μέσα από δύο-τρία πορτραίτα και μερικά αποσπάσματα του βιβλίου, να δώσω μια κάποια εικόνα της ιστορικής αποκατάστασης που επιχειρεί ο Σιμόπουλος.

Και πρώτα - πρώτα θα πρέπει με λίγες αράδες να διαγράψουμε το τριπλό πολιτικό σχέδιο των Άγγλων, που είναι και ο κεντρικός πυρήνας, απ' όπου ξεκινάνε όλα τα δεινά της Επανάστασης, από το ληστρικό γδύσιμο του νέου Ελληνικού κράτους, ίσαμε τον κυριολεκτικά τραγικό διχασμό και αλληλοφάγωμα των αγωνιστών του 21.

1. Το Αγγλικό δάνειο.

Η προσωπίδα του είναι φιλανθρωπική. Με το δάνειο αυτό η Αγγλία θα έσωζε από την πείνα και την εξαθλίωση τον Ελληνικό Λαό.

Στην πραγματικότητα ποτέ δεν δόθηκε δάνειο πιο ληστρικό απ' αυτό.

2. Η ίδρυση του Φιλελληνικού

Κομιτάτου του Λονδίνου.

Ο τίτλος φιλελληνικότατος.

Στην πραγματικότητα, κάτω απ' τη σκέπη του εξυφάνθηκε όλη η διπλωματική σκευωρία για το ξεπούλημα της Ελλάδας.

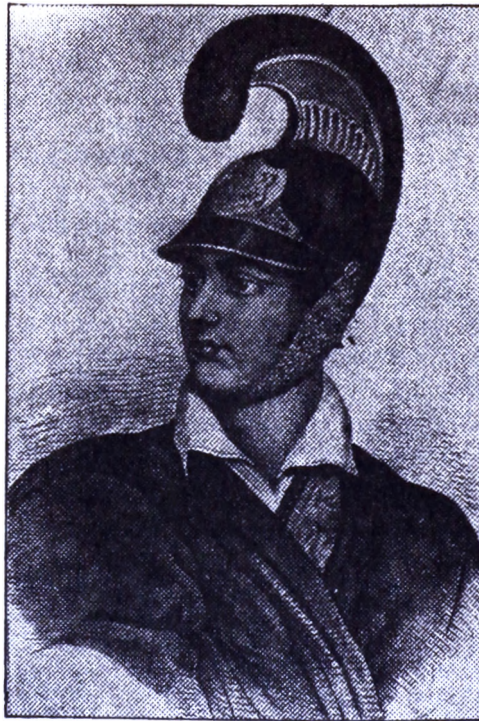
3. Οι Άγγλοι εθελοντές που θα κατεβαίνανε στην Ελλάδα να πολεμήσουν για την ελευθερία της.

Στην πραγματικότητα, οι πιο πολλοί απ' αυτούς ήταν μισθοφόροι, πράκτορες που κατεβήκανε να εξυπηρετήσουν τα αγγλικά συμφέροντα, ή είχαν την ελπίδα πως φτάνοντας στον μαχόμενο αυτό τόπο, μπορούσαν να πλουτίσουν, ν' αποκτήσουν τιμές και δόξα, να ανακηρυχτούν ακόμα αρχηγοί ή και βασιλιάδες του ελεύθερου στο μέλλον κρατιδίου. Ανάμεσα σ' αυτούς τους τελευταίους και ο Λόρδος Byron.

Η απομυθοποίηση του ποιητή, του ήρωα, του φιλέλληνα, σελίδα με σελίδα γίνεται και πιο σπαραχτική. Άδικα ελπίζεις πως κάτι θα διασωθεί από την απαστράπτουσα εκείνη φυσιογνωμία, την αναρτημένη στις τάξεις του σχολείου μαζί με τους άλλους ήρωες της Ελληνικής Επανάστασης, κι ακούς ξαφνικά τα λόγια του Σολωμού

«Τώρα σίμωσε και κλάψε
εις του Μπαύρον το κορμί».

σαν πραγματικό επιτάφιο θρήνο που δεν θα τον ακολουθήσει καμία ανάσταση.

Από τον πρόλογό του ήδη ο ιστορικός μας καταθέτει τα τεκμήρια που θα ανασυνθέσουν την μορφή του Byron. Γράφει λοιπόν: «Η σημαντικότερη και η πιο γνήσια πηγή πληροφοριών για τον Byron του 1823-24 είναι τα δικά του κείμενα, τα δικά του λόγια. Οι άφθονες επιστολές και οι εξομολογήσεις του. Και κυρίως ο βίος και η πολιτεία του από την άνοιξη του 1823 ως τον Απρίλη του 1824. Από τη Γένοβα ως το Μεσολόγγι, κάτω από το πρίσμα κριτικού, συγκριτικού και διακριβωτικού ελέγχου. Οι Έλληνες γνωρίζουν τον Byron μόνο από τις επετείους, τους πανηγυρικούς, τους ανδριάντες και τα μνημεία. Για την ελληνική ι-

στορία το κεφάλαιο «Λόρδος Byron» σταματάει συνήθως στον επικήδειο του Σπ. Τρικούπη και την ωδή του Σολωμού. Στην α-γιογραφική δηλαδή μυθοποίησή του. Οι Έλληνες τον κατάταξαν στο πάνθεο των ηρώων-τους ύστερα από το θάνατό του στο Μεσολόγγι. Από τις πηγές όμως, προκύπτει, πως ο Byron δεν ωφέλησε καθόλου την Ελληνική Επανάσταση και γενικότερα την υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας. Αντίθετα, την έβλαψε. Μοναδικός κερδισμένος από την κάθοδο και το θάνατο του ποιητή στην Ελλάδα υπήρξαν οι Άγγλοι συμπατριώτες του» (σελ. 11 του προλόγου).

Και πραγματικά, μέσα από τα ντοκουμέντα βγαίνει ανάγλυφο το καινούργιο αυτό πρόσωπο του ποιητή, ενταγμένο πια μέσα στο πλαίσιο της «Αγγλικής περιόδου». Δεν μπορεί βέβαια κανείς, αν θέλει να μείνει τελείως αμερόληπτος, να πει αν έπαιξε αθέλητα ή συνειδητά το διπλωματικό παιχνίδι του Κάνιγκ, του ανθρώπου που χαρακτήριζε τους Ρωμιούς «σπείρα αχρείων» και βεβαίωσε πως η Αγγλία δεν «είχε καμία διάθεση να εμπλακεί σε πόλεμο για χατήρι του Επαμεινώνδα και του Απόστολου Παύλου» (σελ. 136). «Πάντως», σημειώνει ο ιστορικός, «ο Byron είχε οξύτατο πολιτικό κριτήριο και είχε συλλάβει με θαυμαστή ακρίβεια τα πολιτικά και οικονομικά προβλήματα της εποχής του, τον θερμό και ψυχρό πόλεμο, τα βαθύτερα κίνητρα και τα συμφέροντα που εξυπηρετούσαν. Βγαίνει λοιπόν σα συμπέρασμα πως αν στην αρχή ίσως ξεγελάστηκε, αποκλείεται στη διαδρομή όλου αυτού του παιχνιδιού να μην έπαιξε κι αυτός συνειδητά το ρόλο του. Την πολιτική του Κάνιγκ τη γνώριζε θαυμάσια απέναντι στην Ελληνική Επανάσταση και υπάρχει η προσωπική του μαρτυρία». Λέει στον Ουίλιαμ Πάρου: «Ο Κάνιγκ μπορεί να κάνει πολλά για την Ελλάδα. Αλλά η Αγγλική πολιτική είναι περίπλοκη εξαιτίας του ρωσικού ανταγωνισμού. Η τουρκική αυτοκρατορία είναι φραγμός εναντίον της Ρωσίας». Αποκλείονταν, λοιπόν, η δημιουργία μεγάλης Ελλάδας. «Αν οι Έλληνες κερδίσουν την ανεξαρτησία τους, πρέπει να περιοριστούν στο Μωριά, στη Δυτική Ελλάδα και τα νησιά» (σελ. 136). Έτσι ακριβώς, όπως γίνθηκε δηλαδή. Μικρή, ευάλωτη, οικονομικά ανίσχυρη και γι' αυτό εξαρτημένη.

Μα το πως ο Byron ήταν κυρίως ο πράκτορας της Αγγλικής πολιτικής και πολύ λιγότερο αυτός που είχαμε πιστέψει — δηλαδή ο φλογερός φιλέλληνας — φαίνεται και από τη στενή παρακολούθηση που του έκαναν όλες οι άλλες Ευρωπαϊκές Κυβερνήσεις, γιατί τον θεωρούσαν σαν το πιο ισχυρό προγεφύρωμα ανάμεσα στην Αγγλία και Ελλάδα.

Δυστυχώς, όσο προχωρώ σταχυολογώντας, ό,τι μου φαίνεται πως φωτίζει πιο πολύ το σύνολο του βιβλίου, τόσο διαπιστώνω τον πλούτο, την πολυσήμαντη ύλη, τον πολύπλευρο προβληματισμό και φτάνω στο συμπέρασμα πως ό,τι γράφω δεν είναι παρά ελάχιστες νύξεις, που ωστόσο θα βεβαιώνουν όλους όσους διαβάσουν αυτή τη μικρή παρουσίαση, ότι είναι απαραίτητο να διαβάσουν ολόκληρο το βιβλίο για να δουν πώς φωτίζεται, όχι μόνο ένα πρόσωπο, αλλά όλη η ιστορία, όταν ανασύρει τα ντοκουμέντα της εποχής των διαδραματιζόμενων και δεν επέμβει η ψευδοϊστορία, που ηρωοποιεί ή εξαφανίζει ανάλογα με τις πολιτικές επικρατούσες δυνάμεις. Ο Κ. Σιμόπουλος δε μεροληπτεί, προσπαθεί να φέρει στην επιφάνεια τα ίδια τα γεγονότα, όσο και αν είναι ωραία ή άσκημα για τους ξένους ή και για μας τους ίδιους σαν λαό και σαν έθνος. Δε χαρίζεται σε κανένα. Όπως και ο Λουκιάνος λέει: «τα σύκα σύκα και την σκάφη ονομάζων». Έτσι, σε αντιδιαστολή προς το Φιλελληνικό Κομιτάτο του Λονδίνου — που άλλωστε δημιουργήθηκε δύο χρόνια αργότερα από τις άλλες ευρωπαϊκές φιλελληνικές οργανώσεις — γράφει: «Πρέπει να υπογραμμίσουμε πως σταθήκανε δίπλα στον μαχόμενο ελληνικό λαό από την πρώτη στιγμή του ξεσηκωμού-του και παρά τις αντιδράσεις των απολυταρχικών κυβερνήσεων της ηπείρου. Καθηγητές, κληρικοί και άλλοι, οργανώσαν εράνους σε μεγάλη έκταση. Και τα ποσά που συγκέντρωσαν ήταν πολύ περισσότερα από όλες μαζί τις προσφορές του Αγγλικού Κομιτάτου.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ο φιλελληνισμός στην Κεντρική Ευρώπη δεν ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις, μια φευγαλέα έκρηξη ενθουσιασμού με κίνητρα ριζανθρωπικά ή εθνικιστικά, δεν είχε παρασκήνια πολιτικά, δεν ήταν καθοδηγούμενος. Υπαγορευόταν από φιλελευθερισμό και από δεαλιστικές παρορμήσεις. Ήταν αντίδραση στα δεσποτικά αθεστώτα, εκτόνωση επαναστατισμού (σελ. 203-4).

Κάπως έτσι, σαν αυτούς τους νώνυμους ιδεολόγους, τους φιλελεύθερους και αντιδεσποτικούς είχαμε φανταστεί τον ποιητή. Ας δούμε όμως στην πραγματικότητα πώς ξεκίνησε για την Ελλάδα τούτη τη δεύτερη φορά.

Γράφει λοιπόν ο Κ. Σιμόπουλος: «Οι προετοιμασίες και τα έξοδα του ταξιδιού αποκαλύπτουν το νόημα που έδινε ο Byron στην αποστολή-του. Αν εξαιρέσουμε τα δύο μικρά κανόνια που το φορτίο με τα φάρμακα, τίποτα δεν έδειχνε πως προοριζόταν για μια χώρα όπου βασιλευαν ο πόλεμος, ο τρόμος και η δυστυχία. Ο Byron ξεκινούσε σαν ηγέτης για μια διασκεδαστική περιήγηση ή για την αναζήτηση

μιας εύκολης δόξας. Η μανία για δράση σε φανταστικά πεδία μαχών, που τον τυραννούσε τα τελευταία χρόνια του ψυχικού-του τέλματος, φάνηκε από τις ειδικές φορεσιές που παράγγειλε, κυριευμένος από μια εξωφρενική ματαιοδοξία, στους ραφτάδες της Γένοβας» (σελ. 62). Στην υποσημείωση της σελ. 63 διαβάζουμε αυτά τα απίστευτα: «Συσκευάσθηκαν όλα σε κιβώτια και κατέληξαν στο Μεσολόγγι. Και ίσως να μη γινότανε γνωστή η ιστορία των χρυσοποίκιλων στολών και των περικεφαλαίων, αν δεν είχαν καταγραφεί μετά το θάνατό-του — όσα απόμειναν — από τον Φλέτσερ, τον θαλαμηπόλο του Byron. Διαβάζουμε στον κατάλογο: «Έξη στρατιωτικές ζακέτες τέσσερεις πλήρεις στρατιωτικές στολές, επτά ζευγάρια πανταλόνια, δύο περικεφαλαίες, τέσσερεις στρατιωτικοί πιλόι με χρυσές και ασημένιες διακοσμήσεις και φτερά, δέκα σπαθιά κι ένα μαστούρι - σπαθί, οχτώ ζευγάρια χρυσές και ασημένιες επωμίδες...»

Τούτα 'δω τα ρούχα, που φαντάζουν σήμερα σαν θλιβερά μασκαρέματα, θα μπορούσαν και να συγχωρεθούν ως «ποιητική» φυγή από μια ζοφερή πραγματικότητα αν δεν υπήρχαν οι μαρτυρίες των στενών-του φίλων του Trelawny και του P. Gamba, που επιβεβαιώνουν πως το «ένδυμα» προοριζόταν για να ντύσει τους τίτλους που εκεί κάτω τον περιμέναν. Γράφει λοιπόν ο Κ.Σ.: «Από όλους τους Ευρωπαίους εθελοντές μονάχα ο Byron αναρωτήθηκε αν θα ήταν επιθυμητή η παρουσία-του στην Ελλάδα. Ρώτησε μερικούς Έλληνες της Ιταλίας και όλοι τον βεβαίωσαν πως θα γινόταν δεκτός με ευγνωμοσύνη. Μερικοί μάλιστα διατύπωσαν την άποψη πως θα μπορούσε να γίνει βασιλιάς των Ελλήνων. Χωρίς αμφιβολία η ιδέα αυτή έπαιξε σημαντικό ρόλο στην τελική-του απόφαση... Στο φίλο-του Trelawny θα εκμυστηρευθεί πως αν του πρότειναν το θρόνο δεν θα αρνιόταν. Στο κάτω-κάτω θα μπορούσε να παραιτηθεί σε οποιαδήποτε στιγμή (σελ. 63).

Όταν στις 14 Ιουλίου του 1823 ξεκινάει από το λιμάνι της Γένοβας για την Ελλάδα, έχει προτρέξει η φήμη του γενναίου, του φιλελεύθερου, του πάμπλουτου, που κομίζει και το περιβόητο Αγγλικό δάνειο.

Ο Byron είναι ο Μεσσίας που όλοι περιμένουν. Αυτός θα φέρει μαζί-του το δάνειο που θα βοηθήσει τα τελειώς άδεια ταμεία, καθώς ελπίζουν, και που δεν κάνει στην πραγματικότητα παρά να επιδεινώσει τη διάσπαση που ήδη έχει αρχίσει μέσα στην κυβέρνηση. Ο Byron, που αρχικά είχε σκεφθεί να παίξει τον υπερκομματικό ρόλο του συμφιλιωτή ανάμεσα στις διάφορες ομάδες Ελλήνων, τελικά κάνει μετα-

στροφή προς την αγγλόφιλη φατρία και αντί να κατεβεί στο Μωριά για να συνεργαστεί με την κυβέρνηση, αρχές του Γενάρη του 1824 περνάει στο Μεσολόγγι, όπου τον προσέλκυσε ο «πρίγκιπας» Μαυροκορδάτος, επισημοποιώντας έτσι, λέει ο Κ. Σ. «το διχασμό, τον πρώτο διχασμό της Νεοελληνικής Ιστορίας» (σελ. 96).

Για να γίνει πιο εμφανής η κιβδηλοποίηση της ιστορίας που κρατάει εδώ και ενάμιση αιώνα, θα αναφερθώ σε μια από τις πιο πρόσφατες αποτιμήσεις της συμβολής του λόρδου Byron στην Ελληνική Επανάσταση του συμπατριώτη-του, C. M. Woodhouse, γραμμένη το 1969. «Η συμβολή του Byron στην απελευθέρωση της Ελλάδας μόνο με τη συμβολή της ίδιας της Αγγλίας θα μπορούσε να παραβληθεί» (σελ. 189). Ακριβώς πάνω σ' αυτό το σημείο ο Κ. Σ. ανασκευάζει τον διπλό μύθο, λέγοντας κατηγορηματικά: «Η αλήθεια είναι ότι έβλαψαν την Ελλάδα το ίδιο. Η Αγγλία, με το χρυσίο-της, παρώθησε τους Έλληνες στον εμφύλιο πόλεμο. Διάσπασε την εθνική ενότητα και έφερε την Επανάσταση στο χείλος της αβύσσου... ο Byron έγινε όργανο, συνειδητά ή άθελά-του ανεξακρίβωτο ακόμα, της αγγλικής εξωτερικής πολιτικής. Φιλοδοξώντας το χρίσμα του πρώτου ηγεμόνα ή προέδρου των Ελλήνων, έσπειρε τη διχονομία και έστρεψε την προσοχή και τις ελπίδες του αγωνιζόμενου λαού-στους ξένους. Από κείνη τη στιγμή χάθηκε η εθνική ομοψυχία (σελ. 189-190).

Μα κάπου πρέπει να σταματήσω, γιατί όπως είπα κι όλας, κείμενα και πηγές είναι τόσο πλούσια που όλο και παρασύρεσαι πιο μακριά. Θα περάσω σε ένα άλλο πρόσωπο, τον συνταγματάρχη Στάνχοπ. Με την ίδια έγνοια της ιστορικής αλήθειας που τον υποχρέωσε να κατεβάσει από το βάθρο-του τον «Βύρωνα», που τόσο ψηλά τον είχαν στήσει ξένοι και έλληνες υμνογράφοι-του, ο Κ. Σιμόπουλος αποκαθιστά το πρόσωπο του δεύτερου παίχτη του Αγγλικού «παιχνιδιού» στην Ελλάδα, που είχε την ατυχία, στα μάτια των συμπατριωτών-του να έρθει σε αντίθεση με τον ένδοξο ποιητή. Όχι βέβαια που ο στρατιωτικός ήταν αμέτοχος του γενικού αγγλικού σχεδίου, αφού κατέβαινε στην Ελλάδα την ίδια εποχή σαν εκπρόσωπος του Κομιτάτου του Λονδίνου. Ωστόσο, θερμός οπαδός του φιλελεύθερου ουτοπιστή Μπένθαμ, πέρα από την καθαρά στρατιωτική βοήθεια, είχε καταστρώσει ένα ολόκληρο δικό-του κοινωνικοπολιτικό πρόγραμμα, που το πίστευε κατάλληλο να προωθήσει την αναγέννηση του Ελληνικού λαού: σχολεία, ταχυδρομεία, νοσοκομεία, τυπογραφεία, κυρίως ελευθεροτυπία (την ίδια πίστη στην παιδαγωγική δύναμη του ελεύθε-

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού-μας, σας πληροφορούμε ότι:

• Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρει τα τεύχη από το Νο 1-9.

Για τον Β'	τόμο τεύχη από 10- 22
Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167

• Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κλπ.), όπως άψογοι είναι οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των αναγνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη-τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλαιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και Ζ'.

• **ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ:**
500 δρχ.

• **ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ:**
(με παράδοση των
αντίστοιχων τευχών):
240 δρχ.

• **ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ**
ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ: 50 δρχ.

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαθητό λειτουργεί το νηπιαγωγείο. «Τό αστεράκι».
- Μία μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίβλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για το παιδί.
- Έλστε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε για το παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου

Βαλααμῶνος 4 και 'Ασκληπιού τηλ. 6447830 – 3635419.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΑ

καλός

ΤΑΚΗ Α. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

(Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ)

«Αν κάποιο αναγνώσμα είναι χρήσιμο στους πολίτες που κυβερνάνε τις δημοκρατίες, αυτό είναι εκείνο που δείχνει του μίσους και της διχονοίας τις αιτίες μέσα στην πολιτεία, για να μπορούν στο εξής να μενουν ενωμένοι, σωφρονισμένοι πια από τα βασάνια που τραθήξαν άλλοι»

Μακιαβελλί, Ιστορία της Φλωρεντίας

4 ΤΟΜΟΙ

ΣΕΛΙΔΕΣ 2525

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ
ΣΕ ΝΕΑ ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ

ρου Τύπου έτρεφε τότε και ο γερο-Κοραής για το ξύπνημα και την προκοπή του γένους). Μπορεί βέβαια να ήταν πρόωρα μερικά απ' αυτά τα μέτρα, αλλά εκεί που ο ποιητής τόσον καιρό έμενε αδρανής στον στρατιωτικό τομέα στο Μεσολόγγι, ο συνταγματάρχης άνοιγε εκεί δύο εφημερίδες, ίδρυε σχολείο, νοσοκομείο και ιατρείο κι έτσι «η προσφορά του συνταγματάρχη απομένει» (σελ. 226).

Κυρίως ο λόρδος δεν ανεχότανε καμιά κριτική εναντίον όποιου σ'ήποτε ευρωπαϊκής απολυταρχίας, ως δήθεν επιζήμιας για την ελληνική υπόθεση, ο φλογερός μπενθμιστής Στάνχοπ δεν έπαυε να διακηρύχνει το φιλελεύθερο και δημοκρατικό-του πιστεύω και χαρακτηριστικά αναφέρει ένα απόσπασμα που επαληθεύει αυτή-του την πίστη στις λαϊκές δυνάμεις: Η δύναμη της Ελλάδας, λέει, «βρίσκεται στα βουνά-της, στην αρματωμένη αγροτιά και στους σκληροτράχηλους ναυτικούς-της γι' αυτό καταπολεμούσε σαν «παραφροσύνη» την τάση μερικών Ελλήνων να δεχθούν μια μοναρχική λύση «και μάλιστα ξένο βασιλιά». Με προφητική οξύδερκεια σ' ένα γράμμα-του στο φίλο-του Οδυσσέα Ανδρούτσο, δηλώνει, ότι η μοναρχία στην Ελλάδα θα καταντούσε μοιραία σε απολυταρχία, με πρώτο σκοπό «να συντρίψει τους αγωνιστές και τους ήρωες που έσωσαν την πατρίδα-τους από τον Τούρκο» (σελ. 237). Προφητεία που την επιβεβαίωσε, καθώς σημειώνει ο Κ. Σ. η πολιτική της Οθωνικής μοναρχίας.

Καθώς ο ιστορικός-μας δεν βάζει στο ίδιο τσουβάλι όλους τους ξένους (κάνει λ.χ., τον έπαινο του συνεπή και γενναίου Ελβετού φιλέλληνα Μάγιερ, εκδότῃ στο Μεσολόγγι των «Ελληνικών Χρονικών»), αντικειμενικότητα αναγνωρίζει το δικίο των ξένων. Οι παρατηρήσεις-τους ανταποκρίνονται στην ιστορική αλήθεια, έστω σε βάρος της υστεροφημίας της Ελληνικής Επαναστατικής ηγεσίας και των «ιδίων των αγωνιστών». Έτσι, για την καταστροφή των Ψαρών, για την οποία δεν φταίει καθόλου ο Στάνχοπ, καθώς άδικα τον κατηγορήσε ο Κουντουριώτης, αλλά η άρνηση των πληρωμάτων του Υδραίοσπετσιωτικού στόλου που δίχως να προπληρωθούν, δεν δεχτήκανε να ανεβούνε στα πλοία για να πολεμήσουν τον τουρκικό στόλο, και μας λέει καθαρά και ξάστερα «η ευθύνη γι' αυτό το έγκλημα... βαρύνει την ελληνική ηγεσία, τους αρχηγούς του ναυτικού αγώνα και τους ίδιους τους ναυτικούς, που έδειξαν ολιγωρία, κι ακόμα έλλειψη πατριωτισμού» (σελ. 257 και πάλι σελ.477, όπου συμφωνεί με τις παρατηρήσεις του Άγγλου γιατρού Μίλιγκεν, για τα μίση ανάμεσα Υδραίοσπετσιώτες και Ψαριανούς που προκάλεσαν την

καταστροφή του νησιού). Και πάλι συμφωνεί ο Κ. Σ. με την αποκαρδιωτική περιγραφή του Αναπλιού, τις παραμονές του Αγγλικού Δανείου, τον Ιούλιο του 1824 από τον εθελοντή Humphreys που ήταν λαμπρά ενημερωμένος: Όλοι προσκυνούσαν τους Κουντουριωταίους τους λιροκράτες. Όλοι υμνολογούσαν, όλοι εκλιπαρούσαν για μερίδιο από το Δάνειο (σελ. 499 υποσ. 64).

Σε λίγο θα εκραγεί ο εμφύλιος πόλεμος στο Μωριά, όπου λέει ο ίδιος ξένος «η συμπεριφορά των κυβερνητικών στρατευμάτων θύμιζε θηριωδίες εχθρών» (σελ. 503). Τη μαρτυρία-του επιβεβαιώνουν ένα πλήθος Ελλήνων χρονοκογράφων.

Η Αγγλική πολιτική, που καθώς είδαμε, σκόπευε μέσα από το δάνειο στη διαίρεση των Ελλήνων και τη μακρόχρονη επικράτηση της φιλοαγγλικής παράταξης, πέτυχε πέρα για πέρα. Όπως σε κάθε περίπτωση ξενοκρατίας, η πολιτική αυτή είχε βρει βέβαια αφοσιωμένους ντόπιους υποστηρικτές. Ο πιο ελεεινός απ' αυτούς φαίνεται να ήταν ο Κωλέτης, που με συγκρατημένη περιφρόνηση — γιατί αμερόληπτος δεν θα πει ψυχρός και αμέτοχος — από τον Κ. Σ. χαρακτηρίζεται «ως ο μεγάλος δάσκαλος της διαφθοράς και της φαυλοκρατίας... φαινόμενο αμοραλισμού στην ελληνική πολιτική ιστορία» (σελ. 495-496).

Νομίζω ότι το κείμενο της απίστευτης προκήρυξης του Κωλέτη προς τους Ρουμελιώτες καπεταναίους, για εισβολή και αφανισμό του Μωριά, με την κυνικότατη πρόσκληση: «Τώρα ανοίγουν δια σας δύο πηγαι πλούτου, οι λίρες του Δανείου και τα πλούσια λάφυρα του Μωρέως» δεν θα 'πρεπε να μπει σε μια απλή υποσημείωση (σημείωση 74 σελ. 502) αλλά μέσα στο ίδιο το κείμενο, με ειδικά μαύρα γράμματα, σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του ίδιου του ιστορικού γι' αυτή την περίοδο: «είναι από τις πιο μαύρες σελίδες του 21» (σελ. 496).

Και γίνονται ακόμα πιο μαύρες όταν σκέφτεται κανείς τα κατορθώματα του μαχόμενου έθνους πριν από την αγγλική διείσδυση, σημειώνει κάπου μελαγχολικά ο ερευνητής: «Κι όμως οι Έλληνες είχαν κατατροπώσει, ως την εποχή που εμφανίστηκαν οι λίρες, τρεις τουρκικές στρατείες και είχαν καταδιώξει τον ενωμένο θωμανικό στόλο. Ήταν οι τελευταίες σχεδόν πολεμικές-τους «κες» σελ.225).

Έτσι, με το διπλό πολυτιμότεο διδάγμα που μας προσφέρει πάνω στο μόνιμο ξένο επεμβατισμό και στους αιώνιους ντόπιους υπηρέτες-του, αυτό το έργο του Κυριάκου Σιμόπουλου, όπως και οι προηγούμενοι τόμοι και σίγουρα όπως και οι επόμενοι, αποτελεί μια μοναδική πράξη εθνικής αυτογνωσίας.

Τατιάνα - Γκρίση Μίλλερ

Βιβλιο-παρουσίαση

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ

Συγκυρία και εμπόριο στην προεπαναστατική Πελοπόννησο (1793- 1821)

Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1981

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να διερευνήσει τις συνθήκες διεξαγωγής του εμπορίου στην Πελοπόννησο από το 1793 ως το 1821, να εξετάσει τις γενικές τάσεις και τις βραχυχρόνιες κυμάνσεις-του, να διαπιστώσει ενδεχόμενες ποσοτικές και ποιοτικές μεταβολές σε σύγκριση με τις προηγούμενες περιόδους και να περιγράψει κάποιες νέες πραγματικότητες και ιδιομορφίες.

Το χρονικό διάστημα από το 1783 ως το 1821 είναι από τα πιο σημαντικά στη νεότερη ιστορία, επειδή στη διάρκεια-του σημειώθηκαν αναστατώσεις και ανακατατάξεις με αποφασιστική σημασία και με μακροχρόνιες επιπτώσεις. Στα χρονικά όρια αυτής της μελέτης, η Πελοπόννησος και ολόκληρος ο δυτικός ελλαδικός χώρος αποτέλεσαν βασικό σημείο του αγγλογαλλικού ανταγωνισμού, επειδή, μαζί με τα Εφτά-νησα, ήταν η πύλη απ' όπου οι ανταγωνιζόμενες ευρωπαϊκές χώρες επιχείρησαν να εισχωρήσουν στις ευρωπαϊκές επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

ΒΑΛΑ ΓΕΜΙΟΝΟΒΑ

ΗΚΤΟΡ ΧΕΎΝΕΣ

Συνδικαλισμός και ελευθερίες στην ΕΣΣΔ

Μετάφραση:

Ευκρά Θεοδωρακόπουλου

Εκδ: «Ουτοπία», Αθήνα 1980

Οι πληροφορίες για τη ζωή και την οργάνωση των εργαζομένων στο πρώτο εργατικό κράτος του κόσμου είναι ιδιαίτερα σπάνιες. Ουνόητως η σοβιετική αντιπολίτευση εμφανίζεται στη Δύση σαν αποκλειστική υπόθεση διασπομένων. Έτσι είναι ιδιαίτερα

χρήσιμο αυτό το βιβλίο.

Μετά από μια εισαγωγή των συγγραφέων για το βιοτικό επίπεδο και τις αντιδράσεις των εργαζομένων παρατίθενται μια σειρά από κείμενα γύρω από τις προσπάθειες ίδρυσης ανεξάρτητου συνδικάτου. Ακολουθούν κείμενα πρωταγωνιστών της εργατικής αντιπολίτευσης για τα βασικά δικαιώματα που αρνείται στους εργαζομένους ο επίσημος συνδικαλισμός: διαμαρτυρία, απεργία και ατομικά δικαιώματα πληροφόρησης και ελεύθερης κίνησης.

GUY HENNE BELLE

(μετάφραση: Άντας Κλαμπασέα)
Ιστορία κινηματογράφου και ταξική πάλη: Χόλλυγουντιανός ιμπεριαλισμός.

Εκδ: Προοδευτικός Κινηματογράφος, Αθήνα 1980

Το βιβλίο του γνωστού Γάλλου θεωρητικού που λέγεται στο πρωτότυπο κάπως πιο άχρωμα «Δεκαπέντε χρόνια του παγκόσμιου κινηματογράφου» (Quinze ans du cinéma mondial), περιλαμβάνει μίαν πολιτική ανάλυση των ταινιών της μεγάλης εποχής του Χόλλυγουντ, καθώς και των διαφορών πιο πρόσφατων απόπειρών που έχουν σκοπό να ανανεώσουν τον αμερικανικό κινηματογράφο.

Ενδιαφέρον για όποιον ενδιαφέρεται για τη συγκεκριμένη οπτική που αναζητάει με μαρξιστικά λενινιστικά εργαλεία μίαν επαναστατική διάσταση στον παγκόσμιο κινηματογράφο.

ΘΟΔΩΡΟΣ

Ένας γλύπτης στην αγορά

Εκδ: Ύψιλον, Αθήνα 1981

Τα κείμενα που περιέχονται σε αυτή την καλαίσθητη έκδοση είχαν πρωτοδημοσιευτεί στα «Νέα», στις αρχές του 1980. Ο γλύπτης Θόδωρος ήταν, τότε, ένας από τους τακτικούς συνεργάτες της στήλης «Ελεύθερα».

Τα κείμενα αυτά γράφθηκαν σε δύο επίπεδα, για να λειτουργήσουν, μάλλον, «σε μια πρώτη εφήμερη ανάγνωση στα πλαίσια μιας εφημερίδας και με την προοπτική μιας δεύτερης ανάγνωσης, πιο ανθεκτικής στο χρόνο, όπως είναι η ανάγνωση ενός βιβλίου».

Ο αναγνώστης θα νιώσει εκπλήξη διαβάζοντας ένα είδος λόγου που δεν εντάσσεται στις συνηθισμένες και τυποποιημένες κατηγορίες και που δεν καταλήγει σε άμεσα ρυθμικά σλόγκαν ούτε μετατρέπεται εύκολα σε συνθήματα για μαζικά αντανεκλαστικά.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΑΛΑΓΑΝΗΣ

Θητεία στο φθινόπωρο

Εκδ: Καστανιώτης, Αθήνα 1980

Προπομπός του χειμώνα ή των γηρατειών, το «φθινόπωρο» αποτελεί, ως θητεία, έναν τόπο για τη νοσταλγία της «άνοιξης», τότε που η μνήμη ήταν γεύση ζωής και βίωμα. Έκφραση μιας τέτοιας θητείας είναι τα ποιήματα του Θ. Ταλαγάνη. Οι στίχοι-του δεν προσπαθούν να κρύψουν τίποτε και, προπαντός, το πόσο είναι ψυχικά δυνατό να ζήσει κανείς πρόωρα το «φθινόπωρο», ακριβώς επειδή έχει ζήσει δυνατά, πολύπλευρα και έντονα την μέχρι σήμερα ζωή-του. Και το απόσταγμα αυτής της γνώσης, της πρωθύστερης, αφήνει στην αίσθηση του αναγνώστη εκείνη την ακαθόριστη γεύση της ζωής που είναι απροσδιόριστη, γιατί είναι πυκνή, γιατί είναι απ' όλα και τίποτα συνάμα.

WALTER BENJAMIN

«Φραντς Κάφκα»

Εκδ: «ΕΡΑΣΜΟΣ», Αθήνα 1980

Στο μικρό αυτό πόνημα φιλολογικής κριτικής, ο θεωρητικός του «έντεχνου λόγου» (και ένας από τους ιστορικούς εκπρόσωπους της Σχολής της Φραγκφούρτης), δίνει ένα έξοχο δείγμα των ικανοτήτων-του, προτείνοντας μία μέθοδο ερμηνείας και ανάλυσης «του τρόπου με τον οποίο διαβάζεται ο Κάφκα...».

Προβάλλοντας τις ιδιότυπα φιλολογικές παρατηρήσεις-του πάνω σε χαρακτηριστικά εδάφια που παραθέτει από μια σειρά μυθιστορημάτων του συγγραφέα, ο Μπένγιαμιν θεωρητικοποιεί το βίωμα της ανάγνωσης του κρινόμενου εκάστοτε φιλολογικού έργου και εκθέτει μια ξεχωριστή προβληματική προσέγγισης του δύσβατου εγκόσμιου/υπερβατικού κόσμου του Κάφκα. Η ανάλυση των ηρώων — ατόμων ανάγεται σε μια συνθετική οπτική συνόλου (καταστάσεων), ενώ οι αναφορές στον «πραγματικό» Κάφκα λειτουργούν σα σημεία προσπέλασης των φιλολογικών-του εμπνεύσεων και αφετηριών.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΑΝΟΥ

Μεταφυσική και λογικός θετικισμός

Εκδ: Νέα Σύνορα, Αθήνα 1980.

Η εργασία αυτή είχε ως αφορμή ένα σεμινάριο που άρχισε ο συγγραφέας με τους φοιτητές-του στο Μόναχο κατά το χειμερινό εξάμηνο του 1973-74. Η προβληματική-της ξεκινάει με την παραδοχή ότι η συρρίκνωση της φιλοσοφικής σκέψης — με τον μονοδιάστατο επιστημολογικό μοντερνισμό — και η μονοσήμαντη αίσθηση της πραγματικότητας — ως αρχής και προβλήματος — επιβάλλουν σήμερα την προσέγγιση ενός καιρίου θέματος, που η φύση του ίδιου του φιλοσοφικού στοχασμού, υπαγορεύει.

Αφού η μεταφυσική ως ερώτηση για το νόημα του όντος δεν εκφράζει παρά την μύχια απορία του ανθρώπου για το κοσμολογικό γεγονός, ο διάλογος με τον λογικό θετικισμό, που αποτελεί πρόδρομο και της «αναλυτικής φιλοσοφίας» και των ποικίλων τάσεων της σύγχρονης επιστημολογίας, πρέπει να γίνει σε αναφορά με αυτό το πρώτο και έσχατο ερώτημα της φιλοσοφίας, δηλ. το ερώτημα για το όν και το νόημα. Γι' αυτό, όλα τα θέματα του βιβλίου είναι επιλεγμένα έτσι, ώστε να υπηρετείται αυτή η επιδίωξη.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΟΔΟΧΪ ΠΛΗΓΗΣ 17, 36-39 980

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΔΑΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ "Ελεύθερος Τύπος"

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε

Διαβαζε

διαδιδε

την ΑΥΓΗ

in δίκη 68 ΦΩΝΗ

BOMBARΔΙΣΜΟΣ ΤΟΥ

ΠΕΙΡΑΙΑ:

● Από το δήμαρχο του Πειραιά κ. Γ. Κυριακάκο, πήραμε την επιστολή που ακολουθεί.

Σχετικά με το σχόλιό-σας με τον τίτλο «επανεκτίμηση του Β' Παγκόσμιου Πολέμου» που δημοσιεύετε στο τελευταίο-σας τεύχος, αριθ. 170, και αναφέρεστε στο μνημόσυνο που οργάνωσε ο Δήμος Πειραιά στις 11 Ιανουαρίου για να τιμήσει τα ονόματα του βομβαρδισμού του '44, εξ αφορμής σχετικού δημοσιεύματος της εφημερίδας «ΡΙΖΟΣΠΑ-ΣΤΗΣ», θέλουμε να διευκρινίσουμε τα εξής:

Το μνημόσυνο που διοργανώνει ο δήμος επί σειρά ετών γίνεται για να τιμηθούν τα θύματα του βομβαρδισμού του '44.

Ο Πειραιάς σαν το πρώτο λιμάνι της Ελλάδας — βομβαρδίστηκε άγρια κι από τους γερμανούς το '41 για να ανακοπεί ο ανεφοδιασμός και η υποχώρηση του Ελληνικού Στρατού και από τους συμμάχους το '44, επειδή ήταν λιμάνι ανεφοδιασμού του εκστρατευτικού σώματος της Γερμανίας στη βόρεια Αφρική.

Την 11η Ιανουαρίου '44 ο βομβαρδισμός κατέτρεψε σημαντικά το λιμάνι και τους σιδηροδρομικούς σταθμούς, δυστυχώς υπήρξαν πολλά θύματα από τον άμαχο πληθυσμό και ο Δήμος Πειραιά εδώ και πολλά χρόνια τιμά τη μνήμη των Πειραιωτών που χάθηκαν στον αγώνα ενάντια στις δυνάμεις του φασισμού και του Ναζισμού.

ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ
Γεώργιος Κυριακάκος

Χαιρόμαστε πραγματικά που ο Δήμαρχος Πειραιά έρχεται να αποσαφηνίσει το νόημα του μνημόσυνου και να συμφωνήσει — ουσιαστικά — με τις επιστημονικές του ΑΝΤΙ. Πιστεύουμε πάντως, πως θα έπρεπε να είχε προηγηθεί η αποστολή της ίδιας ή ανάλογης επιστολής στο «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ», που ανεξήγητα μέχρι σήμερα δεν διευκρινίζει τα επί του προκειμένου.

ΟΙ ΚΡΙΤΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

● Από την κ. Λίλα Αντωνοπούλου πήραμε την ακόλουθη επιστολή που διευκρινίζει τα συμβαίνοντα στα ΑΕΙ σχετικά με την επιλογή των νέων επιστημόνων:

Κύριε Διευθυντά,
με την επιστολή-μου αυτή, επιτρέψτε-μου να σας εκθέσω με τη μεγαλύτερη δυνατή συντομία και σαφήνεια τα περιστατικά που συνθέτουν τη διαδικασία εκλογής μιας επιμελήτριας στην Α' έδρα της Οικονομικής Ανάλυσης της ΑΒΣΘ και που είναι αρκετά αποκαλυπτικά των μεθοδεύσεων που υπαγορεύονται από τη σκοπιμότητα διατήρησης των ΑΕΙ σαν προπύργιο της αυταρχικής δομής των θεσμών της νεοελληνικής κοινωνίας: τη σκοπιμότητα αυτή με αφοσίωση υπηρετεί το σώμα των καθηγητών (με τις γνωστές, αλλά ελάχιστες εξαιρέσεις) χωρίς τα μέλη-του να κατορθώνουν να βρουν έστω και σοβαροφανή επιχειρήματα, ώστε να συγκαλύψουν τη διαδικασία συναλλαγής που τους ανέδειξε σε «πνευματικούς οδηγούς» και των συνεπειών της οποίας εξακολουθούν να είναι δέσμιοι.

Στη Γενική Συνέλευση της 21ης Ιανουαρίου 1981, η ενδιαφερόμενη για τη θέση, διδάκτωρ γαλλικού Πανεπιστημίου στον τομέα της Οικονομίας Ανθρωπίνων Πόρων, προτείνεται από την καθηγήτρια της έδρας που προαναφέραμε για τη θέση της επιμελήτριας. Στη διάρκεια της Συνέλευσης, διαβάζεται η ευνοϊκή και εκθειαστική για τα προσόντα-της έκθεση της καθηγήτριας και στη συνέχεια ακολουθούν οι εξ ίσου ευνοϊκές κρίσεις του Πρύτανη της Σχολής κι ενός ακόμη καθηγητή, οι οποίοι δηλώνουν ότι τη θυμούνται από τον καιρό της φοίτησής-της στη Βιομηχανική Σχολή και εξαιρούν την άριστη επίδοσή-της.

Η ψηφοφορία όμως αναβάλλεται για την 11.2.81 μετά από πρόταση συναδέλφου τους να μην ψηφίσουν προτού η υποψήφια επισκεφθεί τους δεκαέξι (16) καθηγητές της Σχολής για να την γνωρίσουν! Οι συναντήσεις πραγματοποιούνται: πολλοί μάλιστα από τους καθηγητές, και πρώτος εκείνος που υπέβαλε την πρόταση, μόλις την βλέπουν «και βέβαια τη γνωρίζουν» και «βέβαια τη θυμούνται» και ασφαλώς της εύχονται ολόψυχα «καλή συνεργασία».

Στο μεταξύ ο καθηγητής που είχε υποβάλει την πρόταση είχε επιφορτιστεί με το να φωτίσει τους υπόλοιπους συναδέλφους-του για το περιεχόμενο της διδακτορικής διατριβής της υποψήφιας, με τίτλο «Το σύστημα της υγείας στην Ελλάδα και η ενσωματώσή-του στο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον».

Η παντελής όμως έλλειψη κρίσεων για το περιεχόμενο της διατριβής αφήνει να εννοηθεί ότι ο καθηγητής περιορίστηκε στην ανάγνωση μιας δισέλιδης παρουσίασης του θέματος, γραμμένη στην ελληνική γλώσσα από την υποψήφια, με σκοπό να διευκολύνει τους καθηγητές-μή γνώστες της γαλλικής.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η διατριβή αυτή βραβεύτηκε από εκπροσώπους δύο γαλλικών Πανεπιστημίων (Ντιζόν και Γκρενόμπλ ΙΙ) με «άριστα» και ότι όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά (ισοτιμία, άριστη γνώση δύο ξένων γλωσσών κλπ.) υπεραρκούσαν για την από μέρους της κατάληψη της θέσης αυτής στο ΑΕΙ.

Στις 11.2.81 γίνεται τελικά η ψηφοφορία, όπου ομόφωνα σχεδόν την καταψηφίζουν με δύο μόνο ψήφους υπέρ αυτής, την ψήφο της καθηγήτριας έδρας και ενός άλλου καθηγητή. Η καταψηφισή-της έγινε χωρίς να διατυπωθεί κανένα ουσιαστικό επιχείρημα εναντίον-της.

Κι αναρωτιέται η υποψήφια: Πώς εξηγείται η μεταστροφή των καθηγητών στο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των δύο Γενικών Συνελεύσεων; Τι κριτήρια μεταχειρίστηκαν για να την απορρίψουν; Πώς εξηγείται αυτή η ενέργειά-τους που, ανάμεσα στ' άλλα, αποτελεί μια πρόκληση για όσους παρακολουθούν από κοντά και ενδιαφέρονται για την ποιότητα των σπουδών στην ΑΒΣΘ η οποία, ας σημειωθεί και αυτό, εμφανίζει τη δυσμενέστερη, σε σύγκριση με όλα τα άλλα ΑΕΙ, αναλογία διδασκόντων προς διδασκόμενους.

Το γεγονός βέβαια, ότι δεν αναφέρθηκαν κατά τη Γενική Συνέλευση ουσιαστικές αιτιολογίες ή άλλα επιχειρήματα για την αρ-

νητική ψήφο, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι καθηγητές αυτού του ΑΕΙ δεν είναι συνηθισμένοι να εκφράζουν δυνατά και καθαρά τις απόψεις-τους, μια που καλύπτονται από το καθεστώς της μυστικής ψηφοφορίας που έσπευσαν να υιοθετήσουν.

Δεν μπορεί παρά να πεισθεί λοιπόν κανείς ότι κάτω από μια τέτοια συμπεριφορά που φαίνεται να έχει παγιωθεί στην ΑΒΣΘ οι καθηγητές-της τρέφουν αδυσώπητη έχθρα απέναντι στη γνώση, απέναντι σε κάθε αγνό μελετητή που μ' ανοιχτούς τους ορίζοντες του προσπαθεί να προβληματιστεί πάνω στα δεδομένα που καθορίζουν το χαρακτήρα και το επίπεδο ανάπτυξης διαφόρων τομέων της κοινωνικής-μας ζωής μέσα από την ένταξή-τους σε ευρύτερα κοινωνικοπολιτικά πλαίσια και όχι με βάση τη στεία τυπολογική και μηχανιστική μεθοδολογία με την οποία οι «κριτές» των νέων επιστημόνων έμαθαν να δουλεύουν και που οδηγεί αναμφισβήτητα στο σκοταδισμό και την ημιμάθεια.

Κύριε διευθυντά, λυπάμαι αν σας έβαλα σε δοκιμασία, εκθέτοντας σε τρίτο πρόσωπο τα περιστατικά που αφορούσαν την υποψήφια: αν και συμβαίνει το πρόσωπό-της να ταυτίζεται με την υπογράφουσα, το έκανα γιατί πιστεύω ότι, δεν έχει τόση σημασία η δοκιμασία στην οποία υποβλήθηκα όλο αυτό το διάστημα, όση σημασία έχει ότι τα περιστατικά αυτά έλαβαν χώρα σε μια εποχή που κύριο θέμα συζήτησης για τα προβλήματα που αφορούν τα ΑΕΙ είναι μεταρρύθμιση των όρων λειτουργίας-τους, ο εκδημοκρατισμός-τους και η προσαρμογή-τους στις απαιτήσεις της οικονομικής και κοινωνικής πραγματικότητας που διαμορφώνεται στη χώρα-μας. Αν και θέλω να μεγιστοποιήσω (ή να τραγικοποιήσω) τη σπουδαιότητά-τους, πιστεύω ακράδαντα ότι παίρνοντάς-τα υπόψη, ηχογράφωντας παράξενα οι ωραιότερες μέρες διακηρύξεις των «υπεύθυνων» του πανεπιστημιακού αλλά και εξωπανεπιστημιακού χώρου για τις παραπάνω προθέσεις τους από τη στιγμή που δεν τίθεται ένα καιρίας σημασίας ζήτημα: Οι άνθρωποι (ή οι «φορείς») αν πρόκειται για το σώμα των καθηγητών στο σύνολό-του) που σήμερα έχουν μεγάλο μέρος ευθύνης για την υποβάθμιση λειτουργίας των ΑΕΙ, πώς κληθούν ενδεχόμενα ύστερα από λίγο καιρό, για να εφαρμόσουν τις οποιεσδήποτε λύσεις που υποδειχθούν με βάση τους λόγους που αναφέραμε και να συμβάλουν στη σωστή λειτουργία ενός νέου δημοκρατικού σκηνικού; Διάχυτος είναι ο φόβος

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη

Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

αν δεν ζητηθούν και αν δεν επιδιωχθούν οι εγγυήσεις εκείνες που θα εξουδετερώσουν τις μεμονωμένες ή και γενικευμένες προσπάθειες των σημερινών καθηγητών για την άσκηση των επικυριαρχίας-τους στα πλαίσια της διαχείρισης των πανεπιστημιακών πραγμάτων, οι δημοκρατικές δυνάμεις της χώρας, για άλλη μια φορά, θα γίνουν μάρτυρες ενός ακόμη ανεκπλήρωτου οράματος και μιας ακόμη ανολοκλήρωτης προσπάθειας για τον ειρηνικό δημοκρατικό μετασχηματισμό της νεοελληνικής κοινωνίας.

Με εκτίμηση
Λίλα Αντωνοπούλου

ΟΙ ΔΕΞΙΟΙ ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ

● Από την τακτική αναγνώστριά-μας **Μαρία Δουλή** πήραμε και δημοσιεύουμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό ANTI,
σε σχόλιο του προηγούμενου τεύχους-σου, με τίτλο «Δημοκρατικοί οι γιατροί και διασπαρμένοι οι δικηγόροι» (τχ. 173, σ. 7-8), διάβασα ότι «ο κ. Μαχάρας εκλέχτηκε στις επαναληπτικές εκλογές της δεύτερης Κυριακής γιατί συγκέντρωσε την πλειοψηφία των δεξιών ψηφοφόρων του κ. Μπρίνια και των ριτών άλλων συντηρητικών υποψηφίων που είχαν αποσυρθεί». Άχνοντας στις εφημερίδες είδα τι ο κ. Μαχάρας συγκέντρωσε την πρώτη Κυριακή 3.268 ψήφους και τη δεύτερη 4657 — δηλαδή 389 περισσότερους, ενώ — αντιστοίχα ο κ. Γιαννόπουλος συγκέντρωσε 2.917 ψήφους την πρώτη Κυριακή και 4.555 τη δεύτερη δηλαδή 1.638 περισσότερους. Πειδή δεν ξέρω ποιός από τους δύο αριθμούς είναι μεγαλύτερος το 1389 ή το 1638 — μήπως θα μπορούσε ο συντάκτης-σου να με βοηθήσει να λύσω αυτή την ιστορία-μου.

Θάθελα επίσης να σου μεταφέρω και μια πληροφορία που έχω ούσει: ο κ. Γιαννόπουλος και υποστηρικτές-του δεν είχαν μια αμφιβολία ότι η πλειοψηφία των δεξιών θα ψήφιζε, στο επόμενο γύρο, υπέρ του κ. Μαχάρα. Λέγεται όμως ότι στήριξε τις ελπίδες-τους σε μια ειδική ιστορία αγγέλων εξ ουρανού — ματαιώθηκε την τελευταία στιγμή, ύστερα από έντονο προδικαστικό διάβημα του Μπρέζνιεφ. Η εξήγηση μου φαίνεται αληθο-

φανής, θα ήθελα όμως και τη δική-σου γνώμη.

Με εκτίμηση
Μαρία Δουλή

Σ. Σ. Για τους «άγγελους του Μπρέζνιεφ» και τα συναφή, τι να πούμε; Οπωσδήποτε ο όρος «πλειοψηφία των δεξιών ψηφοφόρων» είναι ασαφής και τα στοιχεία που δίνει η φίλη **Μαρία Δουλή** σωστά. Παραμένει πάντως το γεγονός ότι οι οργανωμένες δυνάμεις της δεξιάς — οι κλαδικές της ΝΔ π.χ. — δούλεψαν ουσιαστικά υπέρ του κ. Μαχάρα παρά την διακηρυγμένη ουδετερότητα. Επίσης οι μεγαλοδικηγόροι των εταιρειών και των τραπεζών συντάχθηκαν αναφανδόν με τον υποψήφιο της «ευπρέπειας και της σοβαρότητας». Αντίθετα, ο κ. Γιαννόπουλος ψηφίστηκε από ανοργάνωτους συντηρητικούς δικηγόρους της «πιάτσας» ή της «μαχόμενης δικηγορίας» που εκτιμούσαν θετικά διάφορα επιτεύγματα του πρώην Προέδρου. Αυτή είναι η ουσία του παραδόξου που θέλαμε να επισημάνουμε.

ΔΙΑΓΡΑΦΟΜΕΝΟΙ

● Για τις διαγραφές από την ΚΝΕ, η Σ. Γεωργοπούλου από την ομάδα «ΚΚΕ — Αριστερά» γράφει:

Καταγγέλλουμε σε όλους τους αγωνιστές της Αριστεράς και τους επαναστάτες μ-λ τη δεξιιστική ηγετική φράξια του Κ.Κ.Ε. και της Κ.Ν.Ε., που με τον γραφιοτεχνοκρατικό-της κομματικό μηχανισμό εξαπολύει ένα καινούριο κύμα διαγραφών επαναστατών κουκουέδων και κνιτών.

Ένα πογκρόμ διαγραφών των τίμιων κι επαναστατικών μελών, κάθε τιμίας κι αγωνιστικής φωνής που ακούγεται απ' τη Βάση του Κ.Κ.Ε. και της Κ.Ν.Ε. Ένα ογκούμενο κύμα διαγραφών στηριγμένο στην καταπάτηση κι αυτών ακόμη των στοιχειωδών καταστατικών αρχών με την κατάπνιξη της εσωκομματικής δημοκρατίας και της μετατροπής του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού σε γραφειοκρατικό απολιθωτισμό.

Η δεξιοαναθεωρητική καθοδήγηση του ΚΚΕ και της ΚΝΕ κάτω απ' τη δεξιιστική αδυναμία της αντιμετώπισης μ' επιχειρήματα κι επαναστατική οργανωτική πολιτική, ξεσκεπασμένη στα μάτια μεγάλου τμήματος της Βάσης από την συμβιβαστική στάση-της και στους αγώνες της εργατιάς και των άλλων εργαζομένων, καταφεύγει στη γνωστή ταχτική των αφορισμών, της μυθολογίας και των ταμπού — ταυτίζοντας την ηγεσία-της με το Κόμμα — στις συκοφαντίες, τις διαγραφές και τους τραμπουκισμούς για την

P. PYLARINOS

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σας περιμένουμε στο νέο μας κατάστημα, στη Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από τό Χρηματιστήριο) όπου θά λειτουργεί καί μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών γιά κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

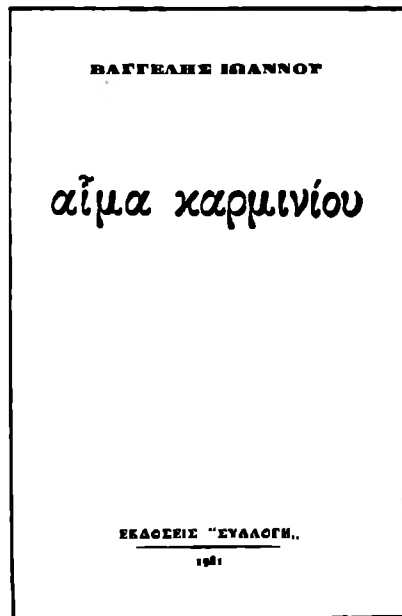
ΠΙΝΑΚΕΣ - ΡΟΛΟΓΙΑ - ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ.ά.

Έπίσης ή αίθουσα προσφέρεται σέ κάθε ενδιαφερόμενο γιά έκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

● ΥΠΟΓΡΑΜΙΖΕΤΑΙ

ότι ή αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, μέ κλιματισμό καί ότι κατασκευάστηκε είδικά γιά τούς αναφερόμενους λόγους.

ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΣΥΛΛΟΓΗ»

ΣΕ ΟΛΑ
ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- 1) Ντίνου Θεοδωρόπουλου: Ψυχογράφημα, ποιητική σύνθεση
- 2) Βαγγέλη Ιωάννου: Η άλωση των χελιδονιών
- 3) Βαγγέλη Ιωάννου: Ήταν άνοιξη περιμένοντας Πάσχα
- 4) Βαγγέλη Ιωάννου: Μνήμες τον καιρό της αδερφοσφαγής
1ο βιβλίο:
η τρέλα που καίει

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΛΛΟΓΗ»
ΓΕΡΑΚΗ 29 - ΠΑΤΗΣΙΑ
ΤΗΛ. 20.14.411

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ

θα δέλ

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΚΟΜΙΚΣ...

ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΣ

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

αναχαίτιση του ογκούμενου αριστερού ρεύματος διαφωνιών, κριτικής κι αντιπαράθεσης στη ρεφορμιστική γραμμή-της.

Το πογκρόμ των άδικων διαγραφών συνεχίζεται κι οξύνεται στις Οργανώσεις του ΚΚΕ και της ΚΝΕ των εργατοσυνοικιών του προλεταριακού Πειραιά. Διαγράφονται αγωνιστές της Βάσης, που με την καθοδήγηση των επαναστατών κομμουνιστών ζητούν την εφαρμογή των λενινιστικών αρχών, την πολιτικοποίηση των αγώνων, την επαναστατική στάση απέναντι στην ιμπεριαλιστική εξάρτηση και την κυβέρνηση της δεξιάς, χωρίς συμβιβασμούς, αντεπαναστατικές παθητικότητες κι υποχωρήσεις. Διαγράφονται αγωνιστές μέσα από πλασματικές πλειοψηφίες σε συνελεύσεις - παρωδία, όπου ο αριθμός των παρευρισκόμενων στελεχών είναι μεγαλύτερος των απλών μελών!!!

Κάτω απ' τον φακό αυτών των γεγονότων κατακρημνίζονται στις συνειδήσεις όλο και περισσότερων κουκουέδων και κνιτών ο τραγέλαφος της στείρας εκλογικιστικής λογικής του 17% και η μετριότητα των κοινοβουλευτικών τερτιπιών. Αυξάνει και βαρραίνει όχι μόνο ποιοτικά, αλλά και ΠΟΣΟΤΙΚΑ, το βάρος της ΚΚΕ — ΑΡΙΣΤΕΡΑ σαν οργανωμένη πρωτοπορία του αριστερού — λενινιστικού ρεύματος μέσα κι έξω από το ΚΚΕ και την ΚΝΕ.

Οι διαφωνούντες αριστεροί κουκουέδες και κνίτες, καθώς και οι διαγραφόμενοι μ-λ δεν αδρανοποιούνται ούτε καταφεύγουν στη μοναξιά των τοίχων του σπιτιού-τους. Πυκνώνουν τις γραμμές (πολιτικά κι οργανωτικά) της ΚΚΕ — ΑΡΙΣΤΕΡΑ αναδεικνύοντάς-την και στην πράξη σε πόλο συσπείρωσης κι αγωνιστικού προσανατολισμού όλων των μ-λ διαφωνούντων και

διαγραμμένων μελών του ΚΚΕ και της ΚΝΕ, στο δρόμο της πάλης ενάντια σε αστισμό και ιμπεριαλισμό, ενάντια σε αναθεώρηση και δεξιοπορτουνισμό, για την τοποθέτηση των λενινιστικών αρχών σαν οδηγό του κομμουνιστικού κινήματος, για ένα πραγματικό λενινιστικό κόμμα της Εργατικής Τάξης, καθοδηγητή και διαπαιδαγωγητή των εργαζόμενων και καταπιεζόμενων λαϊκών μαζών.

Για τους διαγραφέντες φίλους κι οπαδούς της ΚΚΕ — ΑΡΙΣΤΕΡΑ.

Δυτικά Προάστια Πειραιά
Σ. Γεωργοπούλου

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΡΑΜΠΟΥΚΟΙ

● *Λίγο καθυστερημένα πήραμε και δημοσιεύουμε την καταγγελία του αναγνώστη-μας Γιάννη Χαρονικολάου για το ήθος και το ύφος που καλλιεργείται στην ΟΝΝΕΔ:*

Το Σάββατο 27.9.80, στη λεγόμενη «Γιορτή Δημοκρατίας» που οργανώνει η ΟΝΝΕΔ, μίλησε ο πρωθυπουργός και αρχηγός της Ν.Δ. Γ. Ράλλης, μπροστά σε μερικούς «πολυθεσίτες - καρεκλάδες», όπως τους αποκάλεσαν μερικοί νέοι, οι μισθοφόροι - τραμπούκοι του κόμματος, που έριχναν τα συνθήματα του «ήπιου πολιτικού κλίματος»:

«Κομμουνιστές - αλήτες - προδότες».

«Δύο κάπα και ένα ε, θάνατος στο ΚΚΕ».

«Αυτός είναι αρχηγός και όχι ο μεθύστακας ο αμερικανός», κ.λ.π.

Αλλά επειδή αυτά ήταν έντονα και κυρίαρχα σε όλη την διάρκεια της ομιλίας, παρακάλεσε ο κ. Ράλλης να σταματήσουν, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν επεισόδια μεταξύ των στελεχών της ΟΝΝΕΔ και των τραμπούκων που φώναζαν τα συνθήματα,

κι ακούστηκε να λένε οι δεύτεροι «μας φέρατε εδώ για να φωνάζουμε και όχι να ακούμε αυτόν τον... βλάκα».

Επομένως, σε ποιόν έδινε τα μαθήματα «δημοκρατίας» ο κ. Ράλλης; Στους «πολυθεσίτες - καρεκλάδες» ή στους «τραμπούκους - μισθοφόρους»; Φιλικά

Γιάννης Χαρονικολάου

ΒΙΒΛΙΟΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ

● *Το δικίο-του παίρνει πίσω ο φίλος Σπύρος Κοκκίνης:*

Κύριε διευθυντά,

Στο «Αντί» (αριθ. 171/13.2.1981, σ. 53), στη στήλη του «Διάλογου», ο επιστολογράφος κ. Ευστάθιος Ευσταθίου γράφει «Για τη βιβλιοθηκονομία» σκέψεις πολύ σωστές, ιδίως στο δεύτερο μέρος που αναφέρεται στη Σχολή Βιβλιοθηκονομίας των ΚΑΤΕΕ.

Το πρώτο μέρος του γράμματός-του, όμως, είναι «δάνειο» από το βιβλίο-μου «Βιβλιοθήκες και βιβλία ή Τα σκοτάδια με αριθμούς», Αθ. 1980, σ. 134-135. Και αυτό, βέβαια, δεν είναι προς θάνατον, έστω κι αν δεν αναφέρει την πηγή-του. Γράφει: «Μια ενδεικτική έρευνα (...) σύμφωνα μ' αυτή την έρευνα κλπ.», χωρίς να κάνει μνεία της ταπεινότητάς-μου και παραθέτει τον πίνακα που σύνταξα ύστερα από την έρευνα... με μερικά λάθη: παραλείπει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και συνακόλουθα βγάζει 98 τις βιβλιοθήκες, αντί 99 και 1.594.020 τους τόμους των βιβλίων, αντί 1.641.020. Μικρό, βέβαια, το κακό, αλλά η δεοντολογία (είτε επιστημονική, είτε δημοσιογραφική την πούμε) απαιτεί, για το καλό της υπόθεσης που υπερασπιζόμαστε (και την τεκμηριώσή-της), ν' αναφέρονται και οι λεηλατηθέντες προλαλήσαντες...

Φιλικά

Σπύρος Κοκκίνης

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713-732.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601
- Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153 - Καλλιθέα
- Μοντάζ:
Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ
- Υπεύθυνος Διαφημίσεων:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΙΤΗΣ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Αναπαραγωγή φιλμ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237
- Εκτύπωση:
Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα-του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 390 δρχ. - Ετήσια 780
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κλπ: 2.000 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%

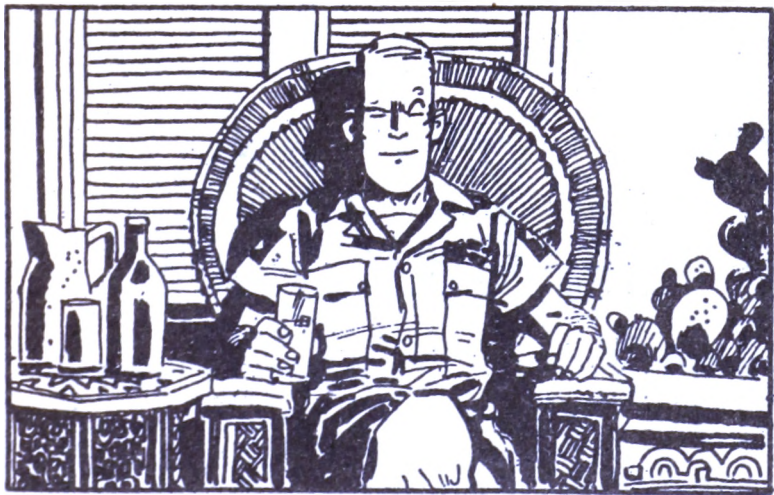
Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 27
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 35
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 70

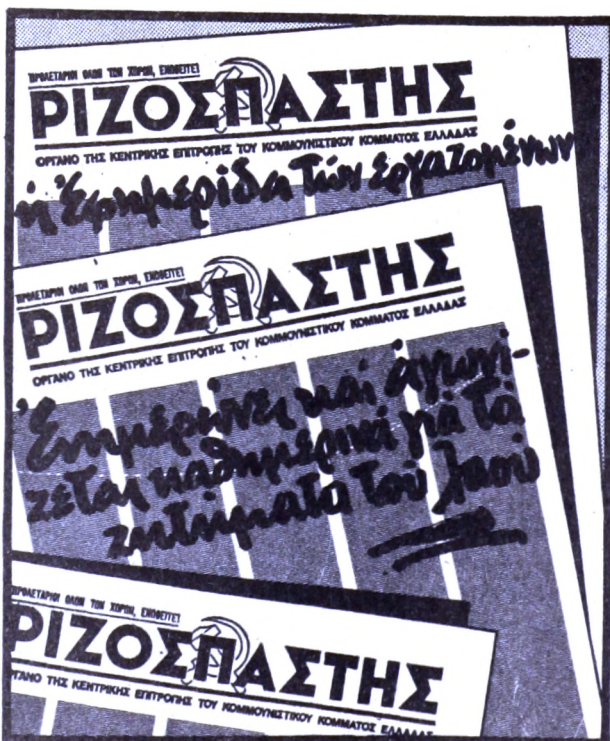
- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 30
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 50

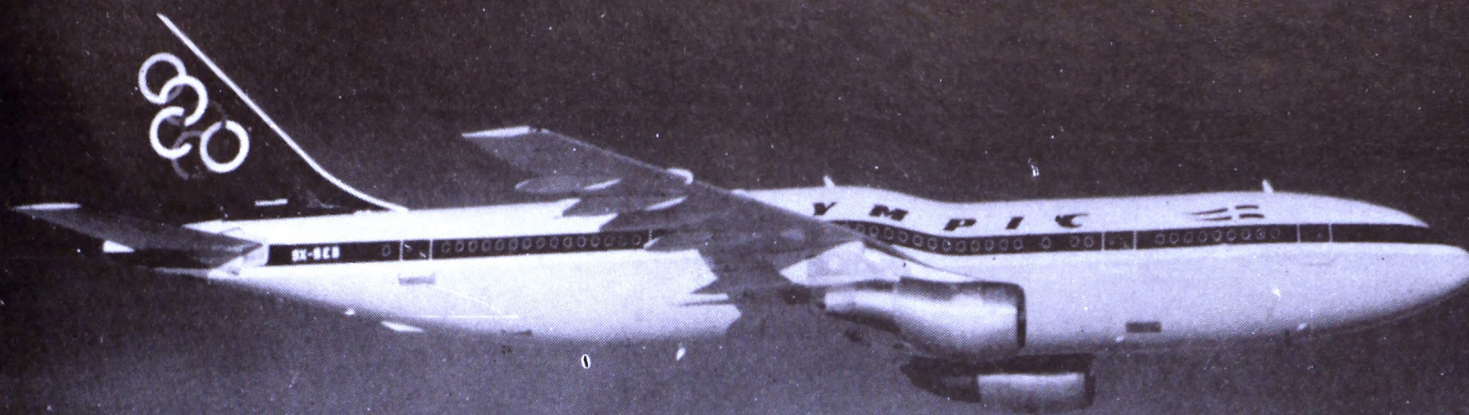
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

ΜΠΑΡ «ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΟ»

ΤΑΒΕΡΝΑ «Ο ΤΣΙΧΛΙΜΠΟΧΛΗΣ & Η ΚΑΚΑΡΟΥΚΑ»
Στην αύλη του νεοκλασσικού σπιτιού στη
ΜΕΘΩΝΗΣ 58-γωνία με ΘΕΜ/ΚΛΕΟΥΣ απ' ΕΞΑΡΧΕΙΑ
Τηλ. 3618.015 ή Κυριακή κλειστό

Ἀγαπητοί μας ἐπιβάτες,
 Στὴν προσπάθειά μας νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσουμε καλύτερα, φροντίσαμε νὰ εἴμαστε
 ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀερομεταφορεῖς τοῦ κόσμου ποὺ πετοῦν μὲ **AIRBUS A300**.
 Τὸ ἀεροπλάνο τῆς νέας γενιᾶς, τῆς ἄνετης μεταφορᾶς 255 ἐπιβατῶν, καὶ
 πολλῶν ἐμπορευμάτων, μὲ τὰ λιγότερα καύσιμα καὶ τὸν λιγότερο θόρυβο.

Πετᾶξτε καὶ θὰ δεῖτε...

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Τά νέα βιβλία του ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗ

ΠΑΥΛΟΣ Β. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΚΑΙ
ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
1910 - 1918

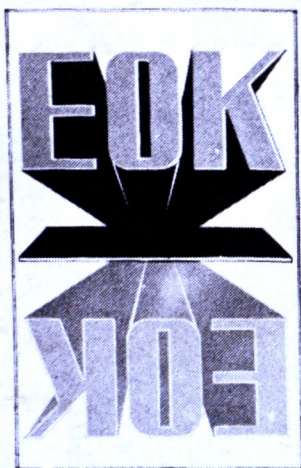
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 4

Παρατηρητής

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΑΡΙΑΔΗ

Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ

από μία άλλη πλευρά

Παρατηρητής

ΟΙΚΟΝΟΜΟΓΙΑ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι Ρένε Ντυμόν, Μπρίγ Λαλόντ, Σερζ Μινκαβίτσι
συζητούν με τον Ζαν Πωλ Ρίμς

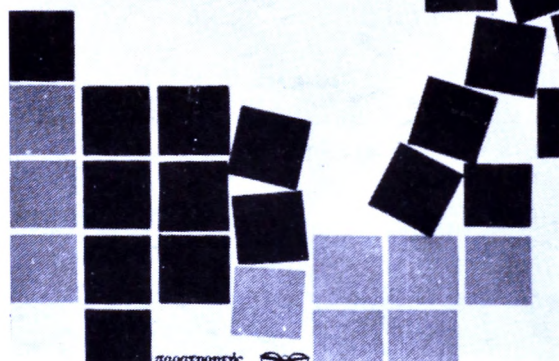
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ 1

Παρατηρητής

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η
ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ
ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΟΥ 1975

Παρατηρητής

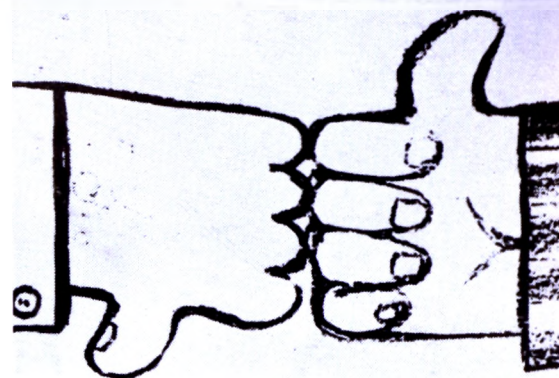
JEAN - JACQUES - SILVESTRE

ΟΙ
ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ
ΜΙΣΘΩΝ

Περί έργου και οικονομική πρόοδος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 1

ΕΥΜΕΛΑΔΑ - ΘΕΟΦΙΛΗ ΜΑΡΙΑ ΚΕΓΓΕΛΟΠΟΥΛΗ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΑΕΣ

Παρατηρητής

Βιβλία
γιά μιά
σφαιρική
ένημέρωση

Πρακτορεύονται
έπίσης:

τακης καινελοπουλος

του ερωτα και της αγαπης

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ, ΠΡ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ 38, τηλ. 277-350 ΘΕΣ/ΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΘΗΝΑΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ, ΣΟΛΩΝΟΣ 96, τηλ. 3610589